
B
C
C. R. BIBLIOTHECA
UNIV. R. JAGELL.
CRACOVIENSIS

V
B
J
C

Elbing

R. Eruditissimus M. Martinus Walęszynski, S.T.D. et S. Canc. Cathedralis Crac. ad Bibliothecam Collegii Soris donavit.

RELACYA
O
Wielkiey Swiątnicy álbo Bázylice Assyskiey
Głowie y Mátce Całego Bráći Mnieyszych Zakonu
W Ktorey się konserwuie Chwalebne, cáłe, y nienáruszone w postáći Zywego y stoiącego cudownie ná Nogách Ciáło
SERAFICZNEGO OYCA y PATRYARCHY
FRANCISZKA S.
z Dwudziestą Ciał Błogosłáwionych Towárzyszow Iego, y innych, z wielą znácznych Swiętych RELIKWII
PRZYTYM.
O wielkim PORTIUNCULA názwánym Odpuśćie, y Solenney Dniá 1. Sierpniá do Kośćiołá P. M. Anielskiey Processyi, o Generałách FF. Min. Conv: wszytkich, o Męczennikách, Biskupách y innych Swiątobliwośćią záleconych Francisżkánách Polakách.
Z WW. S. Teol: Mag: Carosego y Petrellego Fráncisżkánow Prowincii Assyskiey y innych godnych Autorow Polskich
ZEBRANA
WIELMOZNEMV IEGO MOSCI PANV
ANTONIEMV
z GLEDZIANOWA
BEŁCHACKIEMU
CZESNIKOWI y PISARZOWI Grodckiemu Krákowskiemu &c.
NA WIĄZANIE
OFIAROWANA.
Y do Druku Podána w Krákowie Roku 1727.

w Drukárni JAKUBA MATTASZKIEWICA I.K.M. Typogr.

Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius. Psal. 131.

SVper ista *Psal.* 138. *verba:* Nimis honorificati sunt amici tui Deus. *Iosephus Mansi in sua Bibliotheca Tract.* 87. *de Sacr: reliq: disc:* 4. *ait: Filius Bernardonis Aßisinatis, quia eò usq; se abiecerat, ut sub pedibus vixerit omnium, post mortem adeò honoratus fuit, ut Magnates & Principes res illas, quas vel manu contrectaverat, quibusve usus fuerat, in magna habuerint veneratione. Vnde cervical eius, Regi Franciæ dono datum, Rex ipse pluris æstimavit, quàm suum Reges Persiæ, qui ad Caput lecti aliquot milliones auri aßervare solebant.*

SS. Francisco, & Angelo Carmelita invicem prophetantibus S. Dominicus respondit, Amen.

Angelus Vmbrigenæ dum stigmata nuntiat, olli
Dum canit hic palmam, subdit Iberus Amen.

Rem probat eventus, queis vulnera spectet, ocellos
Iam referet tantis testibus aucta Fides.

Wielmożny Mośći Pánie
C Z E S N I K V
K R A K O W S K I.
Dobrodźieiu Osobliwy.

GOdná by iść głowá moiá pod topor, gdy bym w Ręce Twoie Wielmożny Mośći Dobrodźieiu *Gentis Toporeæ Heres Illustrissime*, Głowy cáłego Fránćiszka S. Zakonu, Swiątnice mowię Assyskiey, *in tesserám* winney nie oddáł obligácyi, ktoremu winien iestem *non tantum pedes, sed & manus, & Caput.* Ioan. 31. Wielkim mi do tego powodem byłá Relacya Krwie włásney W.M.M. Páná Dobrodźieiá, maiącego w Zakonie moim z powołánia Boskiego dwoch swoich Siostrzeńcow, abym wielkiemu Imieniu Iego dedykował Relácyą o Wielkiey Swiątnicy Assyskiey, ktora do Ciebie dźiedzicznym nie iako zda się należeć prawem: *Hereditas Sancta, Nepotes eorum.* Eccli. 44. Gdźiesz

 álbo-

Psal. 112. álbowiem lepiey tę Archiświątnicę *Matrē filiorū lætantem*: Matkę Familii Frańciszkanskiey złożyć mogłem iako tám, gdźie zawsze benewolencya, y owszem affekt cale Oycowski znayduią Frańcisz-
S. Ambr. kani *Officio fungitur Patris qui subvenit egentibus.* Dom Twoy W. Mśći Dobrodźieiu iest *Reclinatoriū* Frańciszkanow, ktorzy *replentur in bonis Domus Tuæ*, á więc słuszna, aby tesz Dom ich Oyca y Patryarchy, był Domem Twoim, y BOG przezeń pobłogosławił Całemu Prześwietnemu Do-
2. Reg. 6. mowi Twemu, iák niegdy przez Arkę Pańską Domowi Obededoma. Niech będźie *communicatio idiomatum spiritualium & temporalium* między Domem Assyskiego Frańciszka, y Domem Iaśnie Wielmożnym BEŁCHACKICH, poniewasz dway Bráćia Twoi Rodzoni, w BOGV zmarli, w Kośćiele Nászym S. Frańciszka Kra-
Psal. 48. kowskim Dom sobie obrali: *sepulchra eorum, Domus eorum.* Z ktorych pierwszy Iáśnie Wielmożny s. p. Imć Pan BALTAZAR ADRYAN BEŁCHACKI Kasztelan Biecki Lipnicki &c. Starosta, Krolewska, Swiętym Trzem Krolom, w Kośćiele Nászym nad Grobem swoim, magnifiką wystawił Ołtarz, y oń Senatorską, *census perpetui, in suffragium animæ suæ dotavit* fundacyą: oprocz

procz wieczyſtych codźiennych, ktore za Duſzę s. p. pierwſzey IeyMośći Małżonki ſwoiey, y za konaiących *providit* Mſzy Swiętych: przez Ktore, *credo firmiter*, że iuż doſzedł *bravium felicitatis æternæ* poniewaſz Auguſtyn S. w klar mowi: *Talibus enim ſacrificiis promeretur Deus*: Niewſpominam tego Pana nieżliczonych (oprocz w iedney pamięći Boſkiey, w ktorey *Et capilli Capitis noſtri numerati ſunt*) krore za żywota ſwego Konwentowi Naſzemu S. Franć: Krak: świadczył łaſk y dobrodźieyſtw, z ktorych y ia prywatny dożywotni zabrałem oblig, tak iż prawie codźiennym u przerzeczonego SS. Trzech Krolow Ołtarza ieſtem tego kochanego y nie wyżałowanego Dobrodźieia Kapelanem, y na intencyą Iego; (ieżeli iuż *Beatificâ fruitur viſione*) *celebrantem*. Te wzwyſz namienione przyczyny, Congruencye były, abym ći W. Mośći Dobrodźieiu *hoc Religioſum* dedykował *opuſculū*. Lecz nie przerachowane łaſki y dobrodźieyſtwa ktoremi *animum meum devinxiſti, ac ſupplicē coram DEO æternùm obligaſti* obliguiące *motivum* dały, abym ćie *pro poſſe meo & modulo* nim, przy Vroczyſtośći Cudotworce, ANTONIEGO S. Patrona Twego, wiązał, toieſt oddał ći w Ręce

Lib. 12. de Civit. DEI Cap. 6.

)a3(Oyca,

Oyca, ktorego nośiſz w Imieniu Syna, Antoniemu, Francíſzka. W Nim, y Bazylice Iego Aſſyſkiey niech naſza ku Tobie W. Mći Dobrodźieiu iaśnieie wdźięczność, ktorego *Munificentiſſima* w Kośćiołach naſzych Krakowſkim y Lelowſkim *reſplendet pietas.* Co owo bezbożnie mowią: *ſcribit in marmore læſus*: To my Franćiſzkani *iuſtè* przerobić mamy, to ieſt, na Marmurach, ktoremi na Honor Boſki zdobiſz Kośćioły Naſzę, *indelebili præſcribere charactere* ſobie & *ſuccedaneis noſtris* ſzczodrobliwośći Twoiey *perpetuum* przed Bogiem *Memento.* Chwali Hiſtorya, Swięte Iędrzeia Trzebickiego Biſkupa Krak: pioro, ktorym podpiſuiąc Regeſtra Ekonomow ſwoich, expenſy y percepty co roczne, zawſze kwotę pewną na Kośćioły, na Klaſztory, na ubogich naznaczał, y onę ſummę tak podpiſował: *Tuæ DEVS ſubſcribo gloriæ.* Nie inakſze cale ieſt pioro Twoie W. Mći Dobrodźieiu, gdy z kazdoroczney Ekonomiczney Percepty Twoiey, na Kośćioły, Klaſztory, y Vbogie pewną podpiſuieſz ſummę, mowiąc albo podobne, albo teſz ſame ſłowa: *Tuæ DEVS ſubſcribo gloriæ.* Zgoła iako widzę, pełniſz udarowanego od BOGA doſtatkami obowiązek: Bogaty albowiem,

tak

tak ſie ma czytać: BOG a Ty, toieſt że boga-
ctwa, BOGV, y temu, czyie ſą, ſłużyć powin-
ny; wſzyſcy albowiem Fortunaći na świećie, ten
maią na ſobie za pewne oblig aby na Chwa-
łę Boſką naprżod, fortuny, iako *ex ſuis donis ac*
datis, a potym na ſwoie według ſtanu ſwego, y
Przyſtoynośći, zażywali potrżeby; alias *Argen-*
tum eorum & aurum non poterit liberare eos, in die
iræ Domini mowi Soſoniaſz Prorok. *Feliciori omine* Cap, 1.
rokuię ia Tobie W. Mći Dobrodźieiu z Aſſeku-
racyi Ducha Przenaświęt: *Prov:* 13. mowiącego:
Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ, Zbawienie pe-
wne: iak bowiem na ſtraſznym ſądźie Pańſkim,
na ktorym *Liber ſcriptus proferetur*: wſzytkich
ſpraw y ſprawunkow ludzkich, miło Chryſtuſo-
wi kalkulować y czytać będźie *In Capite Libri* pſal. 39.
Expenſy Twoie, na Chwałę ſwoię. tak Tobie
weſoło y nie ſtraſzno będźie *Reddere rationem*
produkować Regeſtra Percepty y Expenſy z For-
tuny ſobie od BOGA powierzoney, gdy w nich
nie iedna ſumma *intonabit* owo: *dilexi decorem* Pſal, 25.
Domus Tuæ Imięniem Twoim. Za ktory Swięty
Fortuny diſpartyment, y ſzczodrobliwą na Chwa-
łę Boſką iałmuznę, niżeli ſowitą, to ieſt BOGA
ſamego, *Ego ero merces magna nimis* odbierzeſz Gen, 15.
nad-

nagrodę, niżeli z Ziemskiego pomieszkánia, w szczęśli-
Mat. 25. wey Wieczności przenieśiesz sie Páláce: *Euge serve bone & fidelis, quia super páuca fuisti fidelis, super multa te constituam intra in gaudium Domini tui.* My cále Twoiey obligowáni choyności, y sludzy nayniżśi Francíszkáni, supplikowáć Máiestatowi Boskiemu będźiemy, ábyć w Komput zasług y skárbow Niebieskich przyiął, coś ná Nas wydał, ábyć łáskáwe Niebios influencye w pozne látá wespoł z Wielmożną Iey Mćią Pánią CZESNIKOWĄ Małżonką Twoią á Dobrodźieyką Nászą, *de anno in annum augendo in immensum felicitates* Vroczystość ANTONIEGO S. *Natalem Tuum* pozwoliły odpráwiáć. Wesprze *tenuitatem precum nostrarum* Seráficzny Oćiec y Pátryárchá FRANCISZEK S. z liczbą wielką Synow swoich w Niebie kroluiących, bo y on, y oni wszyscy, obligácyą máią zá *supplementa*, Kośćiołom Nászym, y Nam świádczone. Ty záś W. Mći Pánie CZESNIKV Krákowski y Dobrodźieiu, racz nas w swoiey nie odmienney konserwowáć łásce; niech sie o Tobie prawdzą owe ktore IAN S.
Ioan. 13. o CHRYSTVSIE nápisał słowá: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* O ktory respekt supplikuie *nomine Omnium.*

W. W. Mći Páná y Dobrodźieiá.

Z Minorytow Naymnieyszy

Bogumodlcá y sługá.

X. Ludwik Elbing Fránćiszkan.

PREFACYA
Do Lektorá.

MOże nie zdáć śie komu, áby Bonáwenturá S. (iáko o nim n. 90. & n. 374) pierwszego záraz Zakonu Wieku, po S. Fránć: Generał śiodmy (iáko n. 373.) Mąż wielkiey świątobliwośći, y mądrośći nádprzyrodzoney, ktory, pytáiącemu śie S. Tomaszowi z Akwinu z ktorey by Biblioteki Xiąg záżywał! ná Vkrzyżow: P. IEZUSA pokazał mowiąc: *To moia Biblioteká.* O ktorego mądrośći Collegiũ Kárdynáł: ták wysoce trzymáło, że gdy po Smierći Klemẽsá 4. Papieżá przez dwie lećie y dźiewięć mieśięcy zgodźić śie ná nowego Papieżá nie mogło, ná uważne y madre iednego S. Bonaw: ná ten czás Generałá Zakonu złożyli zdánie, áby ten bez wszelkiey sporki był Naywyższym Kośćiołá S. Rządcą, ktorego by on godnym osądźił, choć by y śiebie sámego, iáko o tym n. 376. lecz wyráźniey ieszcze Petrus Galesius Cap. 13. Vit: S. Bonav: pisze w te słowá: *Clemente IV. Pont: Viterbii mortuo, cum esset Interpontificium, dissentientes inter se Cardinales de Pontifice creando convenerunt in eo, tàm vitæ integritate, quàm Sapientia, doctrinaq; S. Bonaventuræ adducti, ut is unus dissensionem annorum circiter trium dirimeret, ac verus sine controversia Pontifex esset, quem ille pronuntiasset, etiamsi seipsum elegisset. Elegit autem non eorum quemquam, qui præsentes septem & decem Cardinales aderant, sed qui in disiunctissima Provincia Hierosolymæ iam diu Sanctæ peregrinationis causa aberat, Theobaldum Vicecomitem Placentinum Archidiaconum Leodiensem; virum religionis & pie-*

 tatis

tatis nomine maxime illis temporibus illustrem. Qua in actione spectare licet integritatem, aequitatem, Sapientiam, & praeclaram eius voluntatem animumq; boni publici desiderio inflammandum, nec ullis ambitionis fallaciis fucatum. O ktorym B. Alexánder de Ales Professor iego y S. Tomaszá z Aquinu, Wielki Doktor naprzod Páryski, á potym Brát Mnieyszy Zakonu S. Fráncißzká (iáko o nim obszernie Mártyrologium Franciscanum R. P. Arturi 20. Octob: Fol: 513. § 3. & seq:) ktory ták wielka náuce swoiey u wszytkich wieku swego Doktorow *conciliavit* sławę, że był od nich nazwány, *Doctor irrefragabilis, & Doctor Doctorum, ac fons vitae.* Epitaphium iego w Kościele Bráći Mnieyszych S. Fránćiszká przed Ołtarzem Páná IEZUSA ná Krzyżu w Páryżu tákie:

Gloria Doctorum, decus & flos Philosophorum,
Auctor scriptorum, vir Alexander, variorum,
Norma Modernorum, fons veri, lux aliorum,
Inclytus Anglorum Archilevita, sed horum
Spretor cunctorum, Frater collega Minorum
Factus egenorum, fit primus Doctor eorum.

Ten tedy Mąż wielki błogosłáwiony o S. Bonáwenturze powiedźiał: *Ze Adam w Bonawenturze nie zdał się zgrzeszyć.* wielkie w nim widząc niewinnośći y świątobliwośći dowody, z ktorych niektore námienię: iáko gdy czásu pewnego Bonaw: S. słucháiąc tylko z wielkim nabożeństwem Mszy S. á sam celebrowáć niechcąc, nie dla niedostátecznego przygotowánia się, álbo iákiego nie pokoiu ná sumnieniu, ále z głębokiey pokory sądząc się niegodnym często celebrowáć, Pan weyźrawszy ná pokorę iego, posłał Aniołá, ktory wźiąwszy Kápłánowi celebruiącemu część Konsekrowáney Hostyi podał do ust iego. Iáko gdy Bonáwentura S. był bliski śmierći, á czuiąc wonity

prze-

przeszkádzáiące do przyięćia Nayśw: Sákrámentu, kazał sobie do boku na przećiwko Sercá Kommunią Swiętą przyłożyć, ktora záraz do iego przeniknełá sercá. Iáko że, (oczym w Brewiarzu Nászym Zak:) *Centesimo & sexagesimo sui obitûs anno, reliqua corporis parte alioquin exesa & corrosa, caput tamen solidum, capillamentum hærens, labia, dentes, & lingva in nullo a vitali statu aut colore demutata reperta.* O tym tedy ták wielkim Swiętym ktorego Bog zá żywotá, y po śmierći wielkiemi wsławił cudámi, powątpiwáć kto może, áby prośił Klemēsá IV. Papieżá o dyspensę ná Bráći Zakonu swego, áby po Rodźicách sukcessyą bráć mogli, ktora by ná nich, spadáłá gdyby byli ná Swiećie, poniewasz táka prożbá, y ná nię otrzymána Bulla Papieska, ktora sie poczyna: *Obtentu Divini Nominis &c. Dat: Perusii 2. Idus Febr: Pontificatus anno Primo, alias* Roku 1265. zda sie *relaxare Regulam S. Francisci,* y znośić ślub essencyálny ubostwá. Tenor pomienioney Bulle iest táki.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis, Magistro, & Fratribus Ordinis Prædicatorum, nec non Ministro Generali Ordi: Fratrū Minorū, salutē & Apost: benedictionē.

OBtentu Divini Nominis, cuius cultui sub Sacræ Vestræ Religionis observantia studetis mente devotissima deservire, votis vestris libenter annuimus, & petitiones vestras in his, quæ dignè deposcitis, favorabiliter exaudimus. Ex parte siquidem vestra fuit propositum coram Nobis, quod nonnulli Prælati, Clerici, & Laici in diversis partibus mundi constituti, asserentes vos mundo fore mortuos, nec valentes propriū possidere, vos occasione huiusmodi a quibuslibet successionib9 excludere moliūtur. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut ne contingat vos, propter huiusmodi præsumptionē talium aliquod incurrere nocumentū, congruum remediū adhi-

bere

bere paternâ diligentia curaremus. Nos itaq; veſtris petitionibus benignius attendentes, auctoritate Apoſtolica declaramus, quod vos in temporalibus bonis, in quibus ſuccederetis in ſæculo exiſtentes, licitè poſsitis ſuccedere, & bonorū ipſorū poſſeſsiones apprehendere, ac vendere liberè, bona ipſa, eorumq; pretium in utilitatē veſtrā convertere, prout vobis melius videbitur expedire. Vniverſas autē interdicti, ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententias, quas contra præſentis declarationis tenorem per quēcunq; fieri contigerit, decernimus irritas, & inanes. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ac Conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem &c. Dat. Peruſii 2. Id. Februarii Pontificatus Noſtri Anno primo.

Plumbea per cordulam pendet Bulla, cum Apoſtolorum vultibus & inſcriptione CLEMENS *Papa IV.*

De ſub vel obreptione tey Bulle ſuſpicari nie godźi ſie, iáko rozumieią niektorzy, poniewaſz Kośćioł S. nigdy *furtivā & ſubreptitiā legē* nie przyznáie, *& in Corpore Iuris Canonici* kłáść niedopuſzcza, iáko tá *in Conſt: Tom: 1. Bullarii Magni habetur.* Nád to *Concil: Trid: Seſs: 22. de Reform: Cap:* 5. decyduie: *Expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubiacere.* Gdy tedy Bonáwenturá S. *initis & unitis conſiliis* rázem z Mágiſtrem Generałem Prześw: Zákonu Káznod: prośił o tę Bullę Papieżá ná Bráći *ſuarum ſanctitate atq; ſapientia florentiū Religionum*, y oni nie mniey świątobliwośćią y mądrośćią zálęceni ſámi bywſzy, trzymáć ſie nie godźi áby nie dáli *ſupplicationis ſuæ cauſas legitimas*, á zátym *erroneum eſſet* twierdźić, *diſpenſationes eſſe noſtri ſæculi teporem* ktore *ortæ ſunt a tàm urgentibus cauſis*, że prævaluerūt in animo ſámego S. Bonáwentury.

Przyczyny modyfikowanego od Stolice Apoſtolſkiey w

Zako-

Zakonie S. Fráńćiſzká w poſpolitośći uboſtwá, námienia R. P. Fránć: Gonzága Exgener. Obſerv: de Orig: Seraph: Relig: part: 1. tit: de Cæſarenorum initio mowiąc: *Legitimis quibusdam cauſis noſter Ordo ſub Innoc: 4. Pont: Max: circa annum a Mundi redemptione 1244. ab Ordinis verò inſtitutione 35 & annuos redditus, & rerum immobilium dominium ac proprietatem in communi tamen ex Pontificia diſpenſatione admiſit.*

Rzetelniey ieſzcze otym Rodericus Obſer: Tom: 1. q. 4. art: 1. mowi: *Licet in primitivis eius temporibus fuerit iſta Religio in altiſsima & arctiſsima paupertate vitam agens, & eius profeſsores huius paupertatis Obſervantiſsimi, habitarent exigua & paupercula Monaſteria, per ſpatium tamen viginti annorum ita fuit per univerſum Orbem propagata, ut Patres iſtius Ordinis intelligerent, ſtatum primitivum non eſſe ſatis commodum ad cultum Divinum, & literarum exercitia, quibus potuiſſent Eccleſiam & animarum ſalutem adiuvare, neq; exiguitatem Monaſteriorum eſſe capacem ad tantorum Fratrum habitationem, neq; arctiſsimam Regulæ paupertatem eſſe ſufficientem ad ipſorum ſuſtentationem; a ſummis Pontificibus diſpenſationem impetrarunt, ut divitias proprias in communi, & in clauſtro viventes poſsidere potuiſſent; & ita Apoſtolico diplomate factum eſt, ut Anno Dñi 1380. nulla eſſet domus quæ divitias & prædia non poſsideret.* Tu benignus attendat Lector, że nie dopiero, y że *ex legitimis cauſis*, y że *non aliqua particularia membra* álbo *aliquæ domus particulares* przyięły *Privilegia Apoſtolica*, ále Cały Zakon, y wſzytkie iego Klaſztory.

Suppoſitô tedy, y owſzem habitô pro certo, że Bonáwentura S. z rozumnych y wielkich Stolicy Apoſtolſkiey opiſánych przyczyn, otrzymał, pomienioną Bullę, niegodźi ſie mowić: *S. Bonaventuram per præfatam Bullam, ruinam & detrimentum paupertatis atq; Regularis Obſervantiæ iacturam procuraſſe:*

 álbo-

álbowiem Bulle Papieſkie nietylko Zakonnych ślubow niezno-ſzą, ále áni nie ruinuią; Może tedy *puritas Regulæ* y Eſſencya ślubu uboſtwá Zakonnego záchowáć ſie, áczkolwiek Stolicá Apoſtolſka *rerum & temporum qualitate penſata, ſtatus & conditionis Religioſorum circumſtantiis ponderatis & perpenſis, cum Profeſſoribus eiusdem Regulæ aliter ordinet ac diſponat.* Co ingenuè fatetur Rodericus Obſervantinus Tom: 3. Q. 30. Art: 4. mowiąc: *Privilegia Conventualium derogarent puritati Regulæ, ſi ſubreptitia eſſent, at non ſunt ſubreptitia, cum in eis cauſa vera talium indultorum proponatur. Multa ſua ſponte Summi Pontifices illis conceſſerunt. Vnde his ſtantibus* (*proſequitur idem*) *Error eſt dicere, eos qui D. Franciſci Regulam iuxta Eccleſiæ interpretationem, per Summos Pontifices factam obſervant, in ſtatu damnationis eſſe; Nam ex hoc Eccleſiam errare (quod abſit) ſequeretur, in his quæ ad animæ ſalutem ſpectant. Immo dicebat Navarrus, quod mallet eſſe Conventualis, Servando Regulam B. Franciſci relaxatam Apoſtolica auctoritate, quàm Frater de Obſervantia, non ſervando illam integram, quam integram vovent Obſervantes, iuxta declarationem Nicolai III. & Concil: Vienen: Ex quibus infertur, cum præfatis Cōvētualibus, eſſe a Sede Apoſtol: Sāctiſsimè diſpēſatū Hæc Roder: Obſerv.*

Ratio a priori że *Convētuales* mogli *modificari a Sede Apoſt: in voto paupertatis, ad quod per Regulā* byli *ſtrictè obligati, eſt:* że *Regula S. Franciſci non præfertur authoritati Pontificiæ*, ále raczey *ſubditur.* Przez ápprobácyą álbowiem Papieſką, wſzytkie Zákonow Reguły moc y żyćie máią, *tantum & tàm diu vivunt, quantū & quàm diu Pontifex eis vitā influit & inſpirat:* iáko nas tego práwo apertè uczy in cap: *Religionum* de Relig:Dom: lib:6. & in Clem: cap: *Regulares* de ſuppl: negl: Præl: y wſzyſcy ſą *ipsô factô excommunicati* nowych Reguł *inventores* ieżeli od Stolice Apoſtolſkiey nie ſą potwierdzone, *per Extravag: Ioannis 22* ktora ſie

ra ſie poczyna *Sancta Romana* ktorą cytuie *Panorm: in Cap: finali de Relig: Dom:* Iako tedy Papież z ſłuſzney przyczyny káżdego Zakonu Regułę, *prout peculiaris Sodalitii norma vivẽdi eſt*, może *reprobare & annullare*, ták bárdźiey ieſzcze *infirmare, temperare & modificare* w iego mocy ieſt. Cokolwiek bowiem praw ludzkich ieſt, y poſtánowienia w ſtanách duchownych do życia Zakonnego ná Swiećie, że od ludźi ſą, przez Naywyżſzego Kośćioła Rektorá, *licite & innoxiè pro cauſis perſonis, locis & temporibus diſpenſari, mitigari & caſſari* mogą. Z kąd Bernard S. mowi: *Non cuilibet hominum mutare fas eſt Regulas Sanctorum Baſilii Auguſtini (adde Franciſci) aliosq́ authenticos Canones, ſed ſolis diſpenſatoribus Myſteriorum Dei.*

Pomniąc S. Bonáw: ná owo: Eccles: 5. *Multo melius eſt non vovere, quàm poſt votũ promiſſa non reddere*: ná owo: Eccli: 3. *Altiora te ne quaeſieris*: y ná owo Pſal: 19. *Ipſi obligati ſunt & ceciderunt, nos autem ſurreximus & erecti ſumus.* y ná owo Pſal 12. *Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem* wzdrygáiąc ſie áby Bráćia iego obligowáni ná śćiſłą obſerwáncyą uboſtwá, nie byli *ſolo nomine Obſervantes*, ſupplikował o pomienioną Dyſpenſę *ex cauſis legitimis*, y ták Bráći ſwoich, iáko y inni przed nim *Superiores, acceptantes Privilegia Apoſtolica tutas reddiderunt conſcientias.* Tę iſtotną rácyą czytąm w Prefácyi ad Bullam Pii 4. ktorą przywodźi. Flavius Cherubinus in Compen: Bullar: poczynáiącą ſie *Sedis Apoſtolicae.* W te ſłowá: *Nos interim Summorum Pontificum declarationem uſumq́ bonorum eius poſt Patres noſtros qui Eccleſiam illuſtrarunt ſecuti ſumus, tutius eſſe arbitrantes piam Eccleſiae declarationem amplecti, quàm omnimodam Regulae completionem cum periculo profiteri &c.* Roſtropne o tym zdánie ſwoie Suarez Tom: 4. de Relig: lib: 2. de variet: Religionum Cap: 8. w

te ſło-

te słowá wyráźił: *Qui doctè sentiunt, satius iudicant ad Romanorũ Pontificũ declarationes, vitam vivere Regularẽ, quàm instabiles vagi cerebri intellectiones, nova quotidie machinari disciplinæ rudimenta.*

Zasługi wielkiey ná ściśłe ubostwo professya iest, ále sámo nic nie mieć nie pomaga: trzebá do niego pokory. Zkąd Grzeg: S. 6. Moral: Cap: 14. mowi: *Solus ille pauper est, qui apud semetipsum elatus non est, & minùs inops est, qui vestem non habet, quàm qui humilitatem.* Zá nic iest gdy kto ubogim odźieniem *exterius vilescit*, á wyniosłośćią *interius tumescit.* Cále nie pomoże nikomu cáłym sercem, iák naywiększe oddalić od siebie dostátki, ieżeli w sercu swoim duśi skryćie *loculos propriæ voluntatis.* Właśnie tu ad propositum S. Hieronim Epist: ad Oceanum pisze: *Plus est animum deposuiße, quàm cultum, difficili⁹ arrogãtiâ quàm auro carem⁹ & gẽmis his enim abiectis, interim gloriosis tumemus sordibus, & vendibilem paupertatem populari auræ offerimus. Vilis tunica contemptum sæculi probat, ita duntaxat ne animus tumeat, ne morum habitus sermoq; dißentiat.* Zdobi prawda Zákonnego Człowieká ściśłe ubostwo, gdy z nim iest oraz rodzona ubostwá śiostrá głęboka pokorá. Záś nie szkodźi mieszkáć w Klasztorách wspániáłych, w Cellách obszernych, ále ná duszy zábiia, tulić sie w szczupłych chátách, w iáskiniách pychą nádętych. Wielorákie ubostwo z Chrysostomá S. in serm: 3. Ord: part: 4. fol: 120. b. iest. *Alia simulatoria paupertas est, quæ expoliat se bonis temporalibus, sed non superbiâ, vel arrogantiâ. Alia Spiritualis, quæ annexam habet humilitatem & cælestium contemplationem.* Diabeł ná tym Swiećie nayubozszy y owszem według Grzeg: S. Homil: 32. *Nihil autem proprium maligni spiritus in hoc Mundo possident:* nic włásnego nie ma, nie dlatego iednák dobry. Konkluduie rzecz wszytkę Augustyn S. y sąm Zakonu Fundator tákiego ktory

ná ubo-

ná ubostwo przyśięga, w te słowá: *Non in solo rerum corporearum nitore atq; pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis eße poße iactantiam, & eô periculosiorem, quô sub nomine servitutis Dei decipit, & dolosa Sanctitatis fallit imagine.*

Tych co żyią *secundum mensuram donationis Christi*, toiest, według Professyi swoiey, nie godźi sie poćiągáć ná śćiśleysze żyćie, ná ktore nieczynili ślubu, iáko w Klar Kláreowáleński Opát, miodopłynny Doktor Bernard S. *Libr: de Præcepto & Dispensatione* o tym mowi: *Solum quippe id a me poße exigi arbitror, quod promisi, si modus est obeditionis, tenor profeßionis: nec se valeat extendere potestas imperantis, nisi quatenus attigerit votũ profitentis.* Y niżey *Quamobrem quisquis profeßus, in quovis genere salutiferæ vitæ, nec ultra obedientiæ legem cogendus, nec citra est inhibendus, quàm sui ipsius videtur complecti profeßio.* Ieszcze ten że S. Oćiec Lib: eod: *Prælati iußio non prætereat terminos profeßionis. Nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nihil me Prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi, vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa neceßitate. Ex pacto profeßionis subditum & Prælatum neceßitate utrũq; teneri, fieriq; duos per unius sponsionem alterutrum debitores, fidelis curæ unum, alterum humilis obedientiæ. Quidnam igitur iam voluntati relinquitur. Vbi & Prælatus debiti neceßitate tenetur.*

Káżdy pro gratia vocationis według Stanu swego winien Bogu nieskończone dźięki. Vboższy iednák dostátnieyszego postponowáć áni sądźić nie ma, ále ráczey śiebie sądźić y śiebie pogardzáć powinien według preskrypcyi S. O. Fránć: w Reg: Rozd: 3. gdźie ták mowi. *Quos moneo & exhortor, ne despiciant, neq; iudicent homines, quos viderint mollibus vestimentis & coloratis indutos, uti cibis & potibus delicatis, sed magis unusquisq; iudicet, & despiciat semetipsum.* Lecz iż kto powiedźieć może,

że to tylko regulatur do Synow S. Fráńćiszká respectu świeckich, otosz pomieniony Bernard S. Apologia ad Gulielmum Abbatem S. Theodorici ták ad propositum nostrum nápisał. *Si qui districtius vivere possunt, eos qui non possunt nec aspernētur nec æmulentur; Eos qui possunt sic mirentur, ac temere non imitētur; Sicut enim non licet his qui maius aliquid forte voverunt, ad id quod minus est descendere, ne apostatentur, sic non omnibus expedit de bonis minoribus ad maiora transire ne præcipitentur.* Ten dwoiáki *in stricta paupertate potentium & non potentium vivere* rodzai sam P. Chrystus ná sobie żyiąc ná tym Swiećie wyráźił iáko mowi Mikołai 3. Pap: w Bulli swoiey ktora sie poczyna: *Exiit qui seminat* w te słowá: *Sic ipse Christus cuius perfecta sunt opera in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdū infirmorum imperfectionibꝰ condescēdens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorū infirmas semitas non damnaret --- Egit namq; Christus & docuit opera perfectionis, egit etiam infirma, sicut in fuga patet & loculis; sed utrumq; perfectè perfectus existens, ut perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui utrosq; salvare venerat, qui tandem mori voluit pro utrisq;.*

Seráficki Doktor Bonawent: S. przyczynę dáie otrzymánego od siebie pomienionego Indultu in Expos: Reg: in Cap: 4. mowiąc: *Habuit Christus loculos pro aliis infirmis & imperfectis qui habent loculos pro seipsis: qui etsi sint perfecti respectu habentiū propria, vel multa et magna: cum ipsi habeāt pauca, sunt tamē imperfecti in hoc, respectu illorum, qui nihil habent penitùs in hoc mundo. Quia nihil habentes, penitus sunt in summo gradu in hac parte, ut est possibile statui humano, a mundi periculis et illecebris absoluti. Vnde Hugo super Psal: 10. dicit: Habebat Iesus loculos conformans se imperfectis. Christus in numero imperfectorū inveniri voluit, ne præsumerent non accipientes, et confunderētur accipiētes. Et super illud Psal,*

mistæ

mistæ producēs fænum iumentis dicit Augustin9: *Habuit Dominus loculos, et dictū est de quibusdā fæminis Religiosis, quod ministrabāt eidem de substantia sua. Futurus erat Paulus nihil tale aliquādo requirens: sed quia multi infirmi ista quæsituri erant, magis infirmorū personam suscepit Dominus, ergo sublimius Paulus? nequaquā, imò sublimius Christus, quia misericordius. Cum enim videret Paulū ista non quæsiturū, et prævidit ne damnaret quæsiturū, et præbuit exemplum infirmo.* Hæc August: *Quod autem dicit, quod prævidit Paulum non ista quæsiturum, intelligendum est aliquando, & non semper aliquando enim accepit, aliquando non.* Hæc ex S. Bonavent:

Do tego należy co Tomasz S. Doktor Anielski 2. 2. Q. 199. *Art: 6. & 8. pisze:* Perfectionē Religionis atq; excellentiā, non esse attendendā secundū solam arctitudinē & rigorē, sed primò & principaliter propter finem ad quem omnes Religiones ordinantur, qui est perfectus amor Dei & proximi nempe charitas, quæ est finis & vinculū perfectionis. Alias sequeretur quod Ioannes Baptista, & eius discipuli, qui arctiorē atq; asperiorē egerunt vitam, quàm Christus Dominus (quod patet ex scriptura & Evangelio Luc: 7. *Venit Ioannes Baptista neq; manducans panem, neq; bibens vinū &c. Venit filius hominis manducās & bibēs &c.*) fuissent perfectioris status, quam ipse Dominus Iesus, quod nullus sanæ mentis affirmare potest, quia austeritas, non est finis perfectionis, nec mediū necessariū, *ut Cap: statuimus Lopes lib: 9. gloss: 3. t. 7. pag: 1.* Sed duntaxat instrumentū perfectionis, & inter alia minimū. Instrumentū autē non per se quæritur, sed propter finē. Ani ktory Zakō iák nayściśleyszey Obserwancyi ubostwá, iest doskonálszy, quàm fuerit Ecclesia primitiva credentiū. *Qui habebāt omnia cōmunia, possessiones & substātias vēdebāt, & dividebāt illa omnia prout cuiq; opus erat* Actor: 2.

Potępiona Sedis Apost: tanquàm Magistræ omnis veritatis

 inerra-

inerrabili iudicio, to ieſt auctoritate Ioannis XXII. in Extravag: ktora ſie poczyna: *Cum inter &c.* owá Sentencya ktora náuczáłá: *Quod Christus & Apoſtoli eius non habuerunt quidquã in particulari, aut in cõmuni, nec in rebus quibus utebãtur, niſi ſimplicẽ uſum facti.* Zkąd *talia pertinaciter aſſerentes ut hæretici combuſti fuere prout refert Direct: Inquis:* Q. 17. & 18. Nád to pomieniony Papież in ſua Extrávag: ktorey początek: *Quia quorundam de Verb: Signif:* ták decyduie. *Vita Evangelica quam Christus & Apoſtoli tenuerunt, habere in cõmuni aliqua non excludit, cum ſine proprio vivere non exigat, quod ſic vivẽtes nihil habeãt in communi.* W drugiey tákże Extravag: ktora ſie poczyna: *Ad Conditorẽ &c.* tenże Papież konkluduie w te ſłowá toſz ſámo: *Expropriationẽ tàm in particulari, quàm in cõmuni, dum ſolicitudinem temporaliũ acquirendorũ vel conſervandorũ non amputat, ad perfectionẽ valet conferre nihil. Cum charitatẽ non augeat. Nec poſt huiusmodi expropriationẽ ſic vivẽtes minus ſoliciti debẽt dici, quam Religioſi alii mẽdicãtes habẽtes aliqua in cõmuni, nec ob id, iſtis, pauperiores nũncupari.*

Ieſzcze nád to pomieniony Ian XXII. Papież párágon czyniący między Prześw: Zákonem Prædicatorũ & Minorũ, Ordines coætaneos, ktore rázem auctoritáte Apoſtolica cæperũt poſsidere bona in cõmuni, mowi in ſua Extravag: quæ incipit: *Quia quorundam &c.* w te ſłowá: *Nec hoc ſcilicet in cõmuni, & quoad proprietatẽ aliqua habere derogat, iuxta dictum Gregorii IX. prædicti, altiſsimæ paupertati, qui in quadã ſua Decretali dicit expreſſè. Fratres Prædicatores & Minores in altiſsima paupertate, Christo pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos Prædicatores habere in cõmuni, etiam quoad proprietatẽ aliqua, quod eorũ Regulæ & ſtatui non repugnat. Hoc etiã Alexander prædeceſſor noſter ... expreſſe dicit, Prædicatores Chriſtum pauperẽ imitari, ipſosq; perfectionẽ Evangelicã amplexari, & in ſtatu exiſtere perfectorũ quodq; ipſorũ Reli-*

gionis

gionis obſervantia, perfectionis Evangelicæ tenet formam: & tamen conſtat ipſos habere poſſe, etiam quoad proprietatẽ aliqua iuxta eorũ Regulã in cõmuni. Zkąd deducitur że Privilegia Apoſtolica conceſsione bonorũ in cõmuni non minuũt eſsẽtiã Status & Regulæ.

Więc káżdy niech zważy iák ſie myli, gdy mowi: *Quod Privilegia Apoſtolica Privilegiatos & Regulã relaxent.* Nam Summi Pontifices ſunt conſervatores & promotores puri Regularium ſtatus, ſubſtãtialiter in tribus ſolẽnibus conſiſtẽtis votis: Quare omnia Privilegia Apoſtolica redditus & bona temporalia Religioſis in cõmuni permittentia, ut fecit etiam *Concil: Trident: Seſſ: 25. Cap: 3.* pro Omnib9 Religioſis (exceptis Domib9 Capucinorum, & eorum qui de Obſervãtia vocantur) non ſunt contra paupertatẽ & puritatẽ Regularũ omniũ Ordinũ in communi bona ſtabilia poſsidentiũ. Non enim poteſt eſſe contra Regulam, quod Sedes Apoſtolica determinat eſſe ſecundũ Regulã. Sedis enim Apoſtolicæ eſt, quaſcunq; Regulas approbare, declarare, interpretari, & temperare. Nec licet ſentire & dicere contra id, quod ſentit & determinat S. Mater Eccleſia, quæ auctoritatem Regulis tribuit, ſed non eis alligatur. Ita Regulis auctoritate præſtat, ut ſeipſam illis non ſubiiciat. Regulæ namq; ita aliquid conſtituunt, ut interpretationis & modificationis S. Eccleſiæ auctoritatem non tollant, ſed reſervent. Quæcunq; ergo in Regula S. Franciſci definiuntur ſervanda, intelliguntur neceſariô debere ſervari, niſi auctoritas S. Eccleſiæ aliter ſtatuerit, permutaverit, indulſerit, vel permiſerit. Cum ergo Privilegia Apoſtolica, bona ſtabilia & redditus annuos permittentia, Communitati conceſſa fuerint, nihil per ea, contra Regulam, & eius puritatem ſubſtantialem ab Apoſtolica Sede conceſſum, cenſendum eſt extitiſſe. Redditus enim annui, & bona in communi, non evacuãt Eſſentiã Regulæ,

 in pau-

in paupertate Religiosa, ut pat: ex hic dictis in Omnibus Religionibus bona in communi *Ex cit: Conc: Trid:* posidentibus. Nec statum earum maculant, vel in essentialibus diminuunt. Nec quisquã sanæ mẽtis dicere potest: *Huiusmodi Privilegia dispensativa esse simpliciter relaxativa*; quia relaxatio indicat illicitũ usum ex privata indulgẽtia sibi permissũ, quod non potest dici de Privilegiis Apostolicis, quæ non relaxant licentia privata, sed temperando auctoritate Apostolica; debitum conservant Regularium statum & Conscientiarum securitati rationabiliter præcavent & provident: ne declinantes in obligationes adducantur cum operantibus iniquitatem, & ne dicatur eis, ipsi obligati sunt & ceciderunt.

Gdy tedy Bonawenturá S. prośił Klemensá IV. Papieżá o przerzeczoną Bullę, ma wiedźieć *Benignus Lector* że to dla tego uczynił, że uważał: Quod tutior sit in humili & inferiori per accidens statu collocatio, quàm sublimis in alto gradu periclitatio. Primi namq; Angeli in Cælo prope Deum, & Primi nostri Parentis in paradiso, cum innocentia originali sublimis fuit collocatio, sed eo perniciosiori casu corruerunt, quo altiori statu exciderunt. Non Iudæ Apostolatus, non osculum, non sublimior attactus oris Christi, non ipsum Corpus Christi quidquam profuit, sed eò fædius periit, quò sublimius id quod erat deservit. Dlatego valde reflexè Alexander IV. in suis Const: pro Min: Conv: anno 1500. Interamnæ editis in Cap: 6. Reg: fol: 101. dicebat. *Sanius & consultius est, in his quæ a iure positivo ortum habent, benignioribus Regulæ interpretationibus tollerare, & quando opus esset dispensare, quàm tot millia Fratrum (qui forsan aliter quàm faciant, se vovisse non intendunt) perditioni manifestæ exponere, & animos eorum odiosis, ac arctis Constitutionibus exasperare, præsertim cum id iudicio omnium videatur im-*

possi

possibile, non quia fieri absolutè nequeat, sed quia inspecta natura hominum, iam corrupta, malis dispositionibus, nunquam fieret, vel cum ingenti difficultate ac Prælatorum periculo fieret. Idem in Cap: 12. fol: 216. inquit: *Maluimus enim paululum de re nostra præsumere, quàm tantam fratrum multitudinē (sicut sæpe diximus) damnationi exponere.*

De securitate Conscientiæ Minorum Conventualium iuxta Privilegia Apostolica viventium (& non laxius) nemo ambigere potest. Albowiem Viennæ in Gallia Narbonensi było Concilium Generale, ná ktorym sam záśiadał Klemens V. Papież. Ná nim sess. 3. Exposita fuit S. Francisci Fratrum Minorum Regula, & variæ circa illam elucidatæ quæstiones, præsertim circa strictam FF. Mino: Paupertatem, eorumq; circa res usuales vel dominium vel simplicem usum, habenturq; in Clementinis de Verborum significatione. Tandem *Patrum Suffragiis in secreto Consistorio S. Synodus modum vivendi Communitatis secundum Privilegia Apostolica declaravit esse licitum, & sufficientem ad veram Regulæ S. Francisci Observantiam* Hunc eundem modum Alexander IV. Pius IV. & Vrbá. VIII. per suas seorsivas Constitutiones confirmarunt.

Pomieniony Naywyższy Kośćiołá S. Pásterz Vrban VIII. w Konstytucyi swoiey ktora się poczyna, *Militantis Ecclesiæ &c.* Reguły S. Fránćiszká Declarationes dla Bráći Mnieyszych Conventuales názwánych wydał, y swoim Imieniem uczćił *Constitutiones Vrbanas* názwáwszy, według ktorych żyiących ktoby śmiał *verbò, aut scripto lacessere,* to tákiego *diris devovet & anathematizat* in Cap. 1. Reg. tit. 2. n. 2. mowiąc: *Ad eorum verò temeritatem coercendam, qui dicteriis, captiosisq; verbis Ordinem insequentes, Regulæ transgressores Conventuales vocant; quod non ad literam sine glossa, sed ad præscriptum Pri-*

vile-

vilegiorum, Apostolicarumve Declarationum S. Francisci institutum observent: Monemus omnes & singulos, quod quisquis seu dictis, seu scriptis, Fratres Min: Conv: iuxta has Const: viventes non esse veros Regulæ S. Franc. Observatores ausus fuerit quoquo modo asserere, mox Apost: sedis excommunicationē sese incurrere sciat. Przydał przytym tenże Oćiec S. *loco cit.* n. 3. że te iego Konstitucye, nie obćináią Reguły S. Fánć. nieznoszą, ále tylko temperuią táką rácyą dáiąc: *Cum enim neminem adstringere possit S. Franc. Regula, nisi quia à Summis Pontif. & Apost. sede approbata, confirmata & recepta, hanc ob rem ipsius Sanctissimæ Sedis arbitrio est, eam pro tempore sic declarare, mitigare, interpretari, & quod Fratres sic declaratam firmiter & fideliter Observantes, veri filii sint. & S. Franc. Sequaces, eiusq; Sanctissimæ Regulæ professores & servatores statuere. Quare contra Constitutiones & declarationes huiusmodi quidpiam attentare, sive præsumere, unusquisq; facile intelliget, quàm temerarium sit.*

Hæc ad benignum Lectorem, intra modestiæ limites, ac Religiosæ Charitatis leges dicta esse volo, nec aliam ob caussam, quàm ut (utor verbis S. Augustini) *Quæratur veritas, sed regnet Charitas* Vale.

Cen-

Censuræ Theologorum Ordinis.

EX Commissione A. R. P. Gabrielis Welisewic Sac: Th: Doct: Ministri Provincialis ac Commissarii Generalis Provinciæ Min: S. Francisci Conventualium Opus intitulatum RELACYA O Wielkiey Swiątnicy Assyskiey &c. ab A. R. P. Ludovico Elbing Sac: Th. Doct: Patre Provinciæ ac Custode Crac: ex Authoribus fide dignis collectum, cum magna animi Voluptate perlegi: quod cum nihil fidei Orthodoxæ, ac bonis moribus contrarium contineat, imò Seraphicæ Religioni, utilitati Fidelium, ac devotis Religionis Nostræ Clientibus valdè utile cumperi, proinde tàm Magnificum ac venustissimum fastigium, (in quo sacer thesaurus Regis Altissimi Bulla insignitus, Gloriosum Scil. Corpus Seraphici P. N. S. Francisci devotissimè conservatur) in Vmbria situm, ne tenebris obruatur, luce publica per Typum donetur. Dat. Cracoviæ in Conv: S. Francisci Anno Dñi. 1726. die 12. Octobris.

Fr. Petrus Osierzynski
P. Prov: Gvard. Conv.
mp.

)b(Ego

EGo infra ſcriptus ex Commiſsione A. R. P. Gabrielis Weliſewic Ord: Min: Conv. Provinciæ Poloniæ Miniſtri Provincialis ac Commiſsarii Generalis Librum cui Titulus RELACYA o Wielkiey Swiątnicy Aſsyſkiey &c. &c. ab A. R. P. Ludovico Elbing Sac: Th: Doct: Patre Provinciæ Cuſtode Cracovienſi Eiuſdem Ordinis ſummo elaboratum conatu, vidi, legi, attenteq; perlegi: & cum nihil alienum à Fide Orthodoxa, Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, à bonisq; moribus invenerim: imò omnia Gloriæ DEI, Honori Sancti Patris Franciſci, ac aliorum Sanctorum, utilitati Seraphicæ Religionis, Ædificationi Populi, Amicorum Benefactorumve conſolationi conſona & conformia: Ideoq; Eundem luci publicæ extradere poſse cenſeo & affirmo. Dat: Cracoviæ ad S. Franciſcum die 15. Octobris Ano Domini 1726.

Fr. Paulus Gaworſki Sacræ Th: Doct: Pater Provinciæ & Cuſtos Lublinenſis mp,

Facul-

Facultas A. R. P. Miniſtri Provincialis.

LIber cui titulus RELACYA o Wielkiey Swiatnicy Aſsyſkiey &c. Opera & Studio Admodum Reverendi Patris Magiſtri Ludovici ELBING Exprovincialis, Cuſtodis Cracovienſis ad ſolatium Franciſcanæ Religionis, & utilitatem CHRISTI Fidelium pulcherrima methodo concinnatus, & à Theologis Provinciæ Noſtræ quibus id commiſimus recognitus, ut publicam lucem videat, Typisq; mandetur, Facultatem concedimus, ſi iis ad quos ſpectat ita videbitur. Datum in Conventu Noſtro Radomſcenſi die 30. Octobris Anno Domini 1726

Fr. Gabriel Weliſewic Miniſter Provincialis & Commiſſarius Generalis.

(L. S.)

Fr. Joſephus Nidecki Secreta: & Aſſiſtens Provinciæ. mp:

AP-

APPROBATIO CENSORIS
Librorum Ordinarii.

OPus cui Titulus RELACYA o Wielkiey Swiatnicy &c. ab Admodum Rendo: ac eximio Patre Magi: Ludovico ELBING S. Th: Doctore, Provinciæ ac Conventus Cracouienſis Patre Cuſtode Crac; Viro æquè Religioſiſsimo ac Eruditiſsimo diligenter & attentè legi; & cum in eo nihil Orthodoxæ Fidei aut bonis moribus diſſonum repererim, imò omnia ad Honorē DEI in Sanctis Suis, præſertim Seraphico FRANCISCO mirabilis tendentia aduerterim, ideo ut imprimi & in lucem publicam prodire poſsit, do Facultatem. Datum Cracoviæ in Collegio Maiori. Anno Domini 1726, die 2. Decembris.

M. MARTINUS WALESZYNSKI S. Th DOCTOR & Profeſſor S. Floriani ad Cracoviam Scarbimirienſis & S. Michaelis in arce Crac: Cuſtos, Cancellarius Lancicienſis, Montis S. Georgii in Scepuſio & Præmycovienſis Præpoſitus Studii Generalis Univerſitatis Crac: Procancellarius Librorū per Diœceſim Crac: Ordinarius Cenſor. mp.

RELA-

RELACYA
O
Wielkiey Swiątnicy álbo Bázylice Aſsyſkiey &c.

I. ACzkolwiek Swiątobliwość Seráficznego Oycá, y Pátryárchy náſzego FRANCISZKA S. niepotrzebuie zábieráć eſtymácyi ſwoiey z pompy czći powierzchowney, ktorą uſzánowána ieſt w Aſsyſkiey Bázylice, áni dewocya wiernych ku ták wielce od BOGA uraczonemu Swiętemu nie ma potrzeby większych pobudek, ponieważ tám ieſt codźienny konkurs Pielgrzymow, y wſzelkiey kondycyi ludźi, zoſtáwuiących znáki ſwoiey pobożnośći Chrześćiáńſkiey nád Swiętym Grobem; Iż iednák wiele Oſob Swieckich dla duchowney konſolácyi, oſobliwie wielka część Zakonnikow náſzych. Ktorym ſie nie tráfi być u S. Oycá ſwego Grobu, prágnie mieć rzetelną o tey Swiątnicy Zakonney wiádomość, dla tego pobożnym dogadzáiąc chęćiom, lubo krotką, ále wierną, o niey zebráć y wydáć umyśliłem Legendę, referuiąc, co pomienioni Autorowie o niey, iáko támeczni *Patriotæ*, wyrażáią y piſzą.

Przyczyná tey Relácyi do druku podánia.

2. A naprzod nie ieſt bez táiemnice mieyſce, ná ktorym ták wſpániała wyſtawiona Swiątnicá; álbowiem Wielki Oćiec pokornych Fránćiſzek S. prośiwſzy Brátá Eliaſzá ná ten czás Generałá Zakonu, áby był pochowány w Oyczyźnie ſwoiey ná naypodleyſzym, to ieſt pod ſzubienicą mieyſcu, wyráźił, iż iáko reprezentował całym żyćiem ſwoim Chryſtuſá, z kąd y Obraz iego ná ſobie nośił, ták go chćiał náśládowáć, nie tylko národzeniem ſwoim, w podłey ſtáience, ále też, ieżeli nie śmierćią *inter ſceleratos reputatum*, tedy pogrzebieniem ná mieyſcu złoczyńcow.

Mieyſce ná ktorym Swiątnicá Aſſyſka nie ieſt bez táiemnice.

3. Vmárł Fránćiſzek S. w Celce ubożiuchney przy kośćiołku Pánny MARYI Anielſkiey *Portiuncula* názwánym. Roku 1226. Dniá 4. Pázdźierniká, w ſobotę w wieczor. Roku żyćia ſwego 45. á w Niedźielę w kośćiele S. Ierzego Aſſyſkim, gdźie chłopięćiem będąc Grámmátyki uczył ſie, pochowány ieſt, ná ktory pogrzeb, álbo raczey złożenie Ciáłá, Páni Iákobá Rzymiánká z Niebá nápomniona, ieżeli chceſz żywo záſtáć Fránćiſzká iedź prętko; ziáchałá, przywiozſzy z ſobą śliczną białą ſzátę, w ktorą Ciáło Fránćiſzká S. ubráłá, y kobierzec iedwabny w złote kwiáty robiony, w ktory go obwinęłá, y w trunnę Cypryſową włożyłá. Chowáią do tychczas w *Sacrarium* Aſſyſkim tę ſzátę, y ten kobierzec nienáruſzone.

Gdźie y kiedy umárł Fránćiſzek S.

4. Był ná tenczás Naywyſzſzym Kośćiołá S. Páſterzem, Grzegorz 9. Papież, naypierwſzy Zakonu Bráći Mnieyſzych Kárdynałem będąc Protektor; Temu Fránćiſzek S. gdy raz z nim z Bononii ná Puſtynią Kámedulſką do Hetrurii iáchał duchem prorockim zápowiedźiał godność Papieſką, y Zakonowi ſwemu zá Oycá

Grzegorzowi 9. Papiezowi Duchem Prorockim, że miał bydź Papiezem zápowiedźiał Frãćiſzek S. y Ie-

obrał

obrał, iákoſz nie záwiodł ſie ná nim Francíſzek S. álbowiem Papieżem zoſtawſzy, y Francíſzkowi S. do śmierci wielce był przyiázny, y po śmierci Fránćiſzká S. Zakonowi iego wielce przychylny, z kąd ſam Oſobą ſwoią ná piąći Kápitułách Generálſkich prezydowáł, y wiele łaſk, y dobrodźieyſtw Zákonowi świádczył.

go zá Oycá Zakonu obrał.

5. Záraz po ześćiu z Swiátá tego záczął BOG wielkiemi, y ná rożnych mieyſcách ſławić Fránćiſzká S. Cudámi, z kąd przerzeczony Papież, áczkolwiek ſam wielkiey Swiątobliwośći Iego nie raz doświádczył, iednák áby należyty Kánonizácyi Proceder záchował, wſzytkim Biſkupom Vmbryi po Dyecezyách ſwoich o Cudách Fránćiſzká S. inkwizycye czynić rozkazał: ktore, po roku od śmierći Sługi Bożego ſkończone, Papież ná uwagę y rozſądek Kárdynałom podał. Niektorzy z Purpuratow Rzymſkich tákiemu śpieſzeniu ſie przećiwni byli, inni, ktorzy dobrze ználi Fránćiſzká, y Swięte w Ciele Iego widźieli Blizny, áby był Kánonizowány inſtáncye wnośili. W tym wzbudźił BOG chęć we wſzytkich widźieć iák nayprędzey Cudowne Fráńćiſzká Ciáło, ktore Odkupienia znákámi uraczył Chryſtus Naywyżſzy Papież. Przyſtáli tedy wſzyſcy Kárdynali náiedno zdánie, iż mieli doſtáteczne Cnot, zaſług, dárow, y Cudow Sługi Bożego dowody, dla ktorych w Regeſtr Swiętych bez wątpienia mogł być wpiſány.

Zkąd ták prętko Fránćiſzek S. Kánonizowány.

6. Powźiąwſzy Brát Eliaſz Generał Zakonu o Dekrećie w Kollegium Kárdynálſkim ná Kánonizácyą Francíſzká S. wiádomość, przyſzedł do Papieżá będącego w Mieśćie Włoſkim *Reate* názwánym, y pokornie prośił, áby ią iák nayprędzey odpráwić raczył; ktorego Papież

Grzegorz 9. Papież o wyſtáwieniu Kośćiołá ná złożenie Ciáłá S. Fránćiſzká Generałowi mowił.

ſáſkáwie przyiawſzy, y Kánonizácya nieodwłoczna przyrzekłſzy, o Kośćiołá wyſtáwieniu w ktorymby Ciało S. złożone było wzmiánkę uczynił. Z kad Generał *motivum* wźiawſzy Papieżowi powiedźiał, że Fránćiſzká S. pytał, gdźieby grob Ciáłu ſwemu obierał: Ná co Fránćiſzek: Ieżeli Oycze miłość moię, ktoramem świádczył ći záwſze, wdźięcznośćia oddáć mi zechceſz, to mnie iáko naywiękſzego grzeſzniká, y z ludźi naypodleyſzego pogrzebieſz zá Miáſtem Aſſyſkim ná págorku piekielnym, gdźie złoczyńcow śmierćia karza pod ſzubienica: Zádźiwił ſie Papież ták wielkiey pokorze! y ſpytał *Eſtne ad rem ſitus collis huiuſce?* ktoremu odpowiedźiał Generał: Aczkolwiek Oycze Swięty nie bez wielkiego koſztu y prace murowáć ſie tám może, iezeli iednák Swiatobliwość Wáſzá, Władza Apoſtolſka to dźieło mnie zlećí, y z pobożnośći ſwoiey uboſtwo zárátuie Zakonne, za pomoca Boſka y Kośćioł y Klaſztor wyſtáwię tám wſpániáły. Ná co Papież Swiatobliwy, nie tylko zezwolił, ále y poſłuſzeńſtwa zaſługa obligował Generałá, áby o mieyſce to, kontrákt imieniem Papieſkim zkim należy uczynił (: chcac go Papież zápłáćić :) y rzeczy ták dyſponował, żeby záraz po Kánonizácyi, mogł Papież fundámentá benedykowáć, y pierwſzy kámień ſwoiemi rękámi záłożyć. Ná expenſę fábryczna ſzczodrobliwość ſwoię, y innych Wiernych przyrzekł, ktorych miał y odpuſtem do ták Swiętey ſpráwy záchęćić, á *extunc* ſummę pewna ze ſkárbu ſwego lubo ſzczupłego ná záczęćie wyliczyć. Iák o tym wſzytkim Papieſkie ſłowá wyráźił pomieniony Franciſcus Antonius Cároſi Lib. 1. Tit. 3. *Imò ſubdidit Pontifex, id tibi Apoſtolico injungimus*

Fránćiſzek S. pod ſzubienica chowáć ſie kazał.

Grzegorz 9. Papież do Fabryki Kośćiołá Aſſyskiego obligował Generałá, y plác ſam chćiał zápłáćić.

Man-

Mandato, & Sanctæ obedientiæ meritum adiicimus. Vade: Nostro Nomine cum eis age, ad quos prædicti Collis immediata spectat possessio: Nos fundum ememus, quem ex nunc Religioni concedimus; quàm cito operi manum adhibe, ut cum Nos Canonizationis Solemnia absolverimus, fundamenta benedicere, primumq; lapidem propriis manibus in eis collocare possimus; Opes, Deo dante, non deerunt; dabimus Nos, dabit fidelium pietas, quos Apostolicis literis hortabimur, & indulgentiarum beneficio ad eleemosynas erogandas alliciemus. Interim ex nostro, quamvis tenui Aerario, necessariam tanto operi pecuniam suppeditabimus.

7. Wźiąwszy od Papieżá *Diploma*, ktore śie poczyna, *Recolentes &c. sub data. Reate. 3. Cal. Maii Pontif. Anno 11. Incarnat.* 1228. Generał, do Assyza śie wroćił, y z támecznemi Pánámi o mieysce Págorká Piekielnego tráktował. Niezdáło śie wielom, áby Ciáło Fránćiszká S. Ránámi Chrystusá Vczczone, ná ták sromotnym mieyscu spoczywáć miáło. Rádźili raczey, Skarb ten, ták Wielki deponowáć w Mieśćie, upátrzywszy plac iák nayprzednieyszy, z kąd kámienice swoie, Páłáce, ulice ná to ofiárowáli. Gdy iednák y prozbę ostátnią S. Fránćiszká, y potwierdzenie Papieskie álleguiąc Generał, sámego Piekielnego domagał śie Págorká, wszyscy kontrowáć niechcący, zgodźili śie ná iedno, áby ow grunt cáły Stolicy Apostolskiey bez żadney zapłáty dáiąc, dáruiąc oddáli, ktorą dárowiznę imieniem Papieskim, akceptował Brát Eliasz Generał Zakonu.

Assyzánie ná Kośćioł Fránćiszká S. Ciáłu co nayprzednieysze dawáli mieysce.

8. Rzecz niepodobna, nie tylko trudna, zdáłá śie wszytkim, áżeby ná mieyscu nierownym, ná położeniu przykrym, trudnym, przedźiwnym, ná ktorym kręcenia

Jákie było mieysce gdźie teraz Kośćioł

y Klasztor Assyski

sie przerwy, przepáśći, skáły były bez liczby, mogłá stánąć Fábryká wspániáła, y trwáła; káżdy (: iák w podobnych bywa okázyách :) dawał swoie zdánie, zarzut, y rokowánie. Lecz nieprzełomána Generała impreza, ktory cáłą chęćią, y śiłą Honorowi, y Chwale Oycá S. chćiał służyć, była. Ten przyzwawszy z kráiow Niemieckich ze wszytkich w Architektonice biegłych naybiegleyszego ná ten czás Iákubá Alemáná, y innych z nim wiele, między ktoremi był z dewocyi młody Filip de Campello, ktory potym do Zakonu wstąpił, y po przerzeczonym Iákubie Fábryki był naznáczony Prefektem, zważywszy, zmierzywszy położenie, gdy rożni swoie dawáli ábrysy, wszyscy ná iednym Iákubá przestáli, y ták Dniá 15. Máiá, Roku 1228 wiele Rzemieśniká Págorek Piekielny okryło, inni kopiąc na fundámentá, inni skáły łomiąc, inni dobywáiąc kámieniow, inni rożne gotuiąc máterye. To naybárdźiey w umyśle, y pámięći Generał chował, áby Grob, w ktorym S. Oycá Ciáło złożone być miáło, prosto, iáko mu dał słowo, pod szubienicą był wystáwiony. Obáliwszy tedy szubieniczne drzewá, y źiemię wybrawszy, szeroki, y wielki ználeźli kámień, ktory Págorká szerokość od Południá y Zachodu nierownie záymował, á ná przepáśći, y przerwy sie skłániał, zaś od szubienice ku Wschodowi ná dwánaśćie krokow záymował mieysce, od ktorego potym źiemiá czyniłá rowninę. Pomniąc tedy Generał, że Grob Zbáwićielá Nászego Nowy w ktorym nikt nie leżał, był z kámieniá wyćięty, miał táką pobożną reflexyą, że z Opátrzności Boskiey ow kámień był ználeźiony, áby ták wielą przywileiow Pánu Sługá podobny, miał

Architekt ktory Assyskiey Fábryki.

Kiedy záczęta Fábryká Assyska.

Generał wkámieniu Grob

grob

grob podobny. Więc kazał ow kámień od Wſchodu wyćinać nákſztałt kápliczki, tak długo, ážby przyśli ná mieyſce z ktorego ſzubienicá znieśiona. Wiele tygodni ná wyćinániu owey w kámieniu kápliczki ſtrawili biorąc oraz y doły, w ktorych potym założono fundámentá.

Nowy Fránćiſzkowi S. wyćináć kazał.

9. Gdy Eliaſz Generał ták pobożną zábawiał ſie robotą, przybył do Spoletu częſto miánowány Grzegorz 9. Papież, y w krotce z támtąd ná początku Mieśiącá Czerwcá do Aſſyzá przyiechał, udawſzy ſie proſto do náwiedzenia Ciáłá Fránćiſzká wielce od ſiebie ukochanego, gdźie poſpolitą wſzytkich Obywátelow Aſſyſkich o Kánonizácyą Fránćiſzká proſzących odebrawſzy ſupplikę, y obaczywſzy zgodne przyſzłey Fábryki diſpozycye, Dźień 16. Lipcá tegoż ſámego Roku ná Solenną Kánonizácyą publikowáć rozkazał. Potym do Peruzá gdźie z Fryderykiem Ceſárzem miał wielkie tránſákcye odiáchał, y báwił ſie áż do dniá 15. Lipcá, ktorego do Aſſyzá powroćił z Aſſyſtencyą wielu Kárdynałow, Práłatow, Xiążąt, y Pánow, ktorzy z nim z dewocyi ku Fránćiſzkowi S. ná Kánonizácyą Iego ziácháli. Między innemi Kardynáłámi przytomni byli. *Gaufridus de Caſtilione*, *Sinibaldus Fliſcus*, y *Rainaldus de Comitibus Signiæ*, ktorzy potym Papieżámi po ſobie byli, pod Imionámi Celeſtyná 4. Alexándrá 4. Innocentego 4. Ci wſzyſcy iedną Promocyą Roku 1227 w Anagnii w Mieśiącu Grudniá od tegoż Grzegorzá 9. Kárdynałámi poczynieni zoſtáli, ták godni, że mu Naſtępcámi ná Stolicy Piotrá S. byli.

Grzegorz 9. Papież do Aſſyzá przyiáchał, dyſpozycye Fábryki zważył, y dźien Kánonizácyi Fránćiſzká S. náznáczył.

Trzech Kárdynałow iedney Promocyi po ſobie Papieżámi byli.

10. Dniá tedy przerzeczonego przy wſzelkiey gotowośći, przy Aſſyſtencyi Purpuratow Rzymſkich, Práłatow, Biſkupá z Duchowieńſtwem Aſſyſkiey Diecezyi, Eli-

aſzá

aſzá Generałá, y Bráći Zakonnych, oſobliwie Vczniow, y Towárzyſzow S. Fránćiſzká, przy Szláchetnieyſzych Obywátelách, y niezliczonych ludźi konkurśie, Naywyżſzy Páſterz w *Pontificalia* przybrány ná wyſokim Máieſtaćie miał náder poważną przemowę, *Thema* założywſzy z Eklezyáſtyká Páńſkiego Rozd 50. *Quaſi Stella matutina in medio nebulæ, & quaſi Luna plena in diebus ſuis, & quaſi Sol refulgens, ſic ille refulſit in templo Dei.* Heroiczne Sługi Bożego Cnoty, wyſokie Załługi, y przedźiwne dáry, ktorych on ſam z dawney z nim przyiáźni doświádczył, y doznał, wyſławiáiąc, y głoſząc: Záś po Papieżu *Octavianus Tit: SS. Sergii & Bacchi* Kardynał Dyákon, z wyſokiego ná to zgotowánego mieyſcá, Zywot, y Cudá S. Fránćiſzká, Apoſtolſką wywiedźione, y wyprobowáne Powagą, recytował: Po nim *Rainerius Cappocius S. Mariæ in Coſmedin.* tákże Dyákon Kárdynał, wieku owego nayſławnieyſzy Orator, z Ambony wielce godny, y uczony, ná wyſławienie Swiętego powiedźiał pánegiryk, pod czás ktorego Dewotow S. Fránćiſzká od nabożeńſtwá, y rádośći ſłodkie wydawáły ſie płácze, ktory gdy ſkończył, wſtał Papież z *Solium* ſwego, ręce złożywſzy; oczy do Niebá podnioſzſzy, nie co ſie ná modlitwie wnętrzney, y wzywániu Aſſyſtencyi Duchá Przenayświętſzego záſtánowiwſzy, potym tą głośną formulą Swiętym Fránćiſzká prekonizował: *Ad laudem, & gloriam Omnipotentis DEI Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Glorioſæ Virginis Mariæ, ac Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ad honorem Eccleſiæ Romanæ, Beatiſsimum Patrem Franciſcum, quem Dominus glorificavit in Cælis, venerantes in terris, de Conſilio Fratrum noſtrorum,*

Ná Kánonizácyi S. Oycá Fránćiſzká Papież miał perorę.

Octavianus Kárdynał recytował Zywot y Cudá S. Fránćiſzká

Rainerius Kárd. ná Kánonizácyi S. Fránćiſzká miał Pánegiryk.

Formulá ktora Papież Kánonizował S. Fránćiſzká.

alio-

aliorumq; Prælatorum in Sanctorum Catalogo decrevimus adnotandum, Festumq; in die ejus obitûs celebrare. Potym Kárdynáli *Te Deum laudamus* záczęli; Po skończonym, Namieśnik Chrystusow, do káplice w ktorey Ciáło S. Fránćiszká było poszedł, gdźie poklęknąwszy modlił sie, Wotá y ofiárę oddał. Trunnę pocałował, ktorą Kárdynali ná środ Kośćiołá wynieśli, y otworzyli, y widźieć wszytkim dopuśćili w cáłym, y nienáruszonym Ciele, náder śliczne świeżo krwią płynące Zbáwićielá Znáki. W tym Naywyższy Kápłan Mszą śpiewał, ná ktorey gdy po kommunii było, Kárdynali nazad odnieśli Swięte z Trunną Ciáło, y iák przed tym było zámknęli, y zápieczętowáli, á Papież Akt Solenny Kánonizácyi Benedykcyą zákończył. Co rocznię, to iest Dniá 16. Lipcá w Bázylice Assyskiey ná pámiątkę Msza Solenna bywa, z Introitem: *Gaudeamus omnes &c. de Cujus Canonizatione &c.*

Kárdynali nieśli Trunnę S. Fránćiszká ná Kánonizácyi Iego.

W Assyzu co rocznie Msza o Kánonizácyi S. Fránćiszká.

11. Pomienioney Kánonizácyi formę, szeroko wyráźili wieku támecznego Pisárze, iáko Thomas de Celano, Abbas Albertus Stadensis, Marianus y Crantius. Iednak Ioannes de Florentia in m. S. náder osobliwą y wielką być mieni z tych przyczyn. 1. z niezwyczáynych Ceremoniy: bo przedtym wszytká Kánonizácyi formá, ná czytániu Zywotá, y Cudow (: kogo kánonizowáć miáno :) w sekretnym Kárdynałow Konsystorzu, y ná *Diploma* álbo Liśćie Papieskim záwisłá byłá, żadnego appáratu nie czyniono innego. 2. Z wielkiey Papieżá łáskáwośći, że raczył sam z Dworem swoim do Assyzá ná Kánonizacyą przyiácháć, ktorą mogł gdźie indźiey odpráwić, y że sam miał publiczną o Swiętym przemo-

Náder osobliwa Forma Kánonizácyi S. Frnnćiszká jáka niebywáłá przed tym.

wę, wysławiáiąc go z Cnot, y Vczynkow, ktorych sąm nápatrzył ſie żyiąc z Nim w ściſley przyiaźni. 3. Z przytomności ná Kánonizácyi Ciáłá S. Fránciſzká, co podobno żadnemu nietráfiło ſie Swiętemu. Ná koniec z wielu świádectw, y okrzyku ludźi, y ſamych Kárdynałow, ktorzy przed dwiemá láty żyiącego ználi, z nim konwerſowáli, y Blizny widźieli. S. Bonáwenturá o Kánonizácyi S. Fránciſzká to wyráźił. *Veniens Papa perſonaliter ad Civitatem Aſsiſi Anno Dominicæ Incarnationis* 1228 *in Calendis Auguſti die Dominico, cum maximis, quæ longum foret enarrare, Solemniis, B. Patrem Catalogo Sanctorum adſcripſit.* Bulla tey Kánonizácyi, ktora ſie poczyna: *Mira circa nos &c.* dána byłá, potym w Peruzu Dniá 19. Lipcá tegoſz Roku bárdzo godna czytánia. Więc omylił ſie Ciacconus ktory nápiſał, że 4. dniá Pázdźierniká Kánonizowány Fránciſzek S.

12. Názáiutrz tenże Swięty, y kocháiący wielce Zakonu Papież Grzegorz 9. z wielką Vroczyſtośćią, przy wielkiey Kárdynałow, Biſkupie Aſſyſkim. Práłatow, Cáłym Duchowieńſtwie, Xiążąt Pánow Aſſyſtencyi, y niezráchowánym ludźi okolicznych konkurśie *Pontificaliter* ubrány, Mieyſce cáłe *Collis Inferni* Págorkiem Piekielnym názwáne benedykował, ktore *Præclara antitheſi* śliczną odmianą *Collem Paradiſi* Págorkiem Ráyſkim názwał, y náżywáć kazał. Potym do *Antrum* ná doł ſtąpił, y do Kápliczki z kámieniá wyćioſaney, w ktorey Ciáło S. Fránciſzká ſpoczywáć miáło udał ſie, y pierwſzy kamień od Siebie benedykowány włáſnemi záłożył rękámi, iáko w *Diploma* ſwoim ktore ſie poczyna: *Speravimus hactenus.* dánym ná Láteránie Dniá 16. Czerwcá Biſkupſtwá ſwego

Mieyſce ná ktorym Kośćioł, y Klaſztor Aſſyſki Papież benedykował y miáſto Págorká Piekielnego Ráyſkim Págorkiem názwał.

Roku

Roku Czwartego wyráźił. Przykłádem Papieſkim Kárdynali, Práłaći, Xiążętá, Pánowie, ludźie inni z wielkim Nabożeńſtwem kámienie w fundámentá rzucáli, weſołym BOGV dźięki wykrzykuiąc głoſem. Nád to tenże Papież ná Porfirowym kámieniu złożone od Siebie Swiętemu *Epitaphium* złotemi ozdobne literámi támże wpráwić kazał, álbo raczey wpráwił. to ieſt.

13. V. S. C. A.

FRANCISCI ROMANI
CELSA HVMILITATE CONSPICVI
CHRISTIANI ORBIS FVLCIMENTI
ECCLESIÆ REPARATORIS
CORPORI NEC VIVENTI, NEC MORTVO
CHRISTI CRVCIFIXI PLAGARVM
CLAVORVMQVE INSIGNIBVS ADMIRANDO
PAPA NOVÆ FÆTVRÆ COLLACHRIMANS
LÆTIFICANS ET EXVLTANS
IVSSV, MANV, MVNIFICENTIA, POSVIT.
ANNO DOMINI MCCXXVIII
XVI. KALENDAS AUGUSTI.

Epitaphium S. Fránćiſzkowi od Grzeg: 9. Papieżá złożone.

Liter naypierwſzych czterech Sens ieſt. *Viri*, *Seraphici*, *Catholici*, *Apoſtolici*. Názwał záś Grzegorz 9. Papież Fránćiſzká S. Rzymiáninem, bo Kośćiołowi S. Rzymſkiemu y Stolicy Apoſtolſkiey náder uniżoną, y pokorną ſubiekcyą, y Poſłuſzeńſtwo ślubował: w czym Summę Reguły ſwoiey zámknął mowiąc: *Semper ſubditi, & ſubjecti pedibus S. R. Eccleſiæ, ſtabiles in fide Catholica &c.*

Czemu Fránćiſzek S. Rzymiáninē od Papieżá názwány.

14. Zákończywszy Oćiec S. Papież Benedykcyi Ceremonie wielką záczętą uważáć począł Fábrykę, y zmiárkowawszy, że wielkiey tákże potrzebowáłá expensy, dla tego sąm z Skárbu swego niemáłą náznáczył kwotę, y wielu Kośćiołow wákuiących ná Fábrykę, roczne ápplikował dochody, á Generałá upomniał áby sie nic nieturbował, y nieopuszczał, wszelką chęćią, y uśilnośćią przykłádał sie do Fábryki, ná chwałę Boską, y Cześć S. Fránćiszká. Nád to mu zlećił, áby Fábrycznemi dysponował pieniądzmi, bez wszelkiey Reguły transgressyi.

Ná Fábrykę od Oycá S. Grzegorzá 9. Papieżá dána Summá, y do chody náznáczone.

15. Woli y rozkazowi Papieskiemu zádosyć czyniąc Generał, nie bez nárzekánia innych Bráći zelántow ubostwá nieopuszczał niczego, co tylko do Magnifiki Fábryki być potrzebnego rozumiał, áni przez to nienáruszył ubostwá, iż *Sedi Apostolicæ obedientiam, quæ totius Religionis est fundamentum, & sine qua, nulla est Religionis virtus, implebat.* Ten tedy pomieniony Eliasz Generał Zakonu, Mąż wielkiey mądrośći, dla ktorey od Seráficznego Oycá ze Wszytkich Vczniow, y Náśládowcow swoich iest godny uznány, y wybrány ná Naywyższy Zakonu Vrząd, uważáiąc z iedney strony S. Oycá wielką pokorę, z ktorey sobie ná naypodleyszym mieyscu grob wybrał, w czym sie wszyscy zgadzáli Bráćia, á z drugiey strony pomniąc iáko S. Fránćiszek Siebie sámego, Regułę, y zdánie swoie poddał pod Władzą, y wolą Stolice Apostolskiey, wolał raczey Naywyszszego Biskupá Rzymskiego, Chrystusá Páná ná źiemi Vicesgerentá, wszytkiemi śiłámi pełnić rozkázy, niżeli prostoćie Bráći dogadzáć, z kąd nieustawał wspániáłośći podźiemney Fabryki przyczyniáć, bo Kápliczkę sámę z mármuru wyćiosáną zewsząd przednie-
mi,

Zelánći Ubostwá Towárzysze S. Fránćiszká, nárzekáli ná wspániáłą Fábrykę Grobu S. Oycá, ále roztropny Generał wolał raczey Papieżá rozkázy pełnić, niżeli prostoćie Bráći dogadzáć.

mi, mármurámi y innemi drogiemi kámieniámi złotem náſádzonemi w drobną koſtkę ozdobił, do ktorey ku Wſchodowi Słońcá przymurował ná dwá Arki Kośćiołá, wyżey y głębiey od pomienioney Kápliczki, ták iż do niey po wſchodách w chodźić potrzebá. Záś mury podźiemnego Kośćiołá kámieniámi rożnemi w gwiazdy, w kwiáty, y inſze figury mozáiką śliczną náſádźił. Drzwi dał z boku potężnie żeláznemi opátrzone zamkámi, łáncuchámi, zaporámi.

16. Vwiiał ſie tákże żywo iák mowią około średniego, y wierzchniego Kośćiołá Generał, álbowiem ná obſzernych fundámentách między ſkáłámi, y przepáśćiámi ſzerokie z kamieni kwádratowych ćioſánych białych, y czerwonych ſporo podnoſzono mury; O czym powźiąwſzy wiádomość Papież wielkiemi prerogátywámi przyſzły Kośćiol udárował, ktory przywilei Generałowi z Reátu Miáſtá Włoſkiego dany, Dniá 21. Páździerniká, Roku 1228. Biſkupſtwá ſwego Roku Drugiego przyſłał, ktory ſie poczyna: *Recolentes qualiter. &c.* W nim wyráźił Papież, że Kośćioł Aſſyſki, ná gruncie Aſſyzánow Stolicy Apoſtolſkiey dárowánym wyſtáwiony, w właſność y Opiekę ſwoię y Sukceſſorow ſwoich przyiął, à od wſzelkiey Iurisdykcyi wolnym uczynił, zá co, trybut ſobie, y Náſtępcom ſwoim ieden funt woſku corocznie dawáć náznáczył, ktory w dźień SS. Piotrá y Páwłá Apoſtołow, imieniem Konwentu Aſſyſkiego Papiezowi záwſze oddáią. Wydał tenże Grzegorz 9. Papież z Láteránu Dniá 22. Kwietniá, Roku 1230. Biſkupſtwá ſwego Roku Czwartego. Drugie *Diploma Conſiſtoriale in forma ampliſsima* poczynáiące ſie: *Is qui Eccleſiam ſuam &c.*

Prerogátiwy, ktoremi Kośćioł Aſſyski od Grzeg. 9. Papieżá nádány.

od Papieżá, y od Kárdynałow trzynaſtu, ktorzy ná ten czás byli w Rzymie przytomni włáſnemi Pieczęćiámi, y podpiſámi utwierdzone, w ten ſpoſob.

Ego Gregorius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Io. Sabinen. Epiſcopus.
Ego Iacobus Tuſculanus Epiſcopus.

Piekna curioſitas wiedźieć iák ſie podpiſuia rázem Kárdynał. Biskupi, Kápłáni, y Dyákoni

Po práwey ręce Cardinales Presbyteri podpiſáli ſie.
Ego Thomas tit. S. Sabinæ Presbyter Cardinalis.
Ego Io. tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis.
Ego Barthol. S. Pudētianæ Presb: Card: & Paſtor.
Ego Gutfredus tit. S. --- Presbyter Cardinalis.
Ego Sigebaldus tit. S. Laurētii in Lucina Pres: Car.
Ego Stephanus S. Mariæ Trans Tiberim Pres: Cár.

Po lewey ſtronie Cardinales Diaconi ſą podpiſáni.
Ego Octavianus SS. Sergii & Bacchi Diac. Card.
Ego Rainerius S. Mariæ in Coſmedin Diac. Card.
Ego Romanus S. Angeli Diacons Cardinalis.
Ego Petrus S. Georgii ad Velum aureū Diac: Card.
Ego Rainaldus S. Euſtachii. Diac: Card: ſubſcripſi.

Pieczęći Papieſkiey te ſłowá: *Fac mecum Domine ſignum in bonum.* Pieczęći Kárdynálſkich rożne ich Herby. Wiśi przy tym *Diploma*, ołowiána Cechá ná ſznurze iedwabnym z iedney ſtrony máiąca Twarży SS. Apoſtołow Piotrá, y Páwłá, á z drugiey táką inſkrypcyą: *Gregorius Papa IX.* w tym tedy *Diploma* potwierdźił Papież, wſzytkie wyżey pomienione łáſki, y obfitſze przydał. iáko, áby Kośćioł S. Fránćiſzká Aſſyſki był cáłego Zakonu Bráći Mnieyſzych Głową, y Mátką: áby w nim *in perpetuum* Ciſz Bráćia obrządek Chwały Boſkiey odpráwiá-

li,

li, áby w nim żaden Klątwy álbo Interdyktu publikowáć nieśmiał: áby nikt ná wolnośći Iego, y Prerogátywy nie ważył ſie porywáć pod utrátą wſzelkich godnośći, y odłączenia od Nayświętſzego Ciáłá y krwie Chryſtuſá IEZVSA. Temu záś, ktoryby Kośćiołowi Aſſyſkiemu Práwá Iego, y pokoy záchował, życzy Oćiec S. tenże Papież, Apoſtolſkiego Błogoſłáwieńſtwá, y Chwały wieczney. Tych Przywileiow Oryginały między nayzacnieyſzemi rzeczámi w Konwenćie Aſſyſkim chowáią.

Kará ná tego coby iáką violencyą czynił Kośćiołowi Aſſyſkiemu.

17. Nie tylko z Kośćielną, ále y Klaſztorną pośpieſzał General Fábryką wſzytkim ná podźiwienie. Zá cud mieć trzebá było, z kąd ſie kámieni ták wiele bráło, z ktorych nie tylko kośćioły wielkie, ále y klaſztor w obſzerności, y wyſokośći do wierzenia ledwie podobny z ćioſánego kámienia. Około tey Fábryki Woyſko tyśiącámi ſie zdáło, ná rożne podźielone ſzeregi, to gory wyćináiących, to wołmi kámienie wożących, to w kwádrat rownáiących, to poleruiących, to mierzących, to przykładáiących, to oddźieláiących, to do kupy łączących, wſzytkich dźiwnym dowćipem, y ſkwápliwośćią ſwoie dźieło robiących. Dość na tym iż zá dwie lećie cáły Kośćioł podźiemny ſtánął, á średniego, ieſzcze większa Máchiná ze ſklepieniem Arkámi, y Ołtarzámi ſkończona byłá, ták, że ſie w nim Nabożeńſtwo odpráwiáć mogło Kośćioł záś gorny, iuż w cáłe w murách Mágiſtrálnych podnieśiony był, lubo ieſzcze nieſklepiony. Konwentu tákże większa część gotowa byłá, przerwy, doły, y przepáśći wyrownáne; Dormitarz, niżſzy, y Refektarz większy (: śmiem rzec com go widźiał ná czteryſtá Oſob wygodny :) y średni ſkończone. Dwie ulice długie ná puſ-

Mnoſtwo ludźi około Fábryki Aſſyſkiey robiących.

Ják wiele zá dwie lećie zmurowáno w Aſſyzu?

ná pułtoráſtá krokow dwoiákich niżſzych y wyżſzych krużgankow od Słońcá, y deſzczá broniących, przed obiemá Kośćiołámi zmurowáne. Słowem táka iuż byłá ná początku Mieśiącá Máiá Roku 1230. Kośćielna y Klaſztorna wyſtáwiona Fábryká, iż ná Swiątki tegoſz Roku w nowym Kośćiele, y w nowym Klaſztorze, Kápitułá Generálſka, y Przenieśienie Ciáłá S. Fránćiſzká odpráwić ſie wygodnie mogły.

18. Ná ták śpieſzna y ſpora trzech Kośćiołow, y Klaſztora rázem ná podźiw wielkiego Fábrykę, Oycá S. Grzeg: 9. Papieżá choyna ſupplementowáłá ręká, ktora więcey dáleko ſzczodrobliwośći świádczyłáby byłá gdyby był iák wiele mogł, bezbożny Fryderyk Wtory Ceſarz, Kośćielnych niewydźierał dochodow. Przykłádem iednák pobożnego Papieżá, Xiążętá, Práłaći, Panowie, y práwie cáłe Chrześćiáńſtwo przykładáło ſie ná Kośćioły, y Klaſztor Fránćiſzkowi Swietemu. Oſobliwie Niemieckie Páńſtwá, w ktorych wſzechmocność Boſka nieźliczone ná Imie S. Fránćiſzká wyrabiáłá Cudá. Miáſto tákże Aſſyſkie niewyſtawiona ná ten czás ku Swiętemu iáśniáło pobożnośćią, bo oprocz plácu dárowánego, ná ktorym ták wielka Kośćielna, y Klaſztorna ſtoi Mágnifiká, wſzytkie marmurowe gory z ktorych práwie cáła wychodźiłá máterya, ná tę ofiárowało impręzę, pieniędzy choyno według przepomożenia káżdy dodáiąc, á z podleyſzych ludźi z dewocyi y ślubu, nie zá pieniądze, kto co mogł, álbo umiał robiąc.

Ná Fábrykę Aſſys: oprocz Papieżá cáłe práwie przykłádáło ſie Chrześćiáńſtwo, oſobliwie Niemcy.

Aſſyzánow ku S. Fránćiſzkowi pobożność.

19. Ná Kápitułę Generálſką, do Aſſyzá ná Swiątki, y oraz ná Przenieśienie Ciáłá S. Fránćiſzká do nowego Kośćiołá wezwał Generał wſzytkich Prowincyałow:

wprzod

wprzod prośiwszy Papieżá, áby ábo sąm tę funkcyą odpráwić raczył, álbo ktorego z Purpuratow Rzymskich ná swym mieyscu posłał, pozwoliwszy Odpustu ták dla Bráći Zákonnych, iáko y ludźi Swieckich ná ten Akt zgromádzonych, ktorych sie niezmiernego konkursu spodźiewał. Iákosz ták było, bo sámych Zakonnikow naszych przechodźiło dwá tyśiącá, á ludźi Swieckich kwotá byłá nieźliczona. Ták iż Szláchtá, y Páństwo (: iáko pisze Marianus :) nápełniwszy Cáły Assyz, lud inny w okolicznych wioskách, álbo ná polách pod namiotámi, álbo kupámi pod gołym Niebem spoczywáć muśiał.

Ná Przenośiny Ciáłá S. Fráncis. Bráći przeszło 2000 ludźi Swieckich kwotá nieźliczona.

20. Gdy tedy Zakonnicy, y Assyzánie gotowáli sie ná przyięćie Papieżá, ktory sie Generałowi przybyć obiecał, ieżliby go iáka wielka trudność nie zászłá, ász oto dla niezbożnośći Fryderyká Cesárzá pustoszącego włośći Kośćielne, y dla wielkich interessow publicznych Papież z Rzymu wyiácháć nie mogąc, przysłał ná mieyscu swoim Nuncyuszow Apostolskich, ktorzy Imieniem Iego Eliaszá Generałá, y innych trzech Przednieyszych Zakonnych Oycow Wikáryuszámi, y Komisarzámi Apostolskiemi deklárowáli ná odpráwienie Władzą Nayższą Przenośin Ciáłá S. Fránćiszká, ktorym Nuncyuszowie assystowáć mieli: przez ktorych tenże Oćiec S. Grzegorz 9. przysłał drogie podárunki do Kośćiołá nowego, iáko to Krzyż złoty, drogiemi ozdobiony perłámi, w ktorym Pártykułę Krzyżá S. chowáią. Przytym Roztrucháný wielkie śrebrne ná kwiáty, y inne wszelkie śrebrne pozłocone naczynia do Ofiar Páńskich służące: Antipedium do Wielkiego Ołtarzá w złoćie drogiemi kámieniámi sádzone, y wszelákich Appáratow

Wikáryuszowie y Nuncyuszowie Apostols. ná Przenieśienie Ciá. S. Fránćiszk.

Podárunki drogie do Kośćiołá Nowego od Grzegorz. 9. Papieżá.

kosztownych wiele, z sporą summą pieniędzy ná kontynuácyą Fabryki. Przy tych wszytkich bogátych prezentách, do Generałá y innych ná Kápitułę zebránych

Diplomá Grzegorzá 9. Pap. ná Przenieśienie Ciáłá S. Fráncis.

Bráći przysłał Apostolskie *Diploma*, ktore sie poczyna: *Mirificans Misericordias* dáne ná Láteránie Dniá 16. Máiá, Biskupstwá swego Roku 4. w ktorym Fráńćiszká S. między innemi pochwałámi swoim, y bárdźiey swoim, niż Bráći Mnieyszych Oycem nazywa: Swiádectwo dáie iáko świeżo ná ten czás w Niemczech Fráńćiszek S. umárłego do żywotá przywroćił: do ktorego náśládowánia upomina miłośnie: Odpust nadáie wszytkim wiernym náwiedzáiącym Nowy Kośćioł, w dźień Przenieśienia Ciáłá Fráńćiszká S. y káżdego dniá áż do Národzenia Nayś: Pánny w tymże Roku, Zamorzanom lat trzy,

Odpust ná Akt Przenieśienia Ciáłá S. Fráńćiszk.

Vltramontanom lát dwie, innym rok ieden, y w Anniwersarz, ász do dni ośm, Przenośin pomienionych Rok tákże ieden wiecznemi czásy. Wiedźieć trzebá iż zá czásow Grzegorzá 9. Papieżá, nie zwykłá byłá Stolicá Apostolska pozwaláć wizytuiącym w Rzymie *Apostolorum Limina* większego Odpustu, iáko to tenże Papież w Liśćie swoim wyráźił: *Speravimus hactenus* dla tego y ná Przenieśienie S. Fráńćiszká Ciáłá, niepozwolił większego.

Roku 1230. dniá 25. Máiá Prenieśione Ciáło S. Fráńcisz: do Nowego Kośćiołá.

21. Dniá tedy 25. Máiá, ktorego Wigilia Swiąteczna przypádłá byłá, Roku od Národzenia Páńskiego 1230. od śmierći S. Fráńćiszká Roku trzećiego, Mieśiącá śiodmego, dniá dwudźiestego: po Kánonizácyi iego w Rok Mieśięcy Dźieśięć, y dni ośm skończonych, w Kośćiele S. Ierzego Assyskim (: gdźie ten Skarb wielki spoczywał trzy látá, y iákoby ośm Mieśięcy:) zgromádźiwszy sie

Wiká-

Wikáryuſzowie, y Nuncyuſzowie Apoſtolſcy z Kápitulárnemi Zakonnikámi, z Biſkupem y Duchowieńſtwem Aſſyſkim, z Przednieyſzemi Aſſyzánámi, y Páńſtwem obcym celnieyſzym, Eliaſz Generał Zakonu; Trunnę w ktorey leżał Fránćiſzek S. odpieczętowawſzy otworzył, y Ciáło Iego, Cáłe, nienáruſzone, wonność z śiebie wydáiące, o iákiey ná świećie áni pomyślić niemożna, w ktorym Bliżny Nayświętſze ni rubiny iáśniáły, krew świeżą reprezentuiące, iákoby w ten czás żywemu Pátryárſze zádáne były, wſzytkim widźieć y cáłowáć pozwolił. Potym Trunnę pomieniony Generał z drugiemi Wikáryuſzámi, y Nuncyuſzámi Apoſtolſkiemi ná rámioná wźiąwſzy, zá Kośćioł wynieśli, y ná wielką prześliczną Máchinę, alias Woż Tryumfálny wſzytek złoćiſty dźiwnie, y bogáto uſtroiony włożyli, nákrywſzy bogátą w złote gryfy tkáną máteryą. W tym Woźie ſzły woły białe, pokryte purpurowemi bławatámi w złote kołá y rożne ptáſtwo robionemi, ktore to obiedwie máterye, to ieſt, co ná Trunnie, y ná wołách były, przyſłał był Ceſarz Grecki ná ten Akt, rok przedtym. Po obudwu ſtronách wozu ſzli Wikáryuſzowie, y Nuncyuſzowie Apoſtolſcy, zá wozem ſzedł Mágiſtrat Aſſyſki, Xiążąt, Pánow, Szláchty liczbá niezmierna; Po bokách poſtępowáli Mieſzczánie zbroyni wſzyſcy, y żołnierzow wiele z álábárdámi niedopuſzczáiących zbliżáć ſie ku Swiętemu Skárbowi. Przed wozem ordynowána byłá Proceſſya naprzod z Konfraterniy wſzytkich Aſſyſkich, y Miaſt pobliżſzych, potym z Zakonnikow náſzych, náoſtátek z Duchowieńſtwá Cáłey Diecezyi, y Kápituły Aſſyſkiey; Wſzyſcy nieśli iárzęce pochodnie.

Przenieśienie Ciáłá S. Fráćiſzká opiſáne.

Przez cáłą Processyą bito z Armat, trąbiono, gráno ná wszelkich instrumentách, śpiewáno, sprowádźiwszy ná to co naycelnieysze ze wszytkich Miast Włoskich kápele. Drogi, y Vlice, przez ktore szłá Processya ustroione były ná podźiw wszytkim; Cáła drogá po ktorey wieźiono to Swięte Ciáło, w gorze pokryta byłá rozpiętemi płotnámi ná ktorych z rozmáitych bławatow wiśiáły festony, y insze figury, ták dálece, że wszędźie Swięte Ciáło meić sie zdáło nowy, á nowy Báldáchin.

22. Ná tym Swiętym Przenośin Aktćie, nie było Zakonniká, áni człowieká, ktoryby był nie prágnął nápápátrzyć sie Ciáłá S. Fránćiszká, y iego Cudownych nácáłowáć Bliznow. Iákoż ná środku Kośćiołá Assyskiego średniego wystáwione było wysokie *Theatrum* ná ktorym z Trunny wyięte Ciáło postáwione być miáło, dla widzenia od wszytkich, nie zostáwiwszy przystępu do dotykánia. Tą intencyą iuż Bráćia zdięli byli ćiáło S. z wozu, y nieśli ná Theatrum, lecz Assyzánie obawiáiąc sie, áby między niezliczonym tłumem ludźi, y Bráćia sámą, ktorzy tám byli ze wszytkich Nácyi, skarb wielki iákiego nieodniosł uszczerbku z Ordynánsu Rządcow Miástá *armata manu* Braći wydárli trunnę, ktorą w Zakrystyi złożyli, zámknęli, y wielkie przydáli wárty, niedopuszczáiąc żadnym sposobem Ciáłá S. odkrywáć, dopieroż ná Theatrum wystáwiáć, ácz prośili Zakonnicy krzyczeli ludźie, domagał sie Generał, y protestowáli Nuncyuszowie Papiescy, obwieszczáiąc, że to Papież miał im wielce mieć zá złe. Przy niewypersuádowánym Assyzánow uporze, ná tym tylko stánęło, że Ciáło S. Fránćiszká, Trunny nieodkrywáiąc prywatnie do Kośćiołá

Pomieszáne od Assyzánow Nabożenstwo, y Ciáłá Bráći wydárćie.

Kośćiołá

śćiołá podźiemnego wnieśiono, y do kápliczki z kámieniá wyrobioney, ktora ieſt proſto pod wielkim Ołtarzē, tám gdźie ſzubienicá ſtałá, wſtáwiono, á záraz Trunnę z Ciáłem Cypryſową w Trunnę ołowiáną, á potym tę w Trunnę Mármurową włożono, zámkniono, y murem w kilkoro záłożono potężnym. Z Początku wielom przyſtęp był tám wiádomy, iáko to Prefektom Fábryki, robotnikom, ktorych tám nie máło robiło, Aſſyzánom, y innym, ktorzy tám z ćiekáwośći ná widzenie niezwyczáyney Fábryki chodźili, ácz do ſámey kápliczki rzadko komu otwieráno, od ktorey klucze były u Generałá.

23. Zágniewáni Wikáryuſzowie Apoſtolſcy, y Nuncyuſzowie Papieſcy donieśli do Grzegorzá 9. Papieżá, iáko Aſſyzánie wielką Powadze Iego uczynili konfuzyą, Nabożeńſtwo Przenieśienia Ciáłá S. Fránćiſzká pomieſzáli, Wolność Kośćiołowi od ſiebie świeżo nádáną złomáli, gwałt Ciáłu S. zrobili, gdy go *armata manu publicè* w Kośćiele Zakonnikom wydárli, nieść ná Theatrum, y ſtáwiáć nie dáli, ále ſámi w ſwoie wźiąwſzy ręce, do Zakryſtyi zánieśli, zámknęli, ſekweſtrowáli, y pod wártą trzymáli, ná żadne ſwoie perſwázye, nápomnienia, y rozkázy władzą iáką mieli, nic uczynić niechćieli. O co ćiężko rozgniewány Papież, liſt záraz do Biſkupow Peruſkiego, y Społetáńſkiego nápiſáć kazał, ktory ſie poczyna: *Speravimus hactenus.* pod datą. *Laterani 16. Kalend. Iulij. Pontif. ſui Anno* 4. przykázuiąc Biſkupom, áby odebrawſzy liſt Iego, dźień między ſobą umowili, y do Aſſyzá ziácháli, Rządce Naywyżſzego ktory ſie *Poteſtas* nazywa, y cáłego *Conſilium* do ſiebie przyzwáli. *Contenta* liſtu Papieſkiego czytáli, w ktorym wyrá-

Wikáryuſzowie, y Nuncyuſzowie Papieſcy oskárżyli przed Papieżem Aſſyzánow.

Komiſarzeod Papieżá náznáczeni Biskupi Peruski, y Spoletanski.

wyrážił, że przez lekkomyślną porywczość swoię ćiężko sámego Chrystusá y siebie Vicesgerenta Chrystusá obráźili, y znieważyli, Solenną Przenośin Wyznawcę Chrystusowego Fránćiszká Ciáłá Vroczystość, y Odpustu od siebie nádánego tumultem, y wiolencyą sprofánowáli, Ciáło, ktore Chrystus Ránámi swoiemi uczćił, irrewerencyą obráźili, y áby go Bráćia, y ludźie ná to zgromádzeni uczćili niedopuśćili, y zábronili. Nád to zápámiętawszy iáko Ozę człowieká świeckiego, ktory tylko dotchnął sie Arki Páńskiey, lubo ią chćiał utrzymáć kiedy spáść miáłá BOG śmierćią skarał, iáko Ozyaszá człowieká nieświęconego, że chćiał w Kośćiele ná Ołtarzu kádzenia *ministerium* czynić, BOG trądem zárá-źił, wyráźnie znáć dáiąc, że dotykáć sie rzeczy Swiętych, Láikom, álbo ludźiom świeckim pod karą niegodźi: A oni świętokrádzką zuchwáłośćią, Kápłáńską sobie uzurpuiąc władzą, Trunnę ze Swiętym, w ręce swoie wźięli y nieśli Ciáłem, y pod żołnierską nád wszelkie práwo y słuszność trzymáli strażą, zá nic ważąc sobie wszytkie Wikáryuszow y Nuncyuszow nászych rozkázy, przez co sie Władzy, y Zwierzchnośći nászey sprzećiwili. Dla czego ná Assyż Interdykt áż do zádosyć nąm uczynienia kłádźiemy, y Bráćią, ktorzy sie tám ná Kápitułę Generálską zebráli, áby z Assyzánámi żadney społecznośći nie mieli, z támtąd rewokuiemy, y áby tám Kápituły nie mieli surowo zákázuiemy, á w pietnastu dniách Mężom z cáłey Społecznośći wybránym, ná sąd Nász do Rzymu, ná przyięćie imieniem wszytkich pokuty stáwić sie przykázuiemy, ináczey klątwę ná nich, y ná Cáłą źiemię Assyską Interdykt publikowáć przykázuiemy.

Exágierácya Papieżá ná zuchwáłość Assyżánow.

Interdykt ná Assyż.

Kápituły odpráwiáć zákazał Papież w Assyżu.

24. Po-

24. Pomieſzáni wielce Aſſyzánie ták oſtrym liſtem Papieſkim, áſſekurácyą ná śię przerzeczonym Biſkupom dáli, iáko w czáśie náznáczonym z pośrodká śiebie wyſłáć do Rzymu mieli ná exkuzę, że tego złą intencyą przećiwko Stolicy Apoſtolſkiey, y winney Oney rewerencyi nie uczynili, ále tylko z zbytniey boiáźni, y rowney woli w cále záchowánia Skárbu Swięte° w nieprzyzwoite ludźiom świeckim wdáli śie intrygi; Więc zá irrewerencyą Ciáłá S. y Stolice Apoſtolſkiey urázę, o ktorey áni myśleli, obligowáli śie od Papieżá pokornie odpuſzczenia prośić, y ná wſzelką pokutę poddáć Iego Clemencyi. Iákoſz záraz czterech z między śiebie znácznieſzych wybráli Mężow, ktorzy nieodwłocznie do Papieżá iácháli, zá ktorych upokorzeniem w łáſkę przyięći Aſſyzánie Papieſką, z ktorey byli dla nieroztropney žárliwośći wypádli.

Aſſyzánie z między śiebie wyſłáli 4 Mężow w przeprośiny Papieżá, y ná przyięćie pokuty.

25. O tym Przenieśieniu Ciáłá S. Fránćiſzká wzmiankę wyráźną czyni Bonáwenturá S. w Rozdźiale 15. Legendy tegoſz Seráficznego Oycá náſzego. Záś z Indultu Sixtá 4. Papieżá dánego dniá 2. Lutego Roku 1478. odpráwuie śie w Bázylice Aſſyſkiey corocznie Anniwerſarz w Poniedźiáłek Swiąteczny z Officium, y Mſzámi o tymże Przenieśieniu. Ná ktory dźień ieſt tám tákże Odpuſt Zupełny *In forma Iubilei* z władzą rozgrzeſzenia, od naywiękſzego grzechu, byle nie był exces táki, o ktorymby nárádźić śie trzebá z Stolicą Rzymſką.

Anniwerſarz corocz: Przenieśienia Ciáłá S. Fránćiſzká w Aſſyzu.

26. Po złożonym w kośćiele Podźiemnym, w kápliczce z kámieniá wyrobioney S. Oycá Fránćiſzká Ciele, wſzyſcy co go tám widźieć z Nabożeńſtwá, álbo ślubu przychodźili Papieże, Kárdynali, Biſkupi, Xiążętá, lub Bráćia Zakonni, o ktorych niżey mowić będźiemy; wſzyſcy

Swiádectwo o ſtoiacym w Aſſyzu S.

Fráncifzku w Kápliczce. ſcy świádczyli, że iuż nie w Trunnie zámkniętego, álbo odkrytego leżącego, ále ná Mármurowey Trunny wieku, ná nogách podnieśionego, niczym niepodpártego we środku od ścian daleko, cudownie ſtoiącego, oczy ku gorze otwárte, ręce przy pierśiách złożone rękawámi zákryte trzymáiącego, nogę práwą gołą iákoby świeżo zránioną pokázuiącego, á lewą Hábitem przykrytą máiącego widźieli, y oglądáli, ktory tám był iáko wyżey námieniono, we trzech trunnách zámkniony.

27. O tym Cudownym Ciáłá Fránćiſzká S. ná nogi wſtániu ieſt táka trádycya: że trzećiey nocy po złożeniu tám Iego, pewny z Towárzyſzow S. Oycá będąc ná Modlitwie w średnim Kośćiele (: iáko to álternatą przy Ciele Iego y w Kośćiele S. Ierzego czynili wſzyſcy :) poczuł wielkie źiemie trzęśienie, ták iż rozumiał, że ſie cáły Kośćioł obáli, potym widźiał Wielki Ołtarz, pod ktorym ten Swięty Depozyt ieſt, podnieśiony od źiemie, y z niego iákoby świátło wynikáiące, kámienie tákże páwimentu zdáły mu ſie ieden od drugiego oddźieláć, á z między nich iáſne promienie wychodźić; przy tym náder wdźięczna wychodźiłá wonność, ktora cáły nápełniłá Kośćioł. Czym naprzod przeląkł ſie, potym zdumiał, ná koniec wſpułtowárzyſzow obudźić poſzedł, y rzecz im wſzytkę oznáymił, ktorzy tákże zeználi, że trzęśienie źiemie ſłyſzeli. Ci zebrawſzy ſie do Kośćiołá poſzli, uważáć, ieżeli w nim iákiey ruiny nie było, ktorey że niewidźieli, událi ſie do podźiemnego Kośćiołá, áſz tám ználeźli, wieko od mármurowey Trunny nieco umknione, y ná nim Swięte ſtoiące Ciáło, z ktorego Twarzy dźiwne wychodźiły ſplendory, ktore y mieyſcá y

Trádycya o Cudownym Fránćiſzká S. ná nogi wſtániu.

nocy

nocy oświecáły ćiemnośći. Oczy iák żyiącego człowieká otwárte podnieśione ku Niebu, á Ręce ná pierśiách w rękawách złożone. Poklęknąwszy tedy od podźiwienia, y rádośći łez słodkich wylewáli strumienie, uważáiąc w Swiętym Owym Ciele nie tylko Męki Páńskiey ślády, ále y Zmartwychwstánia Chrystusá znáki. Vważáli przytym wieko Trunny Mármurowey nie ták bárdzo odsunione, áby z niey Ciáło mogło wyniść, y owszem w tymże mieyscu záglądáiąc, wnętrzną trunnę cále zámknioną widźieli. Aże iuż dnieć poczynáło, z támtąd śie śpiesząc Pierśi, Ręce, Nogi, Hábit ná przemiány ucáłowáli, y wyszli. Od tąd ktokolwiek tám był ná tym mieyscu, tákim sposobem o Ciele S. Nászego Oycá czynił relácyą. Z kąd Naywyżśi Biskupi Grzegorz 9. Iunocenty 4. y inni Ciáło S. Fránćiszká Vwielbionym, y Nayuwielbieńszym názwáli. Vwielbionego bowiem Ciáłá ma od BOGA dáne przymioty, álbowiem z Trunny troistey powstáło, przez śię stoi, nieupada od ćiężkośći, korrupcyi niepodpada, y z świátło z Siebie wydáie.

28. Gdy o ták wielu Cudách ktore w Ciele S. Fránćiszká spráwowáłá Wszechmocność Boska, dowiedźiał śie Grzegorz 9. Papież, wzniećił w sobie pobożne prágnienie widźieć go iáko nayprędzey w tym Kośćiele, y ná tym mieyscu, ná ktorym go złożyć rozkazał. Iż iednák ná ten czás, niedobrych Kátolikow y bezbożnych przewrotność ludźi, ktorzy wielkie Dworowi Rzymskiemu czynili wiolencye, niedopuszczáłá mu tego swego do skutku przywieść prágnienia, ná wolnieyszy czás to swoie odłożył przedśięwźięćie; iákosz po czterech látách dopiero wykonał go, kiedy Roku 1234. z Rzymu przez Re-

D ate

ate y Spolet Miáſtá do Aſſyżá ná początku Mieśiącá Páździerniká przyiáchał, gdźie ná Vroczyſtość S. Pátryárchy zoſtał, ktorą przed tym w Vniwerſálnym Kośćiele celebrowáć Ordynánſem Apoſtolſkim, ktory ſie poczyna: *Sicut phialæ &c.* przykazał. Pod ten czás gdy tám mieſzkał do podźiemnego Kośćiołá poſzedł, ktoremu z pochodniámi przodkowáli Bráćia, á Kárdynali ieden *de Fliſco*, drugi *de Comitibus*, Iego potym *Succeßores* áſſyſtowáli. Tám gdy Papież Przedźiwne Ciáło ná włáſnych nogách ſtoiące obaczył, Rány iák świeżo zádáne máiące, poklęknąwſzy ſerdecznie od Nabożeńſtwá wzdycháć, y płákáć począł, potym goraco ſie modlił, ſkończywſzy modlitwę Nogę klęcząc, á wſtawſzy Rękę rękawá Hábitu odwinąwſzy, Pierśi, y Twarz S. z wielką ucáłował dewocyą, názywáiąc go Przyiaćielem, Oycem, Pátronem, y Adwokátem ſwoim, ktorego przyczynie Siebie, S. Stolicę, y Kośćiołá Rzymſkiego intereſſá polecał. Ná koniec tym co z nim byli Nogę Swiętego pocáłowáć pozwolił, ániżeli z Aſſyżá odiáchał, pod Epitaphium, ktore tám był przed lat ſześćią poſtáwił, ná mnieyſzym mármurze złotemi literámi te przydał ſłowá.

Grzegorz 9. Papież widźiał w Grobie ſtoiącego S. Fránćiſzká.

Słowá od Grzegorzá 9. Papieżá pod Epitaphium przydáne.

ANTE OBITVM MORTVVS. POST OBITVM VIVVS.

29. Myli ſie Wadingus, ktory *in Annalibus Chronol. Ord.* piſze, że te pomienione ſłowá, ktore w raz kłádźie z pomienionym *N.* 13. *Epitaphium*, iáko y ſámo *Epitaphium* nápiſał ieden Pan znáczny będąc w komitywie Fránćiſzká Sforcyi Xiążęćiá Medyoláńſkiego, gdy w grobie

odda-

oddawał szczęśliwą wizytę Seráfickiemu Oycu w Ciele umárłym, á przedźiwnie stoiącym iákoby ná źiemi iesz- cze żyiącemu. Słowá bowiem w pomienionym Epitaphium te: *Papa nova fatura collachrymans, lætificans, & exultans, jußu, manu, munificentia posuit.* nie Páná iákiego, ále sámego Papieżá autorem demonstruią. Ba y Rok ktory iest pod *Epitaphium* położony, to iest 1228. 16. Kal. Aug. oczywistą pokázuie fábułę, bo Ciáło S. Oycá Fráńćiszká Roku 1230. 25. Máiá z Kośćiołá S. Ierzego było do Nowego Nászego przenieśione Kośćiołá, z niego do Grobu iáko wyżey. N. 21. y iáko *Diplomata* Papieskie, pierwsze *Mirificans Misericordias &c.* drugie *Speravimus hactenus &c.* iuż wspomnione świádczą o Tránslácyi Ciáłá S. Fránćiszká do Nowego Kośćiołá, á więc ná dwie lećie przedtym niż było przenieśione, nie mogło być w Grobie náwiedzone.

Omyłká Wádyngá strony Epitaphium S. Fránćiszká

30. Oycow Stárych Fránćiszkánow nieśie trádycya, iż od Roku 1234. ktorego Grzegorz 9. Papież iák się wyżey námieniło był ná S. Fránćiszek w Assyżu, Vroczystość Seráficznego Pátryárchy uczczona iest nocnym Nabożeństwem przy wielkim ludźi konkurśie, po Iutrzni álbowiem przez kápelę gráney, gdy się *Te Deum laudamus* skończy, iák w Boże Národzenie wychodźi Solenna Msza S. ná ktorey wszyscy Fránćiszkáni nie kápłáni, Siostry Trzećiego Zakonu, y kto chce z ludźi kommunikuią. Iż to pomieniony Grzegorz Papież Nabożeństwo záczął, y sąm o pułnocy, śpiewał Mszą S. dla tego záwsze ktory z Prałątow, y często bárdzo Kárdynał Solennizuie o pułnocy, ktoremu miásto Kánonikow ássystuią pierwśi Konwentu Assyskiego, y Prowincyi Oycowie, y

Vroczystość S. Fránćiszká nocnym Nabożeństwem, y Msza S. o pułnocy iák w Boże Národzenie uczczona.

nie nowiná, że ieden Kárdynał o pułnocy, á drugi o zwyczáyney godźinie Summę śpiewa, iáko czynili S. P. Anioł Rápácioli y Cesár Facchenetti Kárdynali, Biſkupi. Ná to álbowiem uprzywileiowáne Nabożeńſtwo, ziezdzáią ſie Kárdynali, Biſkupi, Práłaći, iáko y z ludźi Swieckich Xiążąt, Pánow, y innych wiele.

31. Wadingus t. 1. ad ann. 1235. n. 17. piſze, że náſtępuiącego to ieſt 1235. Roku Papież przyiechawſzy z Peruzá do Aſſyżá, y widząc zákończone y pokryte Kośćioły, one w tydźień po Wielkieynocy to ieſt *Dominica in Albis* konſekrował. W czym ſie bárdzo myli, albowiem Poświącánie Bázyliki Aſſyſkiey było w Niedźielę 5. po Wielkieynocy Roku 1253. od Innocentego 4 Papieżá, iáko Originały *Innoc. 4. Si populus Iſraeliticus &c. Dat. Aßiſii 3. Idus Iunij Pontif. Anno X.* y inne, ktore ſie poczynáią: *Conſecrationes Altarium &c. Dat. Anagniæ 3. Idus Aug. Pontif. An.* 12. ktore konſerwuią w Archivium Aſſyſkim, świádczą. Przyczyna błędu z tąd pewnie byłá, że Grzegorz 9. Papież Roku pomienionego Kośćioł Kátedrálny pod tytułem S. Rufiná, Męczenniká Pierwſzego Miáſtá Aſſyſkiego Pátroná, Solennie Konſekrował przy áſſyſtencyi Kárdynałow, y wiele Práłatow, ktorey Dedykácyi Anniwerſarz odpráwuie ſie w czwartą Niedźielę po Wielkinocy, y dla tego ten Kośćioł, między kośćiołámi pryncypálnemi ráchuią.

Omyłká Wadyngá, ktory piſze, że Kośćioły Aſſys. Konſekrowáne w Niedźielę Przewodni Roku 1235.

32 Seráficzny Oćiec y Pátryárchá Fránćiſzek S. żyiąc ná tym świećie mawiał częſto, że ſerce ſwoie oddał Nayś: MARYI Pánnie w kośćiołku *Portiuncula* názwánym. Z kąd Bártłomiey Piſanus w kśiążce ſwoiey *Conformitas* nazwáney słowá S. Oycá według liter tłumácząc, naypierwſzy

Cáłe S. Oycá Fránćiſzká w Kośćiele Aſſyſkim.

ze

ze wſzytkich nápiſał, że S. Fránćiſzek po śmierći był e-xenterowány, áby Serce Iego, *cum inteſtinis* w Celce w ktorey umárł bliſko kośćiołká pogrzebione było. Z ktorego inni Autorowie *motiuum* wźiąwſzy tegoſz zdánia byli, ći oſobliwie ktorzy ſie *de Obſeruantia* náżywáią, y dlatego ná pomienionym mieyſcu w práwili tabliczkę, z táką inſcrypcyą: *Hic ſeruantur Cor, & Interiora S. P. Franciſci.* Co gdyby ták było, iak po 170. lat rokuiąc ten nápiſał Bártłomiey, pewnie ktokolwiek z Stárſzych, ktorzy ná śmierć, depozycyą Ciáłá y przenieśienie S. Fránćiſzká oczywiśćie pátrzyli, álbo ktorzy od tych co widźieli, ſłyſzeli, o ták rzeczy pryncypálney, y do wiedzenia godney dałby był ſwoie autentyczne potomnym wiekom ná piśmie świádectwo. Trzey Towárzyſze S. Oycá Fránćiſzká, to ieſt Leo, Anioł, y Rufin, ktorzy cokolwiek widźieli, opiſáli, y umieráiącemu S. Fránćiſzkowi áſſyſtowáli. Tomáſz z Celánu, Ian z Káperánu, S. Bonáventurá, Bernard z Beſſy, y inśi pierwſzego wieku Piſárze, żywot, śmierć, y pogrzeb S. Oycá należyćie wyráźili, á żaden z nich o exenterácyi, Sercá od Ciáłá oddźieleniu, y ná tym mieyſcu pogrzebieniu, áni ſłowem iednym wzmiánki nie czyni, czego bez noty niedoſkonáłośći Piſárzow, y niezupełney Hiſtoryi niegodźiło ſie opuśćić. Lecz temu dawſzy pokoy, proſzę, co zá ręká ták śmiáłá byłá, ktora zránione Ránámi Chryſtuſá ránilá Ciáło? y piąći Ránom ſzoſtą zádáłá? Odpowiedźieć ná to, nie doſyć ieſt mowić: Ze táka byłá wolá S. Fránćiſzká. Albowiem czytamy, że pokorny Fránćiſzek S. pod ſzubienicą Ciáło ſwoie pochowáć prośił, á miał Serce mánierą Krolow, Xiążąt, y Pánow kazáć gdźie indźiey chowáć? Nie o

złożone Ciáło, y żadney Iego niemáſz gdźie indźiey częśći.

Sercu tedy ćielesnym rozumieć trzebá, gdy mawiał, że Serce Iego w kośćiołku Nayś: Pánny MARYI Anielskiey było, ále o duszy, o áffekćie, y dewocyi, ktory nie więcey nád Ośiełká cáłe swoie poważał, y miánował *Compositum*.

33. W. O. Marek Vlyssypon. Chronolog de Observ. pod Rokiem 1556, to iest Roku 330. po śmierći S. Fránćiszká, uważáiąc prostotę pom. Pisaniego, *& aßerti inverisimilitudinē*, w Częśći Pierw: Rozd: 73. Xięd. 2. nápisał: że S. Pátryárchy Ciáło prawdźiwie w Assyżu złożone, ále z támtąd Serce Iego cudownie od Aniołow do kośćiołká *Portiuncula* rzeczonego przenieśione. Ná to mogłby kto powiedźieć, iák zwyczáynie mowią: *Veritas & Vnitas simul semper cohærent, varietas mendacia detegit*, że bárdzo podeyźrána prawdá, gdźie nieiednakowo práwią. Ale nád to, ieżeli exenterácya byłá tám gdźie umárł Fránćiszek S. (: alias nigdźie :) y Serce *cum intestinis* od Ciáłá oddźielone, y ná tymże mieyscu pochowáne, iákże potym od Aniołow gdźie indźiey przenieśione? ieżeli przenieśione? toć znáć, że tám wprzod nie było? á ieżeli tám z początku było, iákże tám potym przenieśione? Nád to iesz cze, o tych przenośinách komu się kiedy przed O.Márkiem przyśniło? álbo komu, kiedy, od kogo, y iáko tá tránslácya obiáwiona byłá? te okoliczności koniecznie wyráżone być miáły do wyperswádowánia tego przedtym niesłycháneg o Cudu. Być muśi, że to były pobożne tych Pisárzow Medytácye, y zá tákie ie zostáwić trzebá, á nie rzeczywiste Historyczne nárrácye.

Zágádnienie ná to, co pisze W.O. Marek Ulissyp.

34. O. Łukasz Wád. w Tom. 1. w Roku 1226. n. 40. w tey máteryi pokázuie wątpliwość, przydáiąc że słyszał od OO. Assyskich z relácyi Stárszych, że cáłe S. Fránćiszká

Wad. przyznáie iż sły-

w Assy-

w Assyżu iest Ciáło, á iż nie ktorzy okázyą wźięli przećiwnego mniemánia z tego, co mawiał Fránćiszek S. *Cor suum illi Ecclesiolæ donaße &c.* że Serce swoie támtemu Kośćiołowi dárował. Co iák sie ma tłumáczyć iest wyżey N. 32. iákoż Sercá reálnego Fránćiszká S. iáko Skárbu wielkiego niedopuśćiliby byli Obywátele Assyscy chowáć dáleko od Miástá, w chátce wieyskiey przy drodze publiczney, ile w ten czas, kiedy nie tylko cáła Vmbrya, ále wszytkie Włoskie Miástá, od Gwelfow y Gibillinow wielkie tumulty, y gwałty ćierpiáły: słusznie bowiem káżdy mogłby był mowić: *Deprædari desiderat, qui thesaurum publicè portat in via.* szał, że cáłe Ciáło S. Fráćiszká w Ass.

35. Przećięż mowi Wiel: X. Fránćiszek Carosi niektorzy Zakonnicy Kwestarze potáiemnie między prostáctwem śmieli udawáć, że gdy Oycowie w Kościele wielkim, w ktorym ná środku Domek Porcyunkuli, w nocy ná kontemplácyi byli, obaczyli z kápliczki S. Fránćiszká (: iest to tá Celká w ktorey umárł :) wielki wychodzący splendor, z tego mieyscá ná ktorym Ołtarzyk stoi, więc gdy pod nim szukáli, ználeźli trumienkę, z ktorey bardzo wdźięczny wychodźił zapách, á w niey iákoby żywe drgáiące serce przy inszych wnętrznośćiách. Pod sekretem to práwili áby po nie ktorym czáśie rozsławiło sie, y zá obiáwioną z Niebá miáno prawdę. Ia tylko mowię, kiedy ználeźli to Serce czemuż go nie przeniosą do sámego kośćiołká Porcyunkuli, czemu go trzymáią w odległey, y ná stronie zostáiącey kápliczce, wszák że S. Francíszek mawiał, że w sámym kośćiołku Nayś: Pánny, nie w Celce swoiey miał serce swoie. Udawánie Fałszywe o sercu S. Fran ćiszká.

36. Ná Kápitule z Assyżá do Anagnii przenieśioney

Eliasz

Eliaſz od Generálſkiego Vrzędu abſolwowány przez Grzeg: 9. Papieżá, wſzytkie publiczne złożył ſtáránia, udawſzy ſie wſzytek ná bogomyślność, y życie oſobne. Z kąd nowy General Ian Parenty Florenczyk, z pozwoleniem Oycá S. uczynił Prokuratorem *Acceptarum & Expenſarum* ná Fábrykę człowieká Swieckiego Pikardá Morykoniego Wnuká S. Fránćiſzká, z obowiązkiem, áby ſie we wſzytkim znośił z Brátem Filipem Kampellim, y ráchunki czynił przed Kárdynałē Protektorem Zakonu ſam záś General niechćiał ſie pieniędzy tykáć, o co był bárdzo obwiniony Eliaſz, lubo to czynił za rozkazem Papieſkim.

Nowy Generał Prokuratorá uczynił acceptarum, y expenſarũ Wnuká S. Frãćiſzká.

37. Przez trzy látá tego Generálſtwá nie wielki augment wźięłá Fábryká, dla tego, że nie miáłá tákiego dozoru iák przedtym, dla tego gdy po trzech lat znowu obrány zoſtał Generałem Eliaſz, ná nowe Papież zlećił iemu Fábrykę, ktorą od záſklepienia záczął Naywyżſzego Kośćiołá, á potym tenże Kośćioł málowáć kazał. Dzwonicę wyſoką trzy Kośćioły wielce przewyżſzáiącą z ſámych ćioſánych kwádratow od fundámentu wyſtáwił, ták ſzeroką, że ná nię nie przez ſtopnie, ále przez drogę ſzeroką wielce wygodną wchodzą: Cztery dzwony proporcyonálne ulać kazawſzy ná niey záwieśił, do ktorych potym trzy ieſzcze więkſze zá ſtárániem Oycow Aſſyſkiego Konwentu przybyło. Cáłą, iák wyſoka ieſt troiſta Bázyliká opaſał dwunaſtą okrągło długiemi z czerwonego kámienia wieżámi, w ktorych wſzytkich ſą wſchody kręcone pod dách ná Kośćioł naywyżſzy. Ze záś Bázyliká Aſſyſka od początku ſwego pod ſámey Stolice Apoſtolſkiey poddána ieſt Iurisdykcyą, dla tego roz-

ſtropny

ſtropny Generał *in monumentum huiuſce præclaræ ſubjectionis* w Naywyżſzym Kośćiele we środku Choru ná przećiwko Ołtarzá Wielkiego ná ſześć graduſách *Solium* Pápieſkie z białego Mármuru wyſtáwił, pod ktorego *Scabellum* Lew, Smok, Zmiiá, y Bázyliſzek arcy dobrą wyrobione ręką, Inſkrypcya przydána: *Super aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem.* Pápieſkiey Zwierzchnośći náder ſłużąca: Po bokách ná wſpárćie ſą dwá Lwy z Czerwonego mármuru, ktore pierśiámi gniotą głowy bydlęce, przez co chćiał wyrázić, że władza Pápieſka duchownym orężem, to ieſt Cenſurámi gniećie rebellizuiących tyránow. Puklat tego *Solium* Papieſkiego trzymáią dwie kolumny mármurowe, káżda z iednoſtáyney mármuru ſztuki. Cáłe to opus ieſt árcyprzedniey ręki. Pod ten czás tákże więkſza część Konwentu ſtánęłá, bo Generał máiąc doſtátek ná Fábrykę eleemożyny, y widząc, że w tym był guſt Papieżá poſpieſzał z robotą, ile że Papież wielce ſupplementował z niezmierney, ktorą miał ku S. Fránćiſzkowi dewocyi, z kąd ſie zá żywotá Synem Iego názywáć kazał, á po śmierći w Hábićie Zakonnym pochowáć náznácył. Zá wielce oſobliwą rzecz y to kłádę, że Fryderyk Ceſarz árcybezbożny, ktory wſzytkie co tylko mogł dochody kośćielne wydźierał, tych ktore Grzegorz 9. Papież ná Fábrykę Aſſyſką náznáczył, naymniey nieruſzył.

Zá Eliaſzá po wtornego Generálſtwá ſpora, y ozdobna ſtánęłá Fábryká.

38. Po złożonym Generálſtwie Eliaſzá R. 1239. náſtąpił ná urząd F. Albertus de Piſis wielkiey Obſerwáncyi, y przykłádnośći Zakonnik, lecz trzy tylko żył ná nim Mieśiące. Ná ktorego mieyſce wſzedł F. Haymon

Generał nowy ná Kustoszá Assyskiego Prefektá y Prokuratorá cáły włożył dozor Fábryki.

Anglus, Mąż wysokiey mądrośći, ktory od R. 1233. był *Apocrysiarius Summi Pontificis*, y do Kośćiołá Konstántynopolytáńskiego Apostolskim Legatem: Ten Generałem zostawszy wszelką pieczą, y stáránie około Fábryki ná Kustoszá Assyskiego, Prefektá, y Prokuratorá włożył, ktorych, iáko też Ich sukcessorow pilnym dozorem, zá nie wiele lat wszelka zákończona robotá.

39. Wielkieby opus było, gdyby sie opisowáć miáło wszytko, cokolwiek káždego zrobiono Roku, więc cáłey Fábryki iák teraz ieſt kłádźie sie deskrypcya, iż w Architektonice biegłośći nie mam, dla tego Lektorá przepraszam, że włáſnemi terminámi wszytkiego wyráźić nie umiem; Powierzchowny tey Máchiny Prospekt z káždey strony, y wysoką y piekną wydáie Mágnifikę. Od wschodu ná sámym dole Miástá dwie sie pokázuią Vlice, wyższa przed drzwiámi naywyższego Kośćioła, á średniego niższa nie iákie czyni *theatrum*. Tá ná dwudźiestu árkách stoi, od sámey głębokośći przepáśći dobrze wyrownána, á támtá ná gruntownym, y wysokim murze podnieśiona ieſt, ná ktorą z niszszey dwoiákiemi murowemi gradusámi sobie záchodzącemi ieſt weśćie.

Od wschodu Powierzchowny Prospekt Kośćiołá, y Klasztora Assyskiego.

40. Od Południá Pięćdźieśiąt y trzy wydáią sie Arki obszerne, wysokie, z kámieni czerwonych rzniętych kwádratow rownych złożone, ktore ták tęgim wapnem spoione, że goźdźiá wbić między nie niemożna. Z tych Arkow dwadźieśćiá niższą ulicę o ktorey wyżey, trzymáią. Innych Arkow trzynaśćie, część pierwszą Konwentu, to ieſt troiákie wspániáłe Dormitarze z troiákiemi przyśionkámi sklepionemi wspieráią. Ostátnie dwádźieśćiá Arki, formuią śliczne *Deambulatorium*, álbo ganek

Od Południá Prospekt Assyskiego Klasztorá.

nek ſklepiony ſzeroki, y długi, ná ktory Zakonnicy ná rekreácyą wychodzą, máiąc tám ná Proſpektćie cáłą Spoletáńſką dolinę, iáko obſzerne *theatrum*, y delicyi Włoſkich dźiárdyn, opaláną Oliwnemi gorámi, Miáſtámi, Wśiámi, Páłácámi, Zamkámi, Kanałámi, Rzekámi. Pod ſklepieniem pomienionych Arkow, ktore formuią to *Deambulatorium* tyleż wydáie ſie okien wſpániáłych, przez ktore oświecáią ſie Refektarz większy letni, y źimowy mnieyſzy, iáko teſz do nich należące Officyny. Gorą tákże inſzy rząd okien wydáie z tey ſtrony.

41. Od Zachodu nie zda ſie Klaſztor, ále wielki wyſoki, y przedźiwny Zamek, álbo Káſztel, koło niego z tey ſtrony ieſt Foſſá murowána, w niey ieſt wywiedźiona z głębokich fundámentow podporá, po Włoſku zowie ſie *Scarpa*, ktora cáłą okrąża, y utrzymuie Klaſztoru Máchinę, dla tego záś ieſt tá ſcarpá dána, bo Págorek był przykro ná dol áż do ſámego náchylony potoká: Tá ſcárpá ieſt z ſámych ćioſánych czerwonawych kámieni, ná ktorych pięćiorákie podnieśione piętrá, iáko ná pierwſzym niżſzym widáć ſzpiklerzá okná, ná drugim, y trzećim widáć Cel pryncypálnego Dormitarzá ganeczki, ná czwartym Cel okná, á ná piątym naywyżſzym te okienká, ktore Klaſztor oświecáią.

Od Zachodu Proſpekt Aſ-ſyskiego Kla-ſztorá.

42. Od pułnocy obudwu Kośćiołow pokázuią ſie boki, mur wyżſzego Kośćiołá ieſt z białego kámienia, ſzcześćią czerwonemi wieżyczkámi o ktorych wyżey w rowney dyſtáncyi, iák z iedney, ták z drugiey ſtrony opaſány. Niżſzego záś Kośćiołá alias średniego, mur ieſt z białych, y czerwonych kwádratow piekną odmiáną zmieſzánych złożony, to ieſt: ten mur ieſt; *ex albis, ru-*

Od Pułnocy Proſpekt Aſ-ſkiego Kla-ſztorá.

ſis, quadratis petris, vario miroq́ ordine diſpoſitis compactus. Obá Kośćioły máią okná ſzerokie, wyſokie z mármuru białego *Gotica arte* robione. Rezydencya Papieſka z tey ſie ſtrony, ktorá ieſt przy Kośćiele wydáie. Widáć z tąd tákże drugą część Klaſztoru, ktora ná Arkách, y murách niezmiernych rożnie dyſponowánych ſtoi, cztery rzędy okien ukázuiąca. Te powierzchowne, proſpekty w Xiążce ſwoiey, ktora ſie nazywa *Collis Paradiſi,* dwiemá prezentuie kártámi, W. X. Fránćiſzek Caroſi wzwyż miánowány.

43. Kośćiołow tu náſtępuie deſkrypcya: o Podźiemnym nie máiąc więkſzey informácyi, niech to będźie doſyć, co ſie wyżey nápiſało. Idźie średni po nim, w ktorym ſie zwyczáyne Nabożeńſtwo odpráwuie: Ten ieſt dźiwnie piekney, y niezwyczáyney ſtruktury, pomienionego Iákubá Alemáná Architektá inwencyi, do ktorego kto tylko wchodźi, ſtráchem nieiakim zdięty do niewypowiedźiánego czuie w ſobie pobudzenie nabożeńſtwa: Figurę znáku Tau, ktora táka ieſt T ná trzech gorách wyſtáwionego, ktore Chor, y dwie poboczne Káplice formuią, wyraża. Portá wielka, ktorą ſklepiony grużgánek, po náſzemu Bábieniec zámyka, dwoiákie do Kośćiołá czyni weśćie, álbo ingres, ſtrukturą w wiezyczki, y ſubtelne kolumny rozdźielone. Cáłą záś Portę otaczáią, y zdobią dwánaśćie wieżyczkowáte kolumny, y dwie oſtátnie ná ośm gráni z czerwonego mármuru, nád kolumnámi ſą kápitele z tákiſz máteryi, ktore ſubtelne reprezentuią figury. Między pomienionym dwoiákim do Kośćiołá ingreſſem ieſt tryánguł *muſivo opere,* to ieſt rożnemi odmiennych kolorow náſádzony ká-

ny ká-

ny kámyczkámi, z Obrážem Seráficznego Pátryárchy. Wyſoko nád Portą ieſt okno wielkie okrągłe w ktorym ſzyby, w kàmienney Snycerſkiey rzeźbie pod nim po ſtronách ſą mnieyſze tákże okrągłe dwá okná, ktore świátłá ná weśćiu Kośćiołowi przydáią. Drzwi w pomienioney Porćie ſą Orzechowe, bárdzo piekną rzeźbą cztery Oſoby: S. Fránćiſzká, S. Klary, S. Antoniego Padewſkiego, y S. Ludwiká Biſkupá, y tyleſz pod niemi Hyſtoryi wyrażáiące. Pierwſza, iáko S. Fránćiſzek w Mieśćie Eugubium názwánym wilká drapieżnego w ſkromnego przemienił, y między nim, y mieſzczánámi pokoy umowił. Druga, iáko S. Klará Nayświętſzym Sákrámentem Sárácenow odegnáłá, ktorzy byli Klaſztor oblegli. Trzećia, iáko S. Antoni był proſzony od Mężczyzny y Białeygłowey, áby ich w dźiećięćiu, ktore do niego w powićiu przynieśli, czy umárłe, czy chore poćieſzył. Czwarta, iáko S. Ludwik w Habićie Fránćiſzkánſkim w Mitrze Biſkupiey ná koniu iádąc ludźiom klęczącym błogosłáwił. Ná wierzchu gdźie ſie drzwi łączą, ná práwey ſtronie ſzpiczáſtośći, Chryſtus przy Vczniách w Nniebo wſtępuie: á ná lewey tákże do Niebá podnośi ſie ná woźie Fránćiſzek S. á Vczniowie Iego ná niego pátrzą. Cáłe drzwi, táſz ſámą robotą liśćie, kwiáty, frukty, y inne labry zewſząd ślicznie zdobią.

Drzwi opiſánie Kośćiołá średniego.

44. Ná weśćiu w Kośćioł záraz ſie oczom prezentuie pomieniona figurá Tau, ktorey ſklepienie w Náwę, Trybuny, Arki krzyżowe korreſponduie. Sćiány y ſklepienie od dołu áż do wierzchu rożnemi ozdobione pikturámi. Páwiment z rozmáitych kolorow kámieni w rożliczne figury ieſt położony náſádzonemi ſztukámi, cáła od marmurow Mozáiká.

Sklepienie, śćiány y Páwiment, Kośćiołá średniego.

45. We

45 We środku ieſt Ołtarz Wielki, ktory, kratá żelázna piekney bárdzo roboty zewſząd zámyka: w koło ſtoi dwánaśćie ná bázách mármurowych ſłupow złoćiſtym kwiećiem ozdobne kápitele máiących, z ktoremi ieſt kratá ſpoiona. Czworo drzwi do tego Ołtarzá ieſt, y cztery od niego ná Kośćioł proſpekty. Ná głowách tych ſłupow, leżą w koło złotego y lázurowego koloru kámienne ſtropy, ktore nád kratę wychodzą, á ná czterech rogách ſie łaczą. Nád niemi od Ganku Muzykántow we środku P. IEZVS ná Krzyżu wiśi, ku ktoremu ze czterech rogow czterech ſporych Aniołow káżdy lichtarz nákſztáłt Cornucopii podnośi, á między niemi ośm mnieyſzych Inſtrumentá Męki Páńſkiey trzymáią. Dźieło całe ręki wyśmienitey, y ſuto złotem okryte. Zewnątrz zá kratą koło ołtarzá dwánaśćie lamp śrebrnych wiśi, y w nich świátło we dnie, y w nocy gore. Do tego Ołtarzá po czterech gradusách mármurowych wſtępowáć trzebá, ná ktorych z obu ſtron páwimęnt drewniány; Menſá ieſt z iednego czerwonego polerowánego kámienia, ktorego grubość ná łokieć, długość ná iedenaśćie, á ſzerokość ná ſześć ſtop Rzymſkich. Dwádźieśćiá ſłupkow ná bázách z kápitelámi w liśćie rzniętemi, y tyle nád niemi *Gotica arte* máłych Arkow (: między ktoremi z náſádzonych kámyczkow rożne widáć labrow figury :) po końcách utrzymuią Menſę, ktorą we środku dźwigáią cztery rznięte kámienie nákſztáłt deſek podnieśione, y dla tego proſpekt z ſiebie formuią ſkrzynie. W pośrodku ſłupkow przećiwko Chorowi ſtoi większa od ſłupkow kolumna dęta, w ktorą Innocencyusz 4. Papież włożył S. Iana Chrzćićielá żebro, gdy konſekrował Ołtarz.

Ołtarz Wielki Kośćiołá średniego.

tarz.

tarz. Tá Menſá dwá rowne czyni ołtarze, ná ktorey mármurowey rożnych kolorow kámieniámi náſádzony gradus, ná ktorym z obudwu ſtron inſze ſtáwiáią lichtarze, naczynia z kwiećiem, y oſoby śrebrne: w pośrodku graduſá ná chowánie Nayś: Sákrámentu, ieſt Tábernáculum śrebrne z złotemi ſztukámi, ktorego wyſokość czyni dźiewięć ſtop Rzymſkich: zá Menſą po bokách, ná ſámych mieyſcách gdźie były ſłupy drewniáne ſzubienice, ſtoią ná bázách ſłupy kwádratowe mármurowe, ná ktorych poſtáwiono przećiwko ſobie dwie śrebrne oſoby, S. Fránćiſzká, y S. Klary, wyſokośći pięć ſtop. Przed Ołtarzem przećiwko Wſchodowi Słońcá, w pośrodku wyżſzego kámiennego graduſá, pod kráiem drewniánego páwimentu, ieſt okienko z kratą żelázną ktorym do podźiemnego Kośćiołá ſpuſzczáią trzy lampy śrebrne, w ktorych záwſze świátło gore, ná znák tego, że proſto pod wielkim Ołtarzem ſtoi Ciáło S. Fránćiſzká.

46. Chor Zakonny ieſt pod niżſzym ſklepieniem zá wielkim Ołtarzem, Formy w nim orzechowe wybornie rznięte, w ktorych wyżſze, y niżſze śiedzenia. Nád wyżſzemi w dwurożny Mieśiąc, alias w ſemicyrkuł idźie *Columellatum opus*, z ktorego rogow wynikáią koſztowne dwá dla Muzykántow ganki, káżdy ſwoie máiący Orgány. Cáłe opus drewniáne ieſt, ále doſkonáłą ná lázurze złoćiſtą okryte rzeźbą. Zá połową ſklepienia alias Náwy, záczynáią ſie z obu ſtron około Káplice kraty żelázne y okná ſzkláne málowáne wſzytkie máiące. Z średniey Náwy z Kośćiołá po wſchodách do klaſztorá chodzą.

Chor Zakonny Formy Kośćiołá średniego.

47. Tak wſpániáła, y zacna ieſt Kośćiołá naywyżſzego Aſſyſkiego ſtrukturá, iż nic wytwornieyſzego owego

wieku

wieku widźieć ſie nie mogło: áni Architekturá táka, (: iá ko mowią co ſie ná tym znáią :) w cáłym ſie znáydowáłá świećie. Drzwi pryncypálne pod czás *æquinoctium* proſto Słońce przyimuią. Dwoiáki do tego, iáko y do średnigo Kośćiołá ingres, ktoremu w ſtrukturze bárdzo podobny, oprocz Bábieńcá, ktorego nie ma. Okno nád drzwiámi okrągło wielkie, ozdobione ieſt bárdzo rznietemi kámieniámi w rozmáite figury. Páwiment z wápienney, y kámieni łománych mixtury luſtr piekny máiący; ktory nie ná ſámym Kośćiołá średniego leży ſklepieniu, ponieważ między niemi ná ośm ſtop ieſt prożne ſpatium, oblega tedy ná iodłowych dylách, y dębowych bálkách, ktore po piąćiu práwie wiekách, świeże, cáłe, y nienáruſzone zoſtáią. Kośćioł ten krzyżową ma figurę, iáſny, w świátło obfituiący, ſklepienie w Arki przyzwoitey dymenſyi máiący, od dołu, áż do wierzchu od ſławnych ozdobiony Málárzow. We środku ma wielki Ołtarz ná czterech mármurowych graduſách. W krzyżu w Náwie poprzeczney przećiw Zachodowi dwá tylko znáyduią ſie Ołtarze. Chor Zakonny, widźi ſie iák ſzerokie Theátrum. Formy do śiedzenia, Figurámi, y Obrázámi przedźiwnemi nie málowánemi, ále náſádzánemi zálecone. W pośrodku Choru Zakonnego, náprzećiwko wielkiego Ołtarzá ſtoi wielce wſpániáłe *Solium Pontificium*, o ktorym wyżey n. 37. Okná w kſztałćie podobne do okien średniego Kośćiołá, ále ſą wyżſze, iáko y Kośćioł. Orgány wielkie ſzerokie, y melodyine, rownych w świećie nie wiele máią. Chor Muzykántow piekne bárdzo prezentuie obrázy. Kośćioł ten Nayś: Maryi Pánnie, Aniołom, y Apoſtołom SS. ieſt

Opiſánie nay wyżſzego Aſſyskiego Kośćiołá.

dedy-

dedykowány, dla tego w Ich uroczystośći w tym sie odpráwuie Nábożeństwo Kośćiele, iáko y w káżdą Sobotę Msza w nim bywa po Prymie o Nayś: Pánnie śpiewána: dla tego mur tego Kośćiołá iáko wyżey z białego mármuru iest, á do niego przydáne dwánaśćie czerwonych wieżyczek, białość bowiem znáczy, kándor pánieństwá, y czystość Anielską, á czerwoność krew Apostolską. Ten Kośćioł pobożny niegdy Paulus Cambiutius fortuny swoiey sporey dźiedźicem uczynił, y prowęnty wszytkie ná konserwácyą, y repárácyą iego obracáć kazał, wyiąwszy fundácyi ktorą ná Suffragia dusze swoiey ná tychże dobrách zápisał.

48. Przedźiwna cále Konwentu Assyskiego strukturá, tákiey iest wielkośći, y mágnifiki, że kto ią tylko widźi myśleć koniecznie muśi, iákim konsztem, iákim sumptem y iák długo ták niezmierną ná mieyscu ták przepáśćistym stáwiáno Máchinę. Fortá pryncypálna Klasztoru iest ná boku średniego Kośćiołá, zá ktorą wszedszy ná práwey stronie iest Fontáná wielka okrągła, ná ktorey we środku stoi kolumná trzymáiąca piękną y obszerną miednicę, z iedney sztuki czerwonego mármuru, z ktorey centrum przez fistułę do gory wychodźi wodá, y názad w tęż wpada miednicę, z ktorey sie rozlewa w skrzynię, á z niey przez rury rozchodźi sie do Ogrodow, y Officyn Klasztornych. Ná tey tákże stronie stoi wielce wysoka dzwonice wieża, od spodu áż do wierzchu cáłá z wybornych złożona sztuk mármurowych kwadratowych pod iednę miárę. Ná lewey ręce prezentuią sie trzy nowe wspániáłe Dormitarze wszytkie sklepione, z ktorych niższy Nowicyuszow,

Konwent Assyski.

średni chorych, á naywyżſzy gośći przyimuie. Tám ſą niezmierne Arki, ktore przepáść *ad planitiem* wypełniły, y Máchinę ták wynioſłą trzymáią. Celle ſklepione wſzytkie, á ktore ſą ná południe wſzytkie máią ſwoie gąneczki tákże ſklepione, z ktorych śliczny ná dolinę proſpekt ą.

49. Náſtępuie wielki y ſławny Aſſyſki Refektarz, ktorego długość 250. ſzerokość 50. wyſokość 80. Pedes Romanos czyni. Okná iego ſzerokie, wyſokie rąmámi kámiennemi rznięٚtemi ná cztery podźielone części; Słońce wchodźi do niego od Południá przez długie, y ſzerokie (: o ktorym wyżey :) *Deambulatorium*, alias Salę Proſpektową ná Spoletáńſką prześliczną Dolinę. Z drugiey ſtrony tego Refektarzá ſą rożne potrzebne Officyny. Przed nim ieſt Fontáná ſztucznie wyſtáwiona, z ktorey obfita przez pięć rur wodá wychodźi, ktorą do Officyn niżſzych obracáią według potrzeby. Bliſko tey Fontány ieſt drugi Refektarz źimowy ſklepiony, wielce czáſowi, y liczbie Zakonnikow mieſzkáiących wygodny. W obu Refektarzách ſtoły Orzechowe tabelátury, y ławy do śiedzenia z topolowego, y wierzbowego drzewá, ornámentá ſą orzechowe.

Refektarz Aſſyski.

50. Trzy przez środek Klaſztorá idą Impluvia, álbo Clauſtrá, to ieſt Kwádraty, z wyſtawámi ſklepionemi Pryncypalny ku Zachodowi zá Churem Kośćielnym ieſt dwoiáki, dolny y Gurny, tego ná wieżyczkách, á támtego ná obſzernych, y wyſokich Piláſtrách ſklepienie polega: obá ſławnemi zálecony Pikturámi. Pole tego kwádratu ieſt płáſkiemi ſzerokiemi wyſádzone kámieniámi, we środku ma ſzeroką y głęboką cyſternę, w ktorą wody deſzczo-

Trzy Clauſtra z trzemá Cyſternámi.

deſzczowe ſpływáią, y ſą źimne, y zdrowe. Drugi kwádrat ieſt przed Refektarzem w nim tákże dawna Cyſterná. Trzeći ieſt między wſchodámi ná nowy troiſty Dormitarz, y ten ma Cyſternę, ktora wody Nowicyuſzom, Chorym, y Gośćiom dodáie

51. Od zachodu Słońcá, gdźie naywiękſza przepáść byłá nayniżey ieſt Stáynia, ktorey ſzerokość 55. á długość ná 233. ſtop Rzymſkich ieſt cegłą ſklepiona. Ná ow czás kiedy Papieże mieſzkiwáli przy tey S. Bazylice. ſtáynia pomieniona dla Dworu Papieſkiego koni byłá. Nád ſtáynią, rowney ſzerokośći ieſt Szpiklerz tákże ſklepiony, rożne przegrody, ná rożne leguminá, y inne drobiazgi máiący, w ktorym okná ná wſzytkie ſtrony. Nád ſzpiklerzem ieſt Dormitarz Oycow Aſſyſkiego Konwentu, mieſzkánia ná nim po obu ſtronách. Ná ſámym wierzchu ieſt Sala wielka, ktora tákże ſklepiona byłá, lecz że ſie mury ryſowáły bárdzo, ſklepienie znieśiono, teraz pod bálkámi, y dáchowką zoſtáie. Tám przy Sali ſą OO. Regentow y Lektorow rezydencye. Bráći Muzykántow Dormitarz ſklepiony ieſt ku Południowi nád źimowym Refektarzem. Collegium nie ſklepione ku Pułnocy, ktorego długość 339. pedum. Pod nim tákiſz długośći ieſt Dormitarz ſklepiony, ná ktorym Zakonnicy mieſzkáią. Pod tym Dormitarzem ieſt wielka Piwnicá ſklepiona, y Arkámi opaſána.

Staynia. Szpiklerz. Sala. Regentow Celle. Dormitarz. Muzykántow Collegium. Dormitarz Fámilii. Piwnica.

52. Między Collegium y Dormitarzem Muzykántow ieſt Bibliotheca, do ktorey záwſze Xiąg nowych przybywa. Pod nią ieſt Archivium, y Káncellárya, gdźie osobliwſze Zakonne chowáią monumentá, y Práwá. Przy ſámym Kośćiele ieſt wſpániáła Papieſka rezydencya, według

Bibliotheca. Archivium y Cancellaria. Papieska Rezydencya.

dług ubostwá Zakonnego dostátecznie ádornowána, w ktorey niektorzy Papieże mieszkáli przedtym, á teraz práwie codźiennie Purpuraći Rzymscy stawáią, gdy tu z Nabożeństwá przyiezdzáią.

53. Przedźiwnieysza Máchiny Assyskiey struktura, to iest podźiemna utáiona iest, pod źiemią bowiem więcey dáleko y grubszych murow, y Arkow iest, niżeli nád źiemią, ná ktorych cáła Fábryká, ktorą oko ludzkie widźi, wspiera sie. W tym tákże wielkie iest podźiwienie, że w murách iák Kośćielnych ták Klasztornych, żadnych ankier áni żeláżnych áni drewniánych nie mász, ále sie tylko iák mury, ták árki, ták sklepienia sámemi kámieniámi wiążą.

54. Po śmierći Grzeg: 9. Papieżá zacnego Assyskiego Fundatorá, y Zakonu Oycá, nástąpił ná Stolicę Rzymską Gaufridus Kárdynał, Biskup Sábineński, był ná Kánonizácyi O. S. Fránćiszká, iáko tesz y przy zákłádániu pierwszego kámieniá, zostawszy Papieżem, Celestynem 4. názwány, miał pobożne ku S. Fránćiszkowi intencye, lecz że tylko żył dni 17. nie mogł ich w ták krotkim czáśie wykonáć.

Celestyn. 4. Papież żył tylko dni 17.

55. Po dwudźiestu dwoch *Interpontificii* Mieśiącách obrány Papieżem został Sinibaldus Fliscus Kárdynał wźiąwszy sobie imie Innocentii 4. Ten iż znał żyiącego S. Fránćiszká, y rány Iego dwa rázy oglądał, miał wielkie ku niemu nabożeństwo. Nie mogł iednák prętko ku Swiętemu swego oświádczyć áffektu, dla złośći Frydeeryká Cesárzá, przed ktorym do Lugdunu uszedł, y mieszkał tám ász do śmierći iego bezbożney: Z kąd R. 1252 do Włoch wroćiwszy, y w Peruzu stánąwszy nádał Od-

Innocent. 4. Papież nádał

pust

puſt *in perpetuum* náwiedzáiącym Kośćioł S. Fránćiſzká Aſſyſki, ktorego tám Oryginał chowáią, ktory ſie poczyna: *Licet is &c. Dat. Perus. Id. Febr. Pontificat. ann. 9.* Odpuſt in perpetuũ náwiedzáiącym Kośćioł Aſſyski S. Fránćiſzká

56. Roku náſtępuiącego ná początku Mieśiącá Kwietniá przyiáchał do Aſſyżá Innocent. 4. Papież gdźie z wielkiego ku S. Fránćiſzkowi nabożeńſtwá báwił áſz do Oktáwy iego: w rezydencyi Papieſkiey mieſzkał, z ktorey często niewidány Kośćioł náwiedzał, iáko też często widźiány ná Nabożeńſtwách bywał. Innocent. 4. Papież w Aſſyżu mieſzkał

57. Pod ten czás mieſzkánia w Aſſyżu Papieżá Dniá 25. Máiá, Przenieśieniu Ciáłá S. Fránćiſzká poświęconego, w ktory, Roku owego Niedźielá 5. po Wielkieynocy przypádłá byłá. Innocent. 4. przy Aſſyſtencyi Kárdynałow *Raynaldi de Comitibus Signiæ Epiſcoporum Prioris, Ricardi Hannibaldenſis Diaconorum Primicerii, Io: Cajetani Vrſini*, y innych z wielą Práłatow, y Pánow, Cáłą Bázylikę, y Konwent poświęćił, śćiány Kośćiołow, y Konwentu wewnątrz y zewnątrz wodą święconą kropiąc, Krzyże po murách málowáne benedykuiąc, Menſy wielkich Ołtarzow S. Oleiem máſzcząc, y Relikwie S. w nie kłádąc, oſobliwie w średnim Kośćiele; w ktorym żebro S. Ianá Chrzćićielá włożył, ktore Papież z ſobą ná to umyślnie przywiozł w naczyniu krzyſztałowym od Genueńczykow ſobie dárowáne; W śćiánę tákże Klaſztorną wyſoko wſtáwił tenże O. S. Relikwią to ieſt Rámię S. Geruncyuſzá Biſkupá, y Męczen. y kámieniem przyłożył, pod ktorym tá ieſt inſkrypcya: *Hic intus jacet brachium S. Geruntii Epiſcopi, & Martyris.* Ná znák poświęcenia tego Konwentu ſą ieſzcze ná śćiánách mieyſcámi krzyże czerwone, ktorych więcey od dawnośći nie znáć. Innocent. 4. Papież poświęćił cáłą Bázylikę y Konwent Aſſyski.

58. Z tad między wszytkiemi Cáłego Bráći Mnieyszych Zakonu Klasztorámi, ieden Konwent Assyski *Antonomasticè* Swiętym sie zowie. Lubo álbowiem niektorzy (: pewnie przez emulácyą :) od lat niedawnych záczęli Swiętym náżywáć swoy Klasztor, to ich iednák názwánie nie pochodźi z prawdźiwey, y reálney Papieskiey Konsekrácyi, ále tylko z dálekiey generálney y pospolitey mieyscom wszytkim przyzwoitośći, z ktorey, káżde mieysce, ná ktorym BOGV poświęcone mieszkáią Osoby, Swiętym názwáć sie może.

W cáłym S. Frăćiszká Zakonie ieden Konwent Assyski Antonomasticè Swiętym sie zowie.

59. Pomylił sie bárdzo P. Wád. ktory w Roku 1253. (: iáko też już o tym n. 31. :) twierdźi od Inn. 4. Papieżá poświęcony Kośćioł *Portiunculæ*, o prawdźiwym poświęceniu Kośćiołá nászego Assyskiego żadney wzmianki nie czyniąc. Znáć, że niepomniał, że Kośćiołek *Portiunculæ* poświęcony był ieszcze zá żywotá S. Fránćiszká dniá 2. Sierpniá:) z kąd sie to Swięto náżywa: *Dedicationis S. Mariæ Angelorum* Roku 1223. od owych śiedmi Biskupow, ktorzy, *Pridie* z rozkazu Honoryuszá 3. Papieżá Odpust w nim zupełny, wieczny, ná dźień ieden promulgowáli. Ze záś poświącánie Kośćiołá Assyskiego ták iák iest wyżey n. 57. opisáne żadney wątpliwośći podpadáć nie może, świádczą dwoie Inn: 4. *Diplomata.* Pierwsze poczynáiące sie: *Si populus Israeliticus &c. Dat. Aßisii 3. Id. Iunij Pontif. Ann. decimo.* Drugie ktore záczyna: *Consecrationes Altarium &c. Dat. Anagniæ 7. Idus Aug. Pont. Ann. Duodecimo.* ktorych Oryginały w Assyskim chowáią Konwenćie. W tym Drugim Diplomapozwala Papież Odpustu náwiedzáiącym Kośćioł Assyski S. Fránćiszká w Anniwersarz sámey dedykácyi, y przez dni

Omyłká Wáding: wielká

W Kośćiele średnim Assyskim u wiel-

dni inne náſtępuiące áſz do Oktawy Swiątecżney. Tenże Papież od poświęcenia Aſſyſkiego Kośćiołá pozwolił, áby przy wielkim ołtarzu drugiego Kośćiołá z obudwu ſtron dwie Mſze rázem odpráwiáć ſie mogły, dla czego też gdy go poświącał z obu ſtron w niego włożył S. Relikwie.

kiego Ołtarzá z obuſtrō rázem dwie Mſze bywáią

60. Mieſzkáiąc przez czás nie máły (: iáko o tym wyżey :) w Konwenćie S. Aſſyſkim Papież, á prágnąc, áby Fábryká iák naywſpániáley, y iák nayprędzey ſkończona byłá, B. Filipowi de Campello, y Iego náſtępcom iáko Prefektom Fábryki bráć pozwolił wſzytkie ná Fábrykę iáłmużny, y pieniężne ofiáry, y ná nię wiernie wydawáć. Ieſt tego pozwolenia Oryginał, ktory ſie záczyna: *Decet & expedit honorificas illis ædificare Baſilicas, qui &c. Aßiſit 6. Id. Iulij Pontif. Ann.* 11.

Pozwolenie Papieżá bráć ná Fábrykę wſzelkie ofiáry.

61. Wielcy ubostwá Zakonnego Zelánći, událi ſie do Papieżá ſupplikuiąc, áby nie tylko niepozwalał, ále raczey zákazał bráć ná Fábrykę pieniędzy, y trzymáć drogie áppáraty w Kośćiele. Lecz Papież naprzod Boſkiey, á potym S. Fránćiſzká czći iák naywiękſzey uśilnie prágnąć, powiedźiał, że to ślubom ich, y zbáwieniu nie cále ſzkodźić nie miáło, gdyż on iáko *Abſolutus & Supremus Dominus* deklárował, że Kośćioł Aſſyſki oſobliwie do Stolice Apoſtolſkiey należy, y ſamey ley ieſt *immediatè* podległy, dla tego nie ma być według Státutow Zakonnych, ále według uſtaw Papieſkich rządzony. Postánowił tedy, áby Kośćioł ten, ktory nád inne wſzytkie Zakonu Bráći Mnieyſzych Kośćioły, ieſt znákomity, y uprzywileiowány, mogł przyimowáć, y mieć S. naczynia śrebrne, y złote, áppáraty iedwabne, y iákieykolwiek droż-

Ják Papież uſpokoił Zelátow Zakōnego uboſtwá.

drożſzey máteryi. Dzwonow wielkich, y máłych co potrzebá, *aliaq; id generis*, ktorych Zakon zákázuie. Dla tego zákazał Generałom, Provincyałom, Kuſtoſzom, y wſzytkim Kápitułom Generalſkim, Provincyálſkim, Lokálnym, áby ſie nie ważyli nigdy tákich ofiar przyimowánia, y trzymánia bronić, álb oddánych bráć, y iákimkolwiek ſpoſobem alienowáć, bez S. Stolice Apoſtolſkiey oſobliwego rozkazu. To Diploma záczyna ſie: *Dignũ æxiſtimavimus, & congruum &c. Dat. Aſsiſii Kal. Auguſti. Pontif. Ann. Vndecimo.*

62. Przez ten czás gdy Papież w Konwenćie S. Aſſyſkim mieſzkał, náwiedzał nie raz u S. Dámiáná chorą S. Klarę, z ktorey inſtáncyi obfitemi (: trzymam :) udárował Kośćioł S. Fránćiſzká łáſkámi. Tegoż Roku 1253. przenioſłá ſie do Niebá Iey S. Duſzá, gdy ieſzcze był Papież w Aſſyżu ná ktorey exekwiách od Kárdynałow odpráwionych był ſam przytomny, á Kárdynał *Raynaldus de Comitibus*, ktory w przyſzłym Roku pod imieniem Alexandrá 4. zoſtał Papieżem, miał pogrzebowe Kazánie, y onę po dwuch lat Kánonizował.

Innoc. 4. Papież náwiedzał chorą S. Klarę, y był ná Jey pogrzebie.

63. Gdy Innoc. Papież powroćiwſzy z Lugdunu w Peruzu mieſzkał Roku 1252. przyſzły do niego od Boleſławá Pudyká Krolá Polſkiego, y Błogoſł: Kunegundy Małżonki Iego, y Prandoty Biſkupá Krákowſkiego dwoiákie liſty, w ktorych ſupplikowáli, áby Stániſławá niegdy Krákowſkiego Biſkupá, od bezbożnego Boleſłáwá Wtorego przy Mſzy S. zábitego, á wielkiemi Cudámi ſłynącego w Regeſtr SS. Biſkupow, y Męczennikow wpiſáć łáſkáwie raczył. Prawdá, iż Papież iuſz miał Procces *ſuper Sanctimonia vitæ, innocentia mortis, & claritate*

Liſty do Innocent. 4. Papieżá, od Boleſławá Pudyká, B. Kuneg. y Prándot. Biskupá Krák. o Kánonizácya S. Stániſłáwá.

mira-

miraculorum, tegoſz Sługi Bożego przyſtány Arcybiſkupá Gnieźnińſkiego, Biſkupá Wrocławſkiego, y Opátá Lubeckiego, ktorym go był polećił, iż iednák *in re tanti momenti* chćiał Papież z iák naywiękſzą poſtąpić przezornośćią, X. Iákubá Weliterná Minorytę człowieká wielkiey roſtropnośći, y pobożnośći z tymże Proceſſem do Polſki poſłał, áby weryfikował przez nową inkwizycyą, ieżeli w nim wſzytkie Aſſertá prawdźiwe były. Zlecona ſobie funkcyą Weliternus pilnie odpráwił, bo wyiechawſzy z Peruzá dniá 26. Máiá, R. 1252. w przyſzłym Roku tegoſz dniá do Aſſyzá do Pap: powroćił, donoſząc, iáko wſzytkie w pomienionym Proceſśie depozycye *ritè & juridicè* ſą probowáne. Kárdynałom tedy záraz Papież oddał obá do uwagi Proceſſy, nád ktorych trutyną báwili ſie przez trzy cáłe Mieśiące, dla czego dniá oſmego Wrześniá w S. Konwenćie Aſſyſk: przed Papieżá zſzedłſzy ſie iednoſtáynym zgodźili ſie głosē, áby Sługi Bożego Stániſłáwá Kánonizácya w dźień Bliznow S. Fránćiſzká, to ieſt, dniá 17. Wrześniá bliſko náſtępuiącego w Aſſyſkiey Bázylice byłá odpráwiona ſolennie.

Jacobus Welitern. Minorita od Papieżá do Polski posłány ad verificandum Processum, super vita, & Miraculis S. Stanislai.

64. Wſzytko to, cokolwiek przyſtáło *pro Christi Vicarii Majeſtate, & Sacræ Curiæ dignitate* zgotowawſzy, Dniá 17. Wrześniá R. 1253. w przytomnośći pomienionego Krolá, y Káthedry Krákow: Poſłow, Innocent. 4. Papież *Pontificaliter* ubrány, ná wyſokim záśiadł *Solium*, ktoremu Práłaći, y Pánowie áſſyſtowáli, á Purpuraći Rzymſcy *pro ſua dignitate* niſko záśiadłſzy w koło, ſłucháli publicznych o Kánonizácyą ſługi Bożego Stániſłáwá, przez miánowánych Oratorow Inſtáncyi. Po ktorych z rozkazu Papieżá *Io: Cajetanus Vrſinus*, Kárdynał,

Kánonizácya S. Stánisłáwá w Kośćiele Assyskim w dźien Bliznow S. Oycá Fránćiſzká.

G ktory

ktory potym był Mikołáiem 3. Papieżem, z Amboná Mármurowego czytał Sługi Bożego Stániſł: żywot, geſtá, Męczeńſtwo, y Cudá, ktory iák ſkończył *Raynaldus de Comitibus, Epiſc: Oſtien.* Kárdynał, w Rok Innocencyuſzá Sukceſſor, godny ná pochwałę S. Sániſł: powiedźiał Pánegyrik: á potym Papież z Tronu ſwego powſtawſzy, y Duchá Przenayś: przez *Veni Creator* ná áſſyſtencyą wezwawſzy, *ſolitâ verborum formulâ* Stániſł: S. Męczennikiem Chryſtuſowym deklárował, y dźień Smierći iego zá Feſt Vniwerſálnemu Kośćiołowi náznáczył. Potym *Te Deum laudamus* záczęto, á po nim Mſzą Swiętą Solenną ſąm Papież śpiewał.

65. Tráfiło ſie, gdy perorował przerzeczony Ráynaldus Kárdynał, że z gory iedney mármurowey kolumny ſpadł kápitel tákże mármurowy ważący funtow dwieśćie *in circa* ná głowę iedney niewiáſty, ktorą że ſie ſchyliłá byłá ku źiemi, y nic á nic nieruſzálá ſłucháiąc pilnie ſłowá Bożego, lużie rozumieli, że do rázu zábita zoſtáłá, á iż niechćieli árcygodnego turbowáć Oratorá płaſzczem ią nákryli: ktorą po ſkończonym Pánegyriku, nie tylko żywą bez żadney rány, álbo ſłuczenia ználeźli, ále raczey wyznáiąca ſłyſzeli, że z tego uderzenia, y ſpádnienia ná iey głowę ták wielkiego kámienia od ćiężkiey głowy boleśći, ktorą długo ćierpiáłá uwolniona zoſtáłá. Ná pámiątkę wiśi ná łáncuchu ten kápitel do tychczas ná boku Kośćiołá przy wielkim Ołtarzu, z krotką rzeczy iáko ſie ſtáło nárrácyą.

Cud oſobliwy pod czás Kánonizácyi S. Stánisł.

66. Cromer lib. 9. Náſz Hyſtoryk ná początku tey Xięgi twierdźi, że S. Stániſławá Kánonizácya byłá *6. Id. Septemb.* to ieſt dniá 8. Wrześniá. A záś *Bzovius ad ann.* 1253.

Czemu Hiſtorycy nie ie-

1253. *n.* 1. kłádźie ią 15. *Cal. Octob.* to ieſt dniá 17. Wrześniá, kiedy też *Diploma* Apoſtolſkie dáne w Aſſyżu, ktore ſie záczyna: *Olim à Gentilium oculis &c.* Z tąd iednák rozumiem tá wáryácya tych Hyſtorykow poſzłá, iż pierwſzy, dźień ktorego Dekret Conſyſtoryálny wyſzedł *de Canonizando S. Staniſlao*, á drugi záś dźień ſámey Solenney Iego położył Kánonizácyi. dnego dniá kłádaKánonizácya S. Stániſłáwá.

67. Z rozkazánia Innoc: 4. Papieżá w Bázylice Aſſyſkiey przy Ambonie, z ktorego czytáne ieſt żyćie &c. S. Stániſłáwá ieſt wyſtáwiony Ołtarz pod wyſokim Arkiem. A między Relikwiámi Rámię Iego chowáią, ktore w Rok tám Biſkup, y Kánonicy Krákow: poſłáli. Ieſt o tym świádectwo liſt Alexándrá 4. Papieżá, ktorego początek: *Ad veneranda merita &c: Dat. Later. 7. Kal Feb. Pontif: Ann.* 2. W tym liśćie oświadcza Papież iáko był *præſens* ná Kánonizácyi S. Stániſł: *in Minoribus conſtitutus*, y Náwiedzáiącym Kośćioł Aſſylki w dźień S. Stániſłáwá, y przez cáłą Oktawę, ſtro dni, Odpuſtu pozwala. W Konwenćie S. Aſſyſkim Feſt S. Stániſłáwá odpráwia ſie *ſub Ritu duplici 2dæ Claſsis.* w Bázyl. Aſſyskiey Ołtarz y Relikwia S. Stan. y Odpuſt ná Feſt iego y przez Oktawę.

68. Z Graficzney Iákubá Alemaná opiſáney inwencyi z początku obádwá Kośćioły tylko iednę ná krzyż Náwę miáły, áni średnia ſzerſza byłá, nád wyżſzą, ále obie ná iednych podnieśione były fundámentách. W naywyżſzym Kośćiele trzy tylko były (: iáko y teraz ſą:) Ołtarze, więkſzy, Nayś: MARYI Pánny, z mnieyſzych ieden Aniołom, drugi Apoſtołom SS. poświęcone. W średnim tákże Kośćiele z początku trzy były Ołtarze, Wielki S. Oycu Fránćiſzkowi, á z mnieyſzych ieden Niepokalánemu Poczęćiu Nayś: Pánny, á drugi S. Iano- Z początku iák wyżſzy, ták niżſzy Kośćioł iednę miał náwę, y trzy tylko Ołtarze.

wi Ewángeliśćie dedykowáne. Dopiero kiedy R. 1236. Eliaſz powtornie Generałem zoſtał, ná pułnocney krzyżá ſtronie, wedle Nayś: Pánny Ołtarzá, S. Elżbiećie Turingii Lantgrafowy, ktorą Grzegorz 9. Papież Kánonizował, Ołtarz wyſtáwił, ktory potym znieśiono. Gdy záś Innoc. 4. Kánonizował Stániſłáwá S: Biſk: Krák: wyſtáwić Ołtarz Iego rozkazał, iák ſie wyżey powiedziáło. Aże y ták ieſzcze nie wiele było w Kośćiele, bo tylko pięć Ołtarzow, Brát Filip z Kámpelu Prefektem zoſtawſzy, ktory Architekturę dobrze rozumiał, rádźił Kośćioł od połowy rozſzerzyć przez przydánie Káplic Collaterálnych, ktorych naprzod piekny wydał Abrys, á potym ſzczęśliwie od pułnocney ſtrony zápoczął opus.

69 Oprocz Káplice S. Mágdáleny, ktora naypierwſza zá Generálſtwá S. Bonáwentury ſkończona, y od niego benedykowána, y ktora ná przećiwko ſiebie, to ieſt od Południá tákiey drugiey nie ma, iż Zakryſtya to mieyſce zábráłá, wyſtáwiono w Bázylice Aſſyſkiey *tractu temporis*, ták ná Pułnoc, iák ná Południe káplic ſobie korreſponduiących, krzyżá nie ráchuiąc, ktory był z początku, dwánaśćie, to ieſt, S. Antoniego Padew: SS. Ludwiká Krolá Fráncuſk: y Ludwiká Biſk: Tolośy, Zakonu Náſzego, S. Wálentego, S. Wáwrzyńcá, S. Iędrzeiá Apoſtołá, S. Mikołáiá, S. Iana Chrzćićielá, S. Kátárzyny Męcz: S. Antoniego Opátá, S. Sebáſtyáná, S. Marćiná Biſk: y S. Łucyi Męczenniczki.

Dwánaśćie Káplic w Bázylice Aſſyſkiey.

70. Káplice S. Máryi Mágdáleny, S. Antoniego Padew: S. Marćiná Biſk: od S. Bonáwentury, Káplicá S. Iędrzeiá Apoſt: od S. Piotrá z Alkántáry, Káplicá S. Mikołáiá Biſk: od Neápolioná Vrſyniego Kárdynałá. Káplicá S. Iana Chrzći-

Od kogo ktora wyſtáwiona Káplicá.

Chrzćićielá, od Janá Káwálierá Ierozolimſkiego Brátá pomienionego Kárdynałá, Káplicá S. Kátárzyny Męcz: od Kámillá Albernoćiego Kárdynałá Włoch cáłych Apoſtolſkiego Legatá. Káplicá S. Antoniego Opátá, od Xiąząt Spoletáńſkich, inne ſumptē Klaſztornym wyſtáwione.

71. Nieiáka z czáſem, w pomienionych niektorych Káplicách ſtáłá ſie odmiáná. Albowiem w Káplicy S. Kátárzyny Męczen: ſtoi teraz ná Ołtarzu Crucyfix, do ktorego wielka ieſt ludźi dewocya, y tám *Exercitia Spiritualia* w káżdy Piątek bywáią. W Káplicy S. Mikołáiá, ktora teraz ieſt dedykowána S. Vrſzuli, y Towárzyſzkom Iey, Nayświęt: SAKRAMENT ná Kommunią ludźi chowáią. W Káplicy S. Ianá Chrzćićielá Tablicá Nayſłodſzego Imienia IEZVS od S. Bernárdyná Seneńſkiego málowána, w Ołtarzu ieſt. Káplicę S. Ianá Ewángeliſty, to ieſt Ołtarz w krzyżu, że Alexánder Kárdynał Peretti Wnuk Sixtá Piątego, bárdzo pieknie ozdobił, dla tego tám niektore oſobliwe złożone Relikwie, od ktorych Ołtarz ma ſwoie Imię. Iż przez Káplice Kośćioł ten od połowy rożſzerzony ieſt, dla tego y Krzyż Kośćiołá do proporcyi zwiękſzono, ſumptem Neápolioná Kárdynałá Vrſyniego, y Ianá Káwálierá Ierozolimſkiego Brátá Iego.

Nieiáka z czáſem w pomienionych Káplicách odmiáná

72. Wieleby piſáć przyſzło o Pikturách iák ſtárych, ták nowych, ktore ſie we dwuch Kośćiołách Aſſyſkich, y klaſztorze znáyduią, dla czego dogadzáiąc ſzczupłośći Xiąſzki, przednieyſze tylko námienię. Około R. 1250. Kwitnęli we Włoſzech Greccy Málárze (: przy ktorych ćwiczył ſie wielkiey do tey náuki ſkłonnośći Ian Cymábos Florenczyk :) tych Innoc. 4. Papież wezwał do Málowánia Sredniego Aſſyſkiego Kośćiołá, ktorych ręką, á

Bázyliká Aſſyſ. ſumptem Inno. 4 málowána.

Papieżá ſumptem, ſklepienie średniey Nawy, Vltrámárynem w złote gwiazdy, ták iż ſie widźi *expreſſa Cœli facies*, Arki Krzyżowe odmiennemi fárbámi w rożne figury odmálowáne, á śćiány pobocznie reprezentuią, prawa, Chryſtusá Páná dźiełá, á lewa, S. Fránćiſzká ſpráwy. W tym gdy pomieniony Cymábos, z dowćipnego Alumná, ná doſkonáłego wyſzedł Mágiſtrá, od Papieżá *dimiſsis Græcis* wziął dálſzey komis roboty. Do málowánia tedy żywemi kolorámi wyżſzego, iáko iáśnieyſzego udał ſie Kośćiołá, lecz o nim potym.

Po śmierći doskonáłego Mágiſtrá Málárzá, ieſzcze doskonálſzy Kośćioły Aſsyskie málował Vczęn.

73. Po śmierći wielkiey excellencyi Cymáboſá Málárzá, ktorego, *Georgius Vaſarius in Architectura, pictura, ſculptura peritiſsimus* w żywoćie iego *Pictorum Patrem, Picturæ auctorem, inſtitutorem, reſtauratorem* názywa, mowiąc o nowych Málárzách, bo były we Włoſzech *ab anno Quadringenteſimo, uſq; ad Milleſimum Ducenteſimum* prawie wſzytkie záginęły *ingenii acumine pollentes artes*, ták iż *in operibus* w czáśie przerzeczonym *excitatis, nulla dignoſcitur proportio menſura, vel methodus*, mowi pomien: Vaſarius. Iákoſz do Fábryki Aſſyſkiey trzebá było w Niemieckich kráiách ſzukáć Architektá. Po śmierći tedy zacnego Málárzá Cymaboſá, ieſzcze zacnieyſzy ználazł ſie Giottus tákże Floreńczyk, niegdy uczeń iego, ktory dáleko był przeſzedł Mágiſtrá ſwego, z kąd o nim Dantes in Purgatorio Can: 11.

Vczen nád Mágiſtrá.

Credette Cimabue ne la pittura
Tener lo campo; & hora hà Giotto il grido,
Si che la fama del Maeſtro oſcura.

Ten tedy Giottus do Aſſyzá wezwány, áby od Mágiſtrá záczęte dokończył opus; Iákoſz od malowawſzy Duchá

Prze-

Przenayświętſzego ná Apoſtoły ſtąpienie, y Chryſtusá do Niebá wſtąpienie, y Zywot S. Fránćiſzká, Kośćiołowi wyżſzemu *coronidem impoſuit.*

74. W Kośćiele średnim Giottus tákie wyſtáwił opus; Trybunę nád wielkim Ołtarzem (: mowię ia ſklepienie :) ná cztery rozdźielił Tryánguły. W pierwſzym bliſko Churu odmalował S. Fránćiſzká ubránego w Dálmátykę z złotemi kwiátámi, śiedzącego ná wozku, ktory iedni Aniołowie ćiągną, drudzy ná rożnych inſtrumentách grá-ią y trąbią, iákoby ná tryumf wozac, z Inskrypcią: *Glorioſus Franciſcus:* á nád nim z Niebá ſpuſzczona purpurowá Chorągiew, ná ktorey śiedm gwiazd iáśnieie wieſza ſie. W drugim ná práwey ſtronie odmálował Gánek z kolumnámi przykryty, ná ktorym Mąż poważny w odźieniu czarnáwym Zakonnym w czterech koronách śiedźi, ktory Zakonnikowi przed ſobą klęczącemu, ręką práwą iárzmo ná ſzyię kłádźie, á lewą pálcem uſtá zátyka iákoby nákázuiąc milczenie, z literámi: *Sancta Obedientia.* Po práwey ręce śiedzącego, ſtoi dwugłowna Roſtropność Mátemátyczne inſtrumentá trzymáiąc, á po lewey Pokorá z goráiącą pochodnią. Obiedwie przy nich położone wyrażáią Inskrypcye. Pod obrázem Pokory Anioł duśi *monſtrum* iákieś, przy ktorym te ſłowá *ſemivirumq; canem, ſemicanemq; virum:* iáko pychy Symbolum. Zewſząd y ludźie, y Aniołowie śiedzącego ádoruią. Nád gánkiem ku Niebu wzbiia ſie Fránćiſzek S. y rozćiągnąwſzy ręce pokázuie Blizny, przy nim dwa Aniołowie iákieś reprezentuią skryptury. W trzećim Tryángule przećiw Słońcá Zachodowi, odmálował záślubienie między Fránćiſzkiem, y Vboſtwem, ktorych ręce práwe Chry-

Málowánie w Kośćiele średnim nád wielkim Ołtarzem.

ſtus

ſtus wiąże, á ſpory Orſzak Aniołow Swiętym áſſyſtuie zaślubinom. Vboſtwo wyráźił w Niewieśćie mizerney, chudey, y bládey, ná ktorey ſáme łáchy wiſzą, pies ná nię ſzczeka, człowiek w purpurze kámienie rzuca, inny w bronatney ſukni rozgą do ćiernia nágánia. Ná práwey Angułu ſtronie, Fránćiſzek młody ſuknią nową z ſiebie ubogiemu dáie. Ná lewey trzech Mężow ſtroyno ubránych figuruiących łákomych, z ktorych ieden worek z pieniądzmi śćiska, drugi drapieżnego ptaká nieśie, trzeći ręką práwą zá ſerce ſie trzyma wyrażáiąc ſerce ná bogáctwá chćiwe. Ná wierzchnim Angule odmálował BOGA Oycá przezroczyſtemi zákrytego obłokámi, ktoremu dwá Aniołowie prezętuią ieden Kośćioł, ná ktorego repárácyą dał Fránćiſzek Xiędzu pieniędzy, drugi ſuknią, ktorą z ſiebie ubogiemu dárował w pośrodku ták nápiſawſzy: *Sancta Paupertas.* Ná oſtátnim Tryángule odmálował ná iedney ſtronie Zamek wáłámi, y Báſztámi obtoczony, w pośrodku Zamku wyráźił wieżą z białą Chorągwią z ktorey wieże śliczna wygląda Pánna złożone ku Niebu máiąca ręce pod ktorą Inskrypcya: *Sancta Caſtitas;* ktorey dwą Aniołowie z Niebá przylećiawſzy, ofiáruią ieden pálmę, á drugi Kroleſtwá *Inſignia:* ná ſtronie pod Zamkiem dwá Aniołowie w łáźni myią Mężá ſtoiącego, ná ktorego niewiáſtá z owego Zamku z gury leie wodę przy niewieśćie podpis: *Sancta Munditia*, á druga Białagłowá, ktorey tytuł *Sancta Fortitudo* ręcznik do utárćia podáie: w tym dwá Aniołowie ſuknie nioſą do ubránia umytego. Przed Zamkiem niby ná wárćie ſtoią Zołnierze ſtárzy świątobliwośći Koronámi ozdobni, z ktorych ieden Ceſárską drugi

Kro-

Krolewſką, trzyma Koronę, Pierwſzego nazwałbym Henrykiem Ceſárzem, drugiego Pudykiem Krolem Polſkim, ktorzy Małżonki ſwoie Kunegundy dochowáli w Pánieńſtwie. W Angule po práwey ſtronie, iákoby od ſkáły wſtępuiących trzech Mężow S. O. Fránćiſzek wita, do łáźnie, y do Zamku zápraſza. Po lewey ręce *S. Pænitentia* w odźieniu Puſtelniká, w práwey ręce dyſcypliny, á w lewey krzyż nieśie, á brzydkie ze ſkáły ſtráſzydłá zpycha, to ieſt czarnego diabłá, obrzydły świát bládą śmierć, y ślepego kupidyná Zá pokutą idą rożne oſoby, dyſcyplinámi, krzyżámi, rozgámi grożące pomienionym ſtraſzydłom. Arki przy Trybunie będące rożne zdobią labry, Aniołow, y Swiętych Twarzy. Henryk Ceſarz y Pudyk Krol Polski, Małżonki ſwoie Kunegundy dochowáli w Pánienſtwie.

75 To Giottego Opus wielką mu zrobiło eſtymácyą, ták dla konſztu málowánia, iáko też dla miſtyczney inwencyi, y ták pieknych per *Idæas* expreſſyi. Przed nim álbowiem Málárze zwyczáiu nie mieli wyrażáć co przez Tryumfy, Symbolá, geſtá, tylko ſáme bez wſzelkiey inwęncyi málowáć Hiſtorye. Tá ſztuká Giottego w Bázylice Aſſyſkiey ieſt wielce od Hiſtorykow Włoſkich zálecona. Temu záś Giottemu Angelus Politianus to nápiſał Epitaphium. Zmálowánia nád wielkim Ołtarzem wielce Giotti zálecony.

Ille ego ſum quondam, per quem pictura revixit,
    Cui quam recta manus, tàm fuit & facilis.
Naturæ deerat, quod noſtræ defuit arti
    Plus licuit nulli pingere nec melius.
Deniq; ſum Iottus. Quid opus fuit illa referre?
    Hoc nomen longi carminis inſtar erit.

76. Po Giotćie wiele przednich Malárzow w Bázylice Aſſyſkiey dowćipnego ſwego konſztu zoſtáwiło pámiątkę.

tkę. Iáko Puccius Capanna Florenczyk dyſcypuł Iego, w Krzyżu Kośćiołá średniego *in Cupa dextri brachii* odmálował Mękę Páńſką. Iáko Petrus Cabalinus Rzymiánin tákże Giottego Alumnus, ktory pod Męką Páńſką od Pucciego zmálowáną, odmálował Chryſtusá Páná ná Krzyżu, tłum ludźi pieſzych, y konnych; ten, że konie wybornie málował, dla tego Caballinus był názwány. W tey ſztuce iego, rzecz oſobliwa, że wyráźił ná powietrzu wiele bárdzo Aniołow nád Vkrzyżowánym P. IEZUSEM látáiących, z ktorych káżdy inſzą Akcyą żałośći wyraża, y do kompáſſyi pátrzących pobudza. Iáko Simon, & Lippus Memmi Bráćia Senenczykowie tákże Giottego Páleſtritæ, rożne odmálowáli obrázy, ták Nayś. Pánny, iák innych Swiętych w tymże Kośćiołá krzyżu ná niżſzym Proſpektćie, bliſko Káplic ná ſtronie Pułnocney. Iáko Io: Gaddus Pátriotá, y Vczeń Giottego, ktory w krzyżu Kośćiołá średniego *in Cupa ſiniſtri brachii* Nayś: Pánny, y P. IEZUSA odmálował Hiſtorye, iáko to Náwiedzenie, Národzenie, Trzech Krolow, Ofiárowánie, Morderſtwo Niewinniątek, Vćieczkę do Egyptu, Drogę do Ierozolimy, y Siedzenie między Doktorámi. W pośrodku tey Pachy krzyżá, odmálował Chryſtusá Páná ná Krzyżu, pod krzyżem Nayś: Mátkę, ná práwey krzyżá ſtronie Niewiáſty płáczące, ná lewey S. Fránći ſzká z Towárzyſzámi ſwemi klęczącego ná powietrzu, y wedle krzyżá Aniołow pokoiu *amare flentes*, y w puáry Krew Nayświętſzą zbieráiących. A nád ſámym Nayś. Pánny Ołtarzem, odmálował Nayś: Mátkę z Synem śiedzącą między dwiemá Aniołámi ſtoiącemi. A niżey *extra Cornu Epiſtolæ*, ieſt prawdźiwa S. O. Fránćiſzká *Effigies*,

Wiele przednich w Kośćiele Aſſyskim málowáło Máláizow.

w pra-

w prawdźiwym w iákim chodźił Hábićie. Iáko Thomas Florenczyk, ktory że w kunſzćie wielce imitował Giottego, Giottinus náżwány, ná Proſpektćie nád Ambonem (: Ambo od Ambony ſie rożni, bo ná Ambonie kazánie bywa, á záś Ambo ieſt od śpiewánia ná nim Ewángelii, kiedy Papież Solennizuie, álbo kiedy co ná nim extráordynáryinego czytáią, iáko ná nim pod czás Kánonizácyi S. Stániſłáwá, czytáno żyćie, Męczeńſtwo, y Cudá Iego :) odmálował Wniebowźięćie Nayś: MARYI Pánny, á ná Arku niektore geſtá S. Mikołáiá Biſkupá. Ci wſzyſcy pomienioni Málárze wieku ſwego we Włoſzech nayprzednieyśi byli, ták o nich świádczy wyżey wſpomniony Georgius Vaſarius, ktory ich wſzytkich żyćie, y ſztuki co nayzacnieyſze opiſał.

Ambona od Ambony rożnicá.

77. W Káplicách tákże tegoſz Aſſyſkiego Kośćiołá średniego godne ſie znáyduią Piktury. W Káplicy S. Máryi Mágdáleny, Bonamicus Buffalmacus, pokutne Iey wyráźił geſtá, á w Káplicy S. Marćiná płaſzczá rznięćie, niektore zá żywotá ſpráwy, y po śmierći Cudá wymálował tenże. W Káplicy S. Antoniego Padew: Cæſar Sermæus Aſsiſias Cuda zá żywotá, y po śmierći tegoſz Swiętego wyráźił godnym ſwoim pęzlęm. W Káplicy SS. Ludwikow Krolá Fránc: y Biſk: Toloſſy; Andreas Aloyſius Aſsiſias odmálował *in quadrifica teſtudine* Czterech Prorokow, y cztery Sibille, ktorey Sztuce tákie dáne Elogium. *Opus peritorum judicio, inter cætera abſolutiſsimum.* Ná Proſpektćie tey wſpániáłey Káplice Adon Donus tákże Aſsiſias Confraternii S. Szczepaná ſumptem tegoſz S. Protomęczenniká geſtá zacnie wymálował. Do odmálowánia w Káplicy S. Mikołáiá Zywotá Iego, Ne-

Ktorzy Málárze Aſſyskie málowáli káplice.

apolio Kárdynał Vrſini zaćiągnął Tomaſzá Giottiná, á do Káplice S. Kátárzyny, Fundator Iey Kárdynał Albernocci przyzwał pomienionego Buffalmáká. Záś ręką Hieronimá Mártellego ieſt odmálowána Męká Páńska, y podniebienie, ktore ſie widźi iák niebo, á zá nim między obłokámi Twarz Boga Oycá. Chwalebnie w Káplicy S. Sebáſtyáná wyráźił Iacobus Georgettus Aſsiſias *eximius præteriti ſæculi Pictor*, Męczeńſtwo Iego. Reſztá, to ieſt Zwiáſtowánie Nayś: Pánny, y Národzenie Chryſtuſá z iedney ſtrony, á z drugiey, Anioł opowiádáiący Mátce S. Fránćiſzká, że Syná mieć będźie, y Národzenie Iego w ſtáyni, ieſt dźieło *Equitis Cæſaris Sermæi* tákże *Aſsiſiatis*.

78. Po odpráwionych Grekách pomieniony Io: Cimabos, udał ſie do wyżſzego z ſwoim pęzlem Kośćiołá, ktorego że ośm ſą Trybuny, *Ionicum opus*, ſześć od weśćia do Kośćiołá, áż do Churu, á dwie Pachy krzyżá nákrywáią, dla tego ták ſwoię rozmierzył operę. W pierwſzey Trybunie od weśćia w Kośćioł odmalował czterech Kośćiołá Doktorow, Auguſtyná, Ambrożego, Grzegorzá, Hieronimá, ná Kátedrách Doktorſkich śiedzących, y uczących. W trzećiey, położył cztery Oſoby, Chryſtusá, Nayś: Pánny, S. Ianá Chrzćićielá, S Fránćiſzká. W piątey czterech Ewángeliſtow. W drugiey, czwártey, y innych, Niebo z gwiazdámi wydał iák náturálne. Sćiány Kośćielne podźielił ná trzy rzędy, Naywyżſze, średnie, y niżſze; naywyżey málował ſtárego Teſtámentu Hiſtorye, we środku nowego, á ná dole Giottus, po śmierći Cimabosá żywot S. Fránćiſzká, zmálował; y dálſzą prozekwował operę, iáko to, nád Formámi

Málowánie Naywyżſzego Kośćiołá.

mámi

mámi Zakonnemi z obu ſtron, wyráźił Nayś: Pánny naprzod ſłábość ná łożku, śmierć, Wniebowźięćie y Koronácya; Nád *Solium* Papieſkim dał *veras Effigies* Grzegorzá 9. y Innocencyuſzá 4. pierwſzego iáko Fundatorá, á drugiego iáko Konſekrátorá. Wyżey ku ſklepieniu dał rożnych Swiętych Obrázy. W krzyżu po práwey ſtronie wyráźił Chryſtusá do Niebá Wſtępuiącego, y dźiwuiących ſie Apoſtołow, przytym ná powietrzu Anioła, ná innych czterech wołáiącego, iáko *in Apocalypſi* opiſáno, y Sąd Generálny reprezentuie. Po lewey ręce S. Piotrá głową ná doł ukrzyżowánego odmálował, po bokách z iedney ſtrony modlący ſie S. Piotr, Szymoná Czárowniká z powietrza zrzuca, á z drugiey ſtrony S. Ian Ewangeliſtá ná Wyſpie *Patmos* w Niebo zádumiáły pátrzy.

79. Z poczatku pomurowánych Káplic, ná Ołtárzách żadnych nie było Obrázow, tylko krzyże á lichtarze ná nich ſtały, okná málowáne ſłużyły zá Obrázy, ktore reprezentowáły Swiętego owego żyćie, y Cudá, ktorego, ktora byłá Káplicá. W tych oknách ſzkło ták mocne, że w pięć ſet lat ieſzcze ſą cáłe: kolory farb żywe, wyſokie, oſobliwie niebieſki, źielony, y żołty, ktore zdádzą ſie świeże y nie dawne, niktby nie wierzył, że ták ſtáre, gdyby nie dowodźiłá *vetuſta imaginum figuratio*. Zá oknámi ſą kraty drućiáne. Okná Máłowáne w Aſſyſkich Kośćiołách.

80. W ſámym tákże S. Konwęnćie Aſſyſkim wyśmienite znáyduią ſie Piktury. Naprzod w ſtárym Kápitularzu *ſub ædibus Pontificiis* ieſt Obraz wielki Krucyfixá, Aniołowie nád nim latáiący, Swięći ſtoiący pod nim, y płáczący, á Fránćiſzek, y Klará, po bokách klęczą. Ten Obraz znáć, że ieſt ręki Giottego. Obraz wielki Chryſtusá ná Krzyżu,

81. W Refektarzu wielkim ná Zachodźie ieſt pięć ſtárych Obrázow, Nayś: Pánny, P. IEZUSA piáſtuiącey y czterech innych Swiętych, Szymoná Memmi Seneńczy, ká, o ktorym wyżey. Nád wielkiemi tego Refektarzá drzwiámi, ieſt ſtáre málowánie ná śćiánie: to ieſt ſtoiący S. Pátryárchá Fránćiſzek, ktoremu ſie ſtoiący Synowie kłániáią, pod ktoremi z obu ſtron po ſześću klęczy pierwſzych Vczniow Iego, z przydánym káżdego Imieniem, máiących ná głowách promienie, á między niemi ná źiemi leży *Fr. Elias de Beuilio.* Ná ſtronie ieſt Diabeł, ktory Brátá Ianá de Capella ná powrożie wiedźie: Ná wſchodnim tegoſz Refektarźá proſpektćie, ieſt Crucyfixá Obraz, ktory S. Fránćiſzek y S. Klará płácząc ádoruią. Operá tá, ieſt *Adonis Aſsiſiatis*, o ktorym tákże wyżey. Tenże ná tym Obráźie wydał tám bárdzo zacnie gory, rzeki, doliny, ná końcu gor, z iedney ſtrony Ierozolimę, z drugiey Aſſyż odmálował. Iego tákże pęzlá dźieło w Refektarzu mnieyſzym, ieſt Wieczerza oſtátnia Chryſtuſá Pána z Vczniámi ſwemi.

wRefektarzu Wielkim Aſſyskim málowánie.

W Refektarzu Mnieyſzym Obrázy.

82. Pryncypálne Clauſtrum od Sixtá 4, Papieżá (: ktorego tám ſą Herby :) ślicznie bárdzo repárowáne pomieniony Málarz ták ná gorze, iák ná dole, Pięćdźieśiąt y ſześć Obrázámi żywot, y Cudá S. Fránćiſzká reprezentuiącemi ozdobił, między Obrázámi podawſzy Buſty, álbo *Effigies* Swiętych, y Błogoſłáwionych Zakonnych. Do tego Clauſtrum, iák do Szkoły, uſtáwnie przychodzą, ktorzy w kunſztćie Málárſkim profitowáć prágną. Co tákże o ſobie *publicè* nie raz wyznał wielkiey excellencyi Málarz *Eques Cæſar Sermæus*, że ſie tám chodząc wielce *perfecit*.

W Clauſtrũ Aſſyskim Obrázy.

83 Za-

83. Zakryſtya tákże Aſſyſka w doſkonáłe obfituie Piktury. Nád ſzáfámi rożne ſą Hiſtoryę, iáko záślubienia Nayś: Pánny z Iozefem, Národzenia Chryſtusá, Obrzezánia, Dárow od Trzech Krolow oddawánia, Vćieczki do Egyptu. Między ktoremi Wiárá, Nádźiciá, Miłość, Roztropność, odmálowáne od Iákubá Georgettego Aſſyſzczyká. Ná ſklepieniu ieſt Theatrum z kolumnámi ná ktorym rożne S. Obrázy, Niebo otwárte, gdźie widáć S. Fránćiſzká od Aniołow podnieśionego, ktorego Michał S. przed Tronem Troycy Przenayś: prezentuie. To opus ieſt Cæſaris Sermæi, ktore *communi peritorum calculo abſolutiſsimum &c.*

W Zákryſtyi Aſſyskiey Obrázy.

84. Po śmierći Innocencyuſzá 4. zoſtał Papieżem Alexánder 4. alias Raynaldus Kárdynał *de Comitibus* Wnuk Grzegorzá 9. W Neapolu w ſámo Boże Národzenie obrány, R. 1254. Ten chcąc dewocyi ſwoiey wielkiey ku Fránćiſzkowi S. pokazáć áffekt, ktorego żyiącego kochał, y Ciáło Iego Bliznámi Zbáwiennemi udárowáne widźiał, iák przed Papieſtwem, ták ná Papieſtwie ſąm chćiał być Zakonu Protektorem, y Bázyliki Aſſyſkiey Fautorem, z kąd Kuſtoſzowi, y innym Spowiednikom *Speciales gratias, & prærogatiVas abſolVendi à caſibus* pozwolił, iáko Diplomatá Iego świádczą, naprzod dwá, ktore ſie iednákowo záczynáią: *Pro reVerentia B. Franciſci Confeſsoris, ad quem deVotionis affectum gerimus ſpecialem &c.* Pierwſze. *Sub Dat. Viterbii 2. Non. Maij Pontificatus* Ann. 4to. drugie. *Sub Dat. Viterbij, 6. Kal. Octob. Pont.* Ann. 4to. wktorym nád pierwſze pozwala temu Kośćiołowi Aſſyſkiemu ápprobowáć do ſłuchánia Spowiedźi, ták Zakonnikow pod Iuriſdykcyą ſwoią zoſtáiących,

Alexánder Papież, iák przed Papieſtwem, ták Papieżem będąc ſam był Protektorem Zakonu, y Wiele Prerogátyw Kośćiołowi Aſſyskiemu ná dał.

iáko

iáko y innych gośćinnych, pod czás Uroczystośći S. Oycá Fránćiszká. Tenże Papież wszytkie odpusty od Predecessorow swoich Kośćiołowi Assyskiemu nádáne potwierdźił, y inne pozwolił, iáko *perpetuã indulgentiam* tym, ktorzy Kośćioł Assyski náwiedzáią w dźien S. Stánisłáwá Męczenniká, y przez cáłą Oktawę Iego, dla pámiątki Kánonizácyi Iego w tym Kośćiele, iáko Iey *in minoribus cõstitutus* był przytomny, oświadczáiąc, wydáł *Diploma*, ktore sie poczyna: *Ad veneranda Sanctorũ merita. Dat. Later. 7. Kal. Febr. Pont. An. 2do.*

85. Ten Kocháiący Zakonu Papież, Protekcyą swoię osobliwą oświadczył, kiedy poskromił tych, ktorzy eleemozynę, álbo *pia legata* ná Bázylikę, lub S. Konwent Assyski sobie przywłaszczáli, zátrymywáli, álbo trudnili.

Alex. 4 Papież windykował od Wácłáwá S. Kroľá Czeskigo ná Fábrykę Assyską posłáne piniądze z rąk bezbożnych Retentorow.

Wácław álbowiem pobożny Krol Czeski, posłał był pewną Summę złotá ná *Subsidium* Fábryki do Assyżá Ci, ktorzy te piniądze wieźli, obáwiáiąc sie rozboiow, ktore ná ten czas po drodze były, pewnemu Graffowi Włoskiemu oddáli ie ná Wiárę, wźiąwszy od niego Assekurácyą (: ktorą do Assyżá przywieźli :) iáko tam miał spokoynieyszego odesłáć czásu, ktorą wźiął kwotę; gdy záś tylko większą część posłał, záchorował śmiertelnie (: czy náturálnie, czy z káry Boskiey *ignotum* :) y umárł, przykazawszy Zonie, y Synom przed śmierćią, áby zupełnie iáko nayprędzy odesłáli resztę. Po Ktorego śmierći Sukcessorowie, nie tylko reszty oddáć przeczyli, mowiąc że sie od nich więcy nie należy, ále y Zakonnikow, ktorzy sie upomináli, nieobserwantámi ubostwá názywáli, y lżyli y odgrażáli do tego. Oczym Papież dowiedźiawszy sie, do Graffki, y Synow Iey list nápisáć kazał, w ktorym wy-

ráźił,

ráźił, że Kośćioł, y Klasztor Assyski, iest Iego, y Stolice Apostolskiey włásny, y oraz przykazał, áby co Kośćielnego nieodwłocznie oddáli, alias okrom noty infámii, inszemi karámi pogroźił.

86. Coś podobnego tráfiło sie zá tegosz Papieżá R. 1260. W Márochium wiele do S. Fránćiszká ludźi nabożnych, zebráli nie máłą do Assyzá ná Fábrykę pieniędzy kwotę, y znią wyprawili pewnych ludźi umyślnie. Ci ná morzu zważywszy niebeśpieczeństwá, nie tylko od náwálnośći, ále też y od inkursyi Sárácenow, *providentes securitati* do pewnego Hiszpáńskiego przypłynęli Miástá, w ktorym Genueńskich zástawszy Kupcow, pieniądze u nich deponowáli, ktore oni w Genui zá ukontentowániem siebie, oddáć bez wszelkiey obligowáli sie trudnośći; Ale bezbożni wiárołomcy przyiáchawszy do Oyczyzny, naprzod zwłoczyć, potym zneważáć Márochiánow, ná koniec odpowiádáć, y odgrażáć poczęli, zá nápaść udáiąc, y neguiąc żeby co wźięli. O czym dawszy znáć Papieżowi Kustosz Assyski o protekcyą uprászał. Oćiec S. list nápisáć do Kupcow owych swoim imieniem kazał, upomináiąc, y rozkázuiąc, áby co Kośćielnego w schowániu mieli, oddáli, lecz że złośliwi ludźie nic ná list Papieski niedbáli, dla tego Papież Arcybiskupowi Genueńskiemu zlećił, áby kupcow owych ieżeliby zupełney *infra terminum præfixum* sátisfakcyi nie uczynili w káżde Swięto y Niedźielę, po wszytkich Kośćiołách w wielkie dzwony dzwoniąc y świece zápalone gászac, y rzucáiąc poty, poki nieoddádzą exkommunikowáli. List tákże, ktory sie poczyna: *In his, quæ sunt digna fieri &c. Dat. Later. Idib. Decemb. Pontif. Ann. 6.* Podobny przypadek.

I do Po-

do Potesty, y Stárosty Genueńskiego posłał, w ktorym rzecz wszytkę wyráźiwszy upominał ich, áby Arcybiskupowi do odebránia pieniędzy pomocą byli, y uporną zuchwáłość władzą swoią náprzykład drugich ukaráli. Co sie wszytko záraz stáło.

87. Do windykowánia *Piorum Legatorum*, y obfitych odbieránia iáłmuzn, ktore po cáłey *Vmbryi*, ták z dobr ruchomych, iáko nie ruchomych, y summ pieniężnych, ludźie pobożni szczodrobliwie czynili ná Kośćioł, y Klasztor Assyski náznáczył sąm Alexander Papież, Prokuratorow, to iest, *Iacobum Samuelis, & Venturam Iudicis*, Obywátelow Assyskich, ktorzy w zleconey sobie funkcyi náder wielkie ponośili trudnośći, álbowiem dobr *Possessores*, ktorzy oddawáć álbo płáćić co mieli, zárzucáli Zakonnikom że ná śćisłe ubostwo Professya, nie tylko onych, ále y Kośćioły ich *incapaces* czyniłá przyimowánia, y odbieránia dochodow. Tosz y inni niektorzy twierdźili: z kąd Miast Vrzędy, pomienionym Prokuratorō *Collectas eleemosynarū, & vindicationē Piorū Legatorū* zábrániáły. Co zrozumiawszy Oćiec S. do wszytkich Prowincyi Vrzędow *nominatim* listy swoie posłał, w ktorych poczynáiących sie: *Cum dilectos filios Iacobum &c. Dat. Anagniæ 13. Kal. Octob. Pontif. Ann 5.* deklárował, y wyráźił, że wszytkie ruchome y nieruchome dobrá Kośćiołowi Assyskiemu S. Fránćiszká legowáne, álbo náznáczone, do S. Rzymskiego Kośćiołá, y Stolice Apostolskiey należą, ktorey sámey ten Kośćioł podległy iest. A przytym obligował *ob Sedis Apostolicæ reverentiam*, áby ták od niego uczynionych Prokuratorow, iák tych, ktorychby oni subdelegatos mieli, respektowáli, wszelką pomocą

Práwie tosz samo

mocą

mocą do zleconey funkcyi áſſyſtowáli, y od wſzelkich impetycyi bronili, y záſtániáli. Tákiemi tedy Dobrodźiey ſtwy, y Duchownemi Prerogátywámi Kośćioł Aſſyſki pomnażał Alexánder 4. Papież Protektor Zakonu, *& Eximius Prædeceßorum æmulator.*

88. Gdy Bog z tego świátá zábrał Alex: 4. Papieżá, náſtąpił ná Iego mieyſce Vrbanus 4. ktory do ziednoczenia Łáćińſkiego, y Greckiego Kośćiołá cáłemi udał ſie był śiłámi, ná co niektorych Bráći Mnieyſzych Apoſtolſkiemi Legatámi poczynił. Ten wſzytkie *Privilegia, gratias & Indulgentias* od ſwoich Predeceſſorow Bázylice Aſſyſkiey nádáne potwierdźił *Diplomate*, ktore ſie poczyna: *Cum à Nobis &c. Dat. apud Vrbem veterem 4. Kal Iunij, Pontif. Anno I.* W żywoie Iego piſze Ciacconius, iż Roku Papieſtwá 3. to ieſt 1264. gdy uſtáwiczną boleść z uſchłych ćierpiał wnętrznośći, ták iż mowić niemogł, do Aſſyżá ná Tudert, y Dirutę wybrał ſie chcąc náwiedźić Grob S. Fránć:, ále ledwie dźieśięć mil Włoſkich ujáchawſzy, gdy go nieznośne wnętrznośći śćiſnęły boleśći, bliżſzą drogą ná moſt do Peruzá nieść ſie kazał, gdźie ná przedmieśćiu ſtánąwſzy w Klaſztorze S. Piotrá złożony y S. opátrzony Sákrámentámi w Bogu záſnał, y ták, ktory ná źiemi Fránćiſzká S. chćiał wenerowáć, widźieć w Niebie pierwey záſłużył, iáko o wielce nabożnym *piè credendum* Papieżu.

Urbanus 4. Papież, ktory chćiał uśilnie ziednoczyć Kośćioł Láćinski, z Kośćiołem Greckim ná to poczynił był niektorych Minorytow Legatámi Apoſtolſkiemi.

89. Vrbáná 4. po czterech *Interpontificii* Mieśiącách, Clemens 4. przedtym *Guido Großus Gallonarbonenſis*, nie przytomny (: bo był Legatem we Francyi :) Sukceſſorem zoſtał, w Peruzu Dn. 5 Lutego Roku 1265. obrány. o ktorey Elekcyi upewniony, intereſſa támtego Krole-

Clemens 4. Papieżem Obrány w Hábićie Mino-

rytow przed zasadzkámi Mánfredá uchodźi. ſtwá ſzczęśliwie zákończywſzy, w Hábit Zakonny Minorytow ubrány, áby bezbożnego Manfredá Kośćiołá przeſládowniká rąk uſzedł, ktory ná niego w drodze záſadzki poczynił *incognitò*, ále zdrowo do Peruzá záwitał, z kąd do Witerbu z Kárdynałámi iáchał, y tám Papieſkie odebrał *Inſignia*.

90. Papież ten nie tylko Zakon S. Fránćiſzká w ſercu miał záwſze, ále też Głowę, y Mátkę iego Kośćioł mowię Aſſyſki ukochał wielce. Proſzony od Generałow Mágiſtrá S. Zakonu Káznodźieyſkiego, Ianá *de Vercellis*, y Miniſtrá Bráći Mnieyſzych S. Bonáwentury, áby ich Zakony uwolnił od wielkich moleſtyi, ktore ponośiły, od rożnych iák Duchownych, ták świeckich, wyłączáiących ich Zakonnikow od wſzelkiego dźiedźictwá pod pretextem, że Zakonnicy świátu umárli, á zátym nic dźiedźiczyć nie mogą. Wydał tedy ten Papież *Diploma*, ktore ſie poczyna: *Obtentu Divini Nominis &c. Dat. Perus. 2. Idus Febr. Pontif. Anno primo.* w ktorym dekláruie, y pozwala, áby pomienionych tych Zakonow Bráćia ſukceſſyą w Zakonie bráli, ktoraby im należáłá, gdyby byli ná świećie.

Diplo: Clem. 4. ktorym Capaces czyni Dominikánow, y Fánćiſzkánow Sukceſſyi ktora by bráli gdyby byli ná Swiećie.

91. Kośćiołowi Aſſyſkiemu do ktorego z Peruzá ná początku ſwego Papieſtwá przyiáchał, dał *Diploma* ktore ſie poczyna: *Clara merita Sanctitatis &c. Dat. Perus. 9. Octob. Pontif. An. primo.* w ktorym przykázuie, áby ſie nikt nie ważył *ad trecentas Cannas* Cymcumferencyi Kośćiołá Aſſyſkiego, ſtáwiáć Kośćiołá, Oratorium, Szpitalá, álbo Klaſztorá, bez oſobliwego Stolice Apoſtolſkiey pozwolenia.

Blisko Aſſyſk. Kośćiołá ad trecentas Cannas nie godźi ſię budowáć, Kośćiołá álbo Klaſztorá.

92. Náwiedzáiącym Kośćioł Aſſyſki w dźień S. Fránćiſzká

ćiſzká, y przez cáłą Oktawę pozwolił Rok, y dni 40. Odpuſtu corocznie, to Breue poczyna ſie: *Cum ad pro merenda &c. Dat. Perus. 5. Id. Octob. An. primo*; Tenże Papież Prowincyałowi, Kuſtoſzowi, y Konwentowi Aſſyſkiemu dał Indult, ktory ſie poczyna: *Deſiderijs veſtris &c. Dat. Perus. 2. Kal. Martij Pontif. An. 2.* áby w S. Bázylice podczás Vniwerſálnego Interdyktu, ná Vroczyſtość S. Oycá Fránćiſzká, y ná Poświącánia Anniwerſarz, y przez ich Oktawy Solenne było odpráwowáne nabożeńſtwo.

Indult ná Kośćioł Aſſyski pod czás Uniwerſálnego Interdyktu.

93. Wydał tenże Papież Clemens 4. *Diploma Conſiſtoriale*, tákie własnie, y ták ſie poczynáiące: *Is qui Eccleſiam ſuam &c. Dat. Perus. 17. Kal. Maij* 1266. od Papieżá y od Kárdynałow dwunaſtu, ktorzy ná ten czás byli w Peruzu przytomni, właſnemi Pieczęćiámi, y podpiſámi utwierdzone; iákie był wydał Grzeg. 9. Papież ná Láteránie Dniá 22. Kwietniá Roku 1230. iáko wyżey n. 16.

Series Podpiſow taka.

Signum Pontificium. Oculi mei ſemper ad Dominum.

Ego Clemens Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Ná środku podpiſáni Kárdynali, Biſkupi, ze ſwemi pieczęćiámi.

Ego Stephanus Præneſtinus Epiſcopus. Subſcripſi.
Ego Fr. Io. Port. & S. Rufinæ Epiſcopus.
Ego Henricus Oſtien. & Velletren. Epiſcopus.

Po práwey ręce z ſwemi pieczęćiámi Cardinales Presbyt.

Ego Ancherus tit. S.Praxedis Presbyt.Card. ſubſcr.
Ego Gvilelmus tit. S. Marci Presbyter. Card.
Ego Fr. Anibaldus Baſilicæ SS. Apoſt. Pręs. Card.

Po lewey ſtronie znáki, y imioná kłádą, Kárdynali Dyák.

Ego Riccardus S. Angeli Diac. Card.
Ego Iacobus S. Mariæ in Coſmedin Diac. Card.
Ego Guttifredus S. Georgij ad Velũ aureũ Diac. C.
Ego Hubertus S. Euſtachij Diac. Card.
Ego Iordánus SS. Coſmæ & Damiani Diac. Card.
Ego Matthæus S. Mariæ in Porticu Diac. Card.

Tákież właśnie ieſt Diploma Clemen. 4. iákie Gregorii 9.

Przy tym *Diploma* wiśi Bulla ołowiána ná ktorey iedney ſtronie Twarzy SS. Apoſtołow Piotrá y Páwłá, ná drugiey Clemens Papa IV. W tym tedy Diplomá potwierdza wſzytkie od Grzeg. 9. Przodká ſwego nádáne Kośćiołowi Aſſyſkiemu łáſki, to ieſt, áby ſámey Stolicy Apoſtolſkiey był podległy, áby cáłego Zakonu Bráći Mnieyſzych, był Głową, y Mátką, áby w nim ćiſz Bráćia *in perpetuum* obrządek Chwáły Boſkiey odpráwiáli, áby ná Kośćioł Aſſyſki żaden klątwy, álbo Interdyktu publikowáć nie śmiáł, y innych łaſk wiele. Oryginał iego ieſt w Aſſyżu ná ſzerokim Párgáminie. Tytuł iego táki.

ClemẽsEpiſcop9 Serv9 Servorũ Dei.

Dilectis Filiis Miniſtro Ordinis Fratrum Minorum, & cæteris Fratribus Morantibus apud Eccleſiam Beati Franciſci, in loco, qui dicitur Collis Paradiſi tàm præſentibus, quam futuris in perpetuum.

Niektorzy tym Przywileiom niechętni.

94. Iż niektorzy ſie znáyduią, że tym Przywileiom Kośćiołá Aſſyſkiego niewzdrygáią ſie uwłoczyć y słownie, y piſmem, dla tego ie tu wſzytkim ná trutynę podáię.

95. Mowią ći tácy, że wſzytkie *Ordinum Regularium* Kośćioły, *de jure communi* Stolicy Apoſtolſkiey ſą *immediatè* podległe, dla tego od Iurisdykcyi Ich MM. Biſku-

pow

pow wolne, co ieſt mowią: *Privilegio libertatis frui.* Lecz nie dobrze rzecz penetruią: Albowiem *ſingularitas Diplomatis, ſingularitatem arguit Privilegii:* Iáko uczy: *Regula Iuris.* Prawdá, że Kośćioły wſzytkie Zakonne *ad immediatam Summorum Pontificum poteſtatem* należą, y dla tego ich, *Ordinarii locorum* nie wizytuią, tylko Zakonni Práłaći, ále y to prawdá, że nie wſzytkie Zakonne Kośćioły názwáne ſą *Baſilicæ Pontificiæ, & Patriarchales, & Sanctæ Sedis ſpeciales*, iákiemi tytułámi Bázyliká Aſſyſká ieſt od Papieżow uczczona y żadney *abſolutè* niepodlega zwierzchnośći, oprocz ſámego Rzymſkiego Biſkupá. Z kąd Provincyał, tey Bázyliki wizytowáć nie może, á Generał tylko *tanquam Specialis Delegatus Apoſtolicus*, z kąd tám w Aktách Wizyty Generálſkiey, te naprzod y piſzą, y Generał mowi intymuiąc słowá: *Habitis prius verbo ſpeciali & aſſenſu Summi Pontificis.* Nád to wiele ſie znáyduie od Papieżow *motu proprio* praw Aſſyſkiey Bázylice, *præter communes Regulas* dánych, ktorych ſie żadnym Przełożonym, áni Kápitułom Generálſkim odmieniáć, áni łamáć pod Cenſurámi Papieſkiemi niegodźi, ácz ſą y tákie, ktore ſie konſtytucyom, y Státutom Zakonnym nie konformuią. Z kąd *evincitur* że ſámi Papieże, nie tylko *immediatam*, ále też *omnimodam, privativè quoad alios*, ſobie rezerwowáli nád Bázyliką Aſſyſką *Iurisdictionem.*

Dowodźi ſie, że oſobliwym ſpoſobem Bázyliká Aſſyska ſámey Stolicy Apoſtolskiey podległa.

96. W naywyżſzym Aſſyſkim Kośćiele *Solium Pontificium* ieſt záwſze *erectum*, ná środku Choru, ná przećiwko Wielkiego Ołtarzá, ktorego żaden Biſkup, żaden Kárdynał záśiadáć nie może. W średnim tákże Kośćiele Ambon mármurowy, ktory (: iáko świádczy S. Károl Boromeuſz w Kśiąſzce názwáney *Inſtructio*

Soliū Pontificiū, y Ambon ſą znáki Pápieskiego Kośćiołá.

Fabricæ,

Fabricæ, & supellectilis Ecclesiasticæ, :) sámym Kośćiołom Pátryárchálnym iest pozwolony, ná ktorym Dyakon Solennie Ewángelią śpiewa, kiedy Papież celebruie.

Rezydencya Papieska w kościele Assyskim.

97. Z dyspozycyi, y rozkazu Grzeg: 9. Pápieżá Rezydencya dla niego, y Sukcessorow Iego, ná wyższym Assyskim dormitarzu ták przyległe Kośćiołowi wystáwiona, że Papież ná Nabożeństwie być może od ludźi nie widźiány; gdźie tákże depozyt Papieski Pienie̜dzy, Xiąg, Oręża, y innych rzeczy do Stolice Apostolskiey należących bywał, iáko *constat ex varijs Summorum Pontificum literis, qui ad ea resumenda non semel Nuntios misêre, quæ Custos, ac Fratres servabant.* Ktore właśność Stolice Apostolskiey nád Bázyliką Assyską, oczywiśćie remonstruią.

Tituli quibus Bázyliká Assyska immediatè podległa iest S. Stolicy Apostolskiey.

98. Bázyliká Assyska ná gruncie Stolicy Apostolskiey (: ktory Grzeg: 9. Papież chćiał kupić :) od Assyzánow dárowánym wystáwiona, iáko wyżey n. 6: & 7. Ná ktorą sąm Grzeg: 9. Pap. pierwszy kámień od siebie benedykowány zákłádał; mieysce cáłe *Pontificaliter* ubrány święćił, y zelżywe názwisko Págorká Piekielnego, w Imię Chwalebne Págorká Ráyskiego odmienił iáko n. 12. Ná Fábrykę Iey dał summę y dochody náznáczył iáko n. 14. Ná ktorey konserwácyą, álbo repárácyą *S. Sedes in futurum providit* iáko niżey n. 139. Ktorey wystáwioney Grzegorz pomieniony Papież, rożne, y wielkie *Privilegia, immunitates, & libertates* nádał iáko n. 16. Do ktorey ná Przenieśienie Ciáłá S. Oycá Fránciszká Wikáryuszow Apostolskich, y Nuncyuszow náznáczył, iáko n. 20. ktorey ápparát wszelkich kolorow, naczynia złote y śrebrne do Mszy S. należące, y inne ornámentá Kośćiołá

śćiołá przyſtał, iáko n. 20. ktorą *tàm ab intra quàm ab extra*, rázem z Konwentem, nie kto inſzy, tylko ſąm Naywyżſzy Biſkup, to ieſt Innocencyuſz 4. Konſekrował, y Relikwiámi, ktore z ſobą przywiozł umyślnie, y Kośćioł, y Klaſztor pozákłádał, iáko n. 57. Ktora nákoniec z Dekretu Grzeg: 9. y Clem: 4. PP. Stolicy Apoſtolſkiey *in gratiſsimam recognitionẽ* łaſk, y prerogatyw wielkich, corocznie w dźień SS. Apoſtoł: Piotrá y Páwłá ſunt woſku oddáie, iáko Praxis *nunquam intermiſſa docet*: y ktorą *Supremæ in Terris Poteſtates* Wikáryuſzowie Chryſtuſowi, Rzymſcy Biſkupi, zá podległą Sámym ſobie *immediatè* dekláruią y nie tylko słownie, ále *Diplomatibus pluribus* ogłaſzáią, iáko n. 16, & 93. *& aliis infra*, z ktoremi dyſputowáć nie godźi ſie: Iákże tedy S. Aſſyſkiey Bázylice nie przyznáć *ſine invidia*, y nie winſzowáć *Privilegium ſpecialiter immediatæ ſubjectionis Sedi Apoſtolicæ*.

99. Prerogátywá Głowy, y Mátki, náſzey S. Aſſyſkiey służy Bázylice, y ieſt Iey, według uſtáwy Papieżow, od Cáłego Bráći Mnieyſzych przyznána Zakonu, iáko wſzytkie z dáwnieyſzych demonſtruią Monumentá. Wiele ráży bowiem komu zdárzy ſie czytáć Regeſtr *Provinciarum, Cuſtodiarum, Conventuum, Locorum*, cáłego Zakonu, záwſze ná początku iáko Głowę znaydźie S. Konwent Aſſyſki. Ták Wád. t. 4. ád Ann. 1399. n. 11. Vniwerſálny referuie Mieysc Zakonnych Kátálog *ex M. S. Vaticano. ex Codice impreſſo, ex Monumento Aracælitano*, w ktorym naprzod kłádźie Konwent S. Fránćiſzká Aſſyſki, potym S. Máryi Anielſkiey, potym S. Kláry, á potym porządkiem inne Kuſtodyi Aſſyſkiey Konwenty, y Mieyſcá, iáko Członki bliżſze pod Głową.

K Ták

Prerogátywá Głowy, y Mátki S. Náfzey Bázylice Aſſyskiey iedynie służy.

Ták álbowiem godność mieyſcá wyćiągá, 'áby tá Bázyliká byłá Mátką, w ktorey iáko ná łonie Oblubienice spoczywa S. Oycá Náſzego Ciáło (: ktorą *phrasim* wymowienia, weneruie w Paćierzách Kápłáńſkich o S. Náſzym Stániſłáwie Biſkupie y Męczenniku. *Dormit Sponſus in Sponſæ gremio* Cáłe quà quà latèpatet Krolestwo Polſkie:) y z ktorego Ran, álbo Zasług náder choyna Prowidencya, *ad cunctos alendos filios*, iák z pierśi słodkie płynie mleko. Tá tedy Aſſyſka Bázyliká, od wſzytkich Bráći Mnieyſzych Zakonu, ma być zá Głowę y Mátkę miána; w ktorey Oćiec S. y Pátryárchá mieſzka, y ktorą zá dom ſobie obrał; Niechćiałby álbowiem być w Ciele, y nie przyzwalałby być w liczbie Synow, ktoby ſie głośił być dálekim od głowy, álbo ktoby tę Oyca Swego Oblubienicę nie przyznawał zá Mátkę. Mátká bowiem y Głowá Zakonu, ktory S. Fránćiſzek postánowił, ieſt Bázyliká Aſſyſka *ex duplici Apoſtolicæ Sedis Conſiſtoriali Sententia*, więc kto Iey zá táką nie ma, nie ieſt Zakonu S. Fránćiſzká

100. Piſárze ktorzy pomienione prerogátywy inſzemu Kośćiołowi oprocz Aſſyſkiemu przyznáią, zdádzą ſie ich *indirectè* uwłoczyć S. Aſſyſkiey Bazylice, ktorey iedynie *legitimè ac juridicè* ſámey należą. Po diwizyi S. Fránćiſzká Zakonu, ſą ktorzy upornie Kośćiołek *Portiunculæ* Głową y Mátką Zakonu zowią, ná ſwoim tylko ufundowáni mniemániu, nie ná żadney S. Stolicy Apoſtolſkiey powadze, ktorey ſie raczey przećiwnemi ſtáią. Lecz Przeświętnemu *Portiunculæ* mieyſcu, ktoremu ná wielu innych nieſchodźi zacnośćiách, te przyznawáć tytuły nie ſłuſzna, iák o tym niżey.

Vpor ieſt Kośćiołek Porcyunkule Głową y Mátką názywáć Zakonu.

101.

101 Dwie Głowy iednemu przyznawáć Ciáłu, ieſt cále Monſtrum: dwoiáką Mátkę iednemu náznáczáć potomſtwu, rzecz bárdzo śmieſzna. Albo tedy Całego Fránćiſzkáńſkiego Ciáłá Głową, y wſzytkiego Bráći Mnieyſzych Plemieniá Mátką Bázyliká Aſſyſka, álbo Kośćiołek *Porciunculæ* ieſt. Naywyżśi Cálego Kośćiołá Sędźiowie, Namieſtnicy Chryſtusá, z Swiętym Kárdynałow Zgromádzeniem, ktorzy Kátolicką dyryguią wiárą, ſolennemi rozkazáli Dekretámi *Collis Paradiſi* Bazylikę, w ktorey drogi ſchowány Skarb, to ieſt Swięte Chwalebnego Inſtitutorá y Oycá Zakonu Ciáło, mieć zá Głowę, y Mátkę. Oćiec záś Seráficzny ták włáſnym, iák Synow ſwoich imieniem, poſłuſzeńſtwo, y uczćiwość Nayświętſzemu Honoryuſzowi Papieżowi, y Iego Naſtępcom ślubował y Bráćią ſwoię raz ná záwſze pod Nogi S. R. K. poddał; A więc Bráćia Mnieyśi od S. Oycá Fránćiſzká, á nie od kogo innego pochodzący, tę Bázylikę, ſwego Ciáłá, zá Głowę y Mátkę mieć, y wyznawáć powinni, ktorą Kośćioł S. y Stolicá Apoſtolſka uznawáć kazáłá: áby nie tylko pártykulárney ſwoiey Mátce, ále też, y Vniwerſálney y Naywyżſzey nie ſtáli ſie *contumaces*.

Kto od S. Frãciſzká, á nie od kogo innego pochodźi, ten Kośćioł ten zá Głowę y Mátkę mieć powinię ktory Stolicá Apoſtolska podáłá.

102. Grzegorz 9. Papież, ktory naypierwſzy z S. Rzymſkich Purpuratow Senatem przykazał mieć zá Głowę y Mátkę Bázylikę Aſſyſką, ták wielką był z Fránćiſzkiem S. ieſzcze żyiącym uprzeymośćią złączony, iż mu S. Oćiec wſzytkich Sercá ſwego powierzył ſkrytośći, iáko o tym tenże Papież w Bulli ſwoiey, ktora ſie poczyna: *Quo eleganti &c.* przyznáie, ktorą Wad. t. 1. An. 1230. n. 11. przywodźi. Tenże Grzeg: Kárdynałem będąc

Nie byłá nigdy intencyą Fránćiſzká S. áby Kośćiołek Porcyunkule był Głową, y Mátką Zakonu Iego

Naypierwſzym był Zakonu Náſzego Protektorem. Gdyby tedy Fránćiſzek S. chćiał był mieć zá Głowę, y Mátkę Zakonu ſwego Kośćiołek *Portiunculæ* to by był zwierzył ſie tego, iáko rzeczy *Magni momenti* poufałemu Protektorowi Zakonu ſwego, y ná ſiebie wielce łáſkáwemu, iłe że wiedźiał, iák mu ſam o tym powiedźiał, że miał w krotce zoſtáć Papieżem. A Grzeg: Pap: ktory ſie we wſzytkim Fránćiſzkowi S. oświadczał, wiedząc wolą iego, pewnieby był nic przećiwko niey nie czynił. Albo gdyby był Fránćiſzek S. tego niezwierzył ſie przyſzłemu Papieżowi, to pewnie Towárzyſze Fránćiſzká S. nád ktorych nikt lepiey woli Iego wiedźieć nie mogł, donieśliby byli tę Iego intencyą Grzegorzowi. Gdźie záś Hiſtorye ſprzećiwiáią ſie Bullom Papieſkim oſobliwie w rzeczách, ktore iednego ſą czáſu, odrzucáć ie cále należy, álbowiem do wierzenia nieznáyduie ſie ná świećie żadna więkſza ludzka, nád Wikáryuſzá Chryſtuſowego powaga.

Choć by byłá intencya S. Fránćiſzká, iák mowianie ktorzy, to by ią S. Fran: odmienił, że Papieże, co innego zrobili.

103 Nád to pozwoliwſzy, że S. Oćiec Fránćiſzek miał tę intencyą, o ktorey niemáſz nigdźie, y owſzem Pokorze Iego nieprzyzwoita byłá, tedy gdy Papież, y owſzem nie ieden, co innego poſtánowił, Fránćiſzek S. ktory poſłuſzeńſtwo Papieżowi ślubował, własne ſwoie *retractaſſet deſiderium*, zdáiąc ſie we wſzytkim ná rozporządzenie Pápieſkie.

104. Ani Adverſantibus pomagáią owe słowá, ktore w Lekcyách ſwoich Brewiarzow czytáią: to ieſt: *Quam idcirco Eccleſiam Portiunculæ vocari voluit, quod eſſet futura Caput, & Mater puſilli gregis Frũm Minorum* álbowiem od Stu dwudźieſtu *circiter* lat dopięro przydáne. Iákoſz

dawniey-

dawnieyſze Fránćiſzkáńſkie Brewiarze przed rozdźieleniem Zakonu, M. S. ktore w Aſſyſkiey chowáią Bibliotece, o Feſtćie Porcyunkuli żadney wzmianki nie czynią. Záś po diwizyi Zakonu wydrukowáne Lekcye máią, ktore, ſámę tylko według dawney relácyi Hiſtoryą opiewáią, ták, iáko w Náſzym S. Aſſyſkim znáyduie ſie Konwenćie *Originaliter*. Zrozumieć tedy nie można, iáko Kośćiołek *Portiuncula* Głowy, y Mátki może mieć imie? ktory raczey máłą Ciáłá cząſtkę, ániżeli głowę, ktora *eminenter* cáłe Ciáło w ſobie zámyka, ieżeli rzecz ieſt o Ciele, znáczy; ieżeli o rodzeniu, to raczey Coreczkę, ktora máłą Mátki porcyą ieſt, ániżeli Mátkę ſámę wyraża.

Kośćiołek Porciunculæ Głowy y Mátki zakonu mieć imienia nie może.

105. Z Kronik Prześw: Zak: S. Benedyktá mamy, że ten wielki Pátryárchá, między ták wielą ktore *in Territorio ſublaci* ná część rożnych Swiętych náwyſtáwiał Káplic, byłá teſz oſobliwa iedná Nayświętſzey Pánny, bliſko Wśi názwáney *Portiuncula*. Ná ktorey podobieńſtwo Przew: OO. Benedyktyni *Montis Subaſii incolæ* ná rowninie Aſſyſkiey wyſtáwili táką drugą, y Porcyunkulą názwáli, ktorą potym S. Fránc: dárowáli. Z tąd tedy ma imie *Portiunculæ* á nie od Głowy, álbo od Mátki.

Z kąd imie Porciunculá

106. Sam kośćiołek Porcyunkuli práwie przez trzyſtá lat przed diwizyą Zakonu, ktora byłá Roku 1517. Powagą Leoná X. Papieżá, był záwſze podległy Konwentowi Aſſyſkiemu, *tanquàm Capiti membrũ.* Iáwne ſą Aktá M. S. ktore świádczą, iż Kuſtoſz Aſſyſki co rok wizytował Konwencik *Portiunculæ*. Zakonnicy tám mieſzkáiący pod poſłuſzeńſtwem Kuſtoſzá Aſſyſkiego byli, Gwárdyaná obierali, Kuſtoſz y inni *Patres S. Conventûs*. Iáłmużny, kto-

 re tám

Kośćioł Porcyuncule prá wieprzeztrzy ftá lat był pod iurisdykcyą S. Konwentu Assys.

re tám dawáno, ták w pieniądzách, iák w wosku, álbo áppáratách, sufficyencyą zostáwiwszy, do Konwentu Assyskiego bráno. Nád to po diwizyi Zakonu, od Leoná X. áż do Vrbáná VIII. eleemozyny támeczne nie do OO. Obserwántow: tám od Roku 1415. mieszkáiących z pozwolenia im od OO. Konwentuáłow: ále do sámych OO. Konwentuáłow, ktorzy záwsze byli przy Konwenćie S. Assyskim należáły, y od nich bráne były. Dopiero pomieniony Vrban VIII. Papież, zábiegáiąc rożnym niechęćiom ápplikował ie Konwentowi Porcyunkule, á w rekompensę dwá tyśiące czerwonych złotych dla Konwentu Assyskiego OO. Obserwántom *pro perpetuo Censu* wyliczyć, y lokowác kazał; co wszytko iáśnie dowodźi iż Kośćiołek *Portiunculæ* był podległy Bázylice Assyskiey. Iákże tedy miał być Głową, y Mátką? iżali pod dyrekcyą członká Głowá zostáie? álbo pod Synow posłuszeństwem, Mátká?

107. Wad: w tey Máteryi tit. 1. ad ann. 1330. n. 2. ták pisze: *Ecclesiam novam, quæ ædificabatur in Sancti Instituto. ris honorem, denuò multiplici gratia & favore affecit* (: mowi o Grzeg. 9 Pap:) *exemptam faciens, quam anno secundo sui Pontificatus exemit à quacunq; jurisdictione, sibiq; immediatam, & totius Ordinis Caput, & Matrem constituit. Verum tamen antiquitate Caput est Conventus S. Mariæ Angelorum, & Mater ex instituta primitus ibi Religione, sed Cænobium hoc, Pontificiô Privilegiô utrumq; habet, dignitate, & auctoritate, & ex recondito thesauro præcellit. Hæc* Wad: *magis accurate, quamvis non omnimode veraciter*, ktory lubo Bullę Papieską kłádźie, ále podpisy Papieżá, y Kárdynałow opuśćił. To co zás *de antiquitate, & prima*

Záczęćie Zakonu od S. Fráncifzk. nie Porcyunkuli,

Reli-

Religionis institutione pisze; nie Porcyunkuli, ále *Rivo-torto* służy, iáko Historykow ták wiele, y on sam tom: 1. ad ann. 1209. & 1210. y ia o nim niżey.

ále mieyscu ktore sie Rivo tortus zowie, służy.

108. To też wiedźieć trzebá, że ná publicznych Procesyách tey S. Bázyliki, zwyczáiem Rzymskich Pátryárchálnych Bázylik, noszono záwsze, y noszą dwá krzyże pod ktoremi, przed pomienioną Zakonu diwizyą wszyscy, nie tylko trzećiego Zakonu Bráćia, álbo *de Pænitentia*, ále tesz, y OO. Náśi Reformáći, ktorych teraz Obserwántámi názywáią, chodźili pod ktoremi teraz krzyżámi OO. Kápucyni od swego początku do dniá dźiśieyszego chodzą, y chodźić chcą, godność Głowy y Mátki iáko prawdźiwi S. O. Synowie uznáiący.

109. Pomienione *Privilegia* bárdzo są Bázylice przyzwoite Assyskiey, Gdy bowiem cáłe Minorytow Ciáło záwsze podległe, y poddáne być powinno pod nogi S. Rzymskiego Kośćiołá, według Reguły Fundatorá, słuszna było Kośćioł ten, ktory tego Ciáłá ma być od wszytkich zá Głowę y Mátkę miány, áby sámego Piotrá S. y Stolicy Apostolskiey podlegał zwierzchnośći, y onych szczyćił sie Protekcyą, áby przez Głowę, y Mátkę, cále Ciáło podległe było, y protekcyą miáło od widomey Kośćiołá Głowy Namieśniká Chrystusowego, y Vniwersálney Mátki, ktora iest Kośćioł S. Rzymski.

Przyzwoitość áby Bázyliká Assyska byłá pod sámą Stolice Apostolsk: Zwierzchnośćią.

110. To tákże zá osobliwy Przywiley estymowáć potrzebá, iż Grzeg: 9. Papież *Consistoriali Diplomate* R. 1230. postánowił, áby przez Nas, przy Ciele S. Oycá, ktoremu dopiero murowáno Kośćioł *in perpetuum* odpráwiáne było Nabożeństwo. Z kąd poznáć w ták wielkim Zakonu Bráći Mnieyszych podźieleniu, ktorzy są naypier-

wśi

wśi *Minoritæ*, y Seráficznego Pátryárchy pierworodni Synowie. Nikomu nie táyno, iż po Iego śmierći, przez ow wiek pierwszy, iedno tylko było, pod iednym Ministrem Generálskim *Institutum*, ktoremu w wierną straż Synowską Swięte Oycá powierzone Ciáło, y Kośćioł przy nim od Stolice Apostolskiey náznáczony, żá Mátkę cáłego plemienia oddány. Iuż sie to kończy wiek piąty, iáko my sámi przy tey zostáiemy Swiątnicy, y w possessyi nieprzerwáney mamy Depozyt Ciáłá S. Oyca, nikt tám inszy przed námi, áni po nas nie był. *Bulle* Papieskie w rękách nászych záwsze zostáiące, ktoremi nam wieczystość tego S. Skárbu y mieyscá náznáczona, nie są rewokowáne, y owszem *de Anno in Annum* corocznym oddawániem Trybutu Stolicy Apostolskiey *confirmantur*. Ktorzy tedy tám mieszkáią, *Conventuales* dla rożnice od innych názwáni, pierwśi są z Bráći Mnieyszych, Oycowskiego, y Máćierzyńskiego dźiedźictwá *legitimi ac perpetui possessores*. Od ktorych, te co teraz máią Swięte mieyscá OO. Reformaći, álbo Obserwánći mieli. Roku álbowiem 1415 sámi *Conventuales* im Swiętego Porcyunkuli Kośćiołká pozwolili, ktory przez dwieśćie lat trzymáli przed tym. Iáko tesz Roku 1430. S. Alwerni gorę, y innych Mieysc rożnych iáko kochánym Synom udźielili.

Cõventuales Oycowskiego y Máćierzynskiego Dźiedźictwá legitimi ac perpetui Possessores.

111 Ná utrzymánie sie przy tym Przywileiu nie raz OO. Assyskim dawáli *adversus deturbatores* obronę Przezacni Obywátele Assyscy, y naywyżśi po Bogu Sędźiowie, S. administrowáli spráwiedliwość. Albowiem bywáło, że niektorzy S. Assyski náchodźili Klasztor, y Possessorow mocą, álbo zdrádą z niego wykorzenić chćieli.

OO. Assyski adversus deturbatores Obywátele Assyscy dawáli obronę.

Ale

Ale S. Oćiec Fránćiſzek, ktoremu ſie podobáło dáć pierwſzey ſwoiey máłey trzodźie Krolestwo, nigdy iey od niego odłączyć nie pozwolił. Dla ćwiczenia ſie w pokorze, w ćierpliwośći, w umartwieniu, w przećiwnośći, prześládowánia, y ućiſki wielkie ná nię dopuſzczał, ták, iż nie raz mowić mogłá: *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti*, ále iako Oćiec łáſkáwy ukochánych Synow ſwoich, nigdy z Domu nie wygnał, nigdy od ſiebie, od Oblubienice ſwoiey, á ich Mátki, (: Kośćiołá mowię :) nie odrzućił, ále raczey z ich kontent usługi konſerwował przy ſobie, y záwſze z niemi, iáko z pierwſzemi chćiał mieſzkáć Synámi.

112. Roku 1520. zá Leoná X. Papieżá Dniá 1. Sierpń: pewnych Zakonnikow mnoſtwo bárdzo wielkie do Klaſztorá Aſſyſkiego przyſzło, gdy Náśi w Kośćiele byli, gdźie biegáć, y krzyczeć poczęło náder *tumultuosè*. Náſze to mieyſce, precz z tąd *Conventuales*. Ná rumor przyſzłá z Kápitanem Aſſyſka *Militia* lecz y tym *Invaſores* nie przepuśćili, z ktorych, iednych *verbis*, zelżyli, drugich *verberibus etiam lethalibus* poránili. OO. Aſſyſcy widząc ſie *in periculo*, ná pomoc S. Oycá ſwego, y przychylnych ſobie Aſſyzánow wezwawſzy, *vim vi licitâ repulerunt*. Tá exorbitáncya donioſłá ſie do Papieżá, ktory dwoch Kárdynałow ná inkwizycyą zeſłał, to ieſt, B. Epiſc: Sabin: & F. de Vrſinis, ći proces wywiedli, y Papieżowi oddáli, ktory w Rzymie *in Archivio Pontis Sixti apud Generalē Conventualiū Procuratorē Originaliter* ſchowány; á Papież ácz nie ze wſzytkim łáſkáwy, dekret iednák *pro juſtitia* ferował táki: *Aſiſienſem S. Franciſci Baſilicam ſpeciali titulo Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjectam, ad Conventuales perti-*

Od Leoná X. Papieżá wieczyſtość Cōventualibus do Aſſyskiey Bázyliki przytwierdzona.

L nere,

nere, eosq́; ſemper in illa manutenendos. Inſze *eventus modeſtia detentus, omitto.*

113. Do wolnośći, y honoru prerogátywy, ktorą Bázylice Aſſyſkiey pozwoliłá Stolicá Apoſtolſka, ſą y inne oprocz pomienionych *Privilegia,* ktore ſzeroko *Diplomata Cõſiſtorialia* wyrażáią, y lubo ie, y inne potym Zakonne *per communicationẽ* párticypuią Kośćioły, iednák tey S. Bázylice *primitùs inter Minoricas, & principaliter,* iáko Głowie oſobliwym ſą nádáne Spoſobem. Ktoby ie śmiał łomáć, *Sententiâ in terrs ſupremâ & ultimâ* prywácyą wſzelkich honorow, y godnośći popada. Od Stołu Ciáłá Nayś: y Krwie Przenaydrożſzey Zbáwićielá odpada, y pod Sąd oſtáteczny ſtráſzny podpada. Záś wſzytkim, ktorzy ie záchowáią, pokoiu ná tym świećie, y porcyą chwały wieczney *In terra viventium* Naywyżśi Kośćiołá Chryſtuſowego rokuią, y życzą Biſkupi. Niechże ſie tedy ſtrzegą wſzelkiey kondycyi ludźie, áni ſłowem, áni piſmem, áni uczynkiem żadnym, *directè vel indirectè* Kośćiołowi Aſſyſkiemu, y Swiętemu Konwentowi Iego żadnego nie czynić *præjudicium,* áby ſtráſznych przerzeczonych *non incurrant pænas.* Wſzytkim o rzecz chodźi, ták ſurowych Papieſkich *contra attentantes* uchronić ſie wyrokow. Oſobliwie iednák *caveant fulminata à S. ſede anathemata,* ći ktorzy S. Oycá náder poſłuſznego S. Rzymſkiemu Kośćiołowi, miánuią ſie Synámi. S. Aſſyſką Bázylikę zá Głowę, y Mátkę niech znáią, y weneruią, ktora od Stolice Apoſtolſkiey ták wielkiemi prerogátywámi, przywileiámi, honorámi, ieſt uczczona; A ták Naywyżſzym Biſkupom poſłuſzeńſtwo, y rewerencyą oświádczą, S. Rzymſkiemu Kośćiołowi należytą Subiekcyą wyráżą, y wieczney

Przyiázna Zakonna Perſwázya.

czney

czney Chwały (: ktora wszelkim kontrowersyom prym bierze :) dostąpienia godnemi zostáną.

114. Predecessorow swoich przykłádem, y własney dewocyi áffektem ubiegáli sie Naywyżśi Biskupi, nie tylko do potwierdzenia, ále y do przyczynienia Przywileiow Pontifikálney swoiey Bázylice Assysk. Ták Mikołay 4. (: w przod wszytkie swoie Pontificalia, śrebrá, pieniądze y áppárencye Kárdynálskie do Assyżá dáiąc, daruiąc przystawszy, iáko o tym Diplomá lego. *Suscepimus nuper licet immeriti &c. Dat. Later. 6. Kal. Mart. Pont. Ann. primo*:) zá raz pierwszego Roku Papieżem zostawszy uczynił, wydawszy Diplomá, ktore sie poczyna: *Praclara gloriosissimi Confessoris &c.* do Kustoszá, y Bráći Assyskich ták mowi: *Nos propter ipsius Sancti reverentiam, volentes prædictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis vestri Caput existit, & Mater, specialiter honorare; Ecclesiam ipsam, quæ nulli nisi Romano Pontifici est subjecta, & totum locum ipsius, cum pertinentiis suis, nullus omnino valeat perturbare. Dat. Reate 2. Idus Maij Pont. Anno 1.* Sixtus 4. w Bulli, w ktorey początek: *Quamvis Altissimus &c. sub Dat. Asisii 8. Kal. Sept.* ták mowi: *Ecclesia ipsa, quæ inter alias Ecclesias domorum dicti Ordinis, re & nomine obtinet Principatũ.* Z kąd rzecz iásna, że Stolicá Apostolska, nád Prerogátywę Głowy y Mátki Cálego Zakonu, przyznáie ieszcze Bazylice Assyskiey Xiążęcą godność *Principatum* nád wszytkie Zakonu Bráći Mnieyszych Kośćioły. Bonifacyusz także IX. w konstytucyi, ktora sie poczyna. *Alma Domus B. Francisci Dat. Rom. 9. Octob Pontif. Ann.* 4. nic mnieyszym honorem uczćił ią mowiąc: *quæ lapis fundamentalis existit totius Ordinis Fratrum Minorum.* Abym sie nierozwodźił,

Od Stolice S. Apostolskiey nie tylko wiele rázy potwierdzone Privilegia Bázyliki Assysk. ále y przymnożone.

dźił, ták wielu innych przywodząc, do iednego *in forma amplissima* Klemensá Osmego odsełąm Lektorá *Diploma*, ktore sie poczyna: *In Apostolicæ dignitatis culmine &c. Dat. Rom. Non. Septemb.* 1602. w ktorym potwierdźił: *Omnia, & singula privilegia, indulta, libertates, exemptiones, prærogativas, facultates, favores, gratias, tàm perpetuas, quàm ad tempus, Eidem Domui, Custodi, Fratribus, à Prædecessoribus suis, & nominatim ab Innoc: 4. Clem: 4. Nicol: 4. Greg: 9. Greg: Vndecimo. Nicolao 5. Alex: 4. Bonifac. 9. Callisto 3. Pio secundo Greg: 13.* y od innych nádáne. Zgołá OO. SS. Papieże osobliwemi raczyli uczćić Kośćioł Assyski prerogatywámi, iáko swoy własny.

115. Tu należy pisze Autor Xiąszki *Collis Paradisi* názwáney, z ktorey ia piszę: Co mi sie tráfiło (:on mowi:) Roku 1690. gdym był niegodnym Kustoszem Assyskim. Widźiałem pewne *præludia* z ktorych bárdzo łátwo, náder ćiężkie w krotce nástąpić miáło Tey S. Bázylice *præjudicium*. Ktoremu, ábym wcześnie zábieżał, udałem sie do Rzymu do Alexándrá VIII. ná ten czás Papieżá, od ktorego łáskáwie przyięty, powiedźiałem rzecz wszytkę. Ná co Oćiec S. powiedźiał, wiem dobrze, że Kośćioł Assyski *Specialissimè* do Stolice Rzymskiey należy, dla tego iák mi iest miły, ták go tesz chcę mieć od wszelkiego *præjudicium* wolnym. Dla czego *Negotium* kilku Kárdynałom ná *Examen* podał, y skutecznie zalećił, ktore *Anno proximè subsequenti*, iuż zá Papiestwá Innocenciuszá XII. szczęśliwie zákończone było, y z rozkazu tegosz Papieżá Dekret do Exekucyi przywiedźiony. Konkluzyą Autor pomieniony tę czyni: *Ad particularia non descendo, ne proximis iniurius videar.* máiąc dosyć nátym

W wielkim respektćie, y benewolency był záwsze u naywyższych Biskup. S. Kośćioł Assyski.

poka-

pokazáć, w iákim záwſze reſpektćie, y benewolencyi byłá u Naywyżſzych Biſkupow Rzymſkich S. Aſſyſka Báżyliká, wſzytkich innych Fránćiſzkáńskiey Fámilii Kośćiołow, *Caput, Mater, Princeps, Lapis fundamentalis.*

116. Wyżey pod liczbą 107. námieniłem o Rivotorćie, twierdząc że Iemu nie Kośćiołkowi *Portiunculæ* ſłuży to, co tám piſze Wad: cit. *de Antiquitate, & prima Religionis inſtitutione.* Więc żebym nie był z owych co *dicunt, & non probant,* Tu ſie nád tym Rivo tortem zábáwię. Ná wiele lat przed Národzeniem Fránćiſzká S. Mąż pewny nabożny, ktory *ad declivia Montis Subaſii* mieſzkał Zaccardus imieniem, czyli nazwiskiem, ná ſwoim grunćie ku rownınie, od Domu ſwego odległym, wedle krzywo idącego ſtrumieniá, z pomienioney Gory *Subaſium* názwáney ſpadáiącego, *Oratorium* wieyskie wyſtáwić kazał, w ktorym dał odmálowáć ná murze Obraz Nayś: Pánny Siedzącey, á ná kolánách złożonego z krzyżá Syná ſwego trzymáiącey, y nád nim płáczącey. Nád to przy *Oratorium* z iędney, iednę, z drugiey ſtrony drugą wyſtáwił Celkę, y nabożnego oſádźił Puſtelniká, ktorego prowidował, y ná rozmowy duchowne, częſto do niego chodźił. Z początku *Oratorium* owo náżywáło ſie *Sancta Maria Zaccardi*, iáko y ia mowi *Autor* nie raz ſłyſzałem od Stárych. Záś od bliskiego kręto idącego ſtrumieniá náżywa ſie: *Sancta Maria Rivitorti:* á od naypierwſzego tám mieſzkánia S. Fránćiſzká, od niektorych ieſt názwáne *S. Franciſcus parvulus.* Po śmierći Zákárdá Puſtelnik mieyſce opuśćił, á dźiedźice drzwi, okná zábráli, y ták owo *Oratorium* puſtkámi ſtało. Młody Francıſzek, ktory iuż był Swiát opuśćił, ze wſzytkie-

Rivi torti opiſánie iák było.

 go ſie

go ſie przed Biskupem Aſſysk: wyzuł, y owſzem cále obnáżył, w grubey krotkiey,y ćiáſney ſukni, ktorą mu był dawny iego dárował przyiaćiel, w ſzpitalu ktory ná tyśiąc krokow od Miáſtá odległy trędowátym ſłużył. Czáſu pewnego, że cáłym Sercem *loca ſolitaria quærebat, amica mæroribus* wieczorem z Szpitalá wyſzedłszy, ſzedł rowniną ku Wſchodowi ná ſześćſet krokow, gdźie ná kápliczkę Zákárdá tráfiwſzy wſzedł do niey ná modlitwę, á iż ieſzcze y Nayś: Pánnę nád ſwoim Synem płácząca obaczył, dla tego tám noc cáłą nád ſrogą IEZUSA Męką, y Kompáſſyą Nayś: Pánny przepłákał. Názáiutrz zważywſzy tám mieyſce owo do ſwego przedśięwźięćia ſpoſobne, z kąd do Szpitalá chorym ſłużyć, y do Kośćiołá S. Mágdáleny Mſzy S. ſłucháć miał nie zbyt dáleko, umyślił przy owym *Oratorium* żyćie ſwoie prowádźić.

Przy Kivotorćie Fráné: S. mieſzkáć umyślił.

117. Niegdy Fránćiſzek chodźił do Aſſyżá w Kośćiele S. Ierzego, álbo ná ulicy do pokuty náwrácáć grześnikow, z kąd mu ſie tráfiło u Bernárdá *Quintavalle* Páná Szláchetnego nocowáć, ktory z utáionego w noc długą obſerwuiąc Fránćiſzká mieyſcá, widźiał go w wielkim ſplendorze, záchwyconego, dla czego umyślił z nim wźiąć komitywę, iákoſz nie odwłocznie záraz z ráná názáiutrz zwierzywſzy ſie co umyślił Fránćiſzkowi, weſpoł z nim do Kośćiołá S. Mikołáiá poſzedł, y Mſzy S. ſłuchał; Po ktorey Fránćiſzek prośił támecznego Kápłáná, áby mu Mſzałá ná otworzenie trzy rázy pozwolił. Co gdy otrzymał, zá pierwſzym otwárćiem, nápadł ná owę Chryſtuſowa Rádę: *Si vis perfectus eße, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Zá drugim; *Nihil tuleritis in via.* Zá trzećim; *Qui vult venire*

venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Potym záraz obroćiwszy się do Bernárdá Fránćiszek rzecze: Otosz ten iest żywot, y Regułá Nászá, y wszytkich ktorzy zechcą z námi się łączyć. Był tákże przy tym Prálat zacny Piotr Cataneus Kośćiołá Kátedrálnego Kánonik, ktory rázem z Bernárdem Rády Ewángeliczne przyiąwszy, z Fránćiszkiem do *Oratorium* Rivitorti poszedł. Dniá śiodmego z nátchnienia Boskiego przyszedł tám Mąż słuszny imieniem Idźi, prosząc, áby był ná ich żyćie przyięty. Więc Fránćiszek w Imie TROYCE Przenayś: trzech máiąc żyćia swego náśládowcow, odźienie dla nich swemu podobne sporządźił, y przed Ołtarzem Nayś: Pánny, ktory iuż był wystáwił, oblekł, y ná probę w Pierwszym owym *Seminarium* przyiął, w przykazániách Ewángelicznych ćwiczył, á niegdy na opowiádánie Ewángelii w okolicą posyłał.

W Riwotorćie trzech Frã ćiszek S. ná żyćie Zakonne naypierwey przyiął.

118. Iest wiele Kronikarzow, ktorzy o Zakonie S. Fránćiszká piszą, lecz nie iednákowo dawnośći iego látá komputuią: dla tego, że inni początek mu kłádą, od wyśćia z Assyżá S. Oycá ná mieysca puste, inni od w bogomyślnośći postępku, inni od przyięćia pierwszych Towárzyszow do siebie, inni od pierwszey Innocencyuszá, inni od drugiey Honoryuszá Reguły Konfirmácyi, inni od Kośćiołá S. Máryi Anielskiey, álbo *Portiuncula* nábyćia, inni od rozszerzenia, álbo wyśćia zá gránice Włoskie Fámilii Fránćiszkáńskiey. To iednák u wszytkich pewna, iż Nász Oćiec S. Zyćie pod Figurą, álbo Wizerunkiem Páłácu, Zołnierskim orężem z krzyżámi stroynego, od Oycá świátłośći, od ktorego wszytko dobro pochodźi, sobie ukazáne: Od Syná Iego przykłádnie, y słownie A-

Czemu nie iednákowo kronikarze látá Zakonu Fránćiszká S. komputuią.

posto,

poſtołom podáne, Duchem Przenayświęt: rozpalony w Imię TROYCY Przenayś: Roku 1206. Wieku ſwego 25. ſzczęśliwie záczął. O tym S. Antonin Hiſt. part. 3. tit. 24. Cap. 7. Rodulphus Hiſt. Seraph. lib. 1. pag. 7. W ktorym nie człowieká ktorego, ále ſámego Chryſtuſá miał Mágiſtrá, iáko *S. Bonav. Cap. 2. vitæ ejus.* powiáda: *Servus Altiſsimi Doctorem non habebat aliquem in hujusmodi, niſi Chriſtum.* O czym tákże y ſam Oćiec S. mowi w Teſtámenćie ſwoim, że go ſam Pan náuczył ſpoſobu żyćia, wedle S. Ewángelii.

Dwie lećie Fránćiſzek S. wprzod w świeckiey, potym w Puſtelniczey ſukni ſam bez Towárzyſzow ćwiczył ſie w doskonáłośći

119. W tey tedy ſzkole Chryſtuſowey Fránćiſzek ſam ieſzcze bez Towárzyſzow będąc, w ſukni naprzod świeckiey, potym Puſtelniczey z kiiem chodząc, iáko Barthol: Piſanus Conform: fruct. 8. *Vilem habitum eremiticum per duos annos geſtavit, baculum portans in manibus, cinctus corrigia, calceatus incedens* mowi: y Zwierćiádło żywotá Iego świádczy: *cum S. Franc: adhuc eßet in habitu ſæculari tamen totus deſpectus, & à ſpe ſæculi deſperatus, & propter pænitentiam totus deformis, & ſquallidus, ita; ut à multis putaretur inſanus &c.* & infra: *ita quod quaſi duos annos: ſic abominatus & deſpectus; ab omnibus ſemper conſtantior videbatur.* Poty *Spec: vitæ B. Franciſci & Sociorum ejus. Pag 5.* Ták Fránćiſzek Swiát pogárdźiwſzy, y Siebie ná wzgárdę, y pośmiewisko ludzkie wydawſzy, dwie lećie záprawiał ſie, y ćwiczył w uſtáwicznych modlitwách, medytácyách, poſtách, nieſpániách y innych oſtrych Ciáłá umartwieniách.

120. Tego czáſu dwuletniego, iáko piſze *Henricus Sedulius ex Vincentio Beluacenſi Sancto Franciſco coætanæo, & S. Antonino colligens, Comment. in vitam S. Franciſci in*

Cap.

Cap. 2. pag. mihi 173. wſzytko to Oycu S. wykonáć Chryſtus rozkazał, y on wykonał, co Bonav: S. piſze w Zywoćie Iego Cap. 1. & 2. to ieſt, że wźiął duchá náwrocenia ſie z Swiátá do Páná, że trzy ráży Chryſtuſá z Krzyżá mowiącego do ſiebie, áby Kośćioł Iego náprawiał ſłyſzał, że te Kośćioły repárowáć począł, że przed Biſkupem Aſſyſkim Suknie z ſiebie zdiąwſzy Oycu ſwemu oddał y wyrok z Dobr Ziemſkich uczynił, że ſie w odźienie puſtelnicze ubrał, że trzech Kośćiołow z iáłmużny uproſzoney repárácyą ſkończył, y ná koniec Trzech Vczniow pomienionych n. 117. do náśládowánia Zyćia ſwego przyiął.

Co piſze S. Bonáw: o S. Fránćiſzku w 1. y 2. Rozd. Żywotá Iego to ſie dźiało wedwoch lećiech po náwroceniu Iego do Páná.

121. W pomienionym Riwotorćie w czaśie dwoch lat náſtępuiących, od Roku Páńſkiego 1208. inni z nátchnienia Boſkiego przychodzący do Fránćiſzká S. liczbę dwunaſtu wypełnili Apoſtołow, iák pomien: S. Bonáw: piſze Cap. 3. in vita ejus. *Eodem ſpiritu animati, cæperunt & alij Viri Franciſco, rejectis omnibus, habitu vitaq; conjungi: quorum numerus cum ad duodenarium excrevißet, & cætum Apoſtolorum adæquaßet &c.* áby iednák początki Zakonu Fránćiſzká S. korreſpondowáły początkom Kośćiołá Chryſtuſowego; chcąc Chryſtus Pan, y w tym mieć ſobie podobnego Fránćiſzká, był między dwunaſtą wybránemi Ian de Capella, ktory iáko drugi *Iſcariotes* obieśił ſie, rozpukł, y wyſzły z niego wnętrznośći, y zoſtał mocy piekielney towárzyſzem, lecz iáko ná mieyſce Iudaſzá náſtąpił Mátyaſz, ták teſz ná mieyſce Ianá de Capella náſtąpił Guilielmus Angielczyk Mąż obyczáiámi, y życia pobożnośćią zálecony. Ták o tym in ſpec: vitæ à principio. Ták y Rodul. Hiſt. Seraph: lib: 1. pag: 67.

Początki Zakonu Frán. S. korreſpondowáły Początkom Kośćiołá Chryſtuſowego.

M 122.

122. W tych tákże dwoch lećiech iáko świádczy S. Bonaw: Cap: 3. w Riwotorćie o czym Rodul: lib: 2. Hist. Seraph: pag: 253' sobie, y swoim iuż Náśládowcom Fráćiszek S. prostemi słowámi nápisał kształt Zyćia, álbo Pierwszą Regułę, po ktorey konfirmácyą z dwunastą Vczniow swoich poszedł do Rzymu do Innocencyuszá 3. Papieżá, y otrzymał, ále tylko *vivæ vocis oraculo*, iáko o tym *Rodericus in Nova Collectione Privilegiorum Apostolicorum Regularium* Tom: 1. *pag*: 6. ktorego Tenor iest táki: *Innocentius Papa hujus Nominis III. & à B. Petro CLXXXIII. anno à creatione Mundi VMCLXI secundùm minorem computationem, secundùm verò Majorem VICCCCVI. & Anno Incarnationis MCXCVIII.* (: *ut ait Vincentius Historialis* :) *ad thronum Apostolicum aßumptus est, seditq; Annis XVIII. Mensibus IV. diebus 24. Ad hunc Pontificem Ille Patriarcha pauperum gloriosus, & Seraphicus Pater N. Franciscus Regulam, suæ Sacræ Religionis ordinavit, Spiritu S. dictante, & ipsius approbationem à dicto Pontifice, obtinuit: fortè oraculo vivæ vocis, cum super hoc Apostolicum rescriptum minimè inveniatur, nisi quod Honorius hujus approbationis meminit, & Chronicæ Ordinis, & Historia Ejusdem Sancti: ac Vincentius Historialis hoc aßerunt.* Po approbácyi Reguły w ręku tegosz Papieżá Oćiec S. Fránćiszek professyą uczynił, y záraz Generałem Zakonu od tegosz Papieżá uczyniony został. Towárzysze záś S. Fránćiszká w ręku iego (: álbo iáko inni piszą :) w Ręku Iąná Kárdynałá Sábineńskiego Professyą uczynili. Po ktorey, nazad sie do pierwszego swego *Rivitorti Seminarium* z swoim Institutorem wroćili, y tám *vota* y Regułę iako ślubowáli chowáli.

Pierwsza Regułá S. Fránćiszká od Innoc. 3. vivæ vocis oraculo potwierdzona.

w Ręku Inno. 3. Pap. Fránć. S. Professyą uczynił, y záraz odniego Generałem Zakonu uczyniony.

123. Po-

123. Powroćiwſy z Rzymu do Rivotortu nocy pewney dźień Niedźielny poprzedzáiącey w niebytnośći w domu Fráncíſzká S., widźieli go w płomieniách Słonecznych ná woźie ná Powietrzu o czterech koniách nád ſobą iezdzącego Vczniowie. W Riwotorćie tákże ſekretá ſerc poznawſzy S. Oćiec Vczniow ſwoich według potrzeby po Oycowſku ich upominał. Tám (: iáko opiſali trzey Iego Vczniowie, ktorych ſkryptá mam przed oczymá mowi Autor Xiąſzki *Collis Paraiſi* nazwáney:) gdy pewney nocy ieden z Vczniow Iego wołáć lámentowáć począł, że od głodu umierał, przybiegł S. Oćiec z drugiemi do niego, y ieść mu przynieść rozkazał, y żeby ſie był niewſtydźił, ieść z nim począł, dáiąc wſzytkim przykład miłośći Bráterſkiey. Tam ich, áby ſie nie wſtydźili prośić iáłmużny upominał, ná przykład przywodząc Chryſtuſá, ktory toſz żyiąc z Apoſtołámi ná Swiećie czynił: gdy záś potym nád to, co ná dźień ieden potrzebá było nośili, o to ich ſtrofował. Tám gdy czáſu pewnego lubieżnośćią był od Czártá kuſzony, nagi z Celle ſwoiey wybiegłſzy, po śniegu ſie tarał, z ktorego oſobek nárobiwſzy do ſiebie przyćiſkał mowiąc: Oto Bráćie Ośle, twoiá Zoná, y twoie dźieći umieráią od mrozu, maſz ie zágrzewáć. Tám gdy pewny Biſkup przybył chcący S. Fráncíſzká náwiedźić, y wniść do Celle Iego, mocą nie widomą był odepchniony, bo ſumnienie miał zmázáne, lecz gdy winę ſwoię przed wſzytkiemi wyznał, zábiegł mu Oćiec S. drogę, y obłapił ſerdecznie. Támtędy przeiezdzáiącego z wielką pompą Ottoná 4. Ceſárzá do Rzymu, S. Fráncíſzek widźieć, lubo tego áffektował Ceſarz, y

w Riwotorćie Dźiełá S. Frán: y Náuki uczniom dáne.

rozmowić ſie z nim niechćiał, ále do niego iednego z ſwoich Zakonnikow poſłał, y powiedźieć kazał, że tá pompá w krotce w nic ſie obroći, iákoſz ſie ſprawdźiło, gdy przyſzłego Roku Papież go exkommunikował, y z Ceſárſkiey godnośći zrzucony zoſtał. Z támtąd częſto Zakonnikow ſwoich do ſzpitalá ſłużyć trędowátym poſyłał, gdźie im y Mſzy S. ſłucháć, y pokuty S. uczyć ſie od S. Mágdáleny, ktorey tám był Kośćioł kazał, á przytym w Cnotách pokory, y miłośći bliźniego záprawiał.

124. S. Rivotorti Kápliczká od publiczney z Fulginá do Peruzá drogi ná dwieśćie *circiter* krokow odległa byłá, zkąd mieyſce było oſobne puſtelnicze, gdźie bárdzo rzadko kto bywał; weſołe iednák, bo ná piekney rowninie, y urodzáyney. Nie ták ćiáſna, iák niektorzy piſzą, że ſie w niey Oſob dwánaśćie pomieśćić nie mogło, gdyż w ſámym *Oratorium* gdy w nim *Spiritualia* odpráwuią *Exercitia* klęczeć dwádźieśćiá Oſob wygodnie może. Teraz to mieyſce ludnieyſze, bo Sixtus 5. Papież ſtárą, ktora przez dolinę błotniſtą byłá, zgubiwſzy drogę, nową ku Porcyunkuli, á z támtąd ku Peruzowi od ſámego Riwotortu dáć kazał. To w tym S. mieyſcu podźiwienia godne, że do tych czas przez lat pięćſet y przeſzło, ieſzcze w cáłośći zoſtáie (: co widźiemy, y w innych S. Oycá Kośćiołkách :) lubo go wodá czeſtokroć oſobliwie w źimie oblewa. Przez co BOG pokazał, że ſługá Iego Fránćiſzek *ædificavit domum ſuam ſupra firmam petram* co ſie nie o máteryálnych kámieniách, bo ſzczupłe y málinkie ich mury, ále o Ręce Boſkiey, ktora ie konſerwuie, rozumieć powinno.

Sanctuarium Rivitorti podźiwienia godne.

125. Przez cáłe práwie trzy látá, częśćią ſam, częśćią

śćią z dwunastą pierwszemi swemi Zakonnikámi mieszkał w Riwotorćie Fránćiszek S. A gdy inni często do Zakonu prośili sie *Aspirantes*, uważáiąc S. Oćiec, że tám więcey Zakonnikow zmieśćić sie nie mogło, ále *ad multiplicationem corporum, multiplicationem requiri locorum*, postánowił z Towárzyszámi swemi postaráć sie o drugie iákie *Hospitium*: dla czego poszedł do Biskupá Assyskiego, supplikuiąc, áby mu Kośćiołká iákiego zá Miástem álbo *Eremitorium* dla Zakonnikow ięgo pozwolić raczył; lecz iż Biskup powiedźiał, że żadnego wákuiącego nie ma, co tákże Assyskie Kátedrálne powiedźiáło *Capitulum*, udał sie do Opátá S Benedyktá Klasztoru Gory názwáney *Subasium* ktory sie Fránćiszká S. użaliwszy, y z Zakonnikámi swemi nárádźiwszy Kośćiołek wieyski do swego práwá należący, y domek blizki Kośćiołká, w ktorym Kápłan Swiecki od Oycow Benedyktynow náięty Mszą S. co Święto odpráwuiący mieszkał, Fránćiszkowi dárował. Ták iákom námienił nárádzáiącego sie z swoiemi, y mowiącego (indukuie speculum vitæ: Cap: 55. Fránćiszká S. *Quia Dominus vult nos multiplicare: unde mihi videtur bonum, & Religiosum acquirere, ab Episcopo, vel Canonicis S. Rufini, aut Abbate S. Benedicti aliquam Ecclesiam, ubi fratres poßent dicere horas suas, & solùmmodò habere juxta eam parvam, & pauperculã domũ, ex luto, & viminibus constructam: ubi fratres poßent quiescere, & operari, nam locus iste (: supple Rivitorti:) non est honestus, & sufficiens fratribus, postquàm vult Dominus nos multiplicare; & maximè, quia non habemus hic ecclesiam, ubi fratres poßent dicere horas suas; & si aliquis Fratrum moreretur, non eßet hic honestum ipsum sepelire,*

Rádá S. Fránćiszká z swoiemi o nabyćiu iákiego mieyscá gdy mu Uczniow przybywáło do Zakonu.

nec in Ecclesia Saecularium, vel Clericorum. Et placuit cunctis Fratribus. Ivit ergo ad Episcopum Asisii, & praedicta proposuit coram ipso; cui dixit Episcopus: Frater nullã Ecclesiã habeo, quam valeam vobis dare. Et Idem Canonici responderunt. Tunc ivit ad Abbatem S. Benedicti Monasterii Montis Subasii, & eadem verba proposuit coram Abbate. Abbas vero pietate motus, habito consilio cum Monachis, operante gratiâ, & voluntate Divina, concessit B. Francisco, & Fratribus suis Ecclesiam S. Mariae de Portiuncula, eò quia pro minori, & magis paupercula erat, quam haberet. Potyj *speculum vitae B. Francisci.* Ták Fráncíszek S. otrzymawszy mieysce owo Páńny MARYI Anielſkiey, przeprowádźił tám swoię Málinką dwunastu Zakonnikow trzodę, iáko mowi Bonaw: S. Cap: 4. *Post haec pusilli gregis pastor Franciscus, ad S. Mariam de Portiuncula duodenarium illum numerum superna gratia praeeunte deduxit.* Przeświętnemu tedy Zakonowi S. Benedyktá Pátryárchy Wielkiego, y Przezacnym Synom Iego, Zakon cáły Bráći Mnieyszych wieczną wdźięczności winien obligácyą.

Przeświętnemu Zakonowi S. Benedyktá, Bráćia Mnieyśi wieczną winni obligácyą.

126. Coś trochę więcey nád milę Włoſką odległy Kośćiołek *Portiunculae* od Riwotortu Stánąwszy tedy Fráncíszek S. w Porcyunkuli, á widząc, że málo co tám domeczek do mieszkánia był większy nád pierwsze *Hospitium*, postáwił z rokićiny, y błotá dwánaśćie ná kształt namiotow Celek, iednę od drugiey nie co odległą. Nie opuśćił iednák Riwotortu, ále go konserwował dla przychodzących do Nowicyatu ná probę. Z ktorey przyczyny znowu Roku 1216. (: pierwsze albowiem dárowánie iáko komputuie Rodulphus lib: 1. pag. 7. było Roku 1210. :) Przewielebni Oycowie Benedyktyni S. Fráncíszkowi

Celki przy Kośćiołku Porcyunkuli.

Nietylko Kośćiołek Porcyunkuli ále y inne Mieysce názwáne Eremus Sacra

ćiſzkowi inne mieyſce názwáne *Eremus Sacra Carcerum* o milę od ſwego Klaſztorá odległe, z wielkiey ktorą przećiw niemu mieli miłośći ofiárowáli. Gdźie Swięći ich Zakonnicy Rekollekcye ſwoie w Celkách owych málinkich nie tylko od konwerſácyi ludźi świeckich, ále y od ſwoich włáſnych Zakonnikow dobrowolnie ſeqweſtrowáni odpráwiáli, dla czego mieyſce to názwáne *Eremus Sacra Carcerum*.

Carcerū OO. Benedyktyni dárowáli S. Fránćiſzkowi.

127. W Riwotorćie ieſzcze zá Zywotá S. Oycá Fránćiſzká, Towárzyſze Iego Kápłáni Mſze S. miewáli, czego gdy bronili niektorzy Kápłáni Swieccy, álbo Plebáni, obliguiąc ich celebrowáć w ſwoich Fárnych Kośćiołách, alias álleguiąc: *id in eorum fore jurium præjudicium:* Honorius Papież wydał Bullam, ktora ſie poczyna: *Quia populares tumultus. Dat. Reate 3. Non: Decemb: Pont. Anno 9.* Zaś od Národzenia Páńskiego Roku 1224. Zakonu Roku 17. w ktorey naprzod pozwolił, áby Bráćia Mnieyśi bez wſzelkiey przeſzkody mogli odpráwiáć Mſze S. w mieyſcách, y Oratoryách ſwoich *cum Altari viatico* żadnego przez to nie czyniąc *præjudicium* fárnym Kośćiołom. A gdy iednákowo *reclamabāt* Grzegorz 9. Papież po śmierći S. Oycá, inſzą Bullą: *Nos attendentes &c. Dat. Aſsiſii 4. Idus Iunij Pont. Ann. 2.* toſz sámo potwierdźił, y ták w Riwotorćie záwſze Mſze S. Zakonnicy S. Fránćiſzká miewáli.

Privilegia Papieskie ná odpráwowánie Mſzy S. w Orátoryách cū Altari Viatico Bráći Mnieyſzych.

128. Nieſłuſznie tedy niektorzy Kronikarze Riwotortu chćieli pámięć zágubić, nic o nim *aſsertivè* álbo *deſcriptivè* nie piſząc ácz káżdy domyślić ſie może przyczyny tego. Gdy záś mowią: *Non extare de eo memoriam, apud Antiquos Scriptores*: że nie mogą ználeść o nim

dawne-

dawnego Pismá, to ia go pokażę. O to pisze S. Bonaw: w Rozd: 1. że Fránciszek S. ná początku nawrocenia swego do Páná szukał Mieysc pustych, do kompássyi, y ubolewánia nád niewinną IEZUSA Męką, y śmiercią okrutną sposobnych, *solitaria loca quærebat amica mærori-bus*: Ná ktore także pierwszych swoich Vczniow sprowádźił: iáko *Rodul: Hist: Seraph: lib: 1. pag 58.* świádczy: *Inde ad solitaria loca se receperunt vacantes Orationi, humilitati, & paupertati quæ sunt Religionis fundamenta certa.* Przez ktore mieyscá Em: S. R. E. Card: Ioan: Bapt: de Luca w Xiążce Włoskiey, ktorey tytuł: *Il Religioso prattico: Cap: 33. n. 2. De institutione Familiæ Franciscanæ* rozumie lochy, álbo iámy Riwotortu mowiąc: *Fuit institutus iste Ordo in aliquibus cavernulis dissitis â Civitate Assisii suâ Patriâ in uno loco vocato Rivotortum.* Tosz twierdźi *Onuphrius in suo summario Historico ad ann. 1206.* mowiąc: *Decima sexta Aprilis Die Dominico S. Franciscus inchoavit Ordinem dictum Minorum in loco Rivotorti.* Tosz sámo pisze Wad: ad ann. 1209. n. 11. *Habitabant illæ amplissimi sodalitii tenues primitiæ, in derelicto quodam tuguriolo, in solitário loco, à turba remotæ, nec omnibus obvia, juxta sinuosum fluviolum vulgariter Rivotortum dictum.* Et ad annum 1210. n. 23. *Recollegit itaq; se Vir Dei cum cæteris Sociis, in eo quod supra insinuavimus tuguriolo, juxta Civitatem Assisii Rivotortus, seu Sinuosus dicto.* S. tákże Bonaw: iest tego *testis omni exceptione major*, mowiąc, że S. Fránciszek z Rzymu powroćiwszy znowu ná Dolinie Spoletáńskiey mieszkał z Vczniámi swoiemi w chałupce: *Recollegit se itaq; Vir Dei cum cæteris Sociis in quodam tugurio derelicto juxta Civitatem Assisii in quo secundum S. paupertatis*

Stárzy Pisáli o Riwotorćie

tis

tis formam, in labore multo & inopia victitabant Vacabant enim ibidem Divinis precibus incessanter, mentaliter potius, quàm vocaliter studio intendentes Orationis devotæ, eò quod nondum Ecclesiasticos libros habebant, in quibus possent horas Canonicas decantare. Poty S. Bonaw: Cap: 4. Przez to ieszcze Tugurium rozumie *Speculum vitæ S. Patris Cap: 35.* Riwotort mowiąc: *In primordio Religionis cum maneret apud Rivum tortum.* Do niego sie tedy wroćił, w ktorym nápisał Regułę, y w ktorym *præconcepit* ksztalt postánowienia Zyćia swego, y swoich.

Regułę S. Frá ćiszek nápisał w Riwotorćie.

129 Niechętni Mieyscu ktore sie *Rivotortum* zowie, niechcą ákceptowáć *Speculum vitæ B. Francisci & Sociorum ejus* mowiąc że wiele rzeczy ma w sobie nie pewnych, ktore *apocripha*, & *frivola* názywáią z *Wad. ad ann. 1226. n. 44.* lecz że tych *apocripha* nie specyfikuie Wád. y racyi nie dáie czemu ie zá tákie mieć trzebá: á przećiwnym sposobem *Henricus sedulius ex Vincentio Beluacensi coætaneo S. Francisci & S. Antonino Collector, in Comment: vitæ S. Patris in Cap: 13. pag: mihi 353.* wielce go záleca, y do niego odsela mowiąc: *Mitto te ad Speculum vitæ S. Francisci quod scioli reiiciunt quidem, sed imperitè,* dla tego ia rozumiem, iż sie w nim szczera znáyduie prawdá. Y lubo przyznáię z Wádyngiem, że napisáne iest po Roku 1300. iáko sam Autor tego mowi *pag: 99.* w te słowá: *Anno siquidem Domini 1343. cum causâ visitationis Sacrum locum Montis Alvernæ accederem, inter cætera, quæ de B. Patris mirabilibus didici, audivi à quodam Venerabili Sene: qui ut dicebatur, tunc agebat 115. suæ ætatis annum, contemporaneus namque fuerat Venerabilis Domini Bonaventuræ, quondam Ministri Generalis Ord: Min:*

Speculum vitæ szczera prawdę zámyka.

N post.

postmodum Rom: Eccl: Card. & Fratris Benedicti de Aretio hominis Divini à S. Patre Francisco ad Ordinem recepti, aliorumq́ quàm plurimorum Patrum antiquorum, à quo cum peterem supplex ædificationis verbum; inter cætera, quæ dicebat respondit. Communitatem bene sequeris, nihil dubitans, & salvus eris. Lubo tedy pomienione *Speculum vitæ* po 1343. Roku pisáne, iż iednák Autor Iego wypisał *Antiquitatis acta*, z Skryptur, Swiádkow oczywistych, ktorzy pierwszego wieku Zakonu żyli, y to co pisáli oczyma swemi widźieli, zkąd o spráwách S. Oycá Fráńćiszká pisząc mowią, iáko w Rozd: 26. kár. 21. *Nos vero, qui cum ipso fuimus testimonium perhibemus de ipso.* W Roz: 32. kár: 23. *Et nos qui fuimus cum eo, testimonium perhibemus de ipso.* w Rozd: 45. kár: 29. *Hoc autem vidimus oculis nostris, nos qui cum ipso fuimus*, y w Rozd: 59. kár. 41. *Qui vidit, hoc scripsit, & testimonium perhibet de his.* Z tych tedy ták mowiących, ktorzy byli *Oculati testes*, tego, co Autor *Speculi* z nich opisał, wolę raczey wierzyć iemu, ániżeli nowszym Historykom, ktorzy we dwieśćie, álbo we trzystá lat po nim pisáli z opinii, y mniemánia swoiego. Ze tedy Nowśi Kronikarze zámilczeli o Riwotorćie, ktory w Klar *Speculum vitæ* wyraża, iemu bárdźiey, áni żeli im wierzę. Przydáię *pro Majori convictione*, że w Konwenćie Assyskim znáyduią śie Aktá, álbo Zywot S. Oycá od trzech Vczniow Iego wypisáne *de proprio visu*, á są álbo (: mowi Autor Xiążki *Collis Paradisi* :) *Originalia, vel saltem prima exemplaria*: z nich tedy to położył, *de verbo ad verbum. Quodam tempore in primordio scilicet tempore quo B. Franciscus cæpit habere fratres, manebat cum illis apud Rivum tortum quadam nocte*

&c.

&c. y opisuią tám wiele co się przydáło w piąćiu Rozdźiałách: Potym od połowy legendy w inszym Rozd: to piszą: *Quodam tempore in primordio Religionis, cum maneret apud Rivum tortum cum fratribus, quos tunc habebat &c. quidam Vir nomine Ægidius, qui fuit tertius frater, venit de sæculo ad ipsum, ut reciperet vitam ejus. &c*: Ci tedy byli naydawnieysi o Riwotorćie Pisárze, ktorzy często mowią w Historyi widźieliśmy. Niechay tedy oczy ná prawdę otworzą, bo strumień ten krzywy ieszcze płynie, Cáła Kápliczká stoi, y skrypta Towárzyszow S. Oycá chowáią. Ani náśmiewáć się z Rywotortu niemáią, że go S. Bonáwenturá *Tugurium* náżywa, á inni *tuguriolum*, *antrum*, *ac vivorum sepulchrum*. bo raczey są *Epitheta* y *Elogia* ubostwu y pokorze S. Oycá bárdzo przyzwoite.

130. W tym Riwotorćie pokorny Oćiec Vczniow swoich dla ćwiczenia ich w pokorze Bráćią Mnieyszą názwał, iáko mamy *in spec. Vitæ Cap.* 43. á wyráźniey ieszcze mowi Bonáw. S. *in Cap.* 1. *Reg: Tit.* 1. *n.* 1. *Seraphicum Patrem Franciscum Ordinem suum sub titulo Fratrum Minorum instituiße, hocq; nomen delegiße, ne fratres sui de ullo dignitatis gradu contenderent, neq; honorificum sibi nómen vendicarent, sed omnibus salvo Dei honore se subiicerent, & ad temporalem magnitudinem non aspicerent.* Z kąd náuká iásna, że Oćiec S. niechćiał Synow Swoich náżywáć żádnym imieniem tákim, ktore w sobie zámykáło świątobliwośći, Obserwáncyi, álbo wysokiey Cnoty, y doskonáłośći *Elogium*, z ktorego raczey być może chełpliwośći, niżeli pokory okázya, ále choćby byli nayświętszemi, przykazał, áby się tylko zwáli, według Chry- (W Riwotorćie S. Fránćiszek Synow swoich Bráćią Mnieysza miánował.)

ſtuſowey Náuki Luc: 22. *Qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor.* Bráćia mnieyſza: y z żadney niewynośili ſie życia oſtrośći, według drugiey náuki Chryſtuſá Luc: 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite ſervi inutiles ſumus.* ále raczey niegodnemi, y nieużytecznemi názywáli. Iákoſz ſpytány raz Oćiec S. od Kárdynałá Oſtyeńſkiego czemu Bráćia Mnieyſza Synow ſwoich názwał? odpowiedźiał: iáko świádczy *Spec: vitæ. Cap. 42. Domine ideo Minores vocati ſunt Fratres mei, ut Majores fieri non præſumant* Przydáie toſz *Spec: vitæ pag. 49. Væ autem illis Minoribus, qui de ſola ſpecie, & apparentia converſationis Religioſæ, ſibi plaudentes, & in ſua Sapientia & ſcientia confidentes inventi fuerint otioſi in exercitatione, ſeu operibus virtuoſis, in via Crucis, & pænitentiæ in pura Obſervantia.*

W Rywotorćie ieſt teraz Kośćioł, y Klaſztor murowány nie wielki.

131. To S. Rivotorti *Oratorium* záwſze w ſwoicy dawnośći konſerwowáne było, oprocz páwimentu ná dwie piędźi podnieśionego, dla tego, że go wodá zálewáłá, y weśćia ludźiom pobożnym broniłá. Celki dwie ſtáre z trzćiny, y wapná zrobione konſerwuią tákże, z ktorych gdy co opádnie, tákąſz znowu repáruią máteryą. Obraz tákże Nayś: Pánny, ktory był ná murze, *temporis & aeris iniuria* znieśiony, inny iednák tákiſz zmálowány, z tym tylko dodatkiem, że pod nim S Oycá Fránćiſzká, y S. Máryą Mágdálenę klęczących, y płáczących nád Odkupićielem umárłym przydáno. Teraz iuż tám ieſt doſyć piekny murowány Kośćioł, w ktorym Kápliczká, y Konwent wygodny, lubo nie wielki.

132. Tu ſie kto ſpyta. Poniewaſz S. Fránćiſzek w Riwotorćie fundował ſwoy Zakon, czemuż nie on, ále Ko-

śćioł

śćioł Aſſyſki, ktory ſinne poprzedźiły, ma Głowy, y Mátki Cáłego Zakonu tytuł nadány? Ná to pytánie należáłoby ták wielom odpowiedźieć Papieżom, ktorzy ſąm Kośćioł Aſſyſki, á nie ktory inſzy, *Capitis, Matris, Principis, Lapidis fundamentalis* prerogátywą uczćili. Iż iednák znam ſie być lubo Synem niegodnym S. Rzymſkiego Kośćiołá należy mi záwſze bronić cokolwiek Stolicá Apoſtolſka *rectiſsimè* ordynuie. Ták tedy mowię: że fundámentu y głowy prerogátywy, iáko od ſiebie odległe ſą, ták y rożne; Nogá ieſt fundámentem utrzymuiącym cáłe Ciáło ludzkie, Głowá ieſt wierzchem, y *Complementum* ćiáłá, iák tedy nodze nie przynależy wyſokość głowy, ták głowie nieprzyzwoita ieſt niſkość nogi: Toſz o Ciele miſtycznym mowić należy. Kośćoł Ewángeliczny Kátolicki był fundowány w Swiętym Wieczerniku Syońſkim, gdźie Niebieſki Naywyżſzy Kápłan naprzod poſtanowił Sakrámenty, Ordynował ná Kápłańſtwo, pierwſzą oddał BOGV Oycu Ofiárę, Táiemnic Odkupienia Vczniow ſwoich náuczył. Także Duch Przen: Sercá ich wiárą utwierdźił, nádźieią umocnił, miłośćią zápalił. Z kąd Apoſtołowie ná opowiędánie Ewángelii podźieliwſzy ſię ná Kroleſtwá, y Prowincye poſzli. A przećię ten S. Wieczernik nie zowie ſie Głową, y Mátką Cáłego Chrześćiáńſkiego Swiátá Kośćiołow, iáko Kośćioł S. Láteráńſki temi záſzczyca ſie honorámi, nie żeby był naypierwſzy, gdyż przed nim, ták wiele y w Rzymie, y gdźie indźiey było Kośćiołow, ále że ná dokończenie Cáłego Miſtycznego Ciáłá, po ogłoſzoney, y uſtánowioney Wierze S. był od Naywyżſzego Biſkupá S. Sylweſtrá Solennie fundowány, y przy áſſyſtencyi

Ponieważ w Rywotorćie záczał S. Fráćiſzek Swoy Zakō, czemu nie Rywotort Głową, y Mátką Zakonu?

Cesárzá, Xiążąt, y rożnych Pánow *Pontificali ritu* poświęcony, y że wnim Głowy Xiążąt Apostolskich złożone. Gdy tedy Kościoł Vniwersálny iest Exemplarzem wszytkich innych sobie podległych Kościołow, tosz mowić przydźie o Minorytáńskim Kośćiele, ktorego Oryginálnym fundámentem byłá *Rivitorti* Kápliczká, ále Głową, y Mátką S. Bázyliká Assyska od Naywyższego Kápłáná Grzegorzá 9. przy Assystencyi Purpuratow Rzymskich Xiążąt rożnych y Pánow fundowána, á od Innocencyuszá 4. Namieśniká Chrystusá poświęcona, *ritu* tákże *Pontificali*, y złożone w nim iest Ciało Seráficznego Oycá y Pátryárchy Náſzego, ktorym śie oná, iáko Iego Oblubienicá, y Mátká Synow zászczyca, y ćieszy ták iż ią z Prorokiem słusznie názwáć mogę *Matrem filiorum lætantem.*

133. Ze Swięta Sprawiedliwość ták każe *Reddere unicuiq; quod suum est.* dla tego nie tylko oddáć, ále y przyznáć co czyiego należy. Wielki Kośćiołá, y Zakonu Doktor S. Bonaw: w Rozd: 2. o Kośćiołku P. MARYI Anielskiey pisze: *Hunc locum Vir Sanctus amavit præ cæteris Mundi locis. Hic etenim humiliter cæpit, hic virtuosè profecit, hic feliciter consummavit.* y niżey: *Hic est locus in quo Fratrum Minorum Ordo à S. Francisco per Divinæ revelationis instinctum inchoatus est*, że w nim záczął swoy Zakon Fránćiszek S. Zkąd pewnie *motivum* wźięte do pisánia ná Fest Nayśw: Panny Anielskiey, w Pierwszey drugiego Nokturna Lekcyi (: nie iest bowiem z legendy S. Bonáw. :) *Postremò quod ea esset Ecclesia; tàm longè antea à Domino præparata, in qua Ordinem suum inchoaret: quam idcirco Ecclesiam Portiunculæ appellari voluisset, quod esset*

futura

futura Mater, & Caput pusilli gregis Fratrum Minorum. A za tym wnoszą że Kościołek *Portiuncula* ieſt początkiem, Głowa, y Mátka, cáłego Bráći Mnieyſzych Zákonu. Czego że áni *abſolutè concedere*, ani *abſolutè* godźi ſie *negare*, ále explikowáć należy, dla owych ktorzy *Initium Ordinis Fratrum Minorum ſimpliciter in fieri, ab initio ejuſdem in facto eſſe dilatati, & ampliati non diſtingvunt*. Prawdá álbowiem ieſt, że po Tránsłácyi S. Oycá z Bráćią ſwoią dwunaſtą, iuż wſzytkich Profeſſow z Riwotortu do Porcyunkule gdźie indźiey Fránćiſzek S. nie przyimował do Zakonu, tylko tám, iák o tym wyráźnie mowi *Spec: vitæ Cap: 8. Omnes Fratres de Ordine concurrebāt illuc, & nullus recipiebatur ad Ordinem niſi ibi.* dla czego ſpora liczbá przyiętych do Zakonu w Porcyunkuli podźielona byłá ná Konwenty y Prowincye. Tey tedy mnogośći Bráći (: oprocz dwunaſtu Naypierwſzych S. Oycá Towárzyſzow :) tego rozkrzewienia ſie Zakonu, że ná pierwſzey Kápitule Generálſkiey Aſſyſkiey názwáney Rogożiáney (: że mieſzkáli Zakonnicy ná polu, Celle y Dormitarze porobiwſzy ſobie z rogożiny :) Roku Páńſkiego 1219. od náwrocenia S. Oycá R. 11. od przyięćia Towárzyſzow R. 9. od ápprobácyi Reguły przez Innocencyuſzá 3. Pap. ſłowney R. 8. od nábyćia Kośćiołká Porcyunkuli R. 7. było według S. Bonaw: bliſko pięć tyśięcy Bráći (: co zá cud poczytáno :) Tey tedy mnogośći Bráći, Kośćiołek P. MARYI Anielſkiey Poczatkiem, Głowa y Mátka názwáć ſię może. Co wyraża Spec: Vitæ Cap. 87. *Hoc intra templum genitus fuit Ordo Minorum: Dum Patris exemplum ſectatur turba Virorum. Et dilata, ta virtus in gente vocata &c;* Ztąd iednák nikt konkludowáć

Mnogośći, y Rozkrzewienia Zakonu Głowa y Mátka názwáć ſie może Kośćiołek Porcyunkule.

dowáć

dowáć nie może, áby Kośćiołek P. MARYI Anielskiey, *ex antiquitate & instituta primitus ibi Religione* był Głową y Mátką cáłego Zakonu; Gdy álbowiem z Rzymu po konfirmácyi pierwszey Reguły do Riwotortu, álbo do Cháty, od S. Bonaw: w Rozd: 4. názwáncy Fránćiszek S. z Vczniámi swemi powroćił: *Recollegit itaq; se Vir Dei cum cæteris Socijs in quodam tugurio derelicto juxta Civitatem Assisii &c.* S. Bonav: cit. ná ten czás Kośćiołek Pánny MARYI Anielskiey, iáko *per expreßum mowi Breviar: Fest: Ord: Min.* mogł się tylko názywáć *futura* (: non præsens) *Mater pusilli gregis Fratrum Minorum* przyszła Mátką Zakonu, ktory iuż był záczęty, y formowány, utwierdzony Powagą Papieżá, á mieszkánie przy Kośćiołku P. MARYI Anielskiey, tylko było od BOGA zgotowáne dla Zakonu, ále ieszcze od Przeświętnego Zakonu S. Benedyktá nie uproszone. A wszákże to *Collegium* Bráći dwunastu Fránćiszká S. ktore S. Oćiec záprowádźił ná mieyscu Porcyunkule, o ktorym iuż powtore cytuię S. Bonáw: mowiącego Cap: 4. *Post hæc pusilli gregis pastor Franciscus ad S. Mariam de Portiuncula duodenarium illum Fratrum numerum superna gratia præeunte deduxit.* muśiáło się gdźie duchownie urodźić, y mieszkáć, niżeli záprowádzone do Porcyunkule było? Nád to; gdy S. Oćiec Duchem Prorockim przeyźrał, że do Zakonu Iego wiele przychodźić miáło, z kąd mowił do Bráći: *Quia Dominus vult nos multiplicare: Vnde videtur mihi: ab Episcopo, vel Canonicis S. Rufini: aut Abbate S. Benedicti, aliquam acquirere Ecclesiam &c.* nie był ná ten czas *in spatiis imaginariis*, ale na iákim reálnym mieyscu, á nie innym, tylko (: *ut supra probatum* :) w RIWO-

Speculum Vitæ Cap: 55.

w Riwotorćie, á więc konkludowáć trzebá, że *primum eße Ordinis Minorum in fieri ſuæ inchoationis præceſsit in loco Rivitorti abſolute:*

134. Ieſzcze Kośćiołek Nayświęt: Pánny Anielſkiey, może ſie názwáć Głową, y Mátką Bráći Mnieyſzych Zakonu, nie z reálnego tám ſie záczęćia, ále z umowy, y obietnice, ktorą Fránćiſzek S. imieniem ſwoim, y cáłego w duchu przeyźránego Zakonu przyrzekł owemu łáſkáwemu Benedyktyńſkiemu Opátowi, ktory pozwáláiąc S. Fránćiſzkowi Porcyunkuli Kośćiołká tę podał kondycyą: *Ecce Frater exaudivimus quod petiſti, ſed ſi Deus hanc Congregationem veſtram multiplicaverit, volumus, quod locus iſte ſit Caput Omnium veſtrûm.* O tym in ſpec: vitæ 55. Reſpektem u mowy z Opá. tem Benedyktynskim Kośćiołek Porcyunkule Głowa, y Mátka Zakonu, názwáć ſie może.

135. Ieſzcze Kośćiołek *Portiunculæ* może ſie názwáć Głową y Mátką Zakonu, nie dla tego, że tám był ná początku fundowány Zakon, ále dla dewoćyi S. Oycá, y poſtępku w doſkonáłośći, ktory tám uczynił przez Zaſługi Nayś: Pánny, iáko mowi S. Bonáw: w Rozd 2. dla wielu obiáwienia łaſk, y prerogátyw, ktore mu tám BOG wyświádczył, iáko in ſpec: vitæ Cap: 55. czyta ſie. Z kąd Wád. ad ann: 1226. n. 33. piſze o S. Fránćiſzku. *Ibi crevit, & exinde dilatatus eſt Ordo Min: ibi Ordo incæpit Monialium, illic præſtita ſunt ei plura Cælitùs beneficia, illic ſæpius colloquia habuit Angelorum, illic multoties viſa Virgo SS. ibidem ſe videndum aliqvoties Chriſtus exhibuit, ibidem etiam impetrata indulgentia illa magna.* Kośćiołek Porcyunkule dla Dewocyi y łask ktore tam od Bogá odbierał Frãćiſzek S. Głowa y Mátká názwáć ſie może,

136. Ieſzcze Kośćiołek *Portiunculæ* może ſie miánowáć Głową y Mátką Zakonu, z nábyćia pierwſzego od S. Oycá Kośćiołá: Riwotort bowiem, że był bez Kośćio- Dla nábyćia pierwſzego Kość. Porcyunkule, tenże

O

Kościołek Głowa, y Mátka Zakonu názwáć ſie może.

śćiołá zdał ſie S. Fránćiſzkowi *parum locus honeſtus.* Dla czego ćieſzył ſie bárdzo Oćiec S. pomienionego naypierwſzego nábywſzy Kośćiołá, iáko ſpec: vitæ Cap: 55. *Gaviſus eſt enim B. Franciſcus de loco Fratribus conceſſo, maximè propter nomen Eccleſiæ Matris Chriſti, & quod erat ita parva, & paupercula, & etiam quia cognominabatur de Portiuncula, in qua præfigurabatur quod debeat eſſe Mater & Caput pauperum Minorum. Et infra. Et quod Fratres primi tunc Eccleſiã de novo non conſtruerent, neq; haberent niſi illam.*

137. Iák tedy Kośćioł Rzymſki cáłego Chrześćiáńſtwá (: o czym też wyżey n. 132. :) nażywa ſie głową, y Mátką, nie dla tego, áby w Rzymie naprzod ſie Wiárá zaczęłá, y z támtąd naypierwey wyſzłá, bo nas Ewángelia uczy, że wprzod Wiáry w Paleſtynie początki były, w Nayś: MARYI Pánnie, w S. IOZEFIE, potym w Páſterzách Betleemſkich, iáko S. Ambr: o tym lib: 2. in Cap. 2. Luc: potym w Trzech Krolách, iáko Kośćioł S. twierdźi, y S. Leo Pap: ſerm: 3. de Epiph: piſze: á potym czáſu dálſzego w Apoſtołách. Zkąd ſie dowodźi, że Wiárá Kátolická pierwey byłá w Názáreth, w Betleem, y Ierozolimie, niżeli w Rzymie. Zkąd Fulgenty S. ſerm: 5. de Epiph: mowi: *Paſtores fuerunt primitiæ Iudæorum, Magi facti ſunt primitiæ gentium.* Ale ſie zowie Rzym Głową y Mátką Wiáry, że ſie z niego przez Błogosłáwionych Piotrá, y Páwłá, y innych Sukceſſorow ná wſzytek Swiát rozkrzewiłá, y rozeſzłá *in omnẽ terram exivit*, y teraz ſie konſerwuie w Głowie widomey w Rzymie Stolicę máiącey. A więc nie z reálnego tám poczęćia ſie Wiáry, ále tylko z morálnego názwánia, y rzeczywiſtego rozſzerzenia Rzym ſie Głową y

Jáko Kośćioł Rzymski ieſt Głową Cáłego Chrześćiánſtwá ták Kośćiołek Porcyunkule názwáć ſię mo że Głową Cáłego Zakonu.

Mátką

Mátką názywa Cáłego Chrześćiáńſtwá. Ták teſz włáśnie mowić potrzebá o Kośćiołku *Portiunculæ* reſpektem reálnego poczećia ſie Bráći Mnieyſzych.

138. Opuśćiwſzy iednák ták Riwotortu iák P. MARYI Anielſkiey pierwſze mieyſcá Grzeg 9. Papież Kośćioł Aſſyſki zá Mátkę, y Głowę Zakonu nádał władzą ſwoią ná źiemi naywyżſzą. A Sixtus 5. Papież z Náſzego Zakonu, *poſt diviſionem Leoninam PP. de Obſervantia à PP. Conventualibus*, teyże Bazylice Aſſyſkiey honoru, y prerogátyw przydał, kiedy w niey Archikonfraternią Páſka S. Fránćiſzká *inſtituit, & erexit.* Miniſtrowi Generálſkiemu *Conventualium* dawſzy moc, y władzą *aggregãdi* inne wſzytkie ták *Minorum Conventualium*, iáko *Capucinorum & de Obſervantia nuncupatorum* Kośćioły, ktorychby Archikonfraternia Aſſyſka Głową záwſze byłá, iáko opiewa Bulla, ktora ſie poczyna: *Ex ſupernæ &c. Dat. Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ* 1585. 13. *Kal Decemb. Pontif: An:* 1.

Generał ieden PP. Conventualium aggregare może inne wſzytkie Kośćioły Cáłego Bráći Mnieyſzych Zakonu do Archikonfraternii Chordigerorũ Aſſyskiey.

139. Obfitemi pieniędzy lárgicyámi, ktore Naywyżśi Biſkupi, y ludźie pobożni ſzczodrobliwie ofiárowáli zá nie wiele lat, y wielka y przedźiwna Fábryká Aſſyſka ſkończona zoſtáłá. Lecz żeby z czáſem, ktory *edax eſt rerum*: w ruinę nie ſzłá, ále byłá konſerwowána ná záwſze, y repárowána według exigencyi, Stolicá Apoſtolſka obmyśliłá ſpoſob. Albowiem Mikołay 4. Papież Roku 1288. Konſtytucyą ſwoią, ktora ſie poczyna: *Reducentes ad ſedulæ &c. Dat. Reate Idib: Maij, Pontif: Anno* 1. ferował dekret, áby wſzytkie iáłmużny, y Ofiáry z Kośćiołká Pánny MARYI Anielſkiey, do Kośćiołá Aſſyſkiego, w ktorym Ciáło Oycá S. zoſtáie, ná konſerwá-

Ná Repáracyą y Konſerwácyą Bázyliki Aſſyskiey y Klaſztorá Stolicá Apoſtolska obmyśliłá ſpoſob.

ſerwácyą, repárácyą, y Ornáment oddawáne były. Poki *PP. Conventuales* przy pomienionym Kośćiołku zoſtawáli, ten dekret Papieſki był záchowány w cále do Roku Páńſkiego 1415. ktorego ćiſz OO. *Conventuales* ten Kośćiołek *Portiunculæ* OO. Reformatom náznáczyli (: ktorzy ſie teraz de Obſervantia náżywáią :) od Brátá Páwłá de Trincis z Fulginá Láiczka nie dawno przed tym wynikłym. Ci tą kondycyą wźięli mieyſce, że ſie obligowáli wſzytkie iáłmużny pieniężne, woſki, y áppáraty Kośćiołkowi *Portiunculæ* ofiárowáne, oddawáć do Konwentu Aſſyſkiego, ktorego Kuſtoſz, miał im zoſtawiáć woſku y ápparatow według potrzeby: Co w cále záchowáli OO. Reformaći, ktorzy ná ten czás proteſtowáli ſie, że Regułę *ad literam*, bez gloſſy, bez przywileiow, iák byłá wola Brátá Páwłá ich Inſtytutorá, záchowáć mieli, y że pieniędzy áni przez ſię, áni przez wyſádzone Oſoby, bráć nigdy niechćieli, ále ie *PP. Conventualibus privilegiatis*, od ktorych im z dobrey woli, y áffektu *Sanctuarium Portiunculæ* pozwolone było, y pod ktorych záwſze Obedyencyą żyć obiecowáli, w cále y wiernie zoſtawáć przyrzekli. A to nietylko dla świádczenia poſłuſzeńſtwá rozkazom Papieſkim, y pokazánia Dobrodźieiom, y Przełożonym ſwoim należytey wdźięczności, ále teſz áby Regułę w cále záchowáli. Lecz gdy ſie *à Conventualitate*, álbo *à Communitate* Zakonu oddźieláć poczęli, y iuż własnych mieli Wikáryuſzow, ſtáráli ſie u Stolice Apoſtolſkiey, áby im iáka czaſtká z pieniędzy tám ofiárowánych wydźielona byłá, z kąd Roku 1454. od Mikołáiá 5. Papieżá otrzymáli *Breve*, ktorym Konwentowi Aſſyſkiemu przykazał,

zał, áby ná wyſtáwienie Dormitarzá *pro una tantum vice* dał *Florenos auri de Camera trecentos* do Konwentu P. MARYI Anielſkiey, z ktorey ſummy dawſzy OO. Aſſyſcy *florenos centum*, událi ſie do tegoſz Papieżá pokázuiąc mu umowę, ktorą mieli z OO. ná on czás Reformatámi, z ktorey informowawſzy ſie Papież *Breve* ſwoie *tanquam obreptitium* rewokował, deklaruiąc że żadnego waloru nie miáło, y Konwent Aſſyſki od ſolucyi *Ducentorum florenorum* uwolnił. Diploma tey rewokácyi poczyna ſie: *Mandavimus dudum &c. Dat. Rom: die* 16. *Febr.* 1454. *Pontif. Anno* 7.

140. Succeſsivè ćiſz OO. Reformaći, teraz Obſerwánći otrzymáli ſobie byli ná Rok 1457. z tychże tám ofiar Dukatow 40. *vigore Brevis* ktore ſie poczyna: *Decet & convenit &c. Dat. Rom: Idibus Septemb: ejuſdem Anni.* Ale to Breve Pius II. Calixta III. Sukceſſor, ktorego to było, rewokował *ſuis literis incipiẽtibus, vidimus literas &c. Dat. Florentiæ die* 1. *Maij* 1459. y cáłą Ofertę Kośćiołowi Aſſyſkiemu przyſądźił. Podobne Brevia wychodźiły zá czáſow Leoná X. y Grzegorzá XIII. iáko z ich Konſtytucyi doczytáć ſie káżdy może. Nie dotrzymánie umowy.

141. Oprocz náznáczonych ná konſerwácyą Fábryki Aſſyſkiey prowentow Sixtus 4. Papież uważáiąc od Zachodu Fábrykę do ruiny ſkłonną, kazał z głębokich fundamentow wyprowádźić ſzeroką, y wielką podporę, po Włoſku ſcárpę z ſámego ćioſánego kámienia, ná ktorą przyłożył ſie wielce łáſkáwy ná Zákon Idźi Kárdynał Albernoćci dawſzy kilká tyśięcy czerwonych złotych. Nád to pomieniony Papież Odpuſt Zupełny *per modum Iubilæi*, nádał wſzytkim wiernym náwiedzáiącym Ná co odpuſt Zupełny per modum Jubilæi w Aſſyżu.

O3 Bazy-

Bázylikę Aſſyſką w Anniwerſarz *Translationis* Ciáłá S. Oycá Fránćiſzká, ſpowiádáiącym ſie, y kommunikuiącym, y iáką według przemożenia dáiącym iáłmużnę, ná konſerwacyą pomienionego Kośćiołá álbo Klaſztorá. Diplomá záczyna ſie: *Quamvis Altiſsimus &c. Dat. Aſsiſii* 1476. 8. *Kal. Septemb. Pontif: Anno* 6. To Diplomá wielce godne czytánia.

Relikwie S. Bázyliki Aſſyſkiey.

142 Aczkolwiek iuż wiele Ozdob, y Ornámentow S. Bázyliki Aſſyſkiey wyráźiłem wyżey, oſobliwſze iednák náſtępuią, to ieſt ſławne Chryſtuſá Páná, Nayśw: Pánny, Ianá S. Chrzćićielá, Apoſtołow, Męczennikow, Pánien, S. O. Fránćiſzká, y innych Swiętych Relikwie, ktore, wſzytkie práwie Naywyżśi Kośćiołá Bożego Biſkupi, álbo wielkiego imienia Xiążętá, tey tám dárowáli Swiątnicy.

Krzyż znáczney wielkośći Drzewá Krzyżá S. w złoćie od Grzeg: 9. Papieżá.

Pártykułá przytym Krzyżá S.

143. Grzegorz 9. Papież Roku 1230. ná przenieśienie S. Depozytu z Kośćiołá S. Ierzego do Bázyliki Aſſyſkiey od ſiebie fundowáney, przyſłał Krzyż, áby był ſtáwiány ná Wielkim Ołtarzu z Drzewá Krzyżá S. *cum duplici per transverſum aſſerculo* ná kſztałt Pátryárchálnego wielce znáczney wielkośći, w złotym więkſzym krzyżu zámkniony: *ut priſca referunt monumenta:* ktory teraz ieſzcze w więkſzym śrebrnym ieſt Relikwiarzu, zá iáſnym widoczny krzyſztałem. Ieſt tákże druga tegoż Zbáwiennego Drzewá Pártykułá, ktorą ieden Wielki Żołnierz Konſtántynopolitáńſki przyſłał.

Od S. Ludwiká Krolá Fránc: Głog cáły ćierniowey Korony P. Jezuſá.

144. S. Ludwik Krol Fráncuſki gdy Roku 1260 Swiętą odpráwował peregrynácyą, do Aſſyżá przybywſzy, dárował Bázylice Aſſyſkiey cáłą Tarń, alias Głog z ćierniowey Korony Zbáwićielá, ktorą konſerwuią w

Taber-

Tábernáculum złote ſztuki máiącym ná gałkách z drogich kámieni, pod ktoremi ieſt báſis, álbo dno okrągłe złote. Tá *Spina* ma w około ſzkłá iáſne, przez ktore ią widáć. Temu Swiętemu Krolowi OO. Aſſyſcy dárowáli wzáiemnie poduſzkę konopną plewámi nátkáną, ná ktorey gdy miał umieráć głowę ſwoię ſkłonił Fránćiſzek S. Tá Relikwia ieſt w wielkiey obſerwáncyi w Páryżu w Káplicy Krolewſkiey.

145. Mikołay 5 Pap. gdy Roku 1454. do Aſſyżá przyiáchał, y Ciáło S. Fránćiſzká cudownie ſtoiące widźiał, dárował Kośćiołowi Aſſyſkiemu koniec goździá, ktorym był Chryſtus do Krzyżá przybity, ieſt w śrebrnym czworográniáſtym *Tabernaculum*, widáć go przez krzyſztały w koło.

Konieč goździá, ktorym był P. Jezus do Krzyżá przybity.

146. Sixtus 4. Papież obaczywſzy Ciáło S. Oycá Fráncíſzká ſtoiące, dárował kray Rekawa Purpury, w ktorą był Chryſtus pod czás Męki ſwoiey obleczony, y część Suknie P. IEZUSA nie ſzytey, ále rękámi Nayświęt: Pánny dźianey; te Relikwie *extraxit* pomieniony Papież w Rzymie *ex Sancta Sanctorum*, y Kośćiołowi Aſſyſkiemu dárował. Są w ſzerokim Srebrnym Relikwiarzu zá ſzkłem przezroczyſtym.

Kray Rękawá Purpury y część Suknie tkáney P. Jezuſá od Sixt. 4. Pap.

147. Clemens 4. Pap: mieſzkáiąc w Aſſyżu Roku 1266. obaczywſzy Ciało S. Fránćiſzká w grobie Stoiące, dárował ſliczne krzyſztałowe naczynie, w ktorym kilká Kropel Mleká Nayś. Pánny To naczynie ieſt w śrebrnym tábernáculum. Tenże Papież dał káwałek Suknie, páſá, y nieco Włoſow Nayś: Pánny w innym śrebrnym naczyniu.

Od Clemenſá 4 Pap Mleko, Suknie, Páſá káwałek, y włoſy Nayś: Pánny.

148. Innocentius 4. Pap. żebro S. Ianá Chrzćićielá z wielą

Innoc. 4. Pap

dał żebro S. ſtaná Chrzćićielá.

wielą innych Relikwii oſobliwych w Ołtarzu Wielkim pod czás Konſekrácyi Kośćiołá Roku 1253 lokował.

149. W ſrebney Trunience konſerwuią ſie dwá pálcow członki, ieden S. Piotrá drugi S. Páwłá, Apoſtołow. Item w Relikwiarzu płaſkim bárdzo pięknym, ieſt káwałek Skory S. Bártłomieiá wyćiągnioney. W innych drogich Relikwiarzch, inſzych wſzytkich Apoſtołow ſą Relikwie, ktore wſzytkie przywiozł z ſobą Sixtus 4. Pap. z Rzymu: Zkąd znowu przez Mágiſtrá Fránćiſzká Sampſoná Generałá Zakonu, przyſłał do tegoſz Kośćiołá Relikwie, S. Anny, Mátki Nayś: Pánny, S. Máryi Mágdáleny, S. Kátárzyny P. y M. S. Błáżeiá B. y Męczen. y innych Swiętych, iedne w złotych, drugie w śrebrnych Relikwiarzách.

Relikwie rożne od Sixtuſá 4. Papieżá.

150. W śrebrney y ważney Trunience, ieſt cáłe Rámię S. Stániſłáwá Biſkupá Krákowſkiego, Męczenniká od Nayprzewielebnieyſzey Kápituły Kátedrálney Krákowſkiey, rázem z Trunienką przyſłáne, á to ná pámiątkę Kánonizácyi Iego od Innocencyuſzá 4. Pap. Roku 1253. w Kośćiele Fránćiſzkáńſkim Aſſyſkim, w dźień Ran S. Oycá Fránćiſzká, to ieſt Dniá 17. Wrześniá odpráwioney. W ktorym tákże Kośćiele, ieſt Ołtarz S. Stániſłáwá od Teyże Przeświętney Kápituły ſpráwiony. Od ktorego tákże czáſu według ſubmiſſyi *nomine omnium ſucceſsive futurorum Epiſcoporum Cracovienſium* S. Konwentowi Aſſyſkiemu od Poſłow álbo Komiſarzow Kroleſtwá Polſkiego ná pomienioną Kánonizácyą poſłanych dáney, Ritrákty Ich MM. Biſkupow Krákowſkich umárłych y pieniędzy ſto ſzkutow do Aſſyżá z Polſki poſyłáć záczęto. Iż tedy z wielką *ratione tantæ loci diſtantiæ*, mogł ſie

Rámię S. Stániſłáwá, Biſkupá Krák: Męczenniká.

ſie przerzeczoney obowiązek wypełnić trudnośćią, dla tego OO. Fráncíſzkáni Krákowſcy *in vim* tych Obrázow y ſummy pomienioney dáli Konwentowi Aſſyſkięmu Oſobę S. Fránćiſzká trzyłokćiową śrebrną, ktora ſto dwádźieśćiá ważyłá grzywien, á OO. Aſſyſcy záś nię Ceſſyą práwá ſwego Konwentowi Krákowſkiemu S. Fránćiſzká uczynili. Z początku *Succeßores* Ich MM. Biſkupow zmárłych Obrázy ná deſkách málowáne dawáli, ktore potym widząc mieyſce ſpoſobne przemienione w koſztowne y bárdzo ozdobne ſuto złoćiſte Epitaphia, ktore że więcey zábieráią mieyſcá, więkſza by teſz nád ſto ſzkutow być powinná ſolucya. Biskupow Kráks Epitáphia u OO. Fránćiſzk. w Krákowie.

151. Trzy Buſty śrebrne, w ktorych iednym ſą trzy Głowy, w innych po piąći Głow Towárzyſzek S. Vrſzule ieſt, te według trádycyi Stárych Oycow Aſſyſkich ſą tám przywieźione, *à quodam Reverendiſsimo Patre Soc: Ieſu Generali*, y dárowáne. S. Urſzule Towárzyſzek Głowy od Náyprzew. Soc. Ies. Generałá dárowáne.

152. Głowá S. Gereoná Męczen: Tebáńſkiego Woyſká niegdy ſławnego Zołnierzá w Trunience śrebrney od Xiążęćiá Sabaudii tu przyſłána. S. Gereoná Męczen. Głowa.

153. Trzy Obrázy ná drewnie od S. Łukaſzá málowáne od Sixtá 4. Papieżá *ex Sancta Sanctorum* w Rzymie wźięte, á Kośćiołowi Aſſyſkiemu dárowáne, ieden Nayś: Pánny, Páná IEZUSA ná Ręku piáſtuiącey, drugi tákże Nayś: Pánny, P. IEZUSA z krzyżá zdiętego ná kolánách trzymáiącey, trzeći Sálwátorá Twarz reprezentuie, ktoremu náder podobny w Rzymſkiey Láteráńſkiey Bázylice wielkim ludźie weneruią nabożeńſtwem. Trzy Obrázy od S. Łukaſzá málowáne á od Sixta 4. Pap. dárowáne.

154. W Monſtráncyi śrebrney Plaſter ſkorzány we środku przerznięty, ktory S. Oćiec Fránćiſzek ná Ránę Plaſter, ktory Fránćiſzek S.

P Boku

przykładalná Ránę w Boku.

Boku ſwego przykłádał. Ten Plaſter krwią ſkropiony przyſchłą, wyraża figurę Rány w Boku S. Fránćiſzká. Z tym Relikwiarzem co rocznie w dźień Bliznow bywa Proceſſya Solenna po Mieśćie Aſſyſkim.

Trzewiki, y Szkárpetki S. Fránćiſzká.

155. Relikwiarz śrebrny, w ktorym pará trzewikow, ktore Oćiec S. Fránćiſzek nośił po odebránych Bliznách, y pará ſzkárpetek wełniánych, ktore S. Klará robiłá, ná oboygu znáć krew z tych Ran Swiętych.

Cilicium S. Fránćiſzká.

156. Skrzyneczká śrebrna, w ktorey ieſt Cilicium z włoſow, álbo śierći Wielbłądowey, ktore nośił Fránćiſzek S.

Suknia, ktora niżeli umárł S. Fránćiſzek był nákryty.

157. Skrzynká śrebrna ſpora, w ktorey ieſt Suknia z białey wełny, ktorą niżeli umárł był nákryty Fránćiſzek S. znáć ná niey krew z Boku S. Oycá. Tę ſuknią B. Iákubá Rzymiánká między innemi rzeczámi ná Pogrzeb S. Fránćiſzká przywiozłá.

Káptur S. Frã ćiſzká okrągły.

158. Skrzynká drewniána Máteryą śrebną litą korálámi háftowána, w ktorey ſie konſerwuie cáły Káptur, S. Oycá Fránćiſzká *in forma rotunda.*

Benedykcya S. O. Fránćiſzká.

159. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ſie konſerwuie Benedykcya S. Oycá Fránćiſzká, Iego właſną ná párgáminie nápiſána Ręką, ná ktorey ieſt wyrážony ná ſpodźie znák T z czołá S. Fránćiſzká, gdy ná nie tę ſwoię przyłożył był Benedykcyą. Tą ſwoią Benedykcyą uwolnił S. O. B. Leoná od ćiężkiey pokuſy. Co rocznie w dźień pierwſzy Sierpniá nośi tę Benedykcyą w Proceſſyi do Porcyunkule, gdy ſie ma otwieráć Odpuſt Nayś: Pánny MARYI Anielſkiey, ieden Kápłan z OO. Aſſyſkich w komzą, w ſtołę, y kápę ubrány. Ná tey Benedykcyi mnieyſzemi czerwonemi literámi nápiſał

pomie-

pomieniony B. Leo, te słowá: *Istam Benedictionem scripsit manu sua B. Franciscus mihi Fratri Leoni.* Text tey S. Benedykcyi ieſt ex lib: Numer: Cap: 6. ten. *Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, ostendat faciem suam tibi, & misereatur tui, convertat vultum suum ad te, & det tibi pacem.* T *Dominus benedicat te. Amen.*

160. Krzyz wyſoki z ślicznego krzyſztału, w ktorego środku ieſt Pártykułá Krzyżá S. ktory S. Bonáwenturá będąc Generałem Zakonu, gdy Kápitułę w Aſſyżu odpráwiał, dárował. Krzyż od S. Bonáwētury

161. Kropielniczká ná wodę świeconą z iednego drogiego kámieniá Achátek názwánego, ktorey Leo II. Papież zážywał: *pretium* Iey ſzkutow Rzymſkich ośmſet, iáko teſz kropidełko śrebrne wielkiey ſtymy z roboty, ktore S. Ludwik Biſkup náſzego Zakonu dárował. Kropielniczká od S. Lud. Bisk: Zakonu náſzego.

162. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ieſt káwałek ſukná ſkropionego krwią Przenaydrożſzą Chryſtusá pod czás Męki Iego, dárowány od S. Bonáwentury. Káwałek ſukná krwią Jezuſową skropiony:

163 Státua niewielka śrebrna S. Fránćiſzká, wedle ktorego po práwey ręce klęczy Zakonnicá tákże śrebrna, á Fránćiſzek S. trzyma w Ręce Relikwiarz, w ktorym ſą włoſy Iego. Włoſy S. O. Fránćiſzká.

164. Rąmá wielka kwádratowa z kompárdymentámi śrebrna, w ktorey ſie konſerwuie Oryginał Reguły Cáłego Zakonu Bráći Mnieyſzych, z inſpirácyi Boſkiey od S. O. Fránćiſzká uformowáney, á od B. Leoná Spowiedniká Iego y Socyuſzá nápiſáney, á potym od Honoryuſzá trzećiego Papieżá potwierdzoney, ktorey to Reguły Oryginał z Ołowiánym ſtęplem Papieſkim, ſam S. Oćiec z wielką uczćiwośćią, y nabożenſtwem ná pierśiách nośił. Oryginał Reguły Bráći Mnieyſzych Cáłego Zakonu.

P 2 165.

Relikw: S. Ianá Chrzćićielá, y S. Kátárzyny.

165. Relikwiarzyk niewielki śrebrny, w ktorym ieſt trochę popiołu S. Ianá Chrzćićielá, y nieco z Grobu S. Kátárzyny.

Głowá B. Rufiná.

166. Skrzyneczká śrebrna, w ktorey ieſt Głowá B. Rufiná Aſſyſzczyká, y część Hábitu Iego, y Cylicyum.

Offic: Nayś: M. P. ktorego záżywał S. Bonaw:

167. Officium Nayś. M. P., ktorego záżywał S. Bonáwenturá Kárdynał, w śrebro opráwne.

Infułá S. Károlá Boromeuſzá.

168. Infułá S. Károlá Boromeuſzá, Kárdynałá, y Arcybiſkupá Medyoláńſkiego, Protektorá Zakonu S. Fránćiſzká, u S. Stolice Apoſtolſkiey.

Rożne S. Relikwie.

169. Skrzynká śrebrna pozłocona, w ktorey część Głowy S. Gorgoniuſzá Męczenn: Kámienie ktoremi kámienowáno S. Szczepaná. Relikwie SS. Zakonu Náſzego Męczen. to ieſt, Piotrá, Berárdá, Akurſego, Adiutego, y Otoná. Tákże Relikwie B. Idźiego, y B. Konrádá, Towárzyſzow S. O. Fránćiſzká.

Biblia S. Ludwiká Bisk.

170 Biblia S. pomienionego S. Ludwiká Biſkupá Zakonniká náſzego.

Relikwia S. Kátárzyny P. y Męczenn.

171. Relikwiarz okrągły krzyſztałowy w śrebro opráwny, w ktorym ieſt część Szczeki, nieco Włoſow, y w ámpułce Krwie S. Kátárzyny Alexándryiſkiey P. y M. w drugiey ámpułce mánná S. Mikołáiá Biſkupá. Niech ſie nikt temu niedźiwuie żem tu położył Relikwią S. Kátárzyny Ktorey Ciáło według Trádycyi, od Aniołow ná gorze Sinái pogrzebione, albowiem iey S. Ciáłá y grobu Relikwie, po rożnych znáyduią ſie Kośćiołach autentyczne, iáko y w Krákowie u WW. OO. Iezuitow w Kośćiele S. Piotrá.

Rożne Relikwie.

172. Krzyż śrebny bárdzo miſterny. wtorym ſą rożne Relikwie.

173.

173. Skrzyneczká złoćista, w ktorey ieſt cáły káptur B. Bernárdá Quintavalle, pierwſzego Socyuſzá S. O. *Káptur B. Quintavalle pierwſzego Socyuſzá S. Fránćiſzká.*

174. Relikwiarz śrebrny bárdzo piekney roboty, w ktorym ieſt część Hábitu, y Chordy S. Antoniego Padewſk. *Część Habitu y Chordy S. Anton. Pade:*

175. Skrzyneczká, w ktorey káwałek Głowy S. Koſtá Męczen: káwałek kámieniá z owey chátki, w ktorey Chryſtus poſzcząc ná puſzczy mieſzkał, y káwalek kámieniá z Grobu Nayś: Pánny, y inſze Relikwie. *Rożne Relikwie.*

176. Niewielki kielich, z ktorego Fránćiſzek S. po kommunii brał puryfikácyą. *Kielich S. F.*

177. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ieſt Głowá S. Iákubá Większego Apoſtołá. *Głowá S. Iákubá Apoſt.*

178. Ramá śrebrna kwádratowa, wktorey ieſt Pártykułá Drzewá Krzyżá S. kawáłek trzćiny, ktorą Chryſtus w Purpurę ubrány w Ręce trzymał, káwałek gębki, ktorą go ná krzyżu żołćią z octem nápawáno. Nád to Relikwie SS. Sebáſtyáná, y Apollinárá MM. *Relikwie Męki Jezuſowey*

179. Krzyżyk niewielki zrobiony z laſki S. O. Fránćiſzká, ktorego przed ſámą śmierćią záżywał. *Krzyżyk z laski S. Franc.*

180. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ieſt ząb, y pálec, y káwálec gárłá S. Błáżeiá, Biſkupá y Męcenn. *Relikwie S. Błáżeiá.*

181. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt Hábit B. Anioła z Reátu, Sociuſzá S. O. Fránćiſzká. *Habit B. Anioła Soc: S. F.*

182. Relikwiarz śrebrny, w ktorym połowá głogu ćierniowego z korony P. IEZUSA. *Głog z Cierniowey Korony.*

183. Xięgá Ewángelii, y Epiſtoł, álbo Liſtow, w śrebro oprawna, S. Ludwika Biſk: Toloſanſkiego. *Xięgá.*

184. Oſobká nie wielka S. O. Fránćiſzká, w ktorey bázie, álbo ſpodźie, ieſt część powrożá, ktory ná gołym Ciele był ználeźiony, po śmierći Iego. *Część powrożá.*

Mszał 185. Mszał w śrebro oprawny, ktorego zażywał S. Ludwik, Biskup Tolosanski.

Od Mikołáiá 4. Pap. Trunienká śrebrna złoćista z rożnemi Relikwiámi. 186. Trunienká śrebrna złoćista drogiemi sádzona kámieniámi dárowána od Mikołáiá 4. Papieżá, w ktorey sie konserwuie ieden pálec S. Ięd rzeiá Apostołá, kośći S. Máteuszá, SS. Filipá y Iákubá, y innych Apostołow. Relikwie S. Ianá Chrzćićielá: Część stuły S. Iákubá Apostołá, S. Wáwrzyńcá Relikwie, y Swiętych Niewinniątek. Ná wierzchu tey Trunienki iest krzyżyk, w ktorym iest Pártykułá Drzewá Krzyżá S.

Część druga powrożá. 187. Druga Osobká tákże śrebrna S. Fránćiszká w ktorey ná spodźie iest druga część powrożá, ktory ná gołym Ciele nośił ten Swięty.

Część Stołu przy ktorym byłá Wieczerza Pánska. 188. Kwádrat bláchą śrebrną pokryty, w ktorym iest część Stołu, ná ktorym Chrystus spráwił ostátnią Vczniom swoim Wieczerzą, to iest, u ktorego P. IEZUS śiedząc z Apostołámi postánowił Ciáłá, y krwie swoiey Przenayświętszey SAKRAMENT.

Pártykułá Krzyżá S. w ogniu probowána. 189. Relikwiarz śrebrny, w ktorym sie konserwuie spora Pártykułá Drzewá Krzyżá S. dárowána od Mikołáiá 4. Papieżá, á od Páwłá trzećiego tákże Papieżá w ogniu doświádczona, w ktorym przez trzy godźiny będąc nienáruszona zostáłá.

Rożne Swiętych Relikwie 190. Naczynie ná ksztáłt Puáru z przykrywadkiem krzyształowe, w ktorym rożne Relikwie.

191. Krzyż śrebrny złocisty z dwiemá Aniołámi drogiemi sádzony kámieniámi, w ktorym iest wiele SS. Relikwii.

Kielich od Mikołáiá 4. Papieża. 192. Kielich śrebrny złoćistey kosztowney roboty, dárowány od Mikołáiá 4. Papieżá, ktory wszytkim co

z nim

z nim Mſzą S. máią pozwolił czterdźieśći dni odpuſtu.

193. Relikwiarz od S. Bonáwentury, gdy był Generałem Zakonu dárowány, w ktorym między innemi Relikwiámi, ieſt káwáłek Stołu, przy ktorym Chryſtus w Kánie Gálileyſkiey wodę w wino przemienił. Część Stołu przy ktorym Chryſt⁹ Wodę w Wino przemienił.

194. Skrzynká złoćiſta, w ktorey ieſt cáły Káptur B. Leoná Witerbſkiego Socyuſzá S. O. Fránćiſzká. Káptur B. Leoná.

195. Skrzynká Hebánowa śrebrne ſztuczki máiąca, w ktorey ſie konſerwuią trzy Głowy, iedna S. Gereoná Męczenniká, á dwie SS. Iego Towárzyſzow MM. Trzy Głowy Męczenskie.

196. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ſą nie ktore Sukná káwáłki łzámi pokutnemi, y krwią S. O. Fránćiſzká ſkropione. Sukná káwałki łzámi, y krwią S. Fr. skropione.

197. Krzyż z koralu náder przedniego, u ktorego nogá śrebrna z P. IEZUSEM wiſzącym we środku, dárowany od S. Ludwiká Biſkupá Toloſánſkiego. Krzyż Koralowy od S. Ludwiká.

198. Szeroka ſześć grániaſta Tablicá na kwádratowey Báźie ſtoiąca, ślicznie w koło ſznicerſką rzeźbą ádornowána, ná ktorey z obu ſtron Imie IEzus ieſt od S. Bernárdyná Seneńskiego, gdy w S. Bázylice Aſſyskiey kázywał odmálowána, ná publiczną Weneracyą wyſtáwiona ná Ołtarzu S. Iana Chrzćićielá. Tablicá, ná ktorey Imię JEzus od S. Bernárdyná Seneskie: málowane.

199. Krzyżyk máły Biskupi, ktory S. Ludwik ná pierśiách nośił. Krzyżyk S. Ludw: Bisk.

200. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ſie konſerwuie káwałek ſłupá, u ktorego Chryſtus Pan był biczowány, y káwałek powrozá, ktorym do niego był przywiązány, y káwałek Grobu Páńskiego dárowány od Ioánny Krolowy Fráncuskiey. Káwałek kolumny, przy ktorey Xtus był biczowány, y powrozá, y Grobu Páńskiego.

Máterya w ktora Ciáło S. Fránć. po śmierći było obwinione.

201. Sztuká Máteryi iedwabney czerwoney w złote Roże háftowáney, w ktore było obwinione po śmierći Ciáło S. O. Fránćiſzká, od Szláchetney Rzymskiey Iákoby ná to przywieźiona do Aſſyzá, ná ktorey znáć Krew, ktora ćiekłá z Ran S. Fránćiſzká.

Oobká drewniána z drzewá Cudownego.

202. Niewielka Oſobká S. Fránćiſzká zrobiona z owego drzewá, ktore Roku 1225. przez iednę noc urosło, z laski Tegoſz Swiętego, od niego w źiemi utchniętey.

Welum S. Agáty.

203. Skrzyneczká śrebrná, w ktorey ieſt Welum S. Agáty P. y Męczenniczki.

Relikwie S. Bernárdá, y Koſmy S.

204. Relikwiarz ſrebrny, w ktorym ſą Relikwie S. Bernárdá Opátá, y S. Koſmy Męczenniká

Hábit B. Jlluminatá.

205. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt Hábit B. Illuminatá Socyuſzá S. O. Fránćiſzká.

Relikwie od Sixtá 4 Pap.

206. Cztery iednákowe Tablice pełne Relikwii ktore Sixtus 4. Papież *extraxit Romæ ex Sancta Sanctorum*, y S. Aſſyskiey dárował Bazylice.

Hábit B. Sylweſtrá.

207. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt Hábit B. Sylweſtrá Sciffiego Szláchćicá Aſſyskiego z Fámilii S. Klary, ktory był naprzod Kanonikiem Kátedrálnym Aſſyskim, á potym zoſtał Towárzyſzem S. O. Fránćiſzká.

Rozgá Moyżeſzowá.

208. Relikwiarz ſrebrny, w ktorym ieſt pártykułá Rozgi cudotworney Moyżeſzowey, dárowána od Mikołáiá 4. Papieżá.

Krucyfix z laski S. Fránćiſzká.

209. Krucyfix z ślicznym áffektem zrobiony z laski, ktorey záżywał S. Fránćiſzek po odebránych Bliznách.

S. Mágdáleny y Cecylii Relikwie.

210. Relikwiarz ſrebrny, w ktorym ſą Relikwie S. *M*áryi Mágdáleny, y S. Cecylii Pánny, y Męczen:

211. Ob.

211. Obraz śrebrny kwádratowy, w ktorym Pártykułá Suknie S. Iędrzeiá Apoſtołá, y Pártykułá Hábitu, y Chordy, y nieco Włoſow S. Ludwiká Biſk: náſzego.

Pártykuły Sukien SS. Ięd rzeiá y Ludwiká Bisk:

212. Rámię cáłe S. Geruncyuſzá Biſkupá Męczen.

Rámię S. Geruncyuſzá M.

213. Welum Nayś Maryi Pánny, ktorym nákryłá nowonárodzonego P. Iezusa, ále o tym rzetelnieyſza będźie niżey relácya.

Welũ Nyaśw: Pánny.

214. Pomienionych tu Pryncypálnieyſzych Relikwiarzow, Krzyżow, y Trunienek ieſt wizerunek ná kárćie wyráżny doſkonále w gánkách dolnych OO. Fránćiſzkánow Krákowſkich, przy Forćie.

Wizerunek Relikwiarzow Aſſysk.

215. Między wſzytkiemi, w ktore S. Bázyliká Aſſyſka obfituie Relikwiámi, w oſobliwey u ludźi pobożnych ieſt wenerácyi Welum Nayś: Maryi P. ná ktore ſámá przędłá, ktore ſámá tkáłá, ná głowie nośiłá, y ktorym w ſtáience Betleemſkiey, národzonego P. Iezusa w złobie leżącego nákryłá. Tá Swięta nieoſzácowána Skárbu Duchownego Perłá, do świątnice Aſſyſkiey, tákim ſie doſtáłá ſpoſobem, iáko ſtáropiſána náucza Xięgá, y niema Piktur wyrażá Hiſtorya. Tomáſz Vrſini Xiążę Rzymſki Graff Mánupelſki w młodośći wieku w expedycyi przećiw Sárácenom po śmierći S. Ludwiká Krolá Fráncuſkiego *pro recuperanda Terra Sancta* Floty Włoſkiey Amirał w niewolą wźiął pewnego Sárácená Komendántá Dámáſzku. Ten chcąc ſie z niewoli wykupić zwyćięzcy ſwemu, dáć ſkarb obiecał, ktoryby Chrześćiánie zá naywiękſzy u śiebie mieli, to ieſt *Welum*, ktorym Marya Syná ſwego narodzonego nákryłá, á on go między inną z Kośćiołá Ierozolimſkiego zdobyczą doſtał. Zezwolił ná to Vrſini, ieżeli dokument

Tomaſzowi Urſiniemu dał Sárácen zá okup z niewoli Welum Nayś. Pánny.

Q

ment będźie. Ze tedy oddał ſkrzyneczkę, w ktorey tá S. Relikwia ſchowána byłá, y przy niey ználeźione były *Literæ teſtimoniales* dawnego Pátryárchy Ierozolimſkiego, puſzczony wolno Sárácen zoſtał. Po ſkończoney przez kompozycyą z Sárácenámi woynie, gdy Vrſini do Rzymu wracáiąc, bliſko był Krety, wielka ná morzu powſtáłá náwálność, ták iż nie tylko żołnierze, ále y ſámi żeglarze deſperuiąc opuśćili ręce, y iedney tylko czekáli śmierći, on Welum z ſkrzynki dobywſzy przećiw wiátrom rozćiągnął, y do Nayś: Pánny o rátunek wſzytkim z ſobą wołáć rozkazał. Co gdy nabożnie zrobili nátychmiaſt rozſzedłſzy ſie chmury, wiátry uſtawſzy, morze uſpokoiło, á ſłońce záiáśniawſzy, pogodę, y beśpieczeńſtwo przynioſło.

Cud przez Welum Nayś: Pánny ná morzu.

216. Powroćiwſzy do Rzymu Vrſini długo deliberował, w ktorymby ten ſkarb S. miał złożyć Kośćiele: w tym w ćiężką západł chorobę, iż Medycy o żyćiu Iego wątpili. On Boga prośił, áby mu przed śmierćią wolą ſwoię obiáwić raczył. Po ktorey Modlitwie śpiącemu przyśnił ſie Fránćiſzek S. ktorego Vrſini był wielkim Dewotem, mowiący: Tomaſzu zdrow będźieſz, ieżeli Welum Pánny mnie náznáczone oddaſz. Z ráná widzenie owo przytomnym powiedźiał krewnym, ktorzy z ták wiekiego niechcąc być obráni ſkárbu, perſwádowáć poczęli, żeby ſie zátrzymał, mowiąc: że to nie było *veritatis myſterium* ále *purum ſomnium*, y ták rzecz w odwłokę poſzłá. W tym áffekcya *Cancri* w pierśiách chorego wielce gorę bráłá. Lecz S. Fránćiſzek powtornie ſie choremu pokazał, powtarzáiąc co przedtym mowił, nákoniec przydał: *alioquin morieris:*

Welũ Nayś: Pánny iák ſie do Kośćiołá Aſſyskiego doſtáło.

ris: ktoremu chory powiedźiał: *Promitto*: y ocknąwszy *spopondit deliberatè*: y záraz też nád nádźieię Medykow przychodźić do zdrowia począł, do ktorego niżeli zupełnie przyszedł, w kompánii wielu swoich koligatow do Assyżá wybrał sie, gdźie 11. dniá Márcá Roku 1320. zá Ianá 22. Papieżá stánąwszy, do Kośćiołá, Kustoszá, y Zakonnikow przyzwawszy, przed wielkim Ołtarzem poklęknął dźiękuiąc S. O. Fráńćiszkowi zá zdrowie: potym do skrzynki otworzył, Welum Nayśw: Pánny pokazał, rzecz wszytkę powiedźiał, y Kustoszowi oddał. Kustoż przyzwał ná to trzech *Notarios Publicos*, to iest *Petrum Pacciatellum Onuphrium Lutium*, & *Nicolaum Lutium*, Ktorzy świádkow przyzwawszy tegoż dniá záraz *Solemni instrumento, totam facti seriem* opisáli. Kustoszem był ná ten czás *Fr. Philippus Baciucci S. T. D.*

217. Tego wielkiego Swiętego OO. Assyscy nábywszy Dáru: w głębszey Zákrystyi ná mieyscu nayprzystoynieyszym, bogáto ubránym, pod kilką kluczow złożyli. Nad Armarium złotemi literámi to nápisawszy: *Virginis hic Velum cunctaq; Sacra latent.* Mieysce ná ktorym Welum Nayś: P. lokowáne.

218. Nabożeństwá nietylko ludźi Assyskich, ále y obcych, ku tey S. Relikwii (: ktora od pobożnego iednego Nászego Zakonniká *Minorum Conventualium* wielce godnym Pánegirykiem iest pokazána, *Specialissimum Divini Pueri*, & *purissimæ Ejus Matris pignus* :) dostátecznie wyráźić, y opisáć nie można. Dwá rázy tylko w Rok ludowi niezliczonemu ze wszytkich Doliny Spoletáńskiey Miast, Miasteczek, y wiosek przychodzącemu iáwnie pokazuią Welum Nayś: Pánny. Raz dniá 25. Márcá kiedy Archánioł zwiástował Wćielenie Słowá Przedwie-

Solenna Processya z Welum Nayś P. cznego w Zywoćie Nayś: Pánny, naprzod w Kośćiele Porcyunkuli. drugi ná ſzerokim przed Kośćiołem OO. Obſerwántow plácu, trzeći przed náſzym Aſſyſkim Kośćiołem, ktorą funkcyą ſąm Kuſtoſz odpráwuie w Kápę ubrány pokázuiąc ią ludźiom, y záraz ná cztery częśći Swiátá benedykuiąc. Z tą álbowiem S. Relikwią do pomienionego Kośćiolá Porcyunkule, bywa w dźień Zwiáſtowánia Nayś: Pánny Solenna Proceſſya, ktorą cztech náſzych OO. w Dálmátyki ubránych ná Feretrum poſtáwioną nieśie: Muzyká śliczna poprzedza, Gwárdye, y Zołnierze Mieyſcy, otaczáią: Przyſzedłſzy przed Kośćioł Porcyunkule, ná gánku nád drzwiámi Kośćiołá ná to wyſtáwionym z náſzych OO. ieden Kazánie miewa, po Kazániu *Processionaliter* przez Kośćioł w koło przeſzedłſzy názad ſie wráca. rzecz bárdzo widźieć ieſt piekna, iák prętko Kuſtoſz podnośić poczyna tę Swiętą Relikwią, ták záraz wſzytek lud niezliczony poklęknąwſzy ućiſzy ſie, á gdy nią benedykowáć zácznie, wſzyſcy wołáć zączną *Misericordia, Misericordia.* Mowi Autor Xiążki *Collis Paradisi*, że ſąm ná oczy ſwoie widźiał Kárdynałow, Biſkupow, Práłatow, Pánow rożnych, tym nabożnym ludźi do Boga o miłośierdźie wołániem, do rzewliwego pobudzonych płáczu.

Dwá rázy w Rok iáwnie pokázuią to Welum Nayświęt: Pánny.

219. Rowną Ceremonią y Pompą noſzą tę Swiętą Relikwią, po náſzey wielkiey przed Kośćiołem Aſſyſkim Cyrcumferencyi w Poniedźiáłek Swiąteczny, ktorey podnoſzenie, y benedykcyą, áby ludźie widźieli w Mieśćie nie tylko do wyſokich gmáchow okien, ále y ná dáchy chodzą. Poty, poki ludźiom ná podnieśioną pátrzyć Kuſtoſz dopuſzcza, wielkie ludźi ućiſzenie, ále iák nią

W Poniedźiáłek Swiąteczny druga Processya z Welum Nayśi P.

pocznie

pocznie żegnáć, wſzyſcy głoſu dobywáiąc wołáią do BOGA o miłośierdźie.

220. Czás tych Proceſſyi, ieſt prętko po południu, áby ludźie wcześnie wroćić ſie mogli do domow. Wiele o tym ludźi ſtátecznie twierdźi, że iák prętko z Kośćiołá náſzego wynioſą to S. Welum, ták záraz proſto nád nim nad Báldáchinem pokázuie ſie śliczna bárdzo iáśnieiąca gwiazdá, y w koło nád nim idźie poty poki go do Kośćiołá názad nie wnioſą. Iákoſz widáć wiele ſobie tę gwiazdę pokázuiących, y wołáiących: *Ecce ſtella*: to ſie tráfia tylko w Poniedźiáłek Swiąteczny. Autor pomienioney Xiążki, ktory był wielce pobożnego żyćia, mowi: *Hoc evenit prædicta ſecunda Pentecoſtes die, cum ſol meridianus ardentius fervet. Illam aſpicere mihi pluries contigit, licet non potuerim in eam oculos figere, eò quod proceſſionaliter incedebam: & viſus, cujus debilitate laboro, non ita clare intueri permiſit, piæ tamen multitudini ſtandum.*

Czás tych Proceſſyi ieſt po południu prętko.

Nád Welum Nayś: Pánny ludźie pobożni widuią gwiazdę.

221. Obfite łáſki Nayśw: Pánná przez to ſwoie Welum S. ludźiom oświadcza. Z wielu, nie ktore autentyczne tu wſpomnię. Roku 1364. gdy po cáłey Vmbryi ſrogie gráſsowáło powietrze, Aſſyſcy Obywátele ácz ieſzcze wolni byli od tey plagi Boskiey, bliſkiey obawiáiąc ſie zarázy, poczęli z Miáſtá wyiezdzáć, y nie bliſko. OO. Aſſyscy, áby Miáſto puſtkámi nie ſtało, zá konſenſem Biskupá, ktory ná ten czás był *Fr. Bernardus Lagerius Minorita* Proceſſyą po Mieśćie uczynili z Welum Nayś: Pánny. Po ktorey nie tylko Miáſto Aſſyſkie powietrza uſzło, ále y wſzędźie záraz plagá Boſka uſtáłá.

Obfite łáski Nayś. Pana przez ſwoie Welum ludźiom oświadcza.

222. Zá Eugeniuſzá 4. Papieżá wielkie między tá-

mecznym Biſkupem, y Poteſtą były niechęći, nie było człowieká, áni ſpoſobu do pogodzenia ſrodze ánimuſzow záćiętych. Aſſyzánie dźielili ſię ná pártye, z kąd ćięſzkie przećiwnośći, y niepokoie w cáłym Mieśćie były Aſſyſkim. Gdy nádſzedł dźień Zwiáſtowánia Nayś: Pánny, káżdy znich oſobno do Kośćiołá Náſzego przybył, áby według zwyczáiu *cum Proceribus Comitatus Aßißienſis* Swiętey áſſyſtowáli funkcyi, gdy przyśli z Oycámi po Swięte Welum do Zákryſtyi, Biſkup poſzedł pocáłowáć go, po nim Poteſtás, y záraz *occulta vi* ták byli *internè* obádwá zmiękczeni, że ſkoczyli do śiebie publicznie ſie obłápiáiąc, y przepráſzáiąc, proteſtuiąc ſie przed Swiętym *Matris pulchræ dilectionis Welum*, że ſobie wſzytkie ſzczerze odpuſzczáli urázy, iákoſz od tego czáſu w wielkiey potym przyiáźni żyli. Z czego wielce cáłe ućieſzone Miáſto, zá cudowną rekoncyliácyą Mátce Boſkiey dźiękowáło.

Cudowne przy S. Welum Nayśw: Pāny dwoch wielkich nieprzyiáćioł pogodzenie.

223. Niewiáſtá iedná przez dwie lećie oćiemniáłá, gdy cáłowáłá to S. Welum, y modliłá ſie wzrok doſkonáły odebráłá.

Slepa cáłuiąc Welum S, przeźráłá.

224. Gdy pokázuią to S. Welum, z opętánych uſtępuią czárći, uſtáwiczne deſzcze, gdy ná ſupplikácye te S. wyſtáwiáią Relikwią, záraz uſtáią. Wiele innych támecznemu Miáſtu Nayś: Pánná przez ſwoie S. Welum oświadcza fáworow, iáko y Klaſztorowi, ktoremu ták wielki miłośći ſwoiey dáłá zadátek.

Czárći z opętánych ućiekáią, deſzcze uſtáią.

225. Tego S. Welum Relikwiarz wielce piekny, y wſpániáły, ieſt tákiey wagi z przedniego śrebrá, że do podnoſzenia iego trzebá dwoch álbo trzech Kápłanow, ſpráwiony od Alexándrá Kárdynałá Perettego Wnuká

Relikwiarz w ktorym ieſt Welum Nayś. Pánny.

Sixta

Sixtá 5. Papieżá, z obu ſtron przez Krzyſztały widáć tę S. Relikwią.

226. Ná ſtraż y konſerwácyą tego wielkiego Swię- tego ſkárbu, oprocz Kuſtoſzá, y deputowánych Oycow, káżdego *Triennium, Capitulum Conventûs* obiera z przed- nieyſzey Szláchty Aſſyſkiey dwoch, ktorym obránym, dwá klucze od tegoſz S. oddáie Kleynotu, bez kto- rych, nigdy nie otwieráią do niego, y nie pokázuią prywatnie nikomu, tylko Kárdynałom, Xiążętom, Prá- łatom wielkim, iáko ná to ieſt Generałow Zakonnych dekret *à Sacra Rituum Congregatione* potwierdzony. Dwu Szláchty Aſſyskiey máia klucze od Welum Nayś. Pánny.

227. Obfituie tákże S. Bázyliká Aſſyſka w ſkarb wiel- ki Odpuſtow. Lecz iż *ex Clem. Religioſi de privil:* ći ktorzy ogłaſáią *Indulgentias indiſcretas* śmiertelnie grze- ſzą, czyniąc to, *contra prohibitionem in virtute S. Obe- dientiæ, & ſub pæna æternæ damnationis*; dla tego oſtro- żnie bárdzo w tey máteryi káżdemu poſtępowáć ſobie potrzebá, áby ſie *indiſcretas* iáko mowią *indulgentias* gło- śić, álbo twierdźić nie ważył. Przez te záś Indulgencye ktore Kánony *indiſcretas* názywáią, *ſecundùm glos: & Card: in dicta Clem. ac Pan.* rozumieią ſie álbo te ktore *non fue- runt conceſſæ*, álbo *invalidè conceſsæ*, álbo ktore *probari ne- queunt, & ſunt dubiæ*: iáko o tym *Auctores ſummarū Tabie- næ, & Angelicæ. Roderic tom. 2. qq. reg. q. 98. art. 1. & 2.* y inni. Dla tego ia, te tu tylko Odpuſty położę, ná kto- re w *Archivium* Aſſyſkim ſą dowodne Liſty Papieſkie. Pod grzechē śmiertelnym niegodźi ſie promulgowáć Indulgē- tias indiſcretas.

228. We dwie lećie nie ſpełná po śmierći S. O. Fránć. Grzegorz 9. Papież ná część, y ná złożenie Ciáłá Ie- go, chcąc wſpániáły wyſtáwić Kośćioł, pozwolił Od- puſtu 40. dni tym wſzytkim, ktorzyby ſie iáką Elee- Przykłádáiącym ſie ná Fábrykę Aſſyska dni 40. Odpuſtu.

moży-

możyną do tey pobożney przyłożyli Fábryki. Ieſt Bullá ná to w Aſſyzu, ktora ſie poczyna *Recolentes qualiter &c. Dat. Reate 3. kal. Maij Pontif. 2.* ktory był Rok 1228. Exemplarze tego Papieskiego Indultu z roſkazu Grzegorzá rozeſłał Eliaſz Generał Zakonu po wſzytkich Prowincyách, y Collektę pieniędzy wiernie ná mury obrućił, táxy iednák ná ubogich nie nárzućił Zakonnikow, iáko w tym nieſłuſznie niektorzy winowáli Eliaſzá. Ten Odpuſt, lubo ſie teraz zdá rzecz nie wielka, ale owego wieku, y wielka, y rzadká byłá, więc dla pozyſkánia oney Indulgencyi ludzie pobożni, choyne ná Fábrykę Aſſyſką dáwáli iáłmużny.

Odpuſt ná Przenieśienie Ciáłá S: Fránćiſz. do Nowego Kośćiołá.

229. Tenże Papież ná dźień Tránslácyi Ciáłá S. Fránćiſzká do Nowego Kośćiołá, y áż do Národzenia Nayś: MARYI Pánny náwiedzáiącym Kośćioł Aſſyſki *Vltramarinis* trzy látá, *Vltramontanis* dwie lećie, inſzym Rok pozwolił Odpuſtu, iáko o tym Diploma Iego *Mirificans miſericordias &c. Dat Lateran. 17. kal. Iunij Pont. Anno 4.* Ani więkſzy ná ten czas mieli pozwolony Odpuſt, ktorzy chodźili do Rzymu, wizytowáć Groby Apoſtolſkie, Piotrá y Páwłá iáko wyráźił tenże Grzegorz w innym ſwoim Liśćie: ktorego początek: *Speravimus hactenus &c. Dat Lateran 16. kal. Iulij eiuſdem Anni.*

Odpuſt ná Anniwersárz Przenieśienia Ciáłá S. Fránćiſzká.

230 Tenże Papież ieſzcze ná Anniverſarz, y przez cáłą Oktawę Przenieśienia Ciáłá S. Fránćiſzká, Rok pozwolił Odpuſtu w pomienioney Bulli *Mirificans.*

Odpuſt ná Feſt S. Fránć.

231. Innocencyuſz 4. w Diplomá, ktore ſie poczyna *Licet is, de cuius &c. Dat. Peruſii Idib. Feb. Pontif. Anno 5.* ná Feſt S. O. Fránćiſzká, y dni pietnaśćie *ſingulis annis* pozwolił Odpuſtu Rok ieden, y dni 40.

232 Ten-

232 Tenże Papież Diplomáte ktore ſie poczyna: *ſi populus Iſraeliticus &c. Dat. Aſsiſii 3. Id. Iunij Pont. Anno* 10. ná Anniwerſarz Kośćiołá Aſſyſkiego Dedykácyi, y ná dni pietnaśćie náſtępuiące, wſzytkim tám przychodzącym, y iáłmużnę czyniącym lat dwie, y dni 80. Odpuſtu pozwolił *in perpetuum.* Odpuſt ná Anniwerſarz Poświącániá Kośćiołá Aſſyſkiego.

233. Tenże Papież *Conſecrationes Altarium &c. Dat. Lat: 7. kal. Febr. Pont: Anno 2.* ná S. Stániſłáwá święto Biſk: y Męczen: y przez Oktawę ſto dni Odpuſtu corocznie pozwolił. Odpuſt ná Swięto S. Stániſłáwá Bisk: Krák: y Męczenniká.

234. Alexánder 4. Papież *Pro reverentia B. Franciſci &c. 2. Non. Maij Pont. Anno* 4. pozwolił Kuſtoſzowi Aſſyſkiemu, áby wizytuiących Kośćioł *ex voto* ieżeli co *in executione votorum* opuśćili mogł rozgrzeſzyć. Indult Kuſtoſzowi Aſſyskiemu.

235. Clemens 4. *Cum ad promerenda &c. Dat. Peruſii Idib. Octob. Anno* 1. to ieſt 1265. ná Swięto S. Fránćiſzká, y ná cáłą Oktawę corocznie Rok ieden, y 40. dni Odpuſtu pozwolił. Odpuſt ná S. Fránćiſzek

236. Mikołáy 4. *Praecelſa Glorioſiſsimi &c. Romae 4. Non Maij Pont. Anno 2.* ná káżdy dżień wizytuiącym Kośćioł Aſſyſki przy ſpowiedźi, y Kommunii, Rok ieden y 40. dni Odpuſtu pozwolił. Codźienny Odpuſt.

237. Tenże *Ante thronum &c. Dat. Romae 12. kal. Feb Anno* 1. ná Swięto S. O. Fránćiſzká, y ná dni śiedm náſtępuiące Rok y dni 40. Odpuſtu pozwolił. Odpuſt ná Swięto S. O. Fránćiſzká.

238. Tenże znowu náwiedzáiącym Kośćioł Aſſyſki w Swiętá Swiąteczne, Národzenia, Zwiáſtowánia, Oczyſczenia, y w Niebowźiećia Nayś: Pánny y S. Antoniego Padew: y przez ich Oktawy, y w Anniwerſarz Dedykácyi Kośćiołá, Rok y 40. dni Odpuſtu pozwolił Odpuſt ná roż n Swięta.

R zwolił

zwolił, iáko opiewa Bullá: *Eximiæ devotionis &c Dat. apud Vrbem Veterum Id. Iunij Pontif. Anno* 4.

Odpuſt codźienny. 239. Bonifácyuſz 8. *Licet is. &c. Dat. Romæ* 12. *kal. Febr. Pont. Anno* 1. wizytuiącym Kośćioł S. Fránćiſzká ſto dni Odpuſtu ná kázdy dźień pozwolił.

Odpuſt ná S. Fránćiſzek z Oktáwą. 240. Tenże *Ante thronum &c. Dat. Romæ* 12. *kal. Feb. Anno* 1. ná Swięto S. Fránćiſzká, y przez cáłą Oktawę Rok ieden, y 40. dni Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt ná święto S. Kátárzyny P. y Męczenniczki. 241. Bonifácyuſz 9. *Licet is de cuius, Dat. Peruſii* 2. *kal. Novembr. Anno.* 3. wizytuiącym Káplicę S. Kátárzyny Pánny y Męczenni: w Kośćiele Aſſyſkim w Iey Swięto *in perpetuum* lat pięć, y tyleſz Quadrágen Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt codźienny, y wieczny. 242. Tenże w Diplomá, ktorego początek: *Eccleſiarum Dat. Aſsiſii* 5. *kal. Septemb. Anno* 4. Wizytuiącym Kośćioł Aſſyſki bez grzechu śmiertelnego, lat śiedm, y tyleſz Quádragen Odpuſtu pozwolił *in perpetuum.*

Odpuſt codźienny. 243. Marćin 5. *Quanto frequentius &c. Dat. Floren: kal. April. Pont. Anno* 3. godnie przychodzącym do Kośćiołá Aſſyſkiego, y iáłmużnę dáiącym lat pięć, y tyleſz Quadragen Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt ná niektore Swiętá Wielkie. 244. Sixtus 4. *Inter cæteros DEI Athletas. Dat. Romæ* 6. *kal. Decemb. A. D.* 1472. Wizytuiącym Bázylikę Aſſyſką w Vroczyſtośći w Niebowźięćia Nayśw. M. P. B. Fránćiſzká, Antoniego Padew: y Bernárdyná Senē: dwieśćie lat, y tyleſz Quádragen Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt Zupełny. 245. Tenże *Quamvis Altiſsimus &c. Dat. Aſsiſii* 8. *Sept. Anno* 1476. Wizytuiącym Kośćioł Aſſyski w Tránslacyą S. Fránćiſzká, przy ſpowiedźi y wſpomagáiącym iáłmużną ná konſerwácyą Wielkiey Fábryki zupełnego

Odpu.

Odpuſtu od pierwſzego Nieſzporu, áſz do zachodu ſłońcá ſámego Swiętá pozwolił.

246. W teyże Bulli dał moc Kuſtoſzowi Aſſyskiemu Spowiednikow poſtánowić, ktorzyby ná cztery dni przed tym mieli władzą rozgrzeſzáć Penitentow od wſzytkich grzechow, byle tákie nie były, w ktorychby ſie dołożyć trzebá Stolice Apoſtolſkiey: przydawſzy im y tę władzą, áby mogli odmieniáć śluby, wyiąwſzy wizytowánia źiemie Swiętey, Grobow Apoſtolſkich Piotrá, y Páwłá, S. Iákubá w Kompoſtelli, y Zakonnych. Nád to dał mu moc tyle zgodnych poſtánowić, y áppobowáć Spowiednikow, ileby Kuſtoſz potrzebnych oſądźił. Jndult Kuſtoſzowi.

247. Tenże Papież *Dignum reputantes &c. Romæ* 4. *Non. Feb.* 1478. pozwolił, áby pomienione Tránſlácyi Ciáłá S. O. Fránćiſzká Swięto, w Kośćiele Aſſyſkim było *Feſtum Mobile*, y káždego Roku odpráwiáło ſie w Poniedźiáłek Swiąteczny, bo ſámo przenieśienie było dniá 25. Maiá Roku 1230. w ſámę Niedźielę Swiąteczną. Dekláruiąc przytym, że Indulgencye ná ten dźień pozwolone, przenieśione być máią ná Poniedźiałek Swiąteczny. Jndult na Trãslacyą S. O. Fránćiſzká.

248. *Gregorius* 13. *ſingulari Diplomate*, ktore ſie poczyna *Omnium Saluti &c. Dat. Rom. prid. Id. Octob. Pont. An.* 6. pozwolił, áby zá káždą Mſzą S. ktorą celebruie Kápłán przy ołtarzu S. Fránćiſzká w Kośćiele Aſſyskim zá duſzę w Czyſcu będącą z Mąk uwolniona byłá przez zaſługi. &c. Jndulgentia pro Animabus Purgatorij.

249. *Sixtus* 5. *Conſtitutione: Ex ſupernæ diſpoſitionis &c. Romæ* 13. *kal. Decemb.* 1585. *Pont. Anno* 1. w Kośćiele Jndult Generałowi Patrũ Conventualium.

 Aſſys-

Affyskim, przy wielkim Ołtarzu, pod ktorym ieſt Ciáło S. O. Fránćiſzká *Motu proprio erexit* Archikonfraternią Paſká S. Fránćiſzká, y dał moc Generałowi onęſz erygowáć w innych, ták OO. Obſerwántow, iáko OO. Kápucynow Kośćiołách, á do Affyskiey, iáko do Głowy aggregowáć, wſzytkich pozwolonych Archikonfraternii pártycypuiąc Odpuſtow.

W dźien wpiſánia ſie w Bráctwo, y przy śmierći Odpuſt zupełny.

250. W tey Bulli to wyráźił Papież, iż ktokolwiek w dźień wpiſánia w Bráctwo należyćie ſie wyſpowiáda, y Kommunikowáć będźie, y w Pasek od Przełożonego benedykowány opaſány, y w Xiędze Bráckiey wpiſány będźie, zupełnego wſzytkich grzechow ſwoich Odpuſtu doſtąpi: Tákże tego Braetwá Bráćia, y Sioſtry przy śmierći wyſpowiádáwſzy ſie, álbo ieżeliby nie mogli, Imię Iezus uſtámi, álbo y ták nie mogąc, ſercem wſpomnieli, tego zupełnego doſtąpią Odpuſtu.

Archikonfraternii Paska S. Fráncíſzká rowne Odpuſty, iáko Archikonfraternii Cōfalonis B. M. V. in Vrbe

251. W teyże ieſzcze Bulli przypuſzcza pomieniony Papież Bráctwo Paská S. Fránćiſzká *per participationem ad omnes & ſingulas Indulgentias, remiſsiones, ac relaxationes Archiconfraternitati Confalonis B. M. V. in Vrbe*, y do wſzytkich innych Zakonowi Bráći Mnieyſzych pozwolonych, ktore tylko nie ſą rewokowáne.

Odpuſt zupełny Bráći y Sioſtr Paská S. Fránći. w Niedźiele Mieśięczne.

252. Ten ieſzcze Papież Bullą ktorey początek: *Divina Charitatis &c. Dat. Romæ Non. Maii* 1588. te wſzytkie wyżey pomienione Odpuſty potwierdźił. Nád to pozwolił Bráći, y Sioſtrom Paská S. O. Fránćiſzká, ná Proceſſyách w Niedźiele Bráckie káżdego Mieśiącá ſie odpráwuiących, przytomnym, przez ſpowiedź y Kommunią Swiętą przyſpoſobionym Odpuſtu zupełnego; Innym záś ludźiom, ktorzy w Bráctwo Fránćiſzká S. nie ſą

nie ſą wpiſáni, á ná tych nabożeńſtwách bywáią ſto dni Odpuſtu. Tákże noſzącym Paſek S. Fránćiſzká, ná innych choć nie w Kośćiołách Fránćiſzkáńskich Proceſſyách, álbo Nabożeńſtwách bywáiących, zá káždym rázem, álbo zá Nayświętſzym SAKRAMENTEM, gdy go do chorego nioſą idącym, lub gdy ćiáłá umárłych prowádzą ná Proceſſyách ſie znáyduiącym, álbo iáłmużnę ubogim dáiącym, álbo niezgodnych iednáiącym, ſto dni pokuty zá grzechy winney reláxował. Nád to pozwolił, tymże Bráći y Sioſtrom Paská S. Fránćiſzká wſzytkie pomienione Odpuſty ápplikowáć *per modum Suffragii* Duſzom w Czyſcu będącym. Dáwſzy (iák ſie wyżey rzekło) moc zupełną Miniſtrowi Generálskiemu Bráći Mnieyſzych *Conventualium*, innym Konfraterniom udźieláć ie, álbo kommunikowáć.

Odpuſt, ktory ieſt pozwolony Bráći y Sioſtrom S. Fránćiſz. może być ápplikòwány. Duſzom w Czyſcu.

253. Paulus 5. *ſub die 2. Mart.* 1607. Odpuſty wſzytkie pomienione *ampliſsimè* konfirmował, y ieſzcze Bráći, y Sioſtrom Paská S. Fránćiſzká náwiedzáiacym Kośćioły OO. Konwentuałow w Swiętá Zakonnych Swiętych, to ieſt, Fránćiſzká, Antoniego, Bonáwentury, Ludwiká Biskupá, Bernárdyná, y Klary, lat śiedm, y tyleſz Quadragen pozwolił. Ktore Odpuſty od Sukceſſorow Iego *in Indulgentias omnibus Plenarias* odmienione.

Odpuſt Zupełny w Kośćiołách PP. Conventualium w Swiętá ich Zakonne.

254. *Gregorius* 15. *die* 12. *Novemb.* 1622. Przerzeczone wſzytkie Bráctwá S. Fránćiſzká Odpuſty, potwierdźił, y nád to Bráći y Sioſtrom w Pasku chodzącym pozwolił, gdyby álbo dla choroby, álbo odległośći mieyſcá, álbo teſz *propter legitimum aliud impedimentum*, nie mogli w pomienione Zakonne Swiętá náwiedźić Kośćiołow OO. Fránćiſzkánow, ktorzy ſie *Conventuales* ná-

Odpuſt Zupełny, y dla tych co nie mogą oſobámi ſwoiemi wizytowáć Kośćiołow OO. Fránćiſzkánow w Swiętá Zakonne.

 żywá,

żywáią, gdyby iednak czy w domu, czy w drodze będacy ná tę intencyą Pięć Paćierzy, y pięć Zdrowáś MARYA, y tyleſz Chwałá Oycu &c. zmowili, áby tego Odpuſtu ták doſtąpili, *ac ſi perſonaliter dictas Eccleſias viſitarent.*

Summáryuſz Páwłá 5. y Grzegorzá 15 PP. Odpuſtow.

255. Summáryuſz pomienionych Páwłá 5. y Grzegorzá 15. Odpuſtow, ieſt wydrukowány w Drukárni *Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ* 1623. Pieczęćią Náſzego Prokuratorá Generálſkiego przyćiśniony, y ręką z imieniem *Marcelli Caſtellutii Curiæ Capitolinæ Notarii* podpiſány, w Archivium S. Aſſyſkiego Konwentu chowáią.

Odpuſt Zupełny wieczny codźienny.

256 Innocentius 12. *Motu proprio* z właſnego ku S. Fráncíſzkowi Nabożeńſtwá *ſub die* 18. *Aug.* 1695. pozwolił *Perpetuam Plenariam & Quotidianam Indulgentiam*, S. Bázylice Aſſyſkiey dla wſzytkich godnie ią náwiedzáiących, ktora Indulgencya *ex omnibus maxima eſt, & complementum totius Spiritualis Aſsiſienſis theſauri.*

Odpuſty inſze w Mánuſkryptćie.

257. W dawnym Mánuſkryptćie (: mowi Autor Xiąſzki *Collis Paradiſi* názwáney :) czytam inſze ieſzcze Odpuſty Kośćiołowi Aſſyſkiemu nádáne, ále że tylko były *Vivæ vocis Oraculo* pozwolone, z tąd mniemáiąc, że od Grzegorzá 15. y Vrbáná 8. ſą rewokowáne, dlatego ich tu nie kłádę.

Inne wſzytkie náſzych Kośćiołow Odpuſty.

258. Inſzych wſzytkim náſzym Kośćiołom pozwolonych iáko zupełnych Odpuſtow, ná wſzytkie náſze Zakonne Swiętá; Drugiego dniá Sierpniá, y innych podobnych, ktore Duſzom w Czyſcu ápplikowáć ſie mogą, nie wſpominam, bo moiá tylko rzecz ieſt o S. Bázylice Aſſyſkiey piſáć.

259. W S. Bázylice Aſſyſkiey wiele Sprawiedliwych

czekáią

czekáią Ciáłá Zmartwychwſtánia ná żywot wieczny. Błogosłáwionych tu názywam, ktorych zdawná Zakon, álbo ludźi pobożność, tym tytułem dla świątobliwośći, y umartwienia wielkiego, ſławy, uczćiłá. W Bázylice Aſſysk: Spráwiedliwych Ciáłá.

260. S. O. Fránćiſzká Towárzyſzow, y Vczniow, ktorzy po Iego do Niebá z tego świátá przenieśieniu umárli, wielu w tey S. Bázylice pochowánych znáyduię, áby z Swiętym Oycem ſwoim ná wieczność zmartwychwſtáli Chwalebni. Uczniowie S. Fránc: w Kośćiele Aſſyskim pochowáni.

261. Przy Ołtarzu Niepokalánie Poczętey Nayś: Pánny, ieſt Grob zá kratą żelázną, pięći Błogosłáwionych Obrázy ſtárą pikturą támże odmálowáne ſą: to ieſt. Ciáłá przy Ołtarzu Conceptionis.

262. Błogosłáwionego Bernárdá Quintavalle Aſſyſzczyká, ktorego S. O. Fránćiſzek miał zá pierworodnego Syná, ktory z rády Iego, wſzytkę ſwoię wielką fortunę ubogim rozdał, y ktory w Aſſyſkim Páńſtwie *Comitatus* názwánym, był ieden z nayprzednieyſzych, dla Szláchetnego urodzenia, y wielkich doſtátkow. Vmárł Roku 1241. ktoremu przy śmierći áſſyſtował B. Idźi, Iego wſpołtowárzyſz, ktory częſto mawiał do niego *Frater Bernarde Surſum corda*, á on B. Idźiemu odpowiádał: *Habemus ad Dominum:* á záś obá mowili: *Gratias agamus Domino DEO noſtro.* B. Bernárdá Quintavalle.

263. B. Sylweſtrá z Aſſyżá tákże S. Oycá uczniá, ten ieſzcze Swieckim będąc, pewney nocy przez ſen widźiał Miáſto ſwoie od wielkiego ſmoká okrążone, y gdy turbował ſie wielce o nie, imáginuiąc ſobie, że ow ſmok godźił ná zgubę iego, obaczył S. Fránćiſzká ná powietrze podnieśionego, ktory złotym krzyżem z uſt ſwoich wychodzącym, owę beſtyą ſtráſzną od Aſſyżá od- B. Sylweſtrá z Aſſyżá.

gániał,

gániał, z ktorego widzenia, y on tesz co miał sprzedawszy, ubogim rozdał, y do S. Fránćiszká przystał.

B. Gullielmá Angielczyká. 264. B. Gullielmá Angielczyká, ktory po śmierći wiele cudow czynił, ták iż Eliasz Generał Zakonu przez posłuszeństwo zákázał mu ich czynić, áby nabożeństwu ludźi, ku S. Oycu Fránćiszkowi *præjuditium* nie uczyniły iákiego; usłuchał, y przestał, tákie posłuszeństwo y w umárłym Swiętym było.

B. Elektá Láiczká z Assyżá, 265. Błogosłáwionego Elektá Láiczká z Assyżá Prostaczka wielkiego, ále duchem rozumu, proroctwá od BOGA obdárzonego, ktory iáko M. S. świádczą z potkawszy *Petrum Cardinalem Albanensem* o śmierći niemyślącego powiedźiał mu: *Domine hodie morieris*. y ták sie stáło. Ten był z pierwszych Vczniow S. Fránćiszká wezwánych.

B. Wálentego S. Fánćiszká Ucznia. 266. B. Wálentego przedtym Filozofiii, y Medycyny Doktorá, ktorego Kazániem swoim Fránćiszek S. do Chrystusá náwroćił, y lubo był wielce uczony, z pokory wielkiey niechćiał być tylko Laiczkiem, naypodleysze odpráwuiącym usługi.

Ciáłá przy Ołtarzu S. Iáná Ewángelisty. 267. Przy Ołtarzu S. Iáná Ewángelisty, gdźie teraz Relikwii SS. iest Káplicá, leży czworo Ciał pierwszych S. O. Fránćiszká Towárzyszow, to iest.

B. Leoná. 268. B. Leoná Spowiedniká S. O. Fránćiszká, y wszytkich Iego sekretow wiádomego, ktorego S. Fránćiszek owieczką Bożą názywał. Był z nim ná Gorze Alwerny kiedy S. Blizny odebrał, y ktoremu ie naprzod pokazał. Zá żywotá, y po śmierći cudámi sławny, osobliwie w niemocy, ktorą wielką chorobą zowią. Vmárł w Assyżu Roku 1271.

269.

269. B. Máſſeuſzá *ex Comitatu Aſsiſienſi*, ten był przedźiwney pokory, y poſłuſzeńſtwá. Iego wźiął z ſobą S. O. Fránćiſzek do Peruzá, kiedy Honoryuſzá 3. Papieżá o Odpuſt zupełny ná Anniwerſarz Dedykácyi Kośćiołká *Portiunculæ* prośił. Zá żywotá w wielkiey był u S. Oycá poufáłośći. Przed śmierćią do Aſſyżá przyſzedł, y w nim dni pełen umárł Roku 1280. B. Máſſeuſzá.

270. B. Ruffiná de Scyphis Szláchćicá Aſſyſkiego S. Klary krewnego, ktorego S. Oćiec ieſzcze żyiącego Swiętym názywáł. Był mąż wielkiey náder pokory, ktoremu Bog dał moc oſobliwą ná Czártow: więc gdy S. Fránćiſzek chćiał opętánego ktorego od Czártá uwolnić, groźił Czártom, że przyzwie ná niego Brátá Ruffiná, to záraz ućiekáli. Vmárł Roku 1270. przy ktorego śmierći áſſyſtował B. Leo. B. Rufiná.

271. B. Aniołá z Reatu Szláchetnego Zołnierzá, tego czáſu pewnego potkáwſzy S. O. Fránćiſzek po Mieśćie ſwoim idącego zbroynego, rzekł mu: *ſequere me*: on nic nie myśląc, lubo nieznał S. Fránćiſzká, porzućiwſzy oręże ſwoie poſzedł zá nim, iák niegdy zá Chryſtuſem Apoſtołowie. Był wielce miły S. Oycu, y cudámi ſłynął. B. Aniołá.

272. Bliſko Káplice Niepokalánego Poczęćia Nayśw: Pánny, ſpoczywáią kośći B. Iāná Angielczyká, ktorego ieſt ná śćiánie wymálowána *Effigies*. B. Iáná Angielczyká.

273. Między Káplicą S. Bonáwentury, y Káplicą S. Wálentego, ieſt Obraz ſtáry B. Walentego z Miáſtá názwánego *Narni*, ktory był *Comes cujuſdam Caſtri* bliſko ſwoiey Oyczyżny, miał dwie Corki, ktore do Klaſztoru S. Kláry wſtąpiły, trzech Synow, ktorych z ſobą do B. Wálentego z Nárni.

S Zakonu

Zakonu S. O. Fránćiſzká przyprowádźił. Lat trzydźieśći ná ſámym chlebie y wodźie przetrwał, przez lat dźieśięć piołon do wody mieſzał. Zył ſławny żyćia Swiętobliwośćią około Roku Páńſkiego 1378. Po śmierći cudámi ſłynął. Vmárł *in ſacra Carcerum Eremo* z kąd Ciáło Iego do Kośćiołá Aſſyſkiego przenieśione.

B. Jákoby Rzymiánki. 274. Pod Amboną leży Ciáło B. Iákoby *de ſeptem ſoliis* náder Zacney, y Szláchetney Mátrony Rzymſkiey, ktorey S. O. Fránćiſzek w żyćiu duchownym był náuczyćielem. Tá od Aniołá o bliſkiey śmierći S. Fránćiſzká upewniona, z Rzymu do Porcyunkule śpieſzno iácháłá, wſzytkie neceſſaria ná pogrzeb z ſobą przywiozłá, chorego, y umieráiącego widźiáłá: y w Aſſyżu oſtátek żyćia ſwego prowádźiłá, ná Kánonizácyi y Przenieśieniu S. Fránćiſzká. byłá, y nie długo potym umárłá. Iey Effigies ſtárym málowániem ieſt ieſzcze ná Murze pod ktorą ná mármurze ieſt tá inſkrypcya: *Hic requieſcit Iacoba Sancta, nobilisq; Romana.* Manuſkryptá to referuią, że z nią ſą pochowáni dwá Iey Synowie, ktorych z ſobą z Rzymu do Aſſyzá ſprowádźiłá, ktorzy Zakonu trzećiego od S. Fránćiſzká w Miaſteczku *Canaria* názwánym Roku 1221. iáko o tym *Rodul: Hiſt: Seraph: pag:* 145. b. piſze y *Wad. ad eundem annum*: fundowánego, Profeſſyą uczyniwſzy, w Aſſyżu pomárli.

Dawne Mánuskryptá. 275 Ná rożnych w Bázylice Aſſyſkiey mieyſcách ſpoczywáią kośći innych wielebnych Slug Boſkich, ktorych *in antiquo M. S.* ſą zápiſáne imioná to ieſt.

B. Bernárdá. 276. B. Bernárdá *de Viridantibus* Szláchćicá Aſſyſkiego, ktory S. Oycu był *coætaneus*, przy grobie Iego poki żył nocy ná modlitwie trawił.

277.

277. B. Illuminátá z Reátu, ktory z świętym Oycem do Sołtáná Egypskiego chodźił, ktoremu tesz Fránćiszek S. Blizny swoie pokazał: w Assyżu długo mieszkał, y umárł.

B. Illuminátá.

278. B. Gwidoná Senenczyká, ktorego S. Oćiec w Kortonie kázuiący do Zakonu przyiął. Ten cáłe żyćie ná kontemplácyi trawił. Przy ćiele S. Oycá w Konwenćie Assyskim stárość, y żyćie swoie Roku 1271. zákończył.

B. Gwidoná Senenczyká.

279. B. Iáná Moriká Szláchćicá Assyskiego, ktory po śmierći S. Fránćiszká kwitnął Cnotámi, dárámi, y Cudámi.

B. Jáná Moriká.

280. B. Idźiego *de Cappotiis* Assyszczyká, ktorego nie ktorzy z pierwszym zá iednego biorą; ále nie słusznie, bo pierwszy w Peruzu umárł, y tám w nászym Kośćiele pochowány, ktorego grob cudownie był ználeźiony. Ten záś po śmierći S. Oycá długo w Riwotorćie ná pokućie, y kontemplácyi báwił śie. Bliski śmierći do S. Konwentu przyszedł, y umárł.

B. Idźiego de Cappotiis.

281. B. Piotrá z Assyżá Mężá szczerośćią, y prostotą wielce od BOGA udárowánego, ktory wezwány do Chwały Roku 1249. upomniony był od Aniołá, áby śie wyspowiádał grzechu pewnego ná świećie popełnionego, o ktorym był zápomniał. O nim tákże *Wad. t. 1. ad prædictum annum.*

B. Piotrá z Assyżá.

282. Gdym był Młody (: mowi Autor Xiążki *Collis Paradisi* názwáney :) słyszałem od Stárych Oycow, że około Roku 1290. Kustosz, y OO. Konwentu Assyskiego Ciáłá niektorych Vczniow S. Oycá Fránćiszká, *ut decentius, ac tutius servarentur*, z Kośćiołká *Portiunculæ*

OO. Stárych trádycya.

do Ba-

do Bázyliki Aſſyſkiey przenieśli. Nie máſz w tym prawdá żadnego niepodobieńſtwá, iż iednák o tym żadnego nie znáyduię piſmá, dla tego niechcąc prawdźie *præjudicare, fidem ſuſpendo*; Ze w S. Bázylice Aſſyſkiey wiele pobożnych Zakonnikow, y dobrych ſług Boſkich, ktorzy od początku tego czáſu w tym Swiętym mieſzkáli Konwenćie, ieſt pochowánych, żadnego nie maſz wątpienia.

Proteſtácya Autorá.

283. Lubom tu wyżey pomienionych w Kośćiele Aſſyſkim generálnego Zmartwychwſtánia czekáiących Błogoſłáwionemi, iák ich piſza názywał, w tym iednák oświádczam ſie, że *à Conſtitutionibus Apoſtolicis, & à Sacrorum Rituum Congregationis decretis minimè recedere intendo.*

Nowy Rái Ziemski, w ktorym Fránćiſzek ná podobienſtwo Chryſtuſá uformowány.

284. Nowego Ziemſkiego Ráiu záwſze znáydowáli ſie *Vigiles & Cultores, qui operarentur & cuſtodirent illum*, w ktorym poſtáwił BOG Fránćiſzká człowieká ktorego ná Obraz, y podobieńſtwo ſwoie uformował: Oprocz bowiem pomienionych Błogoſłáwionych Mężow, pewna ieſt, iż wiele *Inſtitutum* S. O. Fránćiſzká náśládowáło, w Konwenćie S. Aſſyſkim mieſzkáło, pomarło, y ieżeli nie ná tym, to ná támtym świećie zá grzechy ſwoie odpokutowáło, y do Niebá poſzło.

Záwſze w Konwenćie Aſſyſkim Swiatobliwi Zakonnicy mieſzkáli.

285. Práwie uniwerſálna ieſt *fama*, náwet *per Ora ſummorum Pontificum, ac Principum reſonans*, że Konwent Aſſyski, záwſze w Mężow Zakonnych, przykłádnych, ná kontemplácyi, nieſpániu, y oſtrey pokućie czás trawiących, cnot świątobliwośćią, y dárámi Boſkiemi iáśnieiących, godnych, áby z Swiętym ſwoim mieſzkáli Oycem, (ktorychby długo wyliczáć potrzebá) obfitował.

wał. Więc niektorych tylko námienię (mowi wiele rázy odemnie pomieniony Autor) ktorych przez lat pięćdźieśiąt iák nayniegodnieyſzy w Zakonie ieſtem záznałem. Znáłem mowi, y gadałem z X. Iozefem z Kopertynu, ktory wiele lat w S. Aſſyskim Konwenćie mieſzkał, y wiele rázy moie ſkrytośći ſercá ſámemu Bogu, y mnie iáwne, *Paternè ac confidenter* mnie opowiedźiał, przeſtrzegał, y nápominał. Gdym był Nowicyuſzem, y śmiertelnie chorowałem, y śmierć moię bliską Medyk zápowiedźiał; on mnie náwiedźił, y zdrowie mi obiecał, ieżeli zá Medycynę przyimę *Agnum DEI*, to ieſt Nayś: SAKRAMENT, iákoſz po przyięćiu Iego, *ſtupente Medico* tegoż dniá przyſzedłem do śiebie. Iego wiele rázy *inter ſpiritualia colloquia* w záchwyceniu widźiałem. *Cauſa Beatificationis & Canonizationis* Iego, po zákończonych *Authoritate Ordinaria, & Apoſtolica* Proceſſach ágituie ſie *in Sacra Rituum Congregatione*. Zywot Iego dawno wydrukowány. O nim s. p. Innocencyuſz XI. świádcył nie raz, że go znał, y świątobliwośći Iego doświádczył. *Dignum certè à laudato viro laudari*. Iákoſz Innocencyuſz XI. będąc ieſzcze Kárdynałem Benedictus Odeſcalchus názwány, iádąc do Ferrará Legatem, ſtrapiony wielce, że owę Prowincyą *Caritas frumentaria magnopere vexabat*, z kąd ludźie umieráli od głodu, wſtąpił do Aſſyzá gdźie mieſzkał X. Iozef z Kopertynu *Dono prophetiæ & Sanctitatis opinione clarus* ktorego przyzwáwſzy do śiebie, słowy CHRYSTUSA zágádnął: *Vnde ememus Panes ut manducent hi?* czym miał ow lud ubogi od głodu wybáwić? Ná co ſługá BOZY odpowiedźiał: *Brevi appulſuras*

X. Jozef z Kopertynu.

Proroctwo Jozefá z Kopertynu.

S 1 *naves*

naves frumentarias. Co uſłyſzáwſzy Innoc: XI. pełen nádźieie w Opátrznośći Boſkiey, weſoło do *Ferrará* iáchał, gdźie przyiácháwſzy w krotce Vaticinium X. Iozefá ſpełniło ſie. A Innoc: XI. ná ten czas Legatus Ferrarienſis zbożá wſzytkie ktore przypłynęły pieniądzmi ſwoiemi zákupiwſzy, wſzytkich ubogich Chlebem ſuſtentował obfićie. Doświádczył ná ten czás Innoc: XI. Swiątobliwośći X. Iozefá z Kopertynu ále y ſam o ſobie dał dowod iákim był iáłmużnikiem, y wielce ná ubogich łáſkáwym, yże ſie Innoc: X. niezáwiodł mowiąc: *Mittimus Patrem pauperum* gdy go ná ten urząd z Rzymu wypráwiał. O tym *Pontificium Doctum in vita Innoc:* XI. *Fol.* 908.

286. Znałem (mowi tenże) X. Mágiſtrá Gábryelá z Káráwáiu, pomienionego Iozefá z Kopertynu, Spowiedniká, Mężá dźiwną przykłádnośćią, miłośćią, żárliwośćią, modlitwą, ćiáłá umartwieniem, y wſzelkiemi cnotámi iáśnieiącego: Ná ktorego Pogrzeb zbiegło ſie cáłe Miáſto, á gdy ná nim ludźie pobożni Hábit poſtrzygli, muśieli go pokryć inſzym, y máry z Ciáłem do gory podnieść: bo by byli y drugiemu ták zrobili. Com widźiał, piſzę, mowi Autor: O nim teſz mawiał Innoc: XI. że kiedy był w Aſſyzu Roku 1649. poznał Xiędzá Iozefá z Kopertyná, y X. Gábryelá z Kárawáiu rownych Swiątobliwośćią, y záſługámi: Wiele lat mieſzkał tákże w Aſſyzu X. Anioł od S. Agáty, urzędem był *Parochus*, wielce Swiątobliwy, ktorego X. Iozef *Paſtorellum* názywał; Drugi był *Pater Antonius à Carpio* Nowicyuſzow Mágiſter, ktory po śmierći X. Gábryelá był ſpowiednikiem Iozefá. Ci dwá dni, y záſług

Ktorzy zá Autorá Xiążki Collis Paradiſi názwáney, mieſzkáli w Aſſyzu Swiątobliwośćią záleceni y pomárli.

ugſt pełni, zapách Swiątobliwośći po śmierći w Prowincyi Bonońſkiey zoſtáwili. Mieſzkał tákże długo y umárł w S. Aſſyskim Konwenćie przy mnie (mowi Autor) Brát Fránćiſzek *de Catanzario* Láiczek, Syn Konwentu Aſſyskiego, urzędem Fortyan, Mąż proſty, ſzczery, pokorny, ćierpliwy, y Boga ſię boiący, ná ubogich przedźiwnie miłośierny, ktorego pokarm był chleb czarny z źiołámi, álbo z cebulą, nápoi wodá, álbo wino wodą dawno rozpuſzczone y iuż cále zwietrżáłe. Łoſzko goła deſká, álbo páwiment Kośćielny: po Nocách ná Modlitwie ſtrawionych, był wſzytkim miły, przyiemny, weſoły. Zyiących (mowi Autor) chwalić nie mogę, ále życzę áby ich P. BOG utwierdźił łáſką Perſewerancyi Swiętey.

287. Mniemam tákże iż Oćiec S. Fránćiſzek chćiał záwſze mieć przy Boku ſwoim *Selectiores, & chariores Filios*, ná ktorych *ex Fontibus Salvatoris* w Ciele Oycowſkim zoſtáiących, obfite affluencyi Niebieſkich ſpływáły *aquæ Sapientiæ, ſalientes in vitam æternam.* Było álbowiem, y ieſt záwſze w S. Konwenćie Aſſyſkim Náuk y Mądrośći *Emporium*, z ktorego nie tylko ná Zakon Cáły, ále y Kośćioł S. Rzymſki wielkie, y mądre wychodźiły Głowy, to ieſt. S. Konwent Aſſys: Náuk, y Madrośći Emporium.

288. *Frater Hieronymus Aſculanus S: Th. Doct:* Ktory przeſzedłſzy przez wſzytkie Zakony, y Kośćioła ſtopnie naypierwſzy z Minorytow wſtąpił ná Kátedrę Apoſtolſką, ten mięſzkał *in Conventualitate, & Communitate* S. Aſſyſkiego Konwentu, iáko ſąm o tym iuż Papieżem zoſtáwſzy świádczył. Dwoiákie álbowiem Diplomá ten Papież pod Imieniem Mikołáiá 4. do Kuſto- Mikołay 4. Papież mieſzkał Zakonnikiem będąc w Konwěćie Aſſyskim.

ſzá,

ſzá, y Bráci Aſſyſkich wydał, Oboygá ten ieſt początek: *Eximiæ devotionis &c.* iednego *Dat. Reate* 5. *kal. Octobr. Anno* 1. drugiego *Dat. Ibidem* 7. *Idus Aug. Anno* 2. w nim wyráźnie ſzczyći ſie, że *in Minoribus conſtitutus* w Kośćiele Aſſyſkim Bogu ſłużył pobożnie. Z kąd we dwá dni po ſwoim ná Papieſtwo obrániu, przez Bullę, ktora ſie poczyna: *Suſcepimus nuper licet immeriti &c. Dat. Laterani 6. kal. Maij Anno* 1. dał znáć Kuſtoſzowi, y Bráci Aſſyſkiey o Przedźiwnym Boſkim nád ſobą rozporządzeniu, przyſłáwſzy oraz koſztowne do Kośćiołá S. Oycá Swego Regały.

289. *Magiſter Frater Petrus de Candia*, (ieſt to Prowincya *Romaniæ*) był kilká lat Regentem Aſſyſkim, gdźie *Librum ſententiarum* nápiſał, ſwoim Studentom trádował, y explikował, potym go do Biblioteki Aſſyſkiey darował, y znáyduie ſie defacto. Ten dla ſwoiey wielkiey Mądrośći, y wymowy od Gáleázzá Viſcontego Páná, y Dźiedźicá Medyoláńſkiego wielce eſtymowány, poſłány był od Niego zá Inwiatá do Wácłáwá Ceſárzá, od ktorego mile przyięty, wſzytko po co był poſłány ſpráwił, y Godność Xiążęcą dla Gáleázzá od Ceſárzá wymogł. Vczyniony potym zoſtał Biſkupem Nowárſkim, záś Wincenckim, náoſtátek Arcybiſkupem Medyoláńſkim, ktoremu Innocencyuſz 7. przydał nie długo Kápeluſz Kárdynálſki *Tit. SS. Apoſtolorum*. Gdy záś Schiſmá Wielkie było ná *Concilium* w Pizie gdźie Synod złożył z Vrzędu dwoch Antypápow, to ieſt Grzegorzá 12. y Benedyktá 13. on z poſpolitym wſzytkich ápplauzem Papieżem zoſtał obrany, wźiąwſy ſobie Imię Alexándrá 5. Roku 1409. Koronowány.

Alexander 5. Papież Regętem był w S. Konwenćie Aſſyskim.

290. Do-

290. Doktor S. Theol. Brát Fráncíszek de Ruvere trzeći z Zakonu Minorytow Papież. Studentem bywszy w Assyżu mieszkał, Laureą Doktorską otrzymał. Ten sie urodźił przez ślub uczyniony od Rodźicow swoich do S. Fráncíszká, mieszkáiących w Sábaudii; ná Chrzćie dàno mu imię Fráncíszká: gdy do lat przyszedł informowány od Rodźicow iáko przez przyczynę Seráficznego Oycá y Pátryárchy urodźił sie, wstąpił do Zakonu, w ktorym wszytkie miał honory, bo był Provincyałem Iánueńskim, potym Prokuratorem w Rzymie Generálskim, Wikáryuszem Generálskim Cáłych Włoch, potym záś Generałem Cáłego Zakonu: Ná ktorym Vrzędźie w pięć lat kreowány od Páwłá 2. Kárdynałem *Tit. S. Petri ad Vincula*, á potym Roku 1471. Papieżem obrány, Sixtá 4. imieniem názwał sie. Konwent Assyski Possesyámi, y dochodámi sporemi zápomogł, Odpustow, Przywileiow, dárow rozmáitych nádał, Osobą swoią wizytował, y Fábrykę Klasztorną od bliskiey ruiny wielką expensą prezerwował. Sixtus 4. Papież w Assyżu Studentē mieszkał y Synem był uczyniony támże dla swoiey wielkiey grzeczności, y tám też Doctoralem Lauream otrzymał.

291. Frater Felix Perettus *de Monte alto* był Bákálarzem w Konwenćie S. Assyskim, gdźie tákże ná Kápitule Generálskiey defendował Konkluzye Teologiczne, przypisáne *Em: Cardinali à Carpio Protectori Ordinis*, od ktorego záraz laureowány został. Potym po stopniách postępował honorow Zakonnych, był Regentem, Káznodźieią, Inquizytorem, Prokuratorem Generálskim, Wikáryuszem Apostolskim, Biskupem, Kárdynałem, ná koniec Papieżem został, Roku Páńskiego 1585. sławá lego nieśmiertelna. Sixtus 5. Pap. w Kōwenćie Assyskim był Bákáłarzem, kōkluzye defendował, y Doktorē został.

292. Mieszkał tákże w S. Assyskim Konwenćie *Frater*

T *Vice*

Do Konwentu Assyskiego należy Papież Vicedominus, ex Vicedominis.

Vicedominus ex Vicedominis Placentinus, ktory był Wnukiem Grzegorzá X. Papieżá, Kárdynałem, Biskupem Preneſtyńſkim będąc w Witerbie Roku 1276. Dniá 6. Wrześniá zoſtał obrány Papieżem; Ze záś w dźień Elekcyi ſwoiey umárł nie ma imieniá pártykulárnego: y Hiſtorycy nie kłádą go w liczbie Papieżow, iáko, áni Stefáná drugiego, *ex Ordine S. Benedicti* że tylko żył dni cztery. Bároniuſz, y Ciacconiuſz piſzą, że pomienionych Papieżow, choćby tylko byli żyli godźinę ná Papieſtwie nie godźi ſie ich exkludowáć *ex numero & ſerie Pontificum. Quia non longior aut brevior vita Pontificem facit, ſed legitima electio.*

Także Julius 2. Papież

293. Ieſzcze należy do Głowy Zakonu Iulius 2. ktory od ſtryiá ſwego Sixta IV. z Nowicyatu náſzego Peruſkiego názwány *Frater Iulianus de Ruvere* naprzod *ad Epiſcopatum Carpentoractenſem*, potym ná Kárdynálſtwo *S. Petri ad Vincula titulo Eudoxiæ promotus* ná koniec *ad Summum Pontificatum* po śmierći *Pii 3. Anno* 1503. *aßumptus*, śiedźiawſzy ná Papieſtwie lat 9. Mieśięcy 3. dni 22. Vmárł Roku 1513.

Niezmierna liczbá Kárdynałow, Biskupow, y inſzych Práłatow do Rezydencyi Aſſyskiey należy.

294. Wieleby piſáć potrzebá, ktoby chćiał wyliczáć wſzytkich, ktorzy *ex Colle Paradiſi* gdźie przedtym *Divino cultui Orationibus, Sacrarum Scripturarum, ac Theologiæ Studiis addicti* byli, á potym *ad excolendam vineam Domini Sabaoth, Sanctam videlicet Eccleſiam*, Kárdynałámi, Patryárchámi, Arcybiſkupámi, Biſkupámi, Generałámi, Mágiſtrámi *Sacri Palatii* przez cáłe ſto lat, to ieſt od Grzegorzá IX. áſz do czáſow Klemenſá VI. poki tá godność *Sacro Ordini Prædicatorum* áppropryowána nie byłá. Konſultorámi *Sacrarum Congregationum*,

Lekto-

Lektorámi *in Sapientia Romana* Examinátorámi *ad Episcopatum promovendorum*, Inquizytorámi *hæreticæ pravitatis &c. &c. creati* zostáli. Mogę to o nich śmiele nápisáć. *Ideo sacris illis præeminentiis se dignos reddiderūt, quia prope Corpus Seraphici Patris Sanctissimum, unde fontes emanant vivi, quasi ex fluminis impetu lætificantis Civitatem Dei, fluenta virtutum ac Scientiarum undas biberunt.*

295. Ná Biskupstwo Assyskie *Wielu z Fránćiszkánow assumpti* byli ktorych *Seriem ex Luca Wadingo* kłádę. Naypierwszy był we dwie lećie po śmierći S. Oycá Fránći szká, to iest: 1228. *Frater Simon Vereduccius Asisiensis*, o ktorym Wad. t. 4 addit. ad tit. 1. n. 14. Biskup ex Minoribus Conventualibus Pierwszy Assyski.

296. *Frater Nicolaus Brito*,, Kápelan y Spowiednik Innocencyuszá 4. Papieżá od Niego w Lugdunie Roku 1247. obrány, y Konsekrowány, y do Assyżá posłány ná złożenie Intruzá Brátá Crescencyuszá *de Æsio* iáko Wad. t. 4. addit. ad t. 1. n. 43. DrugiBiskup Assyski.

297. *Frater Nicolaus* Angielczyk od tegosz Innocencyuszá 4. Roku 1255. obrány. Tego Wád: kłádźie tom. in addit. t. 2. ex manuscriptis. Trzeći B. A.

298. *Frater Illuminatus de Theate*, przedtym był Kustoszem Assyskim. Ten od Kápituły Kátedrálney obrány Roku 1273. od Grzegorzá X. Papieżá *Sanatis quibusdam electionis defectibus* potwierdzony został, iáko *liquet ex Bulla t. 2. ad eundem Annum in Regestro Pontificum.* CzwartyB.A.

299. *Frater Simon de Asisio* będąc Kustoszem Konwentu Assyskiego gdy się Kánonicy Kátedrálni *tempore eis præscripto*, zgodźić ná Biskupá nie mogli, od Marćiná 4. Papieżá Roku 1281. zá Biskupá náznáczony, iáko sam Papież w Bulli nárrácyą czyni, ktorą Historyk in Regi Pont t. 2. kłádźie ad eundē annū. Piąty B. A.

T 2 300.

Szosty B. A. 300. *Frater Theobaldus Offreduccius Nobilis Assisiensis*, od Clemensa 5. anno 1307. *Creatus.* Idem Autor t. 4. add. ad 3. n. 3. Z Mánuskryptow Assyskich *eruitur*, że tesz był Kustoszem *S Conventûs.*

Siodmy B. A. 301. *Benedictus Castellus Nobilis Interamn.* niegdy Kustosz Assyski od Kápituły Kośćiołá Kátedrálnego obrány Roku 1324. Ibid. n. 8. ex M. S.

Osmy B. A. 302. *Fater Conradus Cerra* Kustoszem Assyskim będąc od Kápituły Kátedrálney obrány Roku 1333. od Iana 22. Papieżá *Confirmatus* t. 3. ad eum anuum n. 14. Wad. kłádźie Diploma.

Dźiewiąty B. A. 303. *Frater Pastor de Serrascuderio* od Benedyktá 12. Roku 1337. obrány, potym we dwie lećie ná Arcybiskupstwo Ebreduneńskie przenieśiony, *ac tandem* Kárdynałem uczyniony. *Liquet ex Bullis add. an & successivè relatis.*

Dźieśiąty B. A. 304. *Frater Nicolaus Zuccius Assis.* był naprzod Kustoszem S. Konwentu potym od Benedyktá 12. ná mieysce przeszłego podány Roku 1339. Ná koniec zá Wikaryuszá w Rzymie Papieskiego *in Spiritualibus* deputowány, kiedy Papież w Awenionie mieszkał. *Vide Bullas in Wad. ad Annos prædictos.*

Jedenasty B. A. 305. *Frater Bertrandus* z Biskupstwá Adiáceńskiego ná Assyskie Roku 1344. od Klemensá 6. przenieśiony, á potym od Grzeg: XI. Roku 1371. Kárdynałem uczyniony. *Cujus Diplomata refert Wad. ad eos annos.*

Dwunasty B. A. 306. *Frater Iacobus antea Episcopus Fundanus* od Vrbáná 5. Roku 1368. ná Biskupstwo Assyskie przenieśiony, *affert Bullam.*

Trzynasty B. A. 307. *Fr. Thomas Racani Nobilis Amerinus* naprzod był Inquizytorem *Vallis Spoletanæ*, y Kustoszem S. Konwentu,

á potym

á potym od Vrbáná 5. Roku 1374. ná Biskupstwo Assyskie wynieśiony.

308. *Fr. Nicolaus Vannius Assisien.* z Kustoszá S. Konwentu od Innocencyuszá 7. Roku 1405. ná Biskupstwo w Oyczyźnie swoiey wywyższony. *Ad eundem annum.* Czternasty B. A.

309. *Fr. Andreas* przedtym był Inquizytorem w Prowincyi S. Fránćiszká, y Kustoszem S. Konwentu, potym od Bonifácyuszá 9. Pap. Roku 1392. ná Biskupstwo Assyskie *promotus.* Pietnasty B. A.

310. *Fr. Benedictus Nursinus* będąc Kustoszem, od Kápituły Kátedrálney zá Biskupá *electus, ac postulatus fuit Anno* 14.. 7. Szesnasty B. A.

311. *Fr. Theobaldus Pontus* od Marćiná 5. Roku 1425. uczyniony Biskupem Assyskim, będąc Kustoszem S. Konwentu. Siedmnasty B. A.

312. *Frater Damianus de Bussellis* ná iego mieysce nástąpił zá tegosz Papieżá Roku 1429. Osmnasty B. A.

313. *Frater Carolus Nepis Nobilis Assisias.* Naprzod był Kustoszem, á potym od Calixta III. Roku 1458. Biskupem Assyskim *Creatus.* Dźiewietnasty B. A.

314. *Frater Bartholomæus Vagnotius de Assisio* kilká rázy przedtym był Kustoszem Assyskim, á potym od Páwłá 3. Papieżá Roku 1465. Oyczyźnie swoiey zá Biskupá dány. Dwudźiesty B. A.

315. *Frater Andreas Ægidi Nobilis Assisien:* będąc Kustoszem S. Konwentu od Sixtá 4. swego Miástá Biskupem uczyniony Roku 1475. Dwudźiesty Pierwszy B. A.

316. *Frater Franciscus Insignia, Item Patritius Assisiensis* naprzod był Vicelegatem w Peruzu *pro Cardinali Sabellio.* Od Sixtá 4. Roku 1481. Oyczyzny Biskupem Kreowány. Dwudźiesty Drugi B. A.

T3 317.

Wadingus pisze o wszytkich.

317. Wszytkich pomienionych Biskupow *suis locis, & Annis Wadingus accuratissime electiones adducit*, wielu *per Bullas*, niektorych *per relationes*.

Brátá Márká od Papieżá záleceni.

318. Brátá Márká z Assyzá ná Biskupstwo Kássáneńskie prekonizowął Roku 1268. Klemens 4. Lecz mu do niego przeszkadzáli Przełożeni Zakonni, że go bez ich pozwolenia ákceptował. Ale Papież Naywyższy Przełożony *Sanatoriam dedit* iáko sie czyta w Diplomá Iego, ktore sie poczyna: *Significavit nobis &c. Dat. Viterbii 12. kalend. Maii Pont anno* 4. Przywodźi go Wád. t. 2. in Reg. ad annum 1268. W ktorym Papież pomienionego Brátá Márká w te słowá zálecá: *Nos attendentes multiplicia dona virtutis, & gratiæ, ac laudabilis vitæ merita dicti Fratris, sperantes quoq; quod per ipsius Ministerium Cassanensi Ecclesiæ, in Spiritualibus & temporalibus provenient incrementa; mandamus &c.* O Zacnośći tego Brátá dosyć ná tákim iednym świádectwie.

319. P. Wádyngus *t.* 3. *Anno* 1307. *n.* 12. opisuie, że Klemens 5. Papież B. Andreucyuszá z Assyzá, z Siedmią innych Fránćiszkánow poczyniwszy Biskupámi posłał do Tátárskiey źiemie, ná stánowienie tám Kośćiołow Kátolickich.

Ośm Biskupow do źiemię Tátárskiey posłało Fráńćiszkánow.

320. Aczkolwiek Seráficzny Oćiec, y Pátryárchá Fránćiszek S. dla głębokiey pokory, upominał często Synow swoich, żeby Godnośći Kośćielnych nie tylko nie affektowáli, y o nie się nie stáráli, ále żeby sobie ofiárowánych nie przyimowáli, y one odrzucáli, iednák ná podwyższenie iego pokory, ták BOG rozporządźił, y chćiał, y Iego, y Synow Iego uczćić, że ich wielu ná wysokie, y owszem y naywyższe wyniosł godnośći.

Ani

Ani promowowáni ná nie, máią być ſądzeni żá przećiwnych Woli S. O. ſwoiego, iáko niektorzy nie uważni z początku ſądźili: bo S. Oćiec naprzod śiebie, á potym Synow ſwoich pod wolą y rozporządzenie Boſkie, y pod Nogi S. Rzymſkiego Kośćiołá raz ná záwſze poddał. Więc niezgrzeſzył S. Bonáwenturá, iáko y inni, ktorych po dźiś dźień ráchuie 60. Zakonu Fránćiſzkáński, ákceptuiąc godność Kárdynálſką. Z S. Ludwikiem Biſkupem Toloſſy niezgrzeſzyli 12. Pátryárchow: 428. Pryncypálnych Arcybiſkupow: 1590. Biſkupow: 270. do Ceſárzow Krolow y Xiążąt Legatow álbo Nuncyuſzow Papieskich, żaden mowię nie zgrzeſzył z tych pomienionych, przyimuiąc od Stolice Apoſtolskiey preeminencyą y godność Kośćielną z poſłuſzeńſtwá; álbowiem nie byłá by Zakonna doſkonáła pokorá bez poſłuſzeńſtwá.

Niezgrzeſzyli ktorzy od Stolice Apoſtolskiey ákceptowáli Godnośći Kośćielne.

321. Wiele báśni, y fábuł piſzą, o Grobie S. Oycá Fránćiſzká, o tych niżey ſie powie, teraz tylko tych wſpomnię, ktorzy widźieli Ciáło S. Fránćiſzká cudownie w Grobie ſtoiące. A naprzod (oprocz Zakonnikow) widźiał go Grzegorz 9. Pap:, w lat 9. po śmierći S. Oycá, to ieſt Roku 1233. iáko o tym wyżey n. 28.

Widźiał w Grobie Ciáło S. O. Fránći: Grzegorz 9. Papież.

322. Innocencyuſz 4. będąc Kárdynałem, był z Grzegorzem Papieżem ná Kánonizácyi S. Fránćiſzká, widźiał wyſtáwione Ciáło Iego w S. Ierzego Kośćiele, w ktorym Kánonizácya byłá; Záś Papieżem zoſtáwſzy przybył do Aſſyzá Roku 1253. gdźie przez śiedm Mieśięcy mieſzkáiąc Kośćioł y Klaſztor konſekrował, y Ciáło S. O. kilká rázy wizytował, dewocyi ſwoiey zádoſyć czyniąc, y domowych ſwoich, ktorych raczył bráć z ſobą.

Innoc. 4. widźiał w Grobie ſtoiace Ciáło S. Frã. ćiſzká.

323. In.

323. Innocencyuszowi 4. áſſyſtował Kárdynał *Oſtienſis de Comitibus*, ktory po nim ná Papieſtwo náſtąpił pod imieniem Alexándrá 4. Tenże nie raz nápátrzył ſie Ciáłá Fránćiſzká S. zbáwiennemi uczczonego Ránámi, dla tego wydał Diplomá, ktore ſie poczyna: *Benigna operatio &c. Dat. Anagniæ 4. kal. Nov: Anno 1.* W ktorym, wſzytkim wiernym *indubitanter credere Stigmata S. Francisci* przykazał, á tych co ie *impugnabant*, nie tylko *invidos & temerarios*, ále teſz, *& Sacrilegos* miánował, *& Divinæ ultioni ſubiecit.* Nád to tenże Papież *per Constitutionem: Quia longum eßet &c. Dat. Anagniæ 5. kal. Aug. Pont. Anno* 5 Arcybiſkupom y Biſkupom *Caſtellæ & Legionis Regnorum* przykazał, áby niektorych Doktorow, y Káznodźieiow płocho, y bez rozumnie Bliznom S. Fránćiſzká piſmem, y słowy przećiwnych, *ad retractandum* co mowili, y piſáli *compellerent*, *alias excommunicationis Sententia eos mulctarent*: y słuſznie to czynił Papież; bo mogł prawdźiwie mowić: *Quæ vidimus, ánnuntiamus vobis.*

Alexander 4. Pap: widźiał w Grobie S. Fránćiſzká.

324. Vrban 4. Papież miał wielkie prágnienie widźieć ten przed tym nie widány w Ciele S. Fránćiſzká umárłym iák żywym, ſtoiącego Cud wielki, ále *morte præventus*, iáko wyżey n. 88. nie przyſzedł do tego.

Vrban 4. chćiał widźieć Ciáło S. Fránćiſz: ále umárł w drodze.

325. Clemens 4. Roku 1265. Biskupſtwá ſwego pierwſzego, do Aſſyzá Oſobą ſwoią przybył Ciáło S. Fránćiſzká, y S. Klary wenerował. Ktorych protekcyi S. Kośćioł Rzymski, y ſtolicę Apoſtolską polećił, *ut ab impii Manfredi furore, & inſidiis incolumes ſervarentur.*

Clemens 4. Pap: widźiał Ciáło S. Frā- ćiſzká.

326. Mikołay 4. z Zakonu Bráći Mnieyſzych Roku 1288. obrány, nie Papieżem, ále Generałem y Kárdynałem

Mikołay 4. widźiał Ciá-

nałem będąc, widział Ciáło S. O. iáko świádczy *Vetus M. S.* y wątpić o tym nietrzebá, bo pierwszego owego wieku Przełożonym wiádome było mieysce, y prześćie do niego nie zágubione.

lo w Grobie S. O. Fránć.

327. *Æcubea Sveßana* Krolowa Cypru *ex voto* z Krolestwá swego do Assyzá przybyłá, około Roku 1240. widźieć, y wenerowáć Swięte Pátryárchy Ciáło, do ktorego przypuszczona byłá. Wielkie podárunki do Kośćiołá dáłá, w Kośćiele Assyskim pogrzebiona generálnego Zmartwychwstánia czeka.

Krolowa Cypru widźiáłá w Grobie Ciáło S. Oycá Fránć.

328. Mikołay 5. Roku 1449. mieszkáiąc w S. Konwenćie Assyskim, w Papieżkiey Rezydencyi, widźiał w Grobie stoiące ná Nogách Ciáło S. Fránćiszká z świeżemi Ránámi, w tym mieyscu, y tym sposobem, iáko drudzy przedtym. O tym widzeniu niektorzy piszą, iáko sie położy niżey.

Mikołay 5. widźiał Ciáło S. Fránći. w Grobie.

329. *Ægidius Carillus Albernocius Hiſpanus Cardinalis*, nieśmiertelney chwały godźien, ten będąc Włoskim Stolice Apostolskiey Legatem, w S. Assyskim Konwenćie długo rezyduiącym, wielkie miał do S. Fránćiszká záwsze nabożeństwo, osobliwą iednák ku niemu záwźiął dewocyą, gdy sam ná oczy swoie obaczył, w stoiącym Iego Ciele CHRYSTUSA Rány, ku Zakonowi tákże, y Assyskiemu Konwentowi *Magno ferebatur amore*, iákoż tamtę Fábrykę, ktora wielką groźiłá ruinę, sumptem swoim wielkim repárowáć kazał: śliczną Káplicę S. Kátárzyny wystáwił, w ktorey Ciáło Iego po śmierći złożone: ná koniec ná dálszą Fábrykę, y konserwácyą oney czterdźieśći tyśięcy Czerwonych złotych legował. O tym pobożnym Kárdynale pisze *Iacobus Monti* w Bono-

Kárdynał Albernoći widźiał Ciáło S. Fránćiszka w Grobie.

Kárdynała Albernoćiego wielkie do AssyzaLegatum.

V nii

nii 1650. *Cum licentia ſuperiorum.* Iż gdy obaczył w Grobie Cudownie ſtoiące S. Fránćiſzká Ciáło záwołał: Prawdźiwie ſąm S. Fránćiſzek, gdy by inney proby nie było, ieſt doſtáteczny ná utwierdzenie wiáry S. Kátolickiey.

330. Sixtus 4. będąc Generałem, uważáiąc iák powoli w zwyczai wniść miáło Xiążętá, Pány wprowadzáć do Grobu S. O. Fránćiſzká, chcąc *Fratres à moleſtia eximere, ac theſaurum tutiorem reddere*, Kuſtoſzom, y Bráći przykazał, áby tám więcey niepuſzczáli nikogo. Lecz Zakonnicy od proſzących śćiśnieni powagą, zákazom czynic zá doſyć nie mogli. Zoſtáwſzy Papieżem ziáchał do Aſſyza Roku 1476. y poſzedł ná recognicyą Ciáłá S. y mieyſcá zniektoremi, ktorym iść z Sobą dopuśćił. Między ktoremi był B. Iákub de Márchia, Mąż wielkiey Swiątobliwośći. Ze ſie Papież ważył, czyli widok ow nieſłychány, dla pomnożenia Wiáry S. miał świátu pokazáć, y Grob do widzenia Iego, ieżeli nie poſpolitego, to przynamniey częſtſzego, y łátwieyſzego otworzyć, czyli cále zámknąć, przyzwał do śiebie ná rádę pomienionego B. Iákubá *de Marchia.* Lecz ten po Modlitwie ná ktorą ſobie uprośił u Papieżá nie co czáſu z nátchnienia Boskiego powiedźiał: *Secretum* Regis *abſcondere bonum eſſe, & magnum illud fidei noſtræ argumentum, iam ſatis notum, futuris temporibus reſervandum, quando Eccleſiæ Navis inter perſecutionum fluctus agitabitur, & ferè ad extinctionem declinabit. Tunc enim DEVS, ad firmandam Eccleſiæ Fidem, Noſtræ Redemptionis Vulnera condenſa revelabit, & tunc fideles omnes in Templo dicent gloriam.* krotko mowiąc powiedźiał, że Máieſta-

Sixtus 4. Pap: nárádzał ſie z B. Jákubē de Marchia czyli Grob S. Fránć. otworzyć, czyli zámknąć.

Odpowiedź B. Jákubá de Márchia.

towi

towi Boſkiemu podobáło ſię, on ſkarb nieoſzácowány, utáiony záchowáć, ná záſzczyt głownieyſzych potrzeb Kośćiołá S, y wálną iego w kłopotách przyſzłych obronę. Vſłyſzáwſzy to Papież, y ſąm Duchem S. wzruſzony, kazał ganek dolny, przez ktory chodzono do podźiemnego Kośćiołá źiemią y kámieńmi wſzytek náwieść, w kilkoro zámurowáć, wſchody zburzyć, mieyſce znowu źiemią, y kámieniámi nápełnić, y zámurowáć, gdźie iuż *acceßum moraliter reddidit impoſsibilem*, y ták iuż odiął nádźieię być tám komu więcey, á zá tym y pámiątká ktorędy tám chodzono uſtálá. Prawda iż iáko *fama* táka ieſt, że záwſze w Aſſyżu mieſzka táki Zakonnik, ktory *ſub ſigillo* do śmierći, wie z ktorey ſtrony było weśćie pomienione, ále iednák tám wniść nie może. Vśiłowáli to nie ktorzy (: mowi Autor :) pobożnośćią, álbo ćiekáwośćią uwiedźieni z utáionych mieyſc drogę ſobie otworzyć, lecz prętko ná kámienie, y o wſzem ſkáły, w ktore to mieyſce obfituie tráfiwſzy od záczętey przeſtáli imprezy, y żeby wydáwſzy ſię nie mieli nágány prętko ućiekli. Mieyſcá ktorych probowáli mnie wiádome ſą, Oſoby nie táyne, ále ſie ich wydáć nie godźi. Z kąd śmiechu fábuły godne mowiących y piſzących, że niektorzy w Grobie S. Fránćiſzká Ciáło po przerzeczonym Roku 1476. widźieli, gdyż do otworzenia weśćia wiele dni potrzebáby widomey, y wielkiey prace, ná ktorą poruſzyło by ſie Cáłe Miáſto, y Zakonnicy broniliby wſzelkim ſpoſobem, obawiáiąc ſie, áby w S. Skárbie iákiego nie ponieśli uſzczerbku.

Fámá ieſt, że záwſze ieden wie Zakõnik ſub Sigillo, z ktorey ſtrony było weśćie do Grobu S. Fránći.

Niektorzy kryiomo tęsowáli wniść do Grobu S. Oycá.

331. Tego náſzego śiedmnaſtego Wieku (: piſze Au-

tor Xiąſzki *Collis Paradiſi* :) wyſzły na świát niektore áteſtácye, o widzeniu Ciáłá S. O. Fránćiſzká, ktore dla doznánia prawdy nie co roztrząſnąć należy. Pierwſzą czytam (mowi tenże) *in Chronicis à P. Marco Vlyſsipon. cunſcriptis, Anno* 1559. *ab Horatio Diola ad Italicum idioma tranſlatis, Anno* 1582. *& Venetiis impreſsis Anno* 1606. *quam affert. part.* 1. *lib.* 2. *C. ult. pag. mihi* 282. gdźie twierdźi posłáną tę być áteſtácyą od Páná Błázeiá Andrii Xiążęćiá do Generałá Fernándezá Kordubeńſkiego, Wielkiego Woysk Prefektá, w ktorey od Iákubá Opátá, to ieſt Prałatá świeckiego (bo we Włoſzech Prałatow świeckich Abbates zowią) ktory potym był Bisk: w Aryánie: ieſt nárrácya, iáko Mikołay 5. Pap: (Kroniki tegoſz O. Márká z Vlizbony ná Polſki ięzyk z Włoſkiego przetłumáczone w Część 1. Xięd. 3. *Fol.* 218 kłádą Mikołáiá 3.) wizytował y widźiał Ciáło S. Fránćiſzká, ſtoiące nienáruſzone, Ránámi Krwią płynącemi náznáczone, y zápách z Siebie wydáiące: á po boku Grobu owego, álbo Kápliczki ieſt Grob, miáſto kámieniá miedźią pokryty, w ktorym Ciáłá niektorych Towárzyſzow S. O. Fránćiſzká ſpoczywáią. Tę záś Relácyą pomieniony Iákub Opát ſłyſzał, od Kárdynałá Aſtorgiuſzá *in extremis* zoſtáiącego, ktory z Mikołáiem 5. Papieżem był w Grobie S. Fránćiſzká. Tę áteſtácyą Autor Xiążki *Collis Paradiſi* zá prawdźiwą przyznáie, bo ſie zgadza z dawnemi Piſmámi, y Relacyámi, tych ktorzy godni byli widźieć te *Mirabilia, & Magnalia DEI.* O Ciáłách záś tám leżących w Grobie pod pokryćiem z Metalu twierdźi, że nie ſą pierwſzych, ále inſzych niektorych Vczniow S. Oycá.

Ateſtácya o Grobie S. O. Fránćiſzká Iákubá Opátá prawdźiwá.

332. P.

332. P. Lucas Wad. ktory Kroniki ſwoie wydał Roku 1625. *t.* 1. *ad An.* 1250. n. 4. pomieniona áteſtácyą bárdzo odmienną kłádźie: nie tylko poálterowáną w Oſobách wyrážonych, coby mnieyſzá było, ále nie prawdźiwą w tym, co iemu donieśiono nie ſzczerze. Przydáie álbowiem, że przed Ciáłem S. O. Fránćiſzká, ieſt inne Ciáło klęczące w Hábićie Prześwietnego Káznodźieyſkiego Zakonu: że Ciáłá Towárzyſzow S Oycá w frámugách ſą z obu ſtron leżące według ich porządku, y Ciáło B. Idźiego ſtoi przed drzwiámi Grobu, ktorego Ciáło ieſt pogrzebione w Peruzu, iáko wyżey n. 280. Pierwſzych tákże Vczniow Ciáłá leżą w Káplicách Nayś: Pánny, y Relikwii, iáko tákże wyżey n. 267. Inſzych záś Vczniow, nie ná bokách, ále w Grobie zámknionym leżą. Co ſie tycze Oſoby klęczącey w Hábićie Dominikáńſkim, ná ktorey czole ieſzcze niektorzy *verboſi* kłádą gwiazdę, zá fałſz wielki mieć trzebá. Albowiem mnie (mowi Autor) młodemu ieſzcze przed lat 40. Moy Oćiec Mágiſter ná ten czas lat 80. máiący, Mąż uczony, y wiáry godny powiedźiał, gdy tá fábułá byłá wyſzłá ná świát, náśi náwet Zakonnicy *idiotæ & ſimplices* poczęli ſie byli chlubić, ále ſtárzy z nich ſie śmiali, y milczeć kazál, domyśláiąc ſie, czyie to było *malevolentiæ ergo artificioſum adinventum, ad ſuſcitanda inter digniſsimos PP. Dominicanos, & nos Conventuales Frãciſcanos diſsidia.* A iż tá fábułá *palam, & paſsim* ná świát poczęłá byłá wychodźić, *Noſtris inſtantibus à Sede Apoſtolica* otrzymána ná nię *Excommunicationis pæna.* O tym Ciele w Grobie S. O. Fránćiſzká, w Hábićie Dominikáńſkim, iuż nie klęczącym ále ſtoiącym ręce do Nieba

Nárrácya Wádinga o Grobie S. O. Fránćiſzka kredytu mieć nie powinná.

bá podnieśione, á iákoby modlącym ſie z oczámi żywo zápátruiącemi ſie ná zránione Nogi, Náſzego Seráfi-cznego O. ieſt táſz położona fábułá w Kroniki Trzech Zakonow S. Fránćiſzká, trzećiey Częśći naprzod przez X. Bernárdá Sánnigá Niemieckim ięzykiem wypiſáney, á potym ná Polſki przetłumáczoney, *Fol.* 256. á do Druku 1722. podáney: nie pámiętáiąc ná pomienioną ex-kommunikę, y ná Legendę o S. Pátryárſze Dominiku prawdźiwą, że w Bononii, gdźie umárł pochowány, á po Kánonizácyi Iego do Káplice wſpániáłey Iemu poświęconey przenieśiony ieſt. Gdźie go wierni weneruią, łaſk y dobrodźieyſtw doznáią. Ani domniemáney Ciáłá Iego Tránslácyi nikomu BOG nierewelował, iáko o przenieśieniu Ciáłá S. Kátárzyny Pánny, y Męczenniczki przez Aniołow ná Gorę Synái wielum ſpráwiedliwym, y owſzem Cáłemu Kośćiołowi oznáymił. Ani teſz ten, ktory *ſumma veritas eſt* może wiernych ſwoich oſzukáć, iákoby ſie zdał czynić, przed czcządcemi tám Ciáło S. Dominiká, gdźie wiedzą iż złożone było, gdy by go gdźie indźiey kryiomo przenioſł, nikomu nie reweluiąc. Tá tedy Wádyngá Nárrácya, ktora wiele fałſzu, á máło co prawdy w ſobie zámyka, kredytu mieć nie powinná.

133. Drugą áteſtácyą czytam (: mowi *Autor Collis Paradiſi* :) ktorą referuie pomieniony Wádingus ibid: n. 5. y powiáda, że mu przyſłána ieſt z Archivium Konwentu Náyś: Pánny Anielskiey przy Aſſyżu :) Táſz ſámá ieſt w Kroniki Część: 3. pomienioney Sannigá ná Polskie przetłumáczoney fol: 256.) W niey introdukuie iákiegoś Gáleottá czyniącego nárrácyą Synowi ſwemu,

iáko

iáko 1509 (: w Sánnigá Kronice iest położony Rok 1409. tylko o sto lat od śiebie chodzą:) widźiał Ciáło S. Fránćiszká, do ktorego był záprowádzony, od O. Iuliuszá *de Liccio* Kustoszá, y Brátá Iustyná *de Collestatto* Zákrystyana, ktorych upor, y sprzeczność ułágodźił *multo nummo*, gdy mu sąm dopomogł tego Seráficzny Oćiec. Tá áteſtácya, nietylko fabułą, ále y sátyrą, rázem názwáć sie może; Albowiem tych trzech Ciáłá, nie miáły *dotes Corporis gloriosi*, áby były mogły *penetrare*, *impenetrabile obstaculum*. Kustosz bez rády támecznego Konwentu Oycow, y Synow, y owszem konsensu, niczego sie domyśláć nie mogł, boby był pewnie ich słuszney, y owszem Cáłego Miástá zápálczywośći nie uszedł, osobliwie, gdy tám był Advená, to iest *Apuliensis, de Liccio* iáko y Zakrystyan *extraneus*, o ktorych Nátivi, należyćie suspicantes, wielką w tey máteryi mieliby byli diligencyą, áby obcym w moc nie dawáli ták wielkiego Skárbu, w ktorymby vel in toto, vel in parte ukrzywdzeni być mogli, przez zábránie gdźie indźiey. Może bowiem mieć żárliwość o tym suspicyą, co z pobożnośći ukráść nie zdáłoby sie *iniquum*. Ale bezbożność iest twierdźić, że Zakonni Kápłáni dáli sie uwieść korrupcyą, y ieszcze większa śmieć mowić, że S. O. Fránćiszek, dopomogł owym trzem świętokrádcom, ktorzy zá pieniądze kupić, y przedáć widzenie siebie uśiłowáli. Gdy naypierwszy raz czytałem (mowi Autor) tę w Wadyngu nárrácyą, prośiłem O. Fránćiszká de Abastia, ná ten czás OO. Obserwántow przy Porcyunkuli árcygodnego Gwárdyaná, Mężá zacnego, biegłego, szczerego, y ze mną w wielkiey zostáiącego przy-

iáźni,

iáźni, czyli to prawdá, że z Konwentu Iego Patri Wádingo byłá przesłána pomieniona áteſtácya? Ná co odpowiedźiał: Dźiwuię ſie temu wielce, bo nic tu o tym nie mamy, y nic o tym ia nie wiem. W kilká lat potym, pytałem ſie o toſz O. Antoniego tákże de Abáſtia Lektorá Iubilatá áktuálnego, Konwentu Nayś: Pánny Maryi Anielſkiey Gwárdyaná, wielkiey pobożnośći Mężá, ktory dźiwuiąc ſie wielce powiedźiał: *Amicè certè ſuſpicor hiſtoricum fuiſſe deceptum, ſed fuiſſe hanc artificioſam relationem ex tempore mihi ſvadeo*: Tego álbowiem Roku ktorego miáłá być dána domniemána áteſtácya *Minoritica Conventualitas* ták wielkiemi byłá ućiśniona przećiwnośćiámi, y perſekucyámi, iż gdyby ſie było nie podobáło Iey Oycu Fránćiſzkowi S. záchowáć ſwey trzody, byłáby byłá cale znieśiona: Nie ieſt tedy od rzeczy imáginowáć ſobie, że kto *Conventualibus* niechętny ná ten czás tę fábułę zmyślił, nam *injurioſam* á S. Oycu *blaſphemam*, calumniando, że *Conventuales*, widzenie S. Fránćiſzká Ciáłá przedáią, á Fránćiſzek S. do tey Simonii *cooperatur*.

Fábułá od niechętnych złożona.

Druga áteſtácya od niechętnych zmyślona.

334. Ieſzcze trzećią *Author Libri Collis Paradiſi* wſpomina áteſtácyą, pokątnie między proſtáctwem *divulgatam, & paulatim palam divulgandam*: Tey fábuły iuż widźiałem mowi Autor Exemplarz piſány, y o wydrukowánym ſłyſzałem extra Italiam. W nim táka Nárrácya że Roku 1649. dniá 3. Páźdźierniká, o drugiey w noc godźinie, zá pozwoleniem Innocencyuſzá X. Papieżá dwáy Kárdynali, y dwáy Generali *Conventualium*, to ieſt, ieden Aktuálny, á drugi Prædeceſſor, y dwáy OO. Kápucyni, poſzli do Ciáłá S. O. Fránćiſzká, y náleźli

ieżli ſtoiące ná wierzchołku Porfirowego ſercá, cáłe, nienáruſzone, z Ránámi, w Hábićie z Kápturem ſzpicząſtym do gory ſtoiącym do Hábitu przyſzytym. Nád to mowi Autor widźiałem geográficzną tego delineácyą przy nárrácyi rázem. *Laus Deo. Quàm concinnè hoc mendacium compactum eſt. Eo anno ego eram in Sacro Conventu Novitius.* Są ſłowá Autorá, y dáley onże: Dniá 3. Páźdźierniká w Wigilią S. Oycá Fránćiſzká przyiácháli dway Kárdynali, to ieſt *Angelus Rapacciolus*, y *Cæſar Facchenettus*, ktorym obviam poſzedł Oćiec Generał *Angelus Catalanus*, y *Exgeneralis Io: Baptiſta Berardicellus*. O pułnocy między Wigilią, y Feſtem Kárdynał Rappaciolus ſpiewał Mſzą Pontificaliter, iáko teſz po Tercyi Kárdynał Facchenettus, co y lat innych z pozwoleniem Papieſkim czynili, y inśi Purpuraći Rzymſcy, z wielkiey ſwoiey ku S. Fránćiſzkowi dewocyi. Y to wſzytko ieſt prawdá: ále że widźieli S. Ciáło, iáko ieſt niepodobna, ták teſz śmiechu godna. Albowiem przez kilká nocy przed Feſtem S. Fránćiſzká, cále nic nie śpią, nie tylko Zákryſtyáni, ále y ſłudzy Kośćielni ubieráiąc cáły Kośćioł, oſobliwie w noc pomienioną dyſponuiąc, y záświecáiąc lámpy, ktorych od ſklepienia poczawſzy, po wſzytkich śćiánách ieſt wielka liczbá, *ad illuminandam noctem illam ſolennem*, oſobliwie, gdy Pontificaliter ma kto celebrowáć, to ná ten cżás gotowáć trzebá Presbyterium, Baldachinum, Credentias, naczyńia Srebrne y Appáráty co náydroższe. Cáłá owá noc zeydzie ná Iutrzni gráney, y Mſzy Solenney przy wielkim ludźi konkurśie. Do wierzenia tedy, y owſzem do poięćia rzecz nie podobna, áby Oſoby tak Znáczne, *oſius* | Zmysł nie tylko do wierzenia, ále y

W *tàm*

do poięćia trudny.

tàm arduum attentare miáły: chybá że tám *invisibiliter, & insensibiliter* były. Niech powie (: prośi Autor :) tey fá- buły inventor, ktorzy rzemieśnicy owę moc niezmierną źiemie, y kámieńi, ktoremi ganck záwálony do Gro- bu, wynieśli, gdźie tę *congeriem* podźieli, wiele dni, y nocy ná tym ſtrawili, po iákich wſchodach tam ſie ſpu- śćili, czy tam był Anioł, ktory kámień wielki, y ow- ſzem nie ieden, czy Kárdynali, czy Generali *amoverunt ab oſtio monumenti?* albo ktorędy weſzli? Tak to ieſt prawdá, że Innocencyuſz X. dał ná to pozwolenie po- mienionym Kárdynałom, (: ktory tego Roku proſzony o to, imieniem pewney wielkiey pobożney Xiężny po- wiedźiał; *Tunc videndum fore S. Francisci corpus, quando Deus iterum illud manifeſtare dignabitur.*) iak y to, że ſam Inventor był tego co zmyślił ſpektátorem. Domyśla ſie Inventor, że náśi Generali wiedzą, o mieyſcu do Gro- bu S. O. Françiſzka. ále bez fundamentu, bo częſto- kroć bywáią *Remotarum Nationum*, z kąd nie mogą wie- dźieć; á choćby byli y z Prowincyi Aſſyskiey, y ow- ſzem z ſamego Aſſyſkiego Konwentu, toby y tak nie wie- dźieli, bo tam tylko iáko ſie iuż námieniło, *ſecundum famam* ieden tylko Zakonnik ma wiedźieć o tym, y to ſub Sigillo. Chybáby Generałom, kiedy ich obie- ráią z Niebá tá wiádomość kommunikowána byłá. Nád to, gdyby wiedźieli Generali, toby był wiedźiał, y ten cobył na ten czas *Pr. Magiſter Angelus Catalanus*, á gdyby był on wiedźiał, toby tam iuż był w Grobie S. Frančiſzká nie raz przedtym, bywſzy zaś, á widźia- wſzy ná S. Oycu Káptur ſzpiczaſty, alboby go był u- rznął, álbo OO. Kápucynow do Grobu nie przypu- śćił,

ścił, ktorzy mu byli wielce przećiwńi, iáko y on im, dla Xiążki *De Forma indumenti S. P. Francifci.* Niech ieszcze Inventor powie: kiedy, y od kogo Serce Porfirowe pod Nogi S. Ciáłá postáwione było?

335. Gdym tę Fábułę (: mowi Autor:) pierwszy raz czytał? iuż był umarł Kardynał Rápácciolus, ále żył ieszcze Kardynał Facchenettus Spoletu Biskup, *& Sacri Collegii Decanus.* Dniá pewnego Roku 1680. gdy kazywáłē w Iego Kátedrálnym Kośćiele, y ná audyencyi często u niego bywałem: opowiedźiałem mu, ktorą czytáłem fábułę. Ná co on rozgniewány záwołáł *Quis tam audacter hæc mendacia protulit?* y wielkie *in suspectos* exágerácye czynił; Widząc go tedy zágniewánego prośiłem, áby śmiał sie tylko z tych báśńi, poniewasz *mendacia suis se implicant laqueis, ac tandem semper triumphat veritas.* Ná co on przydał: *O utinam dignus essem videre!* Gniew Kárdynałá ná fábułę.

336. Po zákazániu Sixtá 4. Papieżá, áby więcey nikt do Grobu S. O. Fránćiszká nie chodźił: Successores Iego nád to *contra attentantes* y censury przydáli. Ieden Pius 5. chćiał koniecznie z dewocyi wielkiey widźieć w Grobie Ciáło S. Fránćiszká, y przyzwawszy do siebie (: o czym nász Rodulfus, ktory był ná ten czás *Secretarius Ordinis*) Generałá Zakonu, ktory sie názywał *Ioannes Picus*, opowiedźiał mu chęć swoię. Generał wielkie trudnośći, y niewiádomość mieyscá z ktorego był ingres, Oycu Swiętemu przełożył: Lecz Papież z wielu mieysc probowáć kopáć, y szukáć drogi koniecznie przykazał, y o ználeźioney dáć sobie znáć záraz zlećił, dla czego z Rzymu do Assyżá swoich Ministrow posłał. Sprowadzono wiele Architektow, mulárzow, y innych Mieyscá z ktorego był ingres do Grobu S. Fránći- szká żadna miáraználeść nie mogli.

 ludźi

ludźi do tego, ná kopániu y otwierániu rożnych mieysc, dni y nocy nie máło ſtrawili á záwſze ná kámienie niezmierne, y sáme opoki tráfiáli, do tego *vi ſuperna laſſati*, gdy im cále śił nie ſtawáło, poprzeſtáć imprezy muśieli. Papież o tym wiádomość powźiąwſzy, zmiárkował iáko Bog, *Tam evidens fidei noſtræ argumentum, pro majori ejuſdem fidei periculo revelandum* záchował, ſam *ſub pæna excommunicationis ulteriorem prohibuit perquiſitionẽ.*

Przyczyná zakázu, ktory wiśi w Zakryſtyi Aſſyskiey

315. Zá czáſu Páwłá 5. Xiążę pewny udźielny *Magnæ notæ, & authoritatis* piſał do Przełożonych Zakonnych, że do Aſſyżá chce przybyć, y z wielką dewocyą widźieć Ciáło S. Fránćiſzká. Przełożeni mu odpiſáli, y opiſáli záraz *inſuperabiles difficultates, & prohibitiones Pontificias.* Lecz że fama divulgabat, że ow Pan wielki w liczney bárdzo komitywie *devotionis prætextu* wybierał ſie do Aſſyżá. OO. Aſſyſcy obawiáiac ſie iákiey wiolencyi, událi ſie do Kárdynałá Protektorá, ktory rzecz wſzytkę donióſł do Papieżá, od ktorego mándat odebrał, intymowáć Bráći dekret, ktory dotych czas ná publicznym w Zákryſtyi Aſſyſkiey záwieſzony mieyſcu, ktorego Copiam kłádę.

Alfonſus Miſer. Divina tit. S. Sixti S. R. E. Cardinalis V. Comes Ordinis Minorum Conventualium Protector.

EX Ordine & Mandato Sanctiſsimi P. N. Pauli Papæ 5. Nobis facto, omnibus & ſingulis cuiuſcunq; gradus, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, diſtrictè interdicimus, & prohibemus. ſub pæna Excommunicationis latæ Sententiæ, & ipſo facto incurrendæ, ne in futurum audeant, & præſumant

ſub

ſub quovis prætextu, aut quovis colore, in Eccleſiis, & Mo naſterio B. Franciſci Civitatis Aſsiſii Ordinis Minorum Con ventualium perquirere, ſeu aliquam diligentiam quovis modo facere, pro inveniendo Corpore, & loco, ubi requieſcit Corpus Glorioſiſsimi S. P. Franciſci, quam excommunicationis pænam incurrant Fratres eiuſdem Conventus, tàm ſi hoc attentare præſumpſerint, quàm ſi aliis auxilium, aut favorem quomodolibet præſtiterint, vel contra hanc prohibitionem Apoſtolicam aliquid tentantibus, omnibus viribus non reſtiterint. Hoc vero Noſtrum mandatum, mandamus Cuſtodi eiuſdem Conventus, quàm primùm publicari curet Fratribus, in loco, ac more ſolitis, & regiſtrari in Archivio, & copiam authenticam retineri ſemper affixam in tabella lignea, conſpicuò in ſacriſtia ejuſdem Eccleſiæ. Datum Maceratæ, die 28. Menſis Auguſti 1607.

Exemplarz Inhibicyi, ktora wiśi w Zákryſtyi Aſyskiey.

A. Cardinalis Vice-Comes.

(L. S.)

Iacobus Allegrettus Secr:

338. Záś zá czáſu Innocentego X. iáko iuż námieniło ſie wyżey, n. 242. Márya Sábaudii Xiężna Krolewskiego, y Xiążęcego Rodu Infanta, S. O. Fránćiſzká Trzećiego Zak: Profeſká wielce prágnąc, widźieć Ciáło S. Fránć. poſłáłá do Papieżá proſząc ná to o pozwolenie. Lecz Naywyżſzy Kośćiołá Rządcá powiedźiáł, że Ciáło S. Fránćiſzká ná ten czas pokazáne będźie, kiedy Boſkiemu upodoba ſie Máieſtatowi, y że BOGA doświádczáć nie trzebá, y chćieć áby Wiáry náſzey Tá-

Innocens X. Papież niechćiał dáć licencyi Xiężny Sábaudii

iemni-

widźieć Ciáło S. Fránći: iemnice widome były: Rádźił przytym, áby pomieniona Xiężna raczey okiem wnętrznym, y wiáry zápátrowáłá ſie ná Swiętego ſwego Oycá, y Protektorá, á ták większą zásługę miáłá. Tego wſzytkiego uczynił mi relácyą (mowi Autor Xiąſzki *Collis Paradiſi* názwáney) *P. M. Michael Angelus Catalanus Exgeneralis* Roku 1666. już bedąc Biſkupem Iſernii, z ktorey domyśliłem ſie, że to on był od pomienioney Xiężny z expoſtulácyą do Papieżá poſłány. Poznáć z tąd łátwo, iák rzecz ieſt dáleka od prawdy, że ten Papież dał inſzym pozwolenie widźieć Ciáło S. Fránćiſzká, kiedy go negował ták wielkiey, y godney Xiężnie.

Wiele w Kośćiele Aſſys: zacnych pochowánych Oſob.

339. Przy O. S. Fránćiſzku, áliás w Kośćiele Iego Aſſyſkim, wiele zacnych Oſob po śmierći chowáć ſie kazáło, áby z nim zmartwychwſtáwſzy z niego mieli Pátroná, Przed Sędźią Naywyżſzym.

Marćin 4. Pap: kazał ſie w Kośćiele Aſſys: chowáć;

340. Marćin 4. Papież śmiertelną w Peruzu złożony chorobą, Kárdynałowi Sábelliuſzowi, ktory záraz po nim náſtąpił ná Papieſtwo, zlećił, áby Ciáło Iego do Aſſyzá záwiezione było, w Kośćiele S. Fránćiſzká, y Hábićie Zakonnym pochowáne. Co ten Kárdynał zoſtáwſzy Papieżem do Exekucyi przywieść kazał; Lecz Obywátele Peruſcy, ktorzy wiele cudow, y łaſk doznawáli od Niego, przyſtáć ná to niechćieli: Iáko tegoſz Papieżá pod imieniem Honoryuſzá 4. oświadcza Bullá, ktora ſie poczyna:

Honorius Epiſcopus Servus Servorum DEI. Venerabi Fratri Epiſcopo, dilectis Filiis Archipresbitero, & CapituloPeruſino, Sal. & Apoſt. Benedictionem. *Ve-*

Vestram non credimus latere notitiam qualiter f. r. Martinus Papa 4. Prædecessor Noster &c. Dat Romæ apud S. Sabinam kal. Febr. Pont Anno 1. y druga ktorey początek:

Honorius Episcopus Servus Servorum DEI. Dilectis Filiis Potestati, Capitaneo, Consilio & Communi Perusino, Sal. & Apost. Benedict.

Sincera illa & antiqua &c. Dat sub eisdem die, loco & Signo.

Nieprzystali iákom námienił ná te listy Peruscy Obywátele, áby drogiego nie postrádáli Skárbu, záraz bowiem przy Ciele S. P. Marćiná 4. Papieżá, chorzy zdrowie, wźrok ślepi, słuch głuszy, mowę niemowni, zdrowe nogi, kuláwi odbieráć poczęli; Y ták *interposuerunt* wiele àppellácyi, w ktorych słuchániu, y odrzucániu wiele czásu wyszło, á w tym Honoryusz umárł, po ktorym wákowáłá Stolicá Apostolska Mieśięcy dźieśięć, y dni dwadźieśćiá ośm. Exekutorowie z ktorych naypierwszy był Honoryusz sprawy popieráć niechćieli, á Peruzánie iák Duchowni, ták świeccy wielkich Protekcyi szukáli. W lat kilká gdy Kośćioł repárowáli, znaleźli Ciáło tegosz *Marćiná* Papieżá nienáruszone, y Habit ná nim cáły Fránćiszkáński.

Czemu, y iáko Peruzánie nie wydáli Ciáłá Marćiná 4. Papieżá

341. Ian Brennus Krol Ierozolimski, y Cesarz Konstántynopolitáński, około Roku 1235. po kilká lat Pánowánia swego prośił P. BOGA, áby mu pewną zbáwienia pokazał drogę, więc wysłuchány, trzy rázy miał z Niebá nápomnienie, iż ieżeli zbáwienia prágnął, áby opuśćiwszy świátowe pompy, popieláta Fránći: S. wźiął ná się suknią, y do Zakonu wstąpił: że więcey zbáwienie dusze, niżeli doczesne godnośći poważał sobie, ná tych.

W Assyżu pochowány niegdy Krol Ierozolimski, y Cesarz Konstántynopolitánski, á potym Zakonnik S. Fránć.

tychmiast Báldwinowi Zięćiowi swemu oddawszy Korony, do Zakonu Fránćiszká S. wstąpił, y w nim żył Swiątobliwie, potym w Pánu zásnął, ktorego Ciáło iáko prágnął do Assyżá przywiezione, z rozkazu Innocencyuszá 4. ktory ná ten czas był w Assyzu Roku 1253. pod Ambonem mármurowym uczćiwie złożone iest.

W Assyzu leży Ciáło Krolowy Cypru.

342. Æcubea Krolowa Cypru, iák byłá uczyniłá ślub náwiedźić Ciáło S. O. Fránćiszká, ták wykonáłá, gdy záś názad powrácáłá do swego Krolestwá w Ankonie záchorowáwszy umárłá, z kąd według Iey dyspozycyi Ciáło do Assyżá przywiezione, ktorey Epitáfium iest cáłe z białego Mármuru Krolewskie: Assyskie mánuskryptá świádczą, że tá Krolowa umárłá około Roku 1240. y wielką summę legowáłá ná dokończenie Fábryki, zá ktorey duszę bywa corocznie Anniwersarz, ze Mszámi wszytkich Kápłánow.

W Assyżu pogrzebioni Xiążętá Spoletánscy.

343. W Káplicy S. Antoniego Opátá od Cornu Epistolæ, leżą Ciáłá Xiążąt Spoletáńskich to iest *Dominorum Blaschi Patris & Gratiæ Filii. ad cornu Evangelii*, z tegosz Xiążąt Domu idących są Mausolea.

344. W Káplicy SS. Relikwii pochowána pomieniona Xiężna Sábaudii, ktorey osobliwe cnoty, Alexánder 7. Papież w niżey opisány wyráźił sposob.

Maria Caroli Emmanuelis Sabaudiæ Ducis
Et Catharinæ Hispaniæ Infantis Filia.

Xiężny Sabaudii w Assyżu Ciáło.

S. Francisci Tertium Ordinem veste, moribus, virtutibus Professa, Vitæ asperitate, continentia convertendi Hæreticos studio, Sacris peregrinationibus, alendis pauperibus, Templis ornandis, Magnam Sanctimoniæ famam consecuta, obiit Romæ.

A. D.

A. D. 1656. ætat. 62. Atque hic, ubi Sepulchri locum sibi delegit Sepulta est.

Zá Duſzę tey Xiężny pobożney co dźień pierwſza Mſza S. u Wielkiego Ołtarzá, pod ktorym ieſt Ciáło S. Oycá odpráwuie ſie.

345. W Káplicy S. Marćiná ná práwey ſtronie ieſt depozyt Ciáłá Zygmuntá Károlá Xiążęćiá Rádźiwiłá Polaká, ktory náwiedzáiąc Mieyſcá Swięte Włoſkie, w Aſſyżu záchorował, y umárł Roku 1638. ktoremu nápiſáno. Xiażę Rádźiwił w Aſſyżu leży.

Sigiſmundus Carolus Radźiwił
Dux in Ołyka, & Nieświeſz
S. R. Impeperii Princeps
Comes in Myr, & Szydłowiec
Pałatinus Novogrodenſis,
Eques Melitenſis, Commendator Poſnanienſis
Stolevicenſis &c.

346. Idźi Kárdynał Albernoćći Hiſzpan Arcybiſkup Toletáńſki, Stolice Apoſtolſkiey, gdy Papież w Awenionie mieſzkał cáłych Włoſkich Páńſtw Legat, naywięcey w Konwenćie Aſſyſkim rezydowáł, o krorym wyżey n. 237. bliſki śmierći Roku 1367. kazał ſie po śmierći w Káplicy S. Kátarzyny od ſiebie wyſtáwioney złożyć, póki by go do Kośćiołá Iego Kátedrálnego Toletáńſkiego nie wywieźiono. Lubo tedy z Aſſyżá zábráno Ciáło Iego, ále ſie *partes tenuiores* zoſtáły. Zá duſzę Iego co rok dniá pierwſzego Wrześniá Solenne odpráwuią ſie Exekwie. Idźiego Kárdynałá Albernoćciego w Aſſyżu Inteiorá.

347. *Fratris Gentilis de Monte Floris Cardinalis Conventualis* w Káplicy S. Ludwiká od niego wyſtáwioney ſpo- Kárdynał de Monte Floris

w Affyżu leży.

czywa Ciáło, ktory w Awenionie Roku 1312. bliſki śmierći ordynowáł, áby Ciáło Iego było záwieźione do Aſſyżá. O tym Kárdynale piſze Wad. ad an. 1308. n. 3. że będąc Legatem Papieſkim w Węgrzech, Prześwietny Zakon S. Páwłá pierwſzego Puſtelniká pod Regułą S. Auguſtyná *Auctoritate Pontificia* potwierdźił.

Fráncíſ: Kárdynał Urſini pochowány w Affyżu.

348. Fráncíſzek Vrſini Kárdynał z Fráncyi do Włoch powracáiący záchorował Roku 1312. y umárł, kazał Ciáło ſwoie záwieść do Affyżá.

Neapolio Urſini Kárdynał w Affyżu pochowány.

349. Neapolio Vrſini Kárdynał Vmbrii, y innych Prowincyi Legat, lat incirca 60. Kárdynałem bywſzy umárł w Awenionie Roku 1347. Ciáło ſwoie w Aſſyżu w Káplicy S. Marćiná od ſiebie wyſtáwioney pochowáć kazał.

Jan Jordan Urſini w Aſſyżu pochowány.

350. Ian Iordan Vrſini Xiążę Rzymſki, pomienionego Neápolioná Brát Rodzony, pochowány ieſt w Káplicy S. Ianá Chrźćićielá od niego wyſtáwioney. Z nim tákże ma leżeć Tomaſz Vrſini Xiążę Rzymſki, Hrábiá Mánupelſki, ktory Welum Nayś. Pánny MARYI, Aſſyſkiemu Kośćiołowi dárował, iáko o nim wyżey n. 214. & n. 215. Pierwſzy záś Ian Iordan Vrſini wielkie miał nabożeńſtwo do S. O. Fráncíſzká, z kąd táką dał ná Wotum ſwoim modlitwę. *Rogo te Beatiſſime Franciſce glorioſe, ut gratia Sanctiſsimorum meritorum tuorum ſit Mediatrix apud Clementiſsimum Crucifixum pro me indigno ſervo tuo devotiſsimo Ioanne Iordano Vrſino, ut merear iuxta ſuam voluntatem vivere, & pro ſua Sancta fide Catholica vitam finire ſibi acceptam, ad laudem & gloriam nominis ſui Sanctiſsimi Amen.*

Modlitwá pomienionego Jordana Urſiniego.

Ioannes Iordanus Vrſinus de Aragonea
Chriſtianiſsimi Regis Ordinis S. Michàélis Eques

351.

351. Gwido Gory Feltrium názwáney Vrbinu Hrábiá, y Xiążę wielce woienny, długo przećiw Papieżom woiował; Nákoniec upámiętawszy śie Roku 1296. z pokorą do Bonifácyuszá 8. przyszedł odpuszczenia prosząc, ktore tesz otrzymał. Aby zás zá swoie pokutował winy, *Principatu renunciato*, do Zakonu S. Fránćiszká wstąpił w Ankonie od Ministrá Prowincyálskiego obleczony, y żył wielce świątobliwie, y pokornie, zmázáć uśiłuiąc ustáwicznym płáczem, y postem *errata* swoie; Náder tedy przykłádną pokutą w Assyżu życie zákończył, y pochowány iest, iáko Zakonne Aktá, y Historycy wieku iego Marianus & Iacobus świádectwo dáią. Gwido niegdy XiążęUrbinu, potym Zakonnik S. Fránćiszka w Assyżu leży.

352. W Káplicy S. Bonáwentury iest Grob wielce obszerny, w ktorym práwie wszyscy leżą Biskupi Assyscy *ex Ordine Minorum Convent.* Biskupi Assyscy w Assyżu u nas sepulti.

353. Blisko Epitaphium Krolowy Cypru spoczywáią kośći *Fratris Caroli de Nepis Episcopi Assisiensis.* It. Biskup Assyski.

354. W Káplicy S Antoniego Padewskiego spoczywa Ciáło Tekrymá Tekrymiuszá Pátryárchy Ierozolimskiego, y Biskupá Assyskiego Roku 1632. wieku swego 73. zmárłego. Pátryárchá Jerozolimski

355. Zá Ołtarzem S. Wálentego, iest Grob, y Effigies Minoryty ná Grobie te słowá: *Hic jacet Hugo de Hergilopo Anglus Magister S T. quondam Minister Angliæ. Obiit 3. Id. Septemb. A. D. 1302.* Minister niegdy Anglii.

356. Iest wiele sparsim po Kośćiele Assyskim Inskrypcyi. Iáko przed Ołtarzem Niepokal: Poczęćia Nayś: Pánny, wielu zacnych Zakonnikow są effigies, z imionámi ná mármurách wyrytemi: Iáko blisko Káplice S. Ciáłá rożnych nászych godnych Zakonnikow w Assyżu leżą.

Mikołáiá czyta ſie: *Hic jacet Ven. Religioſus Fr. Franciſcus Macharelli de Aſsiſio qui fuit Miniſter Provincialis Prov: S. Franciſci S. T. Doctor.* iáko ná inſzym mieyſcu, ieſt napis ná mármurze. *Sepulchrum Ven. F. P. Ioannis de Spello in S. Theolog: Magiſtri, & Lectoris S. Conventus Aſsiſii An. D.* 1362. Tamże bliſko. *Hic jacet Fr. Angelus de Aſsio S. T. Magiſter, & Inquiſitor hæreticæ pravitatis A. D.* 1362. *die* 1. *Febr.* Iáko ná drugim mieyſcu *Sep. F. P. Fulginenſis S. Th. Magiſtri, Terræ Sanctæ, Romaniæ, & S. Franciſci Provinciarum Miniſtri, Obiit A. D.* 1461. Iáko *Sep. F. Bartholomæi Peruſien: S. T. Magiſtri, Prov. S. Franciſci Miniſtri, qui obiit A. D.* 1491. *die* 13. *Auguſti.*

Pierwſzych záraz wiekow Zakonu Náſzego były Magiſterii Doctoratus gradus, ktore in ſolis perdurant Conventualibus.

357. Wieleby czáſu y mieyſcá zábráło, gdyby ſię wſzytkich S. Konwentu Oycow, Mágiſtrow, Inquizytorow, ſławnych Káznodźieiow, Kuſtoſzow, w Kośćiele Aſſyſkim pogrzebionych wypiſowáć miáło. Mnie doſyć z tych kilku, ktorych ſie wyżey położyło, to tylko wyráźić; Ze w Zakonie Bráći Mnieyſzych, ktorzy ſie *Conventuales* zowią *etiam in primis Ordinis ſæculis, Magiſterii Doctoratûs, ac Inquiſitoriatus gradus* były, ktore y teraz *in ſolis perdurant Conventualibus.*

Práwie wſzyſcy Generali Zakonu S. T. Doctores.

358. Generali tákże Zakonu *per catenatam* od S. Pátryárchy Fránćiſzká, *& nunquam interruptam ſeriem*, áſz do dźiſieyſzego Iozefá Máryi Báldrátego de Ravenna (: ktory ieſt *Art. & Sacr: Th. Doctor, Sanctæ Romanæ, & Vniverſalis Inquiſitionis Conſultor, in Romana Sapientia Publicus Theologiæ Profeßor, Promovendorum ad Epiſcopatum Examinator, Miniſter Generalis totius Seraphici Ordinis Minorum Conventualium Octuageſimus Secundus:*) począwſzy od Haymoná Angielczyká w Roku 1239. *in ſerie Mini-*

ſtrorum

ſtrorum Generalium czwartego; wſzyſcy S. Th. Doktorámi byli w rożnych Akádemiách *promoti* co u ſámych *practicatur Conventuales.* Widźieć záś káżdy może tych wſzytkich Generałow w Gankách dolnych w Konwenćie Náſzym S. Fránćiſzká Krákowſkim ná dwoch ſzerokich Tablicach koperſztychámi wyrážonych.

359. W Kátálogu Miniſtrow Generálſkich *ſupra immediatè* pomienionych, ktory náſtąpi, nieliczę Seráficznego Oycá y Pátryárchy Fundatorá Zakonu Náſzego Fránćiſzká S. ktory *in numero Generalium ab eo deſcendentium irreverenter, & non plenè reflexè involvitur, parem enim rationem deſcendentiæ uti Pater & Fundator, cum illis habere nequit:* Vczy mnie tego naprzod *Auctoritas Canonica* ktora *talem Ordinem in arbore Conſangvinitatis determinat, ne aſcendentes in ſucceſsione deſcendentium miſceantur, & confundantur.* Potym mam po ſobie Normam Kośćiołá S. iáko Mátki y Miſtrzyni, ktory *Ordinem & Nomina Omnium Summorum Pontificum* (iáko widźieć káżdy może *in liminari aditu Corporis iuris Canonici: ex collectionibus antiquis Auguſtini Archiep: Taraconenſis*) *concatenando recenſendo & exprimendo*, ták ſobie poſtąpił: *Præpoſito ſupra ob eminentiam Chriſto D. uti ſupremo Eccleſiæ ſuæ Fundatore*, dopiero po Chryſtuśie Pánu Papieżow iáko Namieſnikow Iego kłádźie, między ktoremi *Primus eſt Petrus, Secundus Linus, Tertius Cletus & ſic deinceps*. tym ſpoſobem y ia poſtąpię ſobie *cum B. P. N. Franciſio Chriſtiformi Eccleſiæ Min: Fundatore*, ktorego niegodny Syn przyznáię *devotiſsima ſubmiſsione* zá Proto Miniſtrá Generálſkiego Zakonu Iego ále in Cathalogo Miniſtrow Generálſkich ab eminentiam Iego nie kłádę. Ten S. Seráfi-

S. O. Fránćiſzek w liczbę Generałow nie wchodźi.

Z nabożeństwá ku Troycy Przenayś. Fránćiszek S. fundował trzy Zakony. ráficzny Pátryárchá do TROYCE Przenayś: zápalisto nabożny, iáko ley Vroczystość álbo pámiątkę gorącym záwsze obchodźił nabożeństwem z kąd S. Bonáwentúrá w Himnie o nim nápisał: *Trinitatis Officium Festo solemni celebrat*: ták tesz *in profundissimum cultum et venerationem* teyże TROYCE Przenayś: Trzy fundował Zakony, iáko w Zákonnych Nászych mowiemy Paćierzách od Seráficznego Doktorá Bon: S. złożonych: *Tres Ordinis hic ordinat, primumq; Fratrum nominat Min: pauperumq; fit Dominarum Medius, sed Pœnitentium tertius sexum capit utrumq;* Pierwszy Bráći Mnieyszych iáko iuż wyżey gdźie sie o Riwotorćie mowiło: drugi w Kośćiołku Porcyunkule Roku 1212. dniá 19. Márcá w ktory przypádłá byłá Niedźielá Kwietna: trzeći, *Tertiariorum de pœnitentia*, w Miasteczku Kánárya názwánym Roku 1221. iáko *Rodul: pag:* 145. 6. *Wad: ad eund. An.* Zgołá mowić sie może że Fránćiszek S. záczął Zakon swoy z instynktu TROYCE Przenayś: y w Imię ley Przenayś: do czego zda się alludere Naywyższy Kośćiołá S. Pásterz Mikołai 3. *in sua Extrav:* ktora sie poczyna: *Exiit de Verb. Signif. lib.* 6. mowiąc: *Hæc est apud Deum & Patrem munda et immaculata Religio quæ descendens à Patre luminum per eius Filium exemplariter, et verbaliter Apostolis tradita, et demum per Spiritum S. Francisco inspirata: quasi totius in se continet testimonium Trinitatis.*

Mik. 3. Pap. o Zakonie S. Fránćiszká testimonium.

360. Pierwszego zá żywotá swego Wikáryuszá miał S. O. Fránćiszek *Fratrem Petrum Cathaneum* drugiego swego Towárzyszá; Postánowiwszy albowiem Oćiec S. służyć BOGV w iák naywiększey żyćiá ostrośći, y ustáwicznych Modlitwách, áby w nabożeństwie swoim z

Pierwszy zá żywotá S. Fràn: Zakonu iego Przełożony.

Vrzę-

Vrzędu Przełożeńskiego przeszkody nie miał, y dał przykład innym, że to nie záwsze *praeſſe* ále tesz y *ſubeſſe* máią, Prefekturę Vrzędu pomienionemu Socyuszowi swemu z wielką oddał pokorą, gdy padł przed nim ná ziemię rewerencyą czyniąc, y posłuszeństwo ślubuiąc: ktorą głęboką Oycá S. pokorę opisuie *Rodul: lib:* 2. *pag.* 160. 6. iako tesz *Speculum Vitæ S. P. F. Cap.* 39. *pag.* 28. w te słowá: *Ad ſervandam Sanctæ humilitatis virtutem, paucis annis elapſis, poſt converſionem ſuam, in quodam Capitulo, coram omnibus Fratribus reſignavit Officium Prælationis dicens: Amodo ſum mortuus vobis, ſed ecce Frater Petrus Cathani, cui ego, & vos omnes obediamus: & proſternens ſe in terra coram ipſo obedientiam et reverentiam promiſit eidem. Flebant ergo omnes Fratres, & dolor nimius altos gemitus extorquebat, cum ſe videbant quodam modo orphanos fieri tanto Patre. Surgens autem B. Pater eleuatis oculis in Cælum iunctis manibus dixit: Domine reccommendo Tibi Familiam, quam mihi hactenus commiſiſti, & nunc propter infirmitates, quas tu noſti Dulciſsime Domine, curam ipſius habere non valeo, eam reccommendo Miniſtris, qui teneantur in die iudicii coram Te Domine reddere rationem, ſi quis Frater propter eorum negligentiam, vel malum exemplum, ſeu aſpectum, aſperam correctionem perierit. Permanſit ergo ex tunc ſubditus uſq; ad mortem humilians ſe, habens in omnibus quantum aliquis aliorum.* Dla wielkiey w Cnotách Swiętych doskonáłośći, á osobliwie dla náder głębokiey pokory Fránćiszek S. ośiadł w Niebie pierwszego Anjołá krzesło, iáko czytamy w Legendzie S. Bonawentury w Rozdźiale 6. Zywotá S. Oycá, ktore krzesło widźiał w záchwyceniu będący *Fr. Pacificus Minorita*, wyższe

Ziáka pokorą skłádał z śiebie S. O. Fránćiszek Prefekturę Zakonu.

Dla głębokiey pokory Fránć. S. ośiadł w Niebie Lucyferá mieysce.

ſze y iáśnieyſze nád inſze, á gdy ſie pytał, dla kogo by było? odpowiedź uſłyſzał *Hæc ſedes fuit Luciferi, & loco illius ſedebit in ea, Fr. Franciſcus humilis* o tym *ſpec: Vitæ Cap: 62. pag: 41. 6.*

361. Po śmierći pomienionego Brátá Kátániego Wikáryuſzá Zakonu, náſtąpił ná Vrząd Brát Eliaſz z Kortony, ktory áſz do śmierći S. Oycá ſpráwował, ále y po śmierći Zakonem rządźił, bo Fránćiſzek S. przed śmierćią ſwoią w ręce iego Zakon ſwoy oddał iáko relácyą czyni: *Speculum Vitæ pag: 167. Poſt mortem B. Franciſci & eius obitum glorioſum legitur reliquiſse Ordinem ſuum ſub manu Fratris Heliæ.* Ten Eliaſz (iáko *in ſpec: Vitæ S. P. F. pag. 207.*) był *Vir adeo Sapientiâ humanâ famoſus ut raros in ea pares in Italia putaretur habere.* Przed śmierćią Seráficznego Oycá y Pátryárchy Fránćiſzká S. gdy wſzyſcy Synowie Iego przytomni ná benedykcyą klęknęli, ten Eliáſz ná lewey ręce poklęknął, ná ktorego Głowie práwą Rękę ſwoię położył Fránćiſzek S. á że był oćiemniał, nie od ſtárośći ále od łez uſtáwicznych, pytał ſie ktoby był? y gdy powiedźiano że był Brát Eliaſz, dał mu oſobliwe nád wſytkich błogoſłáwieńſtwo: O tym Wádin: *ad An: 1226. n. 23.* w te ſłowá: *Cum à ſiniſtris ipſius genuflexus hæreret Hælias: manibus cancellatis, & dextra eius Capiti immiſsa, dum omnino cæcutiret interrogauit quis eſset! Reſponſum Hæliam eſse: Bene inquit ſe res habet, & bene requieſcit ſuper eum dextera mea. Te Fili mi addidit, in omnibus, & ſuper omnia benedico, & ſicut in manibus tuis Fratres meos, & Filios augmentavit Altiſsimus, ita & ſuper te, & in te omnibus benedico. In Cælo & in terra benedicat te Rex omnium*

Drugi Przełożony Zakonu zá Zywotá S. O. Fránćiſzká.

Błogosłáwieńſtwo ktore dał S. O. Fránći. przed Smierćią ſwoią B. Eliaſzowi.

DEVS

DEVS. Benedico te ſicut poßum, & pluſquam poßum: & quod non poßum ego, poſsit in te qui omnia poteſt. Recordetur DEVS operis & laboris tui, & in retributione juſtorum, ſors tua ſervetur. Omnem benedictionem, quam cupis invenias, & quod digne poſtulas impleatur. To ten ze wſzytkich Generałow, Naypierwſzy po S. Oycu Náſzym idźie Eliaſz: O nim wiele wyżey około Fábryki Aſſyſkiey. Vmárł w Kortonie w Kośćiele ſwego Zakonu fundowánym pogrzebiony, ktorego Ciáło nienáruſzone z Hábitem y z inſkrypcyą ná bláſze zá wielkim Ołtarzem ználeźione było. O tym *Auctor Collis Paradiſi Tit. 18. fol. 21.*

Tenże Eliaſz pierwſzy Generał Zakonu.

362. Drugi Generał w Rzymie obrány przy prezencyi Grzeg: 9. Roku 1230. zwał ſie *Ioannes Parens* Florenczyk. Poſłány był od Grzeg: z Aſſyżá do Rzymu *ad flectendos animos Romanorum populari ſeditione tumultuantes.* 6. lat rządźił Zakonem.

Drugi Generał Zakonu.

363. Trzeći Generał zwał ſie *Albertus de Piſa*: Lecz nie długo rządźił, bo *electus Romæ* 1239. 15. Maij, *ad electos properans regnantes in cælis in brevi explevit tempora multa diem ultimum claudens eodem anno in Feſto Nativ: B. V.* O nim Auctor Lib: Col: Parad: napiſał: *Albertus de Piſis, Vir diſciplinæ* Regularis *Zelator, ſed tanto pondere preßus, tribus tantum menſibus ſupervixit.*

Trzeći Generał Zak: Minorum.

364. Czwarty Generał *Fr. Haymo Anglus S. T. D. Romæ electus An:* 1239 1. *Nov*: Rządźił Zakonem lat pięć: z rozkázu Innocencyuſzá 4. papieżá *Breviarium Romanum correxit, & Rubricas adiecit, ediditq; Librum de Miſſæ cerimoniis.* Przyiął do Zakonu *Fratrem Bonav: Fidanzam Balneoregium,* (*alias* Seráfickiego potym Doktorá)

Czwarty Generał S. Bonáwēturę do Zakonu przyiał.

umárł w Anágnii Roku 1244. támże pochowány u Bráći swoich Min: Conv: iáko pisze Rodul: pag: 178.

Piaty Generał trzema Socyuszom S. O. F. kazał opisáć Vitã Miracula & Sanctitatem iego.

365. Piaty Generał názywał śie *Fr. Crescentius de Iesi electus Ianua:* 1244. Ná świećie był wiele lat *V. I. & Medicinæ Doctor.* w Zakonie *literis & senectute bona Venerabilem* názywáią go *Scriptores omnes:* á Spec: Vitæ pag: 208. testatur. *eum fuiße discretionis zelo probatum.* Ten Generał Roku ktorego był obrány, imieniem swoim y Cáłey Kápituły iniunxit Brátu Leonowi ktory był Spowiednikiem y Sekretarzem S. O. Fránćiszká, Br. Aniołowi Tangredemu, y Br. Rufinowi S. Klary Krewnemu, áby spisáli, co tylko wiedźieli *de vita miraculis, & Sanctitate S. Francisci* iákosz nápisáli Legendę, (ktorą názywáią) trzech Socyuszow S. Fránćiszká.

Szosty Generał zá ktorego Innoc: 4. Zak: Cognomẽ przydał Covẽtualiũ.

366. Szosty Generał názywał śie *Ioannes de Parma S. T. D. electus Avinione 4. Iunij 1247. sub Præsidentia Innoc: 4.* Zá tego Generałá Zakon Nász od pomienionego Innocencyuszá *Conventualium Cognomine* iest uczczony, iáko świádczy sequens Diploma.

Innocentius Episcopus Servus Servorum DEI.

Dilectis Filiis Generali & Provincialibus Ministris ac aliis Fratribus Ordinis Fratrũ Minorũ. Sal: & Apost: Bened.

Diploma In-

CVm tanquam veri & fideles Christi Ministri elegeritis vobis in domo Domini mansiones, dignum eße credimus, ut habitacula vestra inter alias honorabiles Congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationibus

bus inclinati præsentium auctoritate decernimus, ut Ecclesiæ vestræ omnes, ubi Conventus existunt, Conventuales vocentur, concedentes Vobis nihilominus ut in ipsis Ecclesiis ad opus Fratrum & Conversorum Vestrorum habere liberè cimiteria valeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ Constitutionis infringere &c. Si quis autem &c. Dat. Perusii 12. *kal: Sept: Pont: Anno* 10. *Subest Plumbea pendens Bulla. Innocent: PP. IV.*

w ktorym Conventuales nominantur Ecclesiæ Nostræ.

367. Od tey Bulle alias od Roku 1250. Zakon Bráći Mnieyszych ktorzy Privilegia Apost: przyięli názywáć sie począł Conventualium iáko świádczy Laertius Cherubinus Collector, & Summator Bullarii Magni Tom: 1. pag: 46. sumando Bullam V. Honorii 3. quæ incipit: *Solet annuere.* Dat Later. 3. kal. Dec: Pont: an. 8. w te słowá: *Primus Ordo est horum Fratrum Minorum, qui huius Reg. stricta Observantia omissa vixerunt iuxta Privilegia obtenta à Sede Apostolica & nomen Conventualium, sortiti tempore Innocentii 4ti.*

Od Rok: 1250 my Fráńciszkáni zowiemy sie Conventuales.

368. WW. OO. Reformaći w informácyi względem trzech Zakonow S. O. Fránc: ktorą *præmiserunt* Kroniki trzećiey Części z Niemieckiego ięzyká ná polski przetłumáczoney y do Druku An. 1722. podáney, ztąd nas Conventuales názwáli żeśmy *Conventualiter & Collegialiter* álbo zgromádzeni w Kowentách y Klasztorách máiący Kośćioły Konwentuálskie żyli, to iest żeśmy zostáli sie, y záwsze nie odstępuiąc mieszkáli przy Konwentách ktoreśmy mieli z początku záraz Zakonu, iáko z Pryncypálnych Assyskim, gdźie Ciáło S. O. Fránćiszká, Padewskim w ktorym Cudotwornego Antoniego S. Relikwie: Inni záś *titulo Observantiæ* śćisłego ubo-

Fránćiszkáni Cōventuales názwáni że záwsze przy Konwentách Assyskim Pádewskim &c mieszkáli.

ſtwá oderwawſzy ſie á *Communitate* álbo *Conventualitate* zá powodem Láiczká Páwła de Trincis, álbo według drugich dla máłey y niepożorney Státury Paulucyuſzá w Eremitoryách álbo ná puſtych od ludźi opuſczonych mieſzkáli mieyſcách: Dopiero álbowiem żyć *in communi* poczęli, kiedy ná inſtáncyą Hugoliná de Trincis Xiążęćiá Fulginu z ktorego Fámilii Brát Paulucyuſz był, pozwolił im Roku 1368. Generał Zakonu *Fr. Thomas Frignanus Mutinenſis*, Brulianu: iáko piſze Dominicus de Gubernatis ſtrict: Obſer: a Soſpitello názwány Tom: 1. lib: 3. §. 23. n. 2. mowiąc: *Regularis Obſerv: fundamenta mirificè promovit, (puta Frignanus) dum Bruliani locum primum huius ampliſsimæ Reformationis tuguriolum petente Hugolino de Trincis, Fratri Paulutio de Trincis perbenigne conceſsit.*

Początek OO. Obſerwántow w Bruliánie.

369. Nie ztąd iednák primariô náſz Zakon Conv: ſie żowie: zkąd nas *Conventuales P P. Reformati* názwáli, bo oderwánie ſie Paulucyuſzá á Communitate, było zá Generałá 22. á *Cognomen Conventualium* Innoc: 4. nádał Zakonowi iáko wyżey zá Generałá Szoſtego. Boſkim záś rozporządzeniem pewnie ſie ſtáło, że my *Cognomen Apoſtolicum Conventualium* mamy od tegoſz imienia Papieżá, od ktorego imienia Anteceſſorá Iego, ták Regułá iák Imie Bráći mnieyſzych *ſumpſit exordium*, przez Konfirmácyą. Od Innocencyuſzá álbowiem III. Regułá Náſzá ieſt naprzod approbowána, á od Innocencyuſzá 4. *Cognomento Conventualium* ieſteśmy uczczoni. Zkąd z wielkim fundámentem mowić ſie może, *Vel ipſo eodem Nomine Pontificio indigitante Franciſcanam Religionem, & Nomen Minorum Innocentio 3. confirmante, & cognomine*

Fránćiſzkáni cále Innocentiani.

Con-

Conventualium Innocentio 4. intitulante, existere eandem unam & indivisam, totamq; in omnibus præfatis esse Innocentianam.

370. Tego Apostolskiego *Cognominis Conventualium* w Nas, był Figurą záraz národzony Fráńciszek S. bo iáko on był naprzod Iánem od Mátki, á potym Fráńćiszkiem od Oycá názwány, á iáko pisze Bonáw: S. oboygá dotrzymał: *Primum vocatus Ioannes à Matre, dehinc Franciscus à Patre, vocationis quidem paternæ vocabulum tenuit, sed & rem Materni Nominis non reliquit.* Ták my Conventuales naprzod Máćierzyńskim to iest Reguły Bráći Mnieyszych názwáni imieniem, á potym od Nayważszego Oycow Oycá Innocencyuszá 4. Conventuales miánowáni *Vocationis Paternæ scilicet Pontificiæ vocabulum Conventualium tenemus, sed & rem Materni Nominis, scilicet Fratrum Minorum non relinquimus.* zászczycáiąc się oboygiem.

Názwánie S. Fráńćisz. Jánem od Mátki á Fráńćiszkiem od Oycá ná sámych spełniło się Fráńćiszkánách Conventuales názwánych.

371. Duch Przenayś: *Proverb.* 27. niekaże siebie nikomu chwalić, mowiąc: *Laudet te alienus et non os tuum, extraneus & non labia tua.* A więc y ia niechcę tu nic mowić *de antiquitate* Zakonu mego, ále tylko *alienos et extraneos* (ieżeli się godźi ták mowić) *in testimonium antiquitatis Min: Conv:* Zakonu przywodzę. Oto *Rodericus Exgener. 22. Reg. tom. 1. quæst. 2. art. 3.* ták pisze: *Reformatio Fratrum de Observ. exiit à Fratribus Conv: & cæpit Anno Dñi circiter 1414. iuxta Concil: Constant: Decretum sed formam & Ordinem dedit postmodum Bernardinus de senis, vir egregiæ Sanctitatis & gratiæ et fervoris.* Oto drugi *Exgeneralis Observ: Franciscus Gonzaga, &*

Sámi Chronologi Observ: przyznáią że Zakon Conventualium iest Mater & Origo Observantum.

postea Episcopus Mantuanus, de Orig. Seraph. Relig. Part. 1. *Fol.* 44. mowi *PP. Conventuales Observantibus multo antiquiores eße, et Observantes à Conventualibus Originem ducere* Przyznáią ći Chronologi że *Religio Min: Conv: est Matrix fons, et Origo, et Reformatio de Observ: Filia, quæ exiit à Conventualibus.* Ci tedy Conventuales znáyduią ſie przy S. O. ſwego Ciele przy Swiątnicy mowię Aſſyſkiey

Smierć 6. Generałá Zak.

372. Vmarł ten ſzosty Generał w Kámerynie w Kośćiele *Min:* Conv: in arca Marmorea pochowány iáko teſtatur Rodul: pag: 116. 6.

Siodmy Generał Zakon: S. Bonáw.

373. Siodmy od S. O. Fránćiſzká Min: Generálſki był S. Bonáwenturá Fidánzá Balneoreginus, w Rzymie przy Alex: 4. nie przytomny bo w Páryzu był Lektorem, Roku wieku ſwego 34. Zakonu 13 Páná 1256. obrány, ſiebie iáko Rodul: pág: 181. Siodmym Generałem od S. Fránć. przyznáie: iáko tákże Sixtus 5. w Bulli ktora ſie poczyna *Triumphantis Ieruſalem* tákże go ſiodmym názywa: iáko y *Flavius Cherubinus in Compendio Bullarii ſub eadem Bulla.*

Clem. 4. Pap. Fr: Prædic: & Min: capaces Succeſſionũ declaravit co Sixtus 4. ad ſolos Conv. coarctavit.

374. Ná inſtáncyą tego S. Generałá y drugiego Prześwietnego Zakonu Káznodźieyſkiego *f. m. F. Io. de Vercellis*, tákże Generałá Clemens 4. Roku 1256. *capaces declaravit Fratres Prædicatores et Minores univerſos ut ſuccederent licitè in bonis Parentum, poßeſsiones apprehenderent et in ſuam utilitatem converterent prout ſibi melius videretur expedire, Vniverſas Cenſuras occaſione præmißorum contra illos latas decernens irritas et inanes in Bulla quæ incipit Obtentu Divini &c,* Co iednák Sixtus 4. potym *Coarctavit ad ſolos Min: Conv.* w Bulli ſwoiey ktorey początek *Licet nos dudum &c.*

375. Ten

375. Ten S. Generał rządźił Zakonem Bráći Mnieyszych Conv: lat 18. y opisał Conventualibus Roku 1260. Kształt álbo Formę Hábitu iáka teraz iest, álbowiem z początku Zakonu opisána niebyłá, y nie iest w Regule, dla czego rożni rożnie chodźili, iáko o tym *Gales. Cap. 9. Volater. lib. 21. Ciacc. in Greg. X. Rodul. pag. 182.* z kąd tesz nie iednáko dawne Obrázy reprezentuią S. Oycá Francißzká z tey pewnie przyczyny że on Hábity dał sobie robić według dostátku álbo nie dostátku wyżebránego ná Hábit Sukná lub máteryi.

S. Bonav: opisał kształt Hábitu Conventualibus ktory teraz iest.

376. O tym S. Generale pisze *Petr. Annatus in Apparat. ad Posit. Theol. lib. 4. fol. 500.* że gdy w Witerbie po śmierći Klemensá 4. Papieżá, przez dwie lećie y dźiewięć Mieśięcy Kárdynali nie mogli sie zgodźić, ná Nowego Papieżá, ták między sobą uczynili Compromis, áby ten zá prawdźiwego bez wszelkiey trudnośći był miány Papieżá, ktorego by Bonáwentura náznáczył, choćby y śiebie sámego miánował: Ten Mąż S. (mowi pomieniony Author) áni śiebie áni ktorego z Kárdynałow, ále nieprzytomnego bo *in Oriente pro Christi et Ecclesiæ causa degentem*, do tego nie Kárdynałá, *nominavit Theobaldum Placentinum è familia Vicecomitum, et Leodiensem Archidiaconum*, Mężá pobożnośćią y żárliwośćią Wiáry sławnego, ktory Grzegorzem X. názwał sie: Tę iego Elekcyą ktoś ták *lepidè ac metricè* wyráźił.

S. Bonaw: podał Kárdynałom zgodne ná Papiestwo Subiectů ktorego oni dobráć nie mogli.

Papatûs munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit discordia Fratrum.

Ten Papież *pro Græcorum cum Latinis Vnione, indixit Lugdunense secundum Concilium oecumenicum* Roku 1274.

Ná

Ná ktore S. Bonáwenturę, z S. Tomáſzem z Akwinu, y innemi niektoremi ſławnemi Doktorámi wokował, S. Tomaſz do Lugdunu niedoiechał *morte præventus* doiáchał S. Bonáwenturá, gdźie lubo *reluctans* Kárdynałem y Biskupem Albáneńskim *creatus*, po Czwartey owego Concilium ſeſſyi dnia 14. Lipcá tegoſz Roku, wieku ſwego 53 przenioſł ſie do Niebá pochowány w Lugdunie u Bráći ſwoich Min: Conv: Od Sixtá 4. 1482. Kánonizowány á od Sixtá 5. między innych Kośćiołá S. Doktorow ieſt policzony. Zá Generálſtwá Iego Roku 1273. wźięty był z Zakonu Náſzego ná Kárdynálſtwo od Grzegorzá X. *Frater Vicedominus* ále umarł Roku 1277. pochowány u Nas w Witerbie iáko Rodul. o tym pag: 207. 6.

S. Bonáw: od Grzegorzá X. Kárd. uczyniony śmierć S. Bonáw:

377. Oſmy Generał Zakonu Bráći Min: Conv: w Lugdunie obrány Roku 1274. *teſte Rodul. pag. 184. et Wad. ad eund. Ann. n.* 32. Brát Hieronim Aſculánus S.T.D. rządźił Zakonem lat 5. uczyniony Kardynałem od Mikołáiá 3. Papieżá 12. Mart. 1278. zá prace ktore podiął gdy od Grzegorzá X. był poſłány do Konſtántynopolá, y Grekow do iednośći z S. Kośćiołem Rzymſkim á Tátárow do Wiáry przywiodł. Tándem od Mikołáiá 3. Nuncyuſzem uczyniony, Fráncuſkiego y Káſtelle Krolow pogodźił: Nákoniec od Honoryuſzá 4. Poſelſtwo do Fráncyi odpráwiwſzy 22. Lutego 1288. Papieżem zoſtał Mikołáiá 4. Imię ſobie obráwſzy. Hiſtorycy tákie mu dáią zálecenie: *Iuſtitiæ et pacis inter Chriſtianos Principes conciliandæ ſtudioſiſsimus. Beneficia Eccleſiaſtica non ex reſpectu ad ſangvinem et alias politicas rationes, ſed ex reſpectu ad merita conferre ſolitus.* Siedźiał

Oſmy Generał Zak. Kárdynałem potym Papieżē; zoſtał pod Imieniem Mikołáiá 4.

Zálecenie Mikołáiá 4. od Hiſtorykow.

ná

ná Papieſtwie lát 4. umárł 4. Aprilis 1292. *in Magna Sanctitatis Opinione. Sepultus in Baſilicą S. Mariæ Maioris*, ktoremu *Felix Perettus Card. poſtea Sixtus 5. ex eod. Ord. Min. Conv: aßumptus, ſumptuoſum extruxit mauſoleum* iáko piſze Rodul. pag. 205. Zá Generálſtwá iego od Mikołáiá 3. był uczyniony Kárdynałem z Zakonu Náſzego *Fr. Benti-vegna Aquaſpartanus*. Ktory *Tuderti An.* 1289. *Sepultus apud Min: Conv. in Æde D. Fortunati.*

378. Dźiewiąty Generał Zakonu Bráći Mnieyſzych Convent. nážywał ſie *Fr. Bonagratia, à S. Ioanne in Perſicetto S. T. D.* nie przytomny w Aſſyżu obrány Roku 1279. Præſidente Fr. Hieronymo, Aſculano Ex Generali iam tunc S. R. E. Card. ut Rudol. pag: 184. Rządźił Zakonem lat 5. O Nim in ſerie Generalium ták piſzą: *Bonagratia fuit ingenio ſvaviſsimo, et iuxta nomen ad promerendos omnium animos nato. Obiit Avenione.* 1284. *ſepultus in Eccles: ſui Ord: Min: Conv:* Gdy umárł Dzwon wielki przez ſie dzwonił długo, ſwiádczą Rudol. cit: y Wad. ad An. 1284. n. 1.

Dźiewiąty Generał ktoremu gdy umárł przez ſię dzwon dzwonił.

379. Dźieśiąty Generał Zakonu zwał ſie *Fr. Arlottus de Prato S. T. D.* obrány nie przytomny w Medyolánie R. 1285. Vmárł w Páryżu po iedenaſtu Mieśiącách rządow ſwoich. W Páryżu ſepultus in Eccles: ſui Ord: pro tunc Min: Conv. O nim in Tab: Generalium to ſie czyta: *Theologicas diſciplinas valde caluit, in Dialecticis verò omnium ſui temporis fuit præſtantiſsimus. Multa ſcripſit inter quæ edidit Concordantias Bibliæ quæ hodie quoq́ ſine authoris nomine circumferuntur. Librum etiam Sententiarum D. Bonau: in Epitomen redegit.*

Dźieśiąty Generał wiele piſał.

380. Iedenaſty Zakonu Bráći Min: Conv: Generał był

Iedenasty Generał wielkie miał honory Kościoła S. przed Kárdynálstwem. Dies iræ nápisał.

Frater Matthæus de Aqua Sparta S. T D. Electus in Monte Peßulano An: 1287. Przed Generálstwem był Magistrem *S. Palatii, et Summus Pænitentiarius.* W Rok Generálstwá Kárdynałem y Biskupem Portueńskim od Mikołáiá 4. uczyniony, *ex mandato* iednák Papieżá *præfuit Ordini usq; ad electionem futuri Generalis.* Od Bonifácyusza 8. *Legatus designatus perrexit in Galliam Cisalpinam, cuius operâ,* wiele mieyść *Ecclesiæ Romaniq; Pontificis imperio* przywrocono. Pieśń Requiálną *Dies iræ, dies illa* nápisał; y innych rzeczy nie máło, wielce mądrze y pobożnie. Vmárł Roku 1312.

Dwunasty Generał Zakon: przy Pap: Mikołáiu 4. y Krolu y Krolowy Sicylii obrány.

381. Dwunasty Generał Zak: Min: Conv: był *Frater Raymundus Gaufredus S. T. D.* w Reaćie obrány Roku 1289. Ná tey Kápitule záśiadał Sąm Pap: Mikołai 4. wźięty z Zakonu Bráći Conv: Ktoremu ássystowáli dway Kárdynali *Minoritæ Conventuales.* to iest *Bentivenga* y *Matthæus de Aqua Sparta.* Przy przezencyi Károlá 2. Krolá Sicilii y Apulii, y Máryi Krolowy Zony Iego. Ten Generał rządźił 6. lat Zakonem. Zá tego Generałá po śmierći Mikołáiá 4. *vacavit Sedes Rom:* przez lat dwie: ná ktorą *invitus ex Ord: S. Benedicti* był wźięty *Frater Petrus de Morono,* názwány *Cælestinus* 5 ktory *præfuit Ecclesiæ mensibus* 5. bo *in Consistorio Cardinaliũ sponte Pontificatum deposuit:* Ná mieysce iego nástąpił *Bonifacius* 8. ktory Gaufredemu Generałowi dawał Biskupstwo Padewskie, lecz go *constantissimè acceptare recusavit.*

Z Pokory recusavit Bisk: Padewskie.

Zá niego tákże do Zakonu Nászego wstąpił *Nicolaus Liranus, Doctor plenus et utilis vocatus* Tákże zá niego Roku 1295. (ktorego ten Generał ustąpił z urzędu) *à Bonifacio* 8. *creati sunt ex Ord: Min: Conv: duo S. R. E.*

Liranus do Zak: wstąpił.

Cardi-

Cardinales: Iacobus Tomasius Caietanus ex Sorore Pontificis Nepos, & Andreas Anagninus Alexandri 4. Pronepos.

382. Trzynasty Min: Conv: General zwał sie *Frater Ioannes Minius de Muro S.T.D. & S. Palatii Magister, electus Anagniæ 29. Iunii 1296.* ktorego, S. Ludwiká Biskupa Tolosań: do Zakonu przyiął. Ná tey Kápitule prezydował sam Oćiec S. Bonifacyusz 8. Rządźił Zakonem lat śiedm. Vczyniony potym Kárdynałem y Bisk: Portueńskim od Bonifácyuszá 8. R. 1302. Przed nim tákże tenże Pap. *promovit ad Purpuram Cardinalitiam Fratrem Gentilem à Monte Floris Ord: Nostri* iáko *Wad. anno* 1298. *n.* 4. świádczy: *Rodul:* zâś *posteriori anno creatum asserit.* Ktory pag: 220. oprocz tych 4. Kárdynałow *ex Ord. Min: Conv:* ieszcze dwoch innych to iest *Reginaldum Archiepisc: Rothomagen: & Leonardum Patrassum* tákże *ex Ord: nostro ab eod: Bonifacio creatos testatur:* Lecz sie z Rodulfem w tym nie zgadza Wad. ad an: 1302. n. 5. lubo przyznáie n. 9. *multos alios Minoritas ad Pontificias Infulas promotos.* Ale *ut ut est*, czyli ten Papież czterech uczynił z Zakonu Nászego Min: Conv: Kárdynałow według Wadingá czyli sześćiu według Rodul: to iednák pewna, że ten Bonifacyusz 8. *de Ord: nostro benè meritus æterna dignus est apud Min: Conv: memoriâ*, ktory *teste Wad: ad an:* 1295. *n.* 18. *Omnia Ordini Minorum Privilegia per cæteros Pontif. suos Prædecessores concessa confirmavit, ampiâ Bullâ, quam Mare magnum* zowią.

Trzynasty General Zakonu zá ktorego Ludwik S. do Zakonu wstąpił.

Bonifacius 8. wielce ná Zakon łáskáwy.

383. Pomieniony General iuż Kárdynałem będąc, *iure gratitudinis in Concil: Viennensi pro Bonifacio 8. acriter se opposuit Philippo Francorum Regi* iáko pisze Ciaconius

Minius Cardinalis uiął sie zá honor Bonifácyuszá

8. Papieżá. in Bonifacium 8. n. 25. *Bonifacij 8. memoriam, quam Philippus Francorum Rex tanquam hæreticum damnari à Pontifice petebat, Theologica facultate se defensurum in Concil: Viennen: obtulit, et impiam Regis temeritatem repressit.*

Anagninus. Był ten Papież, ex Caietanorum Prosapia; iurium peritissimus, à quo Librum 6. Decretalium habemus. Multa adversa perpessus à Philippo Pulchro Rege Galliæ, & Principibus Columniis, quorum duos Cardinalatûs honore exuit, quod turbarum auctores fuerint. Præfuit Ecclesiæ annis 8. mensibus 9. obiit an: 1303. die 15. Octob. Passim de hoc Pontifice dicitur & legitur: *Bonifacius intravit ut vulpes, regnavit ut Leo, mortuus est, ut canis*, ále tá kálumnia, refutatur à Rubeo, Nauclero & Bzovio należyćie. *Non est enim mortuus* (ut mendax

Kálumnie od kryte námyślane ná Bonifácyuszá 8. Pap. vulgavit fama) *instar rabiosi canis, præmorsis digitis, & cerebro ad muros carceris alliso; nam trecentis post mortem eius annis, anno videlicet* 1605. *die* 15. *Octob. Sarcophagus Bonifacii 8. iussu Pauli 5. reseratus est, ad famæ hujus explorandam veritatem, et totum corpus ab omni putredine incorruptum,* (si minimam nasi particulam exceperis, quæ tabe diffluxerat) *cum digitis in utraq; manu integerrimis, illæsoq; Cranio repertum est.* Ták o tym Chronologia Herbipolensis. Záś Bzovius według Wad: in Annal: ad an. 1303. n. 7. ták pisze. *Bonifacij sepulchro aperto. anno* 1606. (w Roku sie nie zgadzáią tylko) *tota Vrbe ad spectaculum concurrente: repertum est ejus Corpus Pontificiis vesti-*

Cáłe y nienáruszone Ciáło Bonifácyuszá 8. we trzysta lat ználeźione. *bus indutum adeò integrum, incorruptumq; ut non nisi extremum nasi desideraretur. Porro manus quas erosas Adversarii mentiuntur, tàm vividæ tàm integræ omnibusq; digitis integris constantes, ut etiam venæ et nervi, pelle et carnibus operti*

operti extuberantesq́, visæ fuerint. In earum unius digito erat annulus Pontif: Saphyro dives, quem Cardinalis Caetanus pretio 100. *aureorum redemit.*

384. Zá czásu pomienionego 13. Gěnerałá. Floruerunt Ioannes Duns Scotus Doctor Subtilis, & B. Conradus Offidanus. Z okázyi Szkotá, y Bzoviuszá ktory falsas de Bonifatio 8. confutat fabulationes, expatente exemplo, desideraverim Bzovium, *to co pisał* vindicando innocentiam Sancti Pontificis, potius præ oculis habuisse; quàm similes fabulas de Scoto Doctore Subtili à Paulo Iovio, & incerto rumore transcripsisse, & iudicio suo approbasse; quod extrema manuum devorasset; & caput ad parietem miserabili edito mugitu elisisset: Si enim de Summo Pontifice eadem fabulamenta figmentarum ex impotentia animi, aut ex cæca & temeraria credulitate, auctores, Paulo Iovio & ipsomet Bzovio apud Genebrardum longè potiores; cur hoc manifestô exemplô & experientia edoctus & permotus Bzovius, non etiam hæc quæ Iovius de Scoti morte finxit, ut fabulas refutasse, & pro deliriis reputasse existimaverit. Sed potius ea transcripsisse, atq; ex impotentia animi approbasse elegerit.

Tego Czásu kwitnał náuka Szkot Doctor subtilis.

385. Czternasty Generał Min: Conv: zwał sie *Frater Gondisalvus de Vallebona S. T. D.* obrány w Assyżu Roku 1304. Dniá 5. Czerwcá. zá Prezydencyi Kárdynałá de Muro. Exgenerałá Wikáryuszá Zakonu, rządził coś mniey niż lat 9. Vmárł R. 1313. w Páryżu. Zá iego urzędu był assumptus ex Ord: Min: Conv: in S. R. E. Cardinalem Fr. Vitalis à Furno. Ktory obiit Avenione sepultus in Eccles: Min: Conv. Ten Geneneral przyiął

Czternasty Gen: Zak.

do Zakonu Alvarum Pelagium Scoti Discipulum ut Wad. an: 1304. n. 13. & an. 1308. n: 61. pisze. *Præcipui Scoti discipuli* ná ten czás *Ioannes Bassolius Doctor ordinatissimus* názwány; *Antonius Andreas Doctor dulcissimus: Franciscus Mayeronius Doctor illuminatus.* Canonicus, Alvarus Pelagius &c. O Szkoćie to tu krotko námieniąm że sie národźił Roku 1274. Ktorego umárł Seráficki Doktor S. Bonáwenturá: mira DEI providentia suaviter Min: Ord: Conv: consolante; ut uno Doctoris Sole occidente, alter Religioni nasceretur. S. Religione initiatus Szkot, Parisiis naprzod Baccalaurei, potym Doctoratûs insignibus laureatus fuit, tandem in Comitiis Tolossanis od Gondisalwá Generałá Roku 1307. Regens Parisiensis creatus. On naypierwszy publicum certamen pro asserendo B. M. Immaculato Conceptu inivit, ex quo tanquam proprio stemmate gloriosus in Schola subtilium enitescit.

Ycźniowie Szkotá.

Chwalebny Szkot ex Certamine pro Imm: ConceptioneMariæ

386. Zá tego Generałá kwitnęli osobliwą Swiątobliwośćią Conventuales, iáko to B. Rainerus, B. Benedicti Aretini Socius, ktorego contemporaneus Seniculus (o ktorym wyżey) dederat consilium cuidam Fratri Minori in hæc verba: *Communitatem benè sequeris, nihil dubitans, & salvus eris.* B. Belongerius de Monte Acuto in vita & post mortem miraculis gloriosus. B. Leo Laudensis, qui ab honestæ vitæ inimicis venenum propinatum bibit illæsus. B. Ioannes Siracusianus qui in obsequium infirmi ignitum lapidem nuda manu portavit sine nocumento. Landus Tarentinus, Philippus de Duratio & alii quam plures o ktorych pisze w tych lećiech Wad. præcipue ad an: 1305. Nie ninieyszey żyćia

Sławni Swiątobliwośćią Convētuales.

Swią-

Swiątobliwośći był sam Generał Gondisalvus o ktorym Alvarus Pelagius Lib: 2 de planct: Eccles: cap: 68. coævus pisze: *Sancta memoria Gondisalvus Hispanus de Provincia Galiciæ, Nobilis genere, sed nobilior vita & moribus & evangelica paupertate, verè Frater Minor, & zelator ardētissimus Regulæ, & Dominus paupertatis, & dominicæ humilitatis. Magister in Theologia realissimus, verbo & opere de maioribus mundi literatis in trivio & quadrivio. Qui parum post mortem suam Parisiis, in visione quibusdam fratribus nostris apparuit gloriosus in throno residens cum corona aurea et sceptro qui dixit tunc, quod sedes throni sibi assignata erat in cælo, quia purissimè in Ordine iustitiā observaverit.* Zálecenie Gondysálwá. Appárácya iego.

387. Pietnasty Fratrum Min: Conv: Generał názywał sie *Frater Alexander de Alexandria S. T. D.* electus Barchinonæ Anno 1311. 12. Iunij w przytomnośći Piotrá Królá Arágońskiego: Ná tey Kápitule statutum est, ut Generalis curaret per se quam maximè constituere præsentandos, & promovendos ad magisterium, ne propter multitudinem & insufficientiam promovendorum ad Magisterium in S. Theol: facultas Theologica, & Magisterium haberentur contemptui. Refert Wad. ad eund. an: n. 3. Zá tego Generałá słynął wielce náuka wyżey pomięn. Ioannes Bassolius Doctor Ordinatissimus ktorego Szkot iák niegdy Pláto Aristotelēm názywał suum auditorium Rządźił Zakonem Rok y cztery mieśiące umárł w Rzymie. Vacavit Ordinis præfectura (anno uno mensibus octo, protracta electione successoris in annum milles: trecent: decimum sextum, & Maij diem postremum. Piętnasty Generał Zak. Potrzebna præcautio ne facultas Theologica & Magisterium vilescant.

388. Szesnasty Zak: Conv: Gen: był *Fr. Michàël de*

Cæsena

Szesnasty Zak: Generał obrány przy prezencyi Robertá Królá y Sancyi Krolowy.

Cæsena S. T. D. absens electus Neapoli ultima Maij. 1316. przy prezencyi Krolá Robertá y Sáncyi Krolowy. O tym Generale in Catalogo Generalium to czytąm: Fuit eruditissimus ut ostendunt egregia & lucida eius Commentaria in 4. Lib: Sentent: Liber super Ezechielem, sermones de tempore & Sanctis, multaq; alia scripta. Zá Generálstwá iego assumptus fuit à Ioanne 22. in S. R. E. Cardinalem & Episcopum Tusculanum Fr. Bertrandus á Turre ex Ord: Min: Conv: ktory obiit Avenione 1326 sepultusq; in Eccl: sui Ord: ut testatur Rodul: pag: 221.

Jan 22. Papiez damnavit náukę o wych ktorzy powiádáli że Chrystus Pan nic niemiał iák in particulari ták in communi.

Pod czás Generálstwá tego Generałá Ioannes 22. Papa. propositionem illam affirmantem Redemptorem nostrum, *ac Dominum Iesum Christum eiusq; Apostolos in speciali non habuisse aliqua nec in communi, definivit esse pertinacē erroneam ac hæreticam in Extrav:* ktora sie poczyna: *Cum inter non nullos &c:* O tym Papieżu inter alia piszą: naprzod że był *Vir peritissimus iurium, ut ostendunt ejus extravagantes: Temperantissimus in omnibus, librorum autem & literarum avidissimus. Oeconomiæ providus administrator, ut potè qui 17. milliones successoribus in thesauro reliquit, in commodum & usum Ecclesiæ. Obiit anno 1334. die 4. Decemb. Rexit Ecclesiam annis 19.* Zaś pomieniony Generał gubernavit Religionem án: 11.

Jan 22. Pap. wielki skarb Kość. S. zostáwił.

Siedmnasty Generał Zak.

389. Siedmnasty Generał Min: Conv: zwał sie *Frater Gerardus Odonis S. T. D.* według Rodul: pag: 118. názwány *Doctor apertus.* w Páryżu obrány 11. Iunij 1329. Prezydował ná tey Kápitule *Fr. Bertrardus à Turre S. R. E. Card. eiusd: Ord: alumnus.* Ten Generał rządził Zakonem lat 12. potym *à Clem: 6. factus Patriarcha Antiochenus & Episcopus Catanensis.* Będąc Generałem skompono-

ponował *Officium Stigmatum B. Francisci* ktore teraz odpráwuiemy. Zá niego oddáne były Zakonowi mieysca osobliwe P. N. I. Chr. iáko to Gorá Sion, Grob Páńſki, Wieczernik w ktorym Chryſtus odpráwił oſtátnią Wieczerzą z Apoſtołámi, owo mieysce, w ktorym ná nich ſtąpił w ięzykách ognıſtych Duch Przenayś: Rodul: pag. 118. Wad. ad an: 1333. n. 19. & ad an: 1342. n. 20. Te S. Mieyscá ſą Filiali Ord: de Obſerv: Auctoritate Eugenii 4. anno 1434. ut refert Wad. ad eund: an: n. 7. dotis ratione elocata.

Skomponował Officium ſtigmatum B. P. N. Fráncisci.

Mieysc S. w Páleſtynie uſtąpili Conv. pro dote Obſerv.

390. Tego Roku to ieſt 1347. ktorego ten Generał zoſtał Pátryárchą Antyocheńſkim, uczyniony był tákże à Clem: 6. ex Ord: Min: Conv: Kárdynałem *Fr. Helias de Annibinallis* iáko Wad. ad eund: an: n. 5. Nie obył ſie długo ná tey godności pomieniony Pátryárchá bo iáko piſze Wad. ad annum 1331. n 11. w rok to ieſt an: 1348. obiit epidemia illa generali, qua univerſus ferè Orbis ſine habitatoribus remanſit, domus vacuæ, urbes derelictæ, rura ſquallida, univerſa vaſtata apparuerunt, ſacris Religioſorum domiciliis, ſtragem magnam hoc malum invexit, extinctis diſciplinæ Regularis Magiſtris, & melioris notæ ſenioribus.

Ten Gen. zoſtał Pátryárchą Antyocheńskim.

Powietrze generalne, ktore Swiát cáły práwie puſtkámi zrobiło.

391. Ośmnaſty Min: Gen: Min: Conv: *Fr. Fortanerius Vaſallus S. T. D electus Maſsiliæ anno* 1343. Wielce od Klemenſá 6. Papieżá kocháný, iáko dowodźi Wadingus z wielu liſtow od Papieżá do niego piſánych y komprobuie ſam ſkutek, gdy w pułpiętá lat Generálſtwá uczynił go Arcybiſkupem Ráwenckim y Pátryárchą Grádenckim, ktorego potym Innoc: 6. Kárdynałem creavit. W Padwi umárł, pochowany in Æde D. Antonii Pata-

Ośmnaſty Generał Arcybiskup Ráwen: Pátryár: Gradenc: y Kárdynałem uczyniony.

vini iáko świádczy Speculum Vitæ pagina 214.

Dźiewietna-
ſty Gen: Zak:
S.R.E. Card.

392. Dźiewietnaſty Generał Min: Conv: *Fr. Gulielmus Farinerius S. T. D.* obrány w Weronie R. 1348. iáko Memoriale Ord: Min: infirm: 3. Ord: part: 1. fol: 23. świadczy: Rządźił Zakonem lat śiedm. Tandem od Innoc: 6. R. 1356. uczyniony Kárdynałem, z rozkazu iednák Papieżá rządźił Zakonem áż do elekcyi Nowego Generałá ſub titulo Vicarii Apoſtolici, y ták rządow iego czyni lat 9. Zá iego Generálſtwá Clem: 6. creavit duos Cardinales z Zakonu Naſzego, z ktorych pierwſzy był *Fr. Paſtor de Albernaco Vir multæ doctrinæ, & compoſitæ Eloquentiæ*, ut Rodul: aſſerit pag: 221. drugi *Fr. Helias de Annibaldis.*

Dwudźieſty
Gen: Zak:

393. Dwudźieſty Generał Min: Conv: názywał ſie *Fr. Joannes Bucchius S. T. D. electus Barcinone* 1357. *Belnæ in Burgundia* wizytuiąc támtę Prowincyą w Rok umárł, to ieſt 1358. po ktorego śmierći był Wikáryuſzem Apoſtolſkim Zakonu áż do Kápituły Generálſkiey, Gulielmus Farinerins Cardinalis iáko o tym piſzą Wad. an: 1350. n. 1. Rodul: pag: 188. 6.

Dwudźieſty
Pierwſzy Generał Zakon:
Kárd: zoſtał.

394. Dwudźieſty pierwſzy Generał Zak: Bráći Mn: Conv: był *Fr. Marcus Viterbienſis S. T. D. Ianuæ electus* 1359. 9. *Iunij* iáko świádczy Rodul: pag: 189. y Wad. ad an: cit: n. 5. Pod ten czás to ieſt Roku 1360. Vniverſitas ſeu Academia Bononienſis fundata, eodem Generali promovente tribus Doctoribus Conventualibus, to ieſt Magiſtro Franciſco Adriani Bononien: Thoma Friniano & Ludovico Donato (z ktorych dwai poślednidni byli potym Generałámi Zakonu) fuit illuſtrata. Pari decore exornarunt Academiam Carolinam Docto-

Academias Bononien: & Pragen: noviter erectas illuſtrarũt Doctores Cõvẽtuales.

res

res Theologi Franciſcani Pragæ à Carolo Auguſto an: 1366. inſtitutam iáko piſze Wad. cit: annis. Rządźił Zakonem ten Generał lat śiedm, od Vrbaná 5. Roku 1366. creatus Cardinalis, od ktorego poſłány był Legatem naprzod ad Marchionem Montis Ferrati, potym ad Florentinos, Piſanos, & Ianuenſes, ex quorum diſcordiis graviſsima damna ſuborta erant przywiodł ći ich ad concordiam, ále cum magno labore. Vmárł potym Roku 1390. 3. Sept. w Oyczyźnie ſwoiey pogrzebiony w Kośćiele S. Fránćiſzká Min: Conv:

395. Dwudźieſty drugi Generał Fratrū Min: był *Fr. Thomas Frinianus Mutinenſis S. T. D. Collegii Bononienſis*, w Aſſyżu obrány 6. Iunij 1367. Rządźił Zakonem lat 6. potym Kárdynałem uczyniony od Vrbáná 6. Za niego *Fr. Bertrandus Lagierius S. R. E. Card: creatus à Gregorio XI. anno* 1371. Pod tym Generałem w Bruliánie *initium duxit Ordinis Reformatio primiq; Reformati* naprzod ſie zwáli *Fratres de familia*, *inde Lignipedes*, *demum ſub Leone X. de Obſervantia.*

Dwudźieſty drugi Gen Zakonu Kárdynału czyniony.

Poczatek Obſerwántow.

396. Dwudźieſty trzeći Generał názywał ſie *Fr Leonardus de Rubeis Giſonenſis S T D electus Toloſæ an:* 1373. 5. *Iunij. Præſidente Bertrando Cardinale Ord: Vicario.* Rządźił Zakonem lat 5. Ten Generał ofiárowáne Kárdynálſtwo od Vrbaná 6. *recuſavit*, od Klemenſá 7. Pſeudopapieżá przyiął, *cuius partes ſecutus Legationē obiit apud Ioannam Siciliæ Reginam*, ale obaczywſzy ſie, *& ſchiſmate abiurato Avenionem, ſe contulit*, y Vrbáná 6. zá prawdźiwego Papieżá przyznał, od ktorego *tanquam Cardinalis receptus eſt.* Był to człowiek wielce mądry *ſcripta ejus ſuper Cantica Canticorū, teſtimonio D. Antonini erudi-*

Dwudźieſty trzeći Generał Kárdynałē uczyniony

tiſsima: Wiele y innych godnych rzeczy popiſał w Awenionie umárł 4. Nov: 1405. Zá iego Generálſtwá, ták pomieniony *Frinianus*, iáko *Bartholomæus de Coturno* tákże *Minorita Conv: ab Vrbano 6. S. R. E. Cardinales creati.* iáko świádczy Wad. ad an: 1376. n. 8.

Dwudźieſty czwarty Generał, á pierwſzy Kárdynał ex Natione Veneta.

397. Dwudźieſty czwarty Generał Min. Conv: fuit *Fr. Ludovicus Donatus S. T. D. Coll: Bonon: electus Strigonii in Hungaria anno 1379.* O nim Wad. ad an: 1378. n. 8 ták piſze: *Ludovicus Donatus, Patritius Venetus, Procurator Gen: Ord: Inquiſitor hæreticæ pravitatis Venetiis, Provinciæ S. Antonii Miniſter, Vicarius Gen: Ordinis. &c.* trzy látá tylko rządźił Zakonem, bo był *aßumptus ab Vrbano 6. ad Cardinalitiam dignitatem.* O czym Wad. cit.

Dwudźieſty piąty Generał Zakonu.

398. Dwudźieſty piąty Generał Fratrum Min: Conv: zwał ſie *Fr. Petrus de Conzano S T. D.* obrány w Ferrázu R. 1383. *Præſidente Comitiis Generalibus Ludovico Cardinale Ordinis Vicario. Hic Gen: rexit Ordinem per unum annum & Menſes 5. Obiit anno 1385. in Cœnobio Piſtorienſi dum Provinciam viſitaret Hetruriæ: Sepultus ibid apud Minor: Convent.*

Dwudźieſty ſzoſty Generał.

399. Dwudźieſty ſzoſty Generał Zakonu obrány w Padwi Rokn 1385. iuxta Wad. ad eund: an: n. 4. Názywał ſie ten Generał *Fr. Martinus S. Georgius à Riparolo:* Rządźił Zakonem dwie lećie, wizytuiąc Prowincyą Genueńſką *deceſsit in Cœnobio Caſtri Novi:* Ná iego mieyſce *inſtitutus Vicarius Ordinis Fr. Henricus Alferius Aſtenſis ab Vrbano 6.*

Dwudźieſty śiodmy Generał Zak.

400. Dwudźieſty śiodmy Generał Zakonu *Fr. Henricus Alferius Aſtenſis* w Florencyi, obrány Roku 1387. Ten rządźił Zakonem lat 18. Zá niego *creatus fuit ab*

Vrbano

Vrbano 6. S. R. E Cardinalis Fr. Bartholomæus Vliarius Patavinus Episcopus Florentinus ex Ord: Min: Conv: anno 1389. ut Wad. eod: an: n. 2. tenże Obiit Caietæ an: 1396. sepultus in Eccles: Min: Convent: ut Rodul: cum Wad. concordant. Sąm záś Generał umarł w Ráwennie R. 1405. pochowány u Bráći Mn: Konw: iáko ſie Rodulf pag: 189. 6. y Wad: ad cit: an: zgadzáią: co tákże oświadcza tumulus eius marmoreus.

401. Zá tego Generałá Brát Paulucyuſz Láiczek de Trincis o ktorym wyżey n. 368. widząc ſie w lećiech 80. ná śiłách wielce ſłábego y ná oczy ćiemnego, umyślił z Reformy wroćić do Mátki ſwoiey to ieſt Bráći Mnieyſzych Konw: Zakonu do Fulginu, gdźie w młodym wieku lat 14. przyiął ná ſię Habit S. O. Fránćiſzká Roku 1323. zá Generałá 16. Michałá z Ceſeny, ná Láiczki obleczony. Z Brulianu tedy do Fulginu Konwentu Bráći Mniey: Conv: wracáiącego ſie Brátá Páwłá chćieli Obywátele támeczni wźiąć ná woz, ále żadną miárą niechćiał, pieſzo z laſką z Socyuſzem iść wolał, á przyſzedłſzy do Konwentu do Celle ſobie náznáczoney, onę pokoiem y mieſzkániem ſwoim áſz do śmierći názwał. Przyznáie to Wád: ad an: 1390. n. 7. mowiąc: *Pararunt illi comitatûs rhedam & equitatum, sed horum nihil vir Dei voluit admittere, solo Fratre Socio, & baculo contentus &c. Dilapsus in Cellulam à PP. Conventualibus præparatam dixit: Hæc requies mea dum vixero:* Gdy záś poznał ſie być bliſkim śmierći ná źiemi leżąc, przykłádem S. O. Fránćiſzká ná Krzyż ręce złożywſzy uſtáwicznie IEZUS y MARYA mowił, poki weſołą twarzą iákoby śmieiąc ſie BOGU duchá nie oddał. Vmárł tedy w Fulginie w Konwen-

B. Paulucyuſz de Trincis z Reformy wroćił ſie ad Min: Cōv: y u nich umárł y pochowány.

Smierć B. Paulucyuſzá

wenéie S. Fránćiſzká y pochowány ieſt w Kośćiele Bráći Mn: Conv: Brát Paulucyuſz, iáko o tym Wad. ad annum cit: n. 10. Zá tegoſz także Generałá wſtąpił do Zakon: S. Bernárdyn Senen: R. 1402. wieku ſwego 22.

Wſtąpił do Zak: Bernárdyn S.

403. Dwudźieſty oſmy Generał názywał ſie *Fr: Antonius Angeli á Pireto S. T. D. celeberrimus electus Argentinæ* Roku 1405. zá ktorego od Innoc: 7. był uczyniony Kárdynałem *Fr Petrus Philaretus Cretenſis Doctor Pariſien: Ex Ord: Min: Conv.* á potym Papieżem obrány názwány Alexánder 5. z Arcybiſkupſtwá Medyoláńſkiego o tym piſzą Hiſtorye, że był *magnæ Sãctitatis, in elargiẽdis eleemoſynis adeo liberalis ut nihil ſibi reſervaret: dicere ſolitus: ſe divitem Epiſcopum fuiſſe, pauperem Cardinalem & mendicũ Pontificem.* Krotka z niego Zakonowi byłá poćiechá, bo dźieśiątego Mieśiącá Papieſtwá ſwego umárł, w Bononii pochowány apud Fratres ſuos Minores Conv: patet ex Rodulp. Zá tego tákże Generałá od tegoſz Papieżá był uczyniony z Zakonu Min: Conv, Kárdynałem *Fr. Petrus Comes de Fuxo.* Zá Generálſtwá iego, wzmagáiącey Fámilii OO. Obſerwántow *acceſsit Commẽdatiſsima Domus S. M. Angelorum in Agro Aſsiſiate, Portiuncula nuncupata*: świádczy o tym Wad: ad an: 1415. n. 23. mowiąc: *Conceſsit hanc Min: Gen: annuentibus Patribus Provinciæ S. Franciſci, maximè iis qui habitant ad Sacrum Conventum Aſsiſii, ubi S. Patriarchæ Corpus honorificè colitur.* Item iáko Wad. ad an: 1420. n. 16. zeznáie: *Hic Gen: Antonius à Pireto præter inſignem S. M. Angelorum Ædem, alteram etiam ad Sacrum Montem Alvernæ donavit Filiali Ordini Obſer: iam tunc florere incipienti.*

Dwudźieſty oſmy Generał Zakonu Min: Con.

Alex: 5. Papieżá ex ord Conv: Liberalitas ná ubogich.

Porcyunkule pozwolili PP. Conv: PP. de Obſerv.

PP: Obſervãtibus Alwernę oddáli OO Conwentuales z łáski.

404 Zá iego Generálſtwá *diſtracta* byłá *Reſpublica*

Chri-

Chriſtiana diro Schiſmate, dum referente Rodul: pag: 190. *eodem tempore tres extiterint Pontifices Romani Benedictus XIII. Gregorius XII. & Ioannes XXIII.* zkąd ſie y iemu przyćierpieć doſtáło: álbowiem *poſt tres annos regiminis* że *ſine authoritate Pontificis convocaverat Capitulum Aquilæ, depoſitus fuit ab officio anno 1408.* Ze był wielce Człowiek uczony. *Vocatus* był *ad Concilium Piſanum una cum doctiſsimis Viris ex ſuo Ord. Min. Conv. ſcil: F. Franciſco Creppa Mediolan. & F. Ioanne de Bononia.* Tenże znowu *in Concilio Conſtant:* był *à ſacro Collegio deſtinatus cum aliis Examinator Ioannis Hus, & eius perverſorum dogmatum.* Piſzą ieſzcze y to onim, *quod functus fuerit munere Nuntii Apoſtolici in Anglia.*

Schiſmá wielkie z trzech Pap. rázem.

Ten Generał ad Concilia vocatus ob eminentem doctrinam,

405. Dwudźieſty dźiewiąty Generał Zakonu był *Fr. Gulielmus Ianettinus electus à Pontifice Gregorio XII. An. 1408. qui poſtquam rexiſset Ordinem minus duobus Annis mortuus eſt in Conventu Hetruriæ dicto Soveretum. Poſt cuius Obitum ex mandato Papæ reaſsumpſit regimen prænominatus Fr. Antonius à Pireto, quod tenuit cum magna prudentia uſq; ad Annum 1420. & poſtea mortuus.*

Dwudźieſty dźiewiąty Generáł. Zak.

406. Trzydźieſty Min. Conv. Generał zwał ſie *Fr. Angelus Salvettus S. T. D.* ktory *ex Miniſtro Provinciali Hetruriæ in Generalem electus Forolivii Anno 1421.* Ten Generał Człowiek był wielce mądry Doctor Collegii Bononien. *Scripſit egregie de Iudicio & Antichriſto: Multorum Principum & maximè Martini 5. Papæ ſibi Conciliavit amorem.* Rządźił Zakonem lat dwie y pięć Mieśięcy, umarł w Sienie Nonis Octob. Anno 1423.

Trzydźieſty Gen: Zak.

407. Trzydźieſty pierwſzy Zakonu Generał zwał ſię *Fr. Antonius de Maſſa S. T. D.* obrány w Ferrázu Roku

1424.

Trzydźiesty Pierwszy Generał.

1424. w dźień Swiąteczny. był *Martino* 5. *Pontifici ob eminentem doctrinam, & singularem in declamando facundiam gratissimus.* Swiádczy Wád. ad eund. An. n. 7. Rządźił Zakonem lat pięć potym záś w swoiey Oyczyznie *factus Episcopus: & ad Imperatorem Constantinopolitanum de Vnione Ecclesiæ Grecæ cum Latiná Prænuntius Pontificius.* Za iego Generálstwá iako pisze Wadin. 1426. n. 7. *creatus fuit ex Ord. Min: Conv: S. R. E. Cardinalis à Martino 5. Fr. Antonius Avenionensis S. T. D.*

Oyczyzny swoiey został Biskupem.

408. Trzydźiesty drugi Generał Zakonu Bráći Min: Conv: był *Fr. Gulielmus de Casali S. T. D.* w Assyżu obrány die 15. Iunij Anno 1430. Ten Generał wielkiey był mądrośći y rostropnośći człowiek. oprocz tego że był naprzod w Zakonie Prokuratorem Generálskim, potym Wikáryuszem Generálskim, wokowány był ná Concilium Florenckie tanquã Theologus. potym był posłány od Papieżá, do rożnych Xiążąt ktorych *ad Concordiam & Sedis Apostolicæ obedientiam revocavit.* Rządźił Zakonem lat dwánaśćie, y Mieśięcy 5. umárł we Florencyi pochowány w Kośćiele S. Krzyżá apud FF. Min: Conv: Roku drugiego tego Generałá ná urzędźie Zakonu, Fratres Familiæ aliás OO. Obserwánći obráli sobie pierwszego Wikáriuszá Fratrum Iacobum Primaditium, pod posłuszeństwem iednák Generałá Cálego Zakonu toiest Min Conventualium.

Trzydźiesty drugi Generał.

Pierwszy Wik Gener: FF. de Obser: pod posłus: Gen. Zak.

409. Trzydźiesty trzeći Generał Zakonu był *Frat. Antonius à Ruscombus S. T. D.* w Pádwi obrány Roku 1443. iáko pisze Wadin: sub eod. An. n. 3. Rządźił Zakonem lat 6. umárł we Florencyi pogrzebiony w Kośćiele S. Krzyżá Min: Conv: Roku 1449. Refert, Wadin: eodem An. n. 26.

Trzydźiesty trzeći Gen: Zak.

410. Lubo S. Bernárdyn *deſiderió* iák w nayśćiśleyſzym uboſtwie Pánu Bogu ſłużyć, przenióſł ſie był *à Conventualibus ad Fratres de Familia* (záprawiwſzy ich iednak w náuki *per erectionem Scholarum* naprzod zá Miáſtem Peruſkim w Konwenćie ná Gurze *ac tandem* ná innych mieyſcách, rozmnożywſzy y rozſzerzywſzy wielce, iáko Bł: Kápiſtran *S.* Bernárdyná *Contemporaneus*, Kánonizácyi iego *promotor*, y żyćia Piſarz *apud ſeduliũ Obſer: Cap:* 19. *Comment:* wyraża mowiąc: *Tempore quo S. Bernardinus Religionem ingreſſus eſt erant in Italia vix centum triginta Fratres Ord. de Obſerv: nuncupati, tempore ſui tranſitus multiplicati fuerunt ad amplius quatuor millia.* Oczym tákże Wad. de Exord: Ord: Obſerv: ad ann: 1456. n. 107. piſze: *Verum eſt humilem hanc plantulam primitùs à Paulutio Fulginate ſatam à Bernardino Senenſi aliisq; coadiutoribus rigatam, multipliciter germinaſſe.* dla czego OO. Obſervantes iák zá Fundatorá S. Bernárdyná máią, y od niego ſie w Polſzcze Bernárdynámi zowią) iednák gdy ſie bliſkim być śmierći poznał w Mieśćie Akwili, kazał ſie záprowádźić do Konwentu S. Fránćiſzká Min: Conv: áby tám umárł y pogrzebiony zoſtał, y ták ſie ſtáło: Ktorego Ciáło we dwádźieśćiá y ośm lat od Obywátelow Miáſtá támtego do Kośćiołá nowego przenieśione z Kośćiołá náſzego zoſtáło, ná ktore przenieśienie Sixtus 4. Papież ex Ord: Min: Conv: nie tylko pozwolił, ále y Odpuſt náznáczył, to mi tylko dźiwno co piſze *Petrus de Cruce Hiſpanus in Antiminorica ad Grimanum S. R. E. Cardinalem Ordinis Protectorem* mowiąc: *Cum enim Aquilæ infirmaretur fecit ſe duci ad Conventum S Franciſci qui erat ſub Obedientia Mi-*

S. Bernárdyn Senen: otworzył Szkoły u OO. Obſerw.

Rozmnożył y rozſzerzył Fámil: Obſerv ták że go iák zá Fundatorá máią.

S. Bernárdyn kazał ſię przed śmierćią do Konwētu Cōventualium záprowádźić áby u nich umárł y pogrzebiony zoſtał.

Po przeniesieniu Ciáłá S. Bernárdyná à PP. Conv: ad PP.obſerv: uſtáły Cudá lego.

niſtri Gen: Conv: ut ibi moreretur atq; ſepeliretur, ſed cum poſt mortem eius Fratres dicti de Obſerv: vellent Corpus eius transferre ad Conventum ſuum, & defacto translatum eſſet (anno iáko Wad. świádczy 1472) *ubiq; terrarum ceſſavêre miracula.*

Trzydźieſty Czwarty Gen wielce godny y pokorny gdy Purpurę Kárdynálską acceptare recuſavit.

411. Trzydźieſty czwarty Generał Min: Conv: zwał ſie *Fr. Angelus Scopetri Peruſinus S. T. D.* O tym Generale *in Catalogo Generalium Min: Conv:* czytam że *à S. Antonino Archiep: Florentino Vir magnæ ſcientiæ fuerit nuncupatus, quod S. Inquiſitionis Officium in Vmbria tota diu ſuſtinuerit, quod iubente Eugenio 4. in Conciliis Ferrariæ & Florentiæ tum voce tum ſcriptis pro unione Eccleſiarum Orientis & Occidentis valde laboraverit, & quod Præſidente Nicolao 5. Summo Pontifice Romæ an:* 1450. *Solemniſsima Iubilæi & Canonizationis S. Bernardini ſenenſis celebritate Sacro in Miniſtrum Generalem Ord: aſſumptus fuerit, Rexit Ord: annis 3. & mens 3. mortuus Peruſii, linquens Purpuram ab eod. Pont: ſibi deſignatã, ſepultus apud FF. Minor: Convent.*

Trzydźieſty Piąty Gen: był Legatem Papieskim w Bononii.

412. Trzydźieſty Piąty Generał Min: Conv: *Fr. Iacobus Buſſolinus à Mozanica S.T.D. electus Bononiæ 7. Iunij* 1454. *ante Generalatum primo Provinciam Bononienſem gubernavit, deinde à Nicolao 5. Vicarii Apoſtolici in Ordine munus ſuſcepit, tandem à Calixto 3. Legatus Bononiam miſſus, ac Generalis factus, ac poſt tres annos Mediolani 7 Idus Iulji Anno* 1457. *deceſsit, Sepultus apud FF. Conv.* Zá tego Generałá, *Pontificiô decretô ſancitum fuit ut Miniſter Gen: unum ex tribus à Fratribus de Familia ſibi proponendis in Vicarium eorum Generalem pro ſuo libito deligeret.*

Trzydźieſty ſzoſty Gen.

413. Trzydźieſty ſzoſty Generał Zakonu Conv: zwał ſie *Fr. Iacobus de Sarzuela S.T.D. electus Romæ* 1458. 19. *Maij*

Maij. Rządźił Zakonem lat 6. Tempore huius Generalis *Pius 2. Papa Fratribus Conventualibus donavit Anno 1463 Romæ Basilicam SS. XII. Apostolorum, à Constantino Imperatore conditam: à Pelagio primo integrè refectã, & si opus Ioannes 3. compleverit. Translatis illuc SS. Philippi & Iacobi Apostolorum corporibus, sub prædictorum Pontificum tempora: ab illis capit Ecclesia denominari, etsi in quibusdam M. SS. simul. cum horum festivitate, quæ in illa Basilica solemniter celebratur, adnotetur etiam celebritas omnium Apostolorum. Templum erat magnificum, & frequens Canonicorum Collegium; iis verò ad parvum numerum redactis, & redditibus imminutis Ecclesiam contulit Pontifex Patribus prædictis. Gregorius primus stationes hic multas instituit Sixtus V. emptam Columnensis palatii partem Monasterio adiecit: Nobile ibidem Collegium S. Bonaventuræ instituit, redditus auxit.* Ita Wad. ad ann: cit: n. 121.

Zá tego Gen: dárował PP. Conv. Pius 2. Pap. Bázylikę SS. 12. Apostoł.

Six. 5. Monásterium ampliavit & Collegium S. Bonaventuræ fundavit.

414. Trzydźiesty śiodmy Generał był *Fr. Franciscus à Ruvere Savonensis S. T. D.* w Peruzu obrány Roku 1464: dniá 20. Máiá. Rządźił Zakonem lat 5. potym Kárdynałem uczyniony od Páwłá drugiego Papieżá: *ac tandem ad summi Pontificatus apicem evectus, vocatus est Sixtus 4.* Tego dniá gdy go Páweł drugi creavit Cardinalem (było to w Roku 1468.) coram adstantibus dixit: *Hodie nobis destinavimus Succeßorem.* O tym Wad. ad cit: an: n. 13. Rządźił Zakonem qua Cardinalis de mandato Pontificis, usq; ad futura Comitia Generalia.

Trzydźiesty śiodmy Gen: ktory potym był Pap. Six: 4. názwány.

Páweł 2. Pap. co powiedźiał gdy Six. 4. Kárdynałem uczynił.

415. Trzydźiesty ośmy Generał fuit *Fr. Ioannes Zanettus Vtinensis S. T. D. electus Venetiis 19. Maij anno 1469* Ná tey Kápitule prezydował pomieniony Fr. Franciscus de Ruvere Cardinalis, ktory nie długo po śmierći Pá-

Trzydźiesty Ośmy Gen.

wlá drugiego został Papieżem o ktorym David Thomas Raab Ord: Cruciger. cum Rubea stella inter suas Theses Theol: pisze: *Sixtus 4. Savonensis ob eruditionem, aliasq; dotes clarissimus; spiritum eius verè Principalem experti sunt Principum ac Regum sangvine oriundi ex Oriente à Turcis pulsi Christiani: Andreas Palæologus Despota Peloponesi, Leonardus Toccus Despota Epiri, alijq; quos Sixtus benignè excepit, & magnificis sumptibus aluit. Illam quoq; famam cum Augusto communem sibi fecit: Romam quam luteam invenit lateritiam post se reliquit Obijt an.* 1484. *die* 14. *Aug. sedit an.* 13.

Zálecenie Sixtá 4. Pap.

416. Pomieniony Generał Zanettus rządźił Zakonem lat 6. potym à Sixto 4. factus Archiepiscopus Thebarum, & Episcopus Tarvisinus, post binas Legationes ad Senatum Venetum strenue naviterq obitas Tarvisii obiit anno 1483. Sepultus in Cathedrali grandi à se dum viveret pecunia instaurata & exornata, extantq; in eum ibi perpetua grati animi monumenta, ut erga beneficentissimum Pastorem. Wad: an, 1475. n. 7.

Zánettus Biskup. w Trewizu zostáwszy wiele dobrego Koś: Kátedr: uczynił

417. Trzydźiesty dźiewiąty Min: Conv: Generał był *Fr. Franciscus Nani Brixiensis S. T. D.* obrány w Vrbinie dniá 14. máiá Roku 1475. oczym Wád: cit: Ten Generał à Sixto 4. fuit cognominatus Samson eo quôd Romæ Immaculatam MARIÆ Conceptionem strenuè invicteq; defenderit. Rządźił naprzod Provinciam Terræ S. ac Tusciæ potym cáły Zakon lat 25. Cænobium in Patria magna à se structura ampliatum redditibus auxit, donavitq; pretiosa supellectili sacrarium. Purpurę Kárdynálską invicta humilitatis constantia sobie ofiárowáną recusavit. Vmárł we Florencyi pochowány w Kośćiele

Trzydźiesty Dźiewiąty Generał.

Czemu ten Gen: od Sixtá 4. był názwány Sámsonē.

Purpury Kár: z pokory ákceptowáć nie chćiał

S. Krzy-

S. Krzyżá Bráći Min: Conv: Roku 1499. Zył lat 85.

418. Zá tego Generałá umárł Sixtus 4. ex Ord: Min: Conv: creatis S. R. E. Cardinalibus tribus naprzod Petro Riario ſuo ex ſorore Nepote tit: S. Sixti potym Petro de Comitibus de Fuxo Gallo, potym Helia itidem Gallo o Pierwſzym świádczy Wad: ad an: 1472. n. 74. Rodul. pag. 226. O drugim tenże Rodul: cit: loco. O trzećim idem Rodul: pag: 227. Iednego tákże z Obſerwántow to ieſt Gábryelá Rángoná tenże Sixtus Kárdynałem uczynił. Y ten był *primus & proprius* z Fámilii Obſerv: *Cardinalis* iáko Wad. przyznáie ná wielu mieyſcách to ieſt ad an: 1464. n. 13. & ad an: 1472. n. 75. & ad ann: 1475. n. 15. Zkąd poznáć káżdy może, że ći co byli z Zakonu S. O. Fránćiſzká Papieżámi nie byli z Fámilii Obſerwántow, ále z Zakonu Bráći Mn: Conventualium.

Sixt: 4. uczynił ex Minor: Conv: trzech Kárdynałow.

Gabriel Rangon, naypierwſzy ex Obſerv: Kárd: uczyniony à Sixto 4.

419. O Sixćie 4. Pap: Rodericus Obſerv: ták piſze Tom: 3. Q. 30. art: 4. *Sixtus huius Nominis* 4. *Summus Pontifex qui ex Conventualibus Minorum ad ſupremum Pontificis apicem aßumptus eſt.* O nim tákże Wad. ad an: 1439. n. 59. refert w te słowá: *Sixtum* 4. *fuiße antea Magiſtrum ſtudii Bononiæ: Et Baccalaureum Conventus Papiæ*: & ad an: 1449. 26. tenże Wad. aſſerit eum fuiſſe Florentiæ ad S. Crucem Regentem. Nad to Hiſtoria ſicula Cagliolæ teſtatur, Sixtum 4. fuiſſe Guardianum Conventûs SS. 12. Apoſt: Romæ: toſz ſámo potwierdza Franchinus Apologematis ſect: 6. n. 6. *Poſt quam enim Matrix Religio Min: Conv: dediſset pro dote filiali Ord: Obſerv: Conventum Romæ Aracælitanum*; *datus fuit ei à Pio* 2. *Conventus* 12. *Apoſtolorum.* O tym Sixćie

Officia Ktore Sixtus 4 miał w Zakonie.

Julius 2. Nászego Zakon: Pap. Sixtá 4. ex fratre Nepos,

4. Iulius 2. Sixti 4. ex Fratre Nepos, (ktory z Nowicyatu Náſzego był wźięty ná Biskupstwo, potym ná Kárdynálstwo od Stryiá ſwego Sixtá 4. iáko o tym wyżey n. 293.) ták mowi w Bulli ſwoiey ktora ſie poczyna: Exponi Nobis &c. *Præfatum Sixtum, qui non ſolum dum ad Cardinalatus honorem aſſumptus fuit Veſtri prædicti Ordinis Generalis Miniſtri fungebatur officio, ſed etiam ab ineunte eius ætate in prædicto Ordine fuit nutritus.*

Sixtus 4. potwierdźił Zakonowi Min: Conv: Privilegia Apoſtol. y motivum ſuæ Confirmationis wyráźił.

420. Ten Sixtus 4. ad inſtantiam pomienionego Zánettá Generałá potwierdźiwſzy wſzytkie Privilegia Apoſtolica circa Obſervantiam Voti Paupertatis. Motivű ſuæ Confirmationis w Bulli ktora ſie poczyna: *Dum fructus uberes &c.* wyráźił w te słowá: Cum autem ſicut exhibita Nobis pro parte dilecti filii Zanetti de Vtino dicti Ordinis Generalis Miniſtri & Theologiæ Profeſſoris, petitio continebat; Nos etiam dum in Minoribus conſtituti ipſius Ordinis Generalis Miniſtri fungeremur Officio, experientia comprobavimus: quod dicti Ordinis fratres Domino benedicente pullulaverint, quod propter eorum multiplicationem frigeſcente non nunquam erga eos in nonnullis partibus fidelium charitate, ex incerta mendicitate, & minutis eleemoſynis ſe ſuſtentare &c. non poſſunt. Ten Przywilei wydał pomien: Papież in favorem Sámych Min: Conv: iáko Wád: przyznáie ad an. 1472. n. 110. & Roder: Obſerv: Tom: 2: Q. 79. art: 6. mowiąc: *Quæ conceſsio quoad fratres Minores Regularis Obſervantiæ non habet locum, ſed tantum quoad fratres Min: Conventuales.* Co y ſam Sixtus 4. iáśnie w Bulli ſwoiey, ktorey początek *Licet nos dudum &c.* wyráźił,

421.

421. Czterdźiesty Generał Zakonu Min: Conv názywał się *Fr. Ægidius Delphinus Amerinus S. T. D. electus Interamnæ die 14. Octob. anno 1500.* Rządźił 5. lat Zakonem, y odwizytowawszy Lusitaniæ & Daniæ Provincias ac partem Galliarum, dobrowolnie Prêfekturę Zakonu rezygnował. Czterdźiesty Generał Zak:

422. Czterdźiesty Pierwszy Gen: Zak. był *Fr. Raynaldus Gratiani de Cotignola S. T. D. electus Romæ 1506.* O nim in Cathalogo Ministrorum Generalium Ordinis táka relácya: *Fr. Raynaldus Gratiani Liberalium Artium cognitionem assecutus, Parisium se contulit, ut solidioribus literis vacaret, quibus comparatis Bononiæ & Venetiis Theologiam eximiè professus est. A Iulio 2. in pretio habitus, missus est Orator in Hispaniam, inde Romam reversus, in supremum Ordinis Rectorem electus est: post factus Archiepiscopus Ragusinæ Ecclesiæ, vita functus est Cotineolæ 1529. tumulatus apud Min: Conv:* Czterdźiesty pierwszy Generał Zakon: Arcybiskupē został.

423. Czterdźiesty drugi Generał *Fr. Philippus Porcaccius Bagnacavallensis S. T. D.* obrány w Rzymie Roku 1510. Rządźił Zakonem Rok ieden y trzy mieśiące. O nim to *Chronologia Generalium Ord: Min: Conv: refert:* Ze był *Iulio 2. Pont: Max: carissimus, à quo Romam ad Sacrum Lateranense Concilium accitus, ingenti omnium mærore, ac lachrymis diem clausit extremum 4. Idus Septembris anno 1511. Sepultus in Basilica 12. Apostolorum apud suos Fratres Min: Conv:* Czterdźiesty drugi Generał Zak:

424. Czterdźiesty Trzeći Gen: Zak: był *Fr. Bernardinus Prato à Cherio S. T. D.* obrány w Assyżu 15. Maij anno 1513. O nim in Chronologia cit: ták czytam: *Archigymnasio Bononiensi in quo publicè docuit ingen-* Czterdźiesty trzeći Generał Zakonu.

tem

tem gloriam peperit: tum ad Romanam S. Petri Basilicam vocatus audiendis Confessionibus Pœnitentiarij titulo aliquã diu vacavit: inde in Comitiis Assisiensibus Generalis electus omnes Pastoris optimi partes absolutissimè implevit per annos quatuor, ac tandem obiit an: 1517.

Czterdźiesty czwarty Generał Zakon:

425. Czterdźiesty czwarty Gen: Zak: Min: Conv: *Fr. Antonius Marcellus S. T. D. electus Romæ anno* 1517. *Quo Leo X. Pont: Max: concessit Observantium Familiæ primum Generalem Ministrum Fratrem Christophorum Numaio Forolivienſem tunc primum ab Ordinis Nostri Capite, Caput liberum ac divisum. Noster prædictus Generalis postquam per biennium moderatus fuit Ordinem aßumptus erat ad Episcopatum Patrensem in Græcia: & Obiit* 1526.

Pierwszy Generał PP. de Observantia Fr. Christophorus Numaius seu à Foro Julio.

426. Czterdźiesty piąty Gen: *Fr. Antonius Sassolinus S. T. D. Florentinus Vir morum honestate ac literatura præclarus electus Bononiæ anno* 1519. *rexit Ordinem* 4. *annis A Clem:* 7. *designatus fuit Episcopus Minerbinus in Calabria Edidit Tractatum cui titulus:* Conscientiæ illuminacula. Vmárł we Florencyi Roku 1528.

Czterdźiesty piąty Generał Zakonu.

Biskupem został.

427. Czterdźiesty szosty Generał: *Fr. Ioannes Vigerius Ianuensis S. T. D. famosissimus.* Ktorego *pietatis ac ingenii merita ad supremos Ordinis extulerunt honores.* Rządźił Zakonem naprzod lat 5. *sub titulo Vicarii Apostolici*: potym w Spolećie obrány Generałem Roku 1529. rządźił znowu lat 5. *Cæsaris etiam Procuratorem egit, ut componeret* 1526. *pacis fœdera. Sub eo cæpit Congregatio PP. Capucinorum subiecta tamen Generali Ordinis ut liquet ex Bulla Clem:* 7. nákoniec *renuntiatus fuit Episcopus Chiusensis in Asia.*

Czterdźiesty szosty Gen:

Biskupem umárł.

Poczatek OO. Kápucynow. R. 1525. sub Clem: 7.

428. Czterdźiesty śiodmy Gen: *Fr. Iacobus Antonius*

Vffre-

Vffredutius S. T. D. de Ancona. Ten *expleto Procuratoris Ordinis ac Vicarii Generalis munere, Minister Generalis electus Mediolani, Anno 1534. Visitavit Galliarum Provincias, totumq́ fermè Ordinem cui præfuit intra Vicariatum & Generalatum annis 7. Postea creatus Episcopus Martirani Ecclesiam Sanctissimè administravit annis 11. ingenti tùm animarum profectu, tùm redditumm Episcopalium accessione facta. Demum gravi senio confectus die quodam ubi pervenit ad eum locum Completorii* In manus tuas Domine, *expiravit: Sepultus in Ecclesiæ Cathedralis tumulo, quē sibi vivens paraverat.*

Czterdźiesty śiodmy Gen: w wielkiey stárośći Biskupem będąc umárł gdy mowił w Komplećie In manus tuas Domine &c.

429. Czterdźiesty osmy Generał *Fr. Bernardus Laurentius Spada S. T. D.* O nim Chronologia Generalium Ord: to mowi: *In Scotica Palæstra præstantissmus, præcipua Ordinis gymnasia valdè illustravit. Delectus Min: Gen: Romæ an: 1537. gubernavit 6. annos: à Paulo 3. Ecclesiæ Caluensis Antistes factus 25. Maij. 1543. ad maiora facilè extollendus ni repentino morbo correptus decessisset Neapoli.*

Czterdźiesty osmy Gen:

Biskupem umárł.

430. Czterdźiesty dźiewiąty Generał *Fr. Bonaventura Pius de Costacciaro S. T. D.* O nim Chronologia cit: *Doctrinam eius commendat Vniversitas Patavina in qua legit, suggestaq́ primaria è quibus Verbum DEI annuntiavit. Post administratas Terræ Sanctæ Vmbriæq́ Provincias, Generalis factus Anconæ 1543. expleto sexennio à Paulo 3. Pastor Ecclesiæ Aquensis designatus. Cuius administrationem post aliquot annos Petro Faoni Nepoti cessit. Inde Eugubium se recepit ad Fratres ibidemq́ obiit.*

Czterdźiesty dźiewiąty Generał.

Rezygnował Biskupstwo.

431. Piećdźieśiąty Generał *Fr. Ioannes Iacobus Passeri à Monte Falcone S. T. D. ex Provincia S. Francisci Concionator Theologusq́ celeberrimus expleto suæ Prov: regimine*

Piećdźieśiąty Generał.

anno 1549. in Ministrum Gen: electus est Asisii: Romanæ Curiæ apprimè charus fuit; at dum unanimi voto ad maiora evehendum sperarent, laboribus confectum e vivis sublatum luxêre Vrbinates circiter 1552. Rexit Ord: tribus annis. Teste Chronol: Gen: Ord.

Piećdźieśiaty pierwszy Generał. 432. Piećdźieśiaty pierwszy Generał *Fr. Iulius Magnanus S. T. D.* electus Ianuæ anno 1553. In promovenda Regulari disciplina vigilantissimus tanta ingenii suavitate præditus fuit, ut quam facilis ad eum accessus, tàm difficilis ab eodem esset omnium recessus. Renuntia- Biskupem umárł. tus Episcopus Caluensis, fatô sublatus est. Theani in Campania 1561. cit: Chronol: Gen: Ord.

Piećdźieśiaty drugi Gener: 433. Piećdźieśiaty drugi Generał Zak: był *Fr. Ioannes Antonius de Cervia S. T. D.* w Assyżu obrány Roku 1559. cztery tylko mieśiące rządźił y umárł.

Piećdźieśiaty trzeći Gener. 434. Piećdźieśiaty trzeći Generał názywał się *Fr. Antonius à Sapientibus.* O nim to czytam in Catalogo Gener: Ord: Sapientiâ, quam agnomine præseferebat, re ipsa præditus fuit. Administravit primùm Ordinem ut Vicarius Apostolicus. Deinde Mediolani anno 1562 Generalis electus, per duos rexit Ord: annos Mediolani mortuus. Ab anno 1564. usq; ad Comitia Generalia Romæ convocata 1568. præfuit Ordini titulo Vica- Sixtus 5. był Wikáryuszẽ Apostolskim Zakonu niżeli z niego ná Biskupstwo wyszedł. rii Apostolici à Pio 5. institutus Fr. Perettus de Monte Alto, qui inde fuit Episcopus Agathensis postea Cardinalis ac tandem Summus Pontifex Sixtus 5. nuncupatus, Pontificum, Principum, ac Sapientum, omnium vere maximus.

Piećdźieśiaty czwarty Generał. 435. Piećdźieśiaty czwarty Gen: *Fr. Ioannes Tancredus Florent. S. T. D. electus Romæ 1568. gubernavit Religionem*

gionem annis tribus & mortuus est Florentiæ ad S. Crucem Sepultus apud Minores Conv.

436. Piećdźieśiąty piąty Gen: *Fr. Ioannes Pitus de Serra Petrona S. T. D. electus Camerini an.* 1571. *tribus annis vixit in hoc Officio, & mortuus est in Patria sua; S. Pio* 5. *fuit maxime charus.* Piećdźieśiąty piąty Generał

437. Piećdźieśiąty szosty Gen: Zak: Conv: był *Fr. Antonius Camillus è Nuceria S. T. D. electus Senis anno* 1574 Rządźił Zakonem lat 4. w tym umárł. Onim Chronologia Generalium Ord: to świadczy: że *Nuceriæ Monasterium Sacrarum Virginum à fundamentis erexit, in quo ex Apostolico Indulto locavit S. Claræ Sorores quæ prius extra Civitatem in solitario loco Vallis Egii degebant; At dum alia moliretur quæ ad Ordinis decorem utilitatemq; conducerent, è vivis excessit. Anno* 1578. Piećdźieśiąty szosty Generał.

438. Piećdźieśiąty śiodmy Gen: *Fr. Antonius Fera e Plano Etruscus Summus Theologus* ex Apostolico Vicario Minister Gen: Perusiæ an: 1581. electus tribus annis rexit Ordinem. Inde Marsicensis Episcopus à Gregorio 13. factus, omnibus summè charus obiit 1600. Piećdźieśiąty śiodmy Generał. Biskupem umárł.

439. Piećdźieśiąty osmy Gen: *Fr. Clemens Bontadosius de Monte Falco Sacris Concionibus ac S. Theologia celebris.* Provinciæ primùm S. Francisci: Deinde totius Ordinis administrationem suscepit in Comitiis Generalibus Bononiæ an: 1584. post duos annos à Sixto 5. Episcopus Nicastrensis creatus, certè honorum gradibus ornandus nisi immatura morte sublatus fuisset 1613. Piećdźieśiąty osmy Generał. Biskupē umárł.

440. Piećdźieśiąty dźiewiąty Generał *Fr. Evangelista Pelleus de Fortio Picenus S. T. D. electus Asculi* 1587. O*nim* inter alios *to czytam:* Nullæ sunt optimi Præsulis Piećdźieśiąty dźiewiąty Generał.

rationes ac partes, quas ille, quam diu Ordinem rexit plenè cumulateq; non persolverit. Præfuit annos tres ingenti tum sui laude, tum Seraphici Ordinis bonô.

441. Sześćdźieśiąty General *Fr. Iulianus de Molleano Marchianus S. T. D. O nim Chronol: cit: świádczy*: Religione, Prudentia usuq; dexterrimo Regiminis præstans, Primarias Ordinis Exedras, & clariora Italiæ suggesta illustravit mirâ doctrinâ & eloquentiâ. Gessit Provinciam Picænam inde Procuratoris Ordinis in Curia Romana: tum deniq; Minister Generalis electus fuit Romæ 5. Idus Iunij 1590. magna omnium de ipso concepta expectatione sed (heu quàm inanes hominum spes) repentinis gravissimisq; doloribus affectus intra decem dies mortuus.

Sześćdźieśiąty General.

442. Sześćdźieśiąty pierwszy General *Fr. Franciscus Bonfiglioli de Valido Vmber S. T. D. O. nim táka in Chronol: relácya*: Ordini adscriptus adeò pietate ac doctrina profecit ut Generalem Præfecturam assecutus fuerit Romæ an: 1590. à qua dignitate sponte se abdicavit post triennium. Mox vero à Clemente 8. apud quem spectatissima eius Virtus erat ad Episcopatum Asculanum in Apulia assumptus est.

Sześćdźieśiąty pierwszy General Biskupē umárł.

443. Sześćdźieśiąty drugi General: *Fr. Philippus Iesualdus à Castro Villari S. T. D.* Quem rerum humanarum contemptus (*mowi o nim Chronologia Gen: Ord:*) æternarum iugis meditatio, victûs asperitas incredibilis illustrem effecêre. A Clemente 8. cui probata erat eius integritas Minister Gen: Ord: electus anno 1593. Subindeq; Ecclesiæ Cariatensi Præpositus utrumq; munus absolutissimè sanctissimèq; explevit. Multa etiam scri-

Sześćdźieśiąty drugi General Biskupem umárł,

psit

pſit quibus abundans in eo ingenium fuiſſe oſtenditur. Obiit Cariati 1618.

444. Sześćdźieśiąty trzeći Gen: *Fr. Ioſeph Piſculius Melphitenſis S. T. D.* Generale Ordinis regimen, ad quod egregiis virtutibus, quàm Caſtiſsimam ſibi viam munierat ſuſcepit in Comitiis Romæ 1602. celebratis. Præfuit an: 6. vigilantiâ ſummâ, pariq; erga Gregem ſuũ ſtudiô charitatis. Inde à Paulo 5. apud quem ſpectata ſatis erat eius integritas Sacrâ Infulâ decoratus eſt. *iàko świàdczy Chronol: Gen: Ord.* Sześćdźieśiąty trzeći Generał Biskupem umárł.

445. Sześćdźieśiąty czwarty Gen: *Fr: Gulielmus Vgo Avenionenſis S T. D. electus Romæ Anno Domini* 1608. Rexit Sanctiſsimè Ordinem annis 5. Nihil unquam à Grege cui præerat exigens, quod à ſeipſo prius non contenderet, exemploq; probitatis magis, quàm legibus imperabat. Demum aſſumptus fuit à Paulo 5. ad Archiepiſcopatum Ebrodunenſem in Delphinatu. an: 1613. *O nim ták Chronologia cit.* Sześćdźieśiąty czwarty Generał. Arcybiskupē został.

446. Sześćdźieśiąty Piąty Gen: *Fr. Iacobus Montanarius Tiberiacenſis Diæc: Faventinæ S. T. D.* Rectis Orientali Hungariæq; Provinciis, Procurator Ord: fuit, poſtmodum Vicarius Gen: dèmum Miniſter Generalis Romæ anno 1617. electus eſt. Præfuit annis 10. quo in munere maximè ſtuduit collapſam diſciplinam reſtaurare, paupertatem, Divinarumq; rerum contemplationem promovere, ac ipſe magna vitæ probitate enituit, ingenio item præſtantiſsimo fuit, ut ſatis oſtendunt eius quam plurima volumina in lucem edita. Obiit Sanctiſsimè Venetiis anno 1631. *Hæc de eo teſtatur Chronol: Gen: Ord.* Sześćdźieśiąty piąty Generał.

447. Sześćdźieśiąty szosty Gen: *Fr. Michàël Masserotti Bonon: S. T. D.* In Archigymnasio Bonon: Metaph: Publicus, & Theol: præstantissimus: demum contra hæreticam pravitatem Inquisitor Gen: Florentiæ: inde ad Ordinis totius regimen à Gregor: 15. assumptus, quo in munere, non dum exacto anno integro creatus fuit Episcopus Bitecti, ubi sedem Episcopalem iam iam collabentem restauravit. Obiit Anno 1630. *O tym Chronolog: Gener: Ord: Min: Conv:*

Szesćdźieśiąty szosty Generał

Biskupem został.

448. Sześćdźieśiąty śiodmy Gen: *Fr. Felix Franceschinus à Cassia Vmber S. T. D.* primum ab Vrbano 8. destinatus Vicarius Apostolicus Ord: deinde Romæ in Capitulo 7. Maij anno 1625. electus Min: Gen: rexit Ordinem inter Vicariatum & Generalatum annis septem. Vir fuit mira iudicii acrimonia præditus, plurimisq; pro Ecclesia Rom: egregiè factis præclarus, inter quæ illud præcipuum quod eius operâ, Franciscus Vrbini Dux Summo Pontifici ditionem suam libenter cessit. Dum præesset Ordini editæ sunt Vrbanæ nostræ Constitutiones, quibus præmisit suam Pastoralem Epistolam: Tandem ab eodem Vrbano 8. creatus Episcopus Andriensis ibid. Obiit Anno 1641. Teste Chronol. Ord. Gen.

Sześćdźieśiąty śiodmy Generał Biskupē Tego Generałá activitate Ducatus Urbinensis S. Kośćiołō: Rzymskiemu przybył.

Zá niegoConstit: Urbanæ wydane są.

449. Sześćdźiesiąty Osmy Gen: Min: Conv. *Fr. Ioannes Bapt. Berrardicellus Larinensis S. T. D.* Cum Provinciam S. Angeli, deinde S. Bernardini, præclarè gessisset ad Socii Ordinis gradum evectus fuit: Tum Vicarii Apostolici honore ab Vrbano 8. donatus anno 1632. & postea Romæ anno 1635. Minister Generalis ingenti totius Ord: lætitia renuntiatus est. Præfuit annis 16. miro semper promovendæ Regularis disciplinæ zelô,

Sześćdźieśiąty osmy Gen.

qui

qui facile deprehendi poteſt ex non nullis Paſtoralibus Epiſtolis ab eodem conſcriptis Obiit peſte Neapoli 8. Iunii 1647. in Conv: vulgo Capo de Monte dicto.

450. Szećdźieśiąty dźiewiąty General *Fr. Michàël Angelus Cathalanus à S. Mauro S. T. D.* Vir omnium Virtutum genere excultus, qui ſupremam ex Ordinis adminiſtratione laudem adeptus eſt. Conventum Rivitorti in ampliorem antiqua formam redegit. Studiorum labores cum regiminis onere mirè coniunxit. Sacras Conciones, Pòëticas Iucubrationes, ſub alieni auctoris nomine in lucem edidit. Demùm abſoluto regiminis Ordinis ſexennio creatus Epiſcopus Iſernienſis. *Chronologia Ord: General.*

Sześćdźieśiąty dźiewiąty General.

Biskupem zoſtał.

451. Siedmdźieśiąty General. *Fr. Felix Gabriellus de Aſculo S. T. D.* Hic in Rethorices & Pòëtices facultatibus egregiè verſatus, maximè vero Theologicis diſciplinis, quas plurimis in locis ingenti cum applauſu docuit; Romam vocatus, in S. Rituum Congregationis Conſultorem, & Collegii S. Bonaventuræ Rectorem eligitur anno 1636: tum inſuper in Præſulem totius Ordinis in Comitiis Romæ anno 1653. aſſumptus fuit, quo munere abſoluto poſt annos 6. creatus eſt Epiſcopus Nuceriæ Paganorum. Eccleſiam illam rexit annis 25. mira erga commiſſum ſibi Gregem charitate ac beneficentia. Scripta edidit de Divina Prædeſtinatione, & de Virtutibus Theologicis. Obiit Nuceriæ anno 1684. *Chronol: cit: teſte.*

Siedmdźieśiąty General, Biskupem umárł.

452. Siedmdźieśiąty pierwſzy General: *Fr. Iacobus Fabrettus de Ravenna S. T. D.* Hic Provinciæ Bohemiæ Præfectus inde ab Alexandro 7. ad Supremum Ordinis

Siedmdźieśiąty pierwſzy Gener: troie

regimen

Biskupſtw recuſavit ákceptowáć.

regimen aſſumptus fuit anno 1659. Regularem diſciplinam Studiumq; Literarum admodum auxit: Eoq; præſertim ſuadente, tot tantaq; ſcripſerunt Maſtrius, Bellutus, Rubeus, præclara noſtri Ordinis lumina. Ravennæ Cænobium ornavit Bibliothecâ & ædificiis. Templum item vetuſtate pænè collapſum inſtauravit. Demùm Cerviæ, Ceſænæ, ac Forilivii recuſatis Infulis, obiit propè ſeptuagenarius anno 1668. *O nim Chronolog: General Franciſcanor.*

Siedmdźieśiąty drugi Generał Legatē był Papieskim do Krolá Frācuskiego.

453. Siedmdźieśiąty drugi Generał: *Fr. Andreas Binus de Hiſpello S. T. D.* Provincia S. Franciſci magna cum laude adminiſtrata, primò Socius Ordinis, & Aſſiſtens factus, deinde Miniſter Generalis Romæ anno 1665. Tum in Galliam Legatus ad Regem miſſus pergratus exceptus eſt, ac honorificè habitus. Inde dum expleto Officio Romam rediret, ſupremum diem obiit Hiſpelli. *Chronolog: teſtatur ſæpe cit.*

Siedmdźieśiąty trzeći Generał Arcybiskupē zoſtał.

454 Siedmdźieśiąty trzeći Generał. *Fr. Martialis Pellegrinus de Caſtrovillari S. T. D.* Pronepos alterius P. Martialis eiuſdem noſtri Ord: Theologi præſtantiſsimi, qui S. Concilio Tridentino interfuerat. Hic Generalis émenſis præcipuis Ordinis gradibus, in Romano Archigymnaſio Prælector Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ac Sacræ Congregationis Indicis Conſultor fuit, ita autem ſuſcepta munera præclare ſemper explevit, ut univerſo Ordini præfici meruerit à Clemente X. à quo inſuper poſt annos ſex, quibus Ordinem rexit creatus Archiepiſcopus Nazareth. Obiit Neapoli 8. Idus Decemb. 1684.

Siedmdźieśiąty czwarty

455. Siedmdźieśiąty czwaty Generał. *Fr. Ioſeph Amatus de Maſsaphra S. T. D. Cum S. Inquiſitionis munus*

diu

diu ſuſtinuiſſet Senis, in Miniſtrum Generalē electus fuit Romæ an: 1677. Acceptiſſimus fuit Sāctiſsimo Innocētio XI. qui eius conſvetudine familiariter utebatur. Abſoluto Generali Miniſterio Epiſcopatum Aſsiſienſem quem idem Pontifex offerebat humillimè recuſavit. Obiit Romæ 1688. in Conventu SS. 12. Apoſtolorum. Zá tego Generałá *Anno* 1681. *Kalendis Septemb* wźięty był ná Kárdynálſtwo od Innoc: XI. *Fr. Laurentius Brancatus de Lauræa Ord: Min: Conv:* ktorą godność wielkiemi *in Curia Romana* wysłużył ſobie prácámi. Albowiem Alexander VII. Papież tego Bránkátego uczynił naprzod *Conſultorem Sacræ Inquiſitionis*, potym *Congregationis Sacrorum Rituum, tùm Examinatorem Synodalem atq; Epiſcopalem, (munus Conventualibus incognitum ante) tandem Præfectum Collegii de propaganda fide cum honorario 50. aureorum annuo, quod nemini in anteceſſum datum legitur.* Iákiey náuki był Brancatus? dowodem niech będą: *Controverſiæ quæ proponi ſolent, diſcuti, atq; componi, in hiſce Congregationibus*, ktorym on był *adſcriptus. In Purpura Docta* to o nim czytąm: że, *Conſiliis & Opinionibus, quæ cæteris, in cauſis gravioribus, norma erant iuſtitiæ, à qua reſilire nemo facile audebat.* ták ſobie dewinkował Papieżá, iż, *in præarduis Eccleſiæ negotiis, eum ferè ſemper & conſuleret, & ut plurimùm ſequeretur*: zkąd gdy Brankátego náſzego, *Flavius Chiſius Cardinalis Papæ Nepos* obrał ſobie zá Teologá *Gallicæ Legationis*: Papież go niechćiał od ſiebie puśćić mowiąc: *Se in uno Lauræa ſupra omnes confidere, eiusq; operam ſibi adeo neceſſariam, ut carere ea non poſsit.* Iáko Bránkátemu dobrze myślił Alexander VII. ztąd poznáć ſie może: iż gdy *Miniſtri Principum*, chcąc go *in ſuas trahere partes*, ofiá-

Generał Biskupſtwo Aſsyskie acceptare recuſavit

Dd rowáli

rowáli mu *pensiones & munera*, *ac Episcopatus* rozgniewány Papież powiedźiał: *Sibi tanquam Ecclesiæ Capiti convenire Laureæ providere.* Ze Brancátus pámiętał záwſze ná ubogiego y pokornego Oycá y Pátryárchę Swego Fránćiſzká S. dla tego był *alienus ab omni fastu, ambitione, munere, & corruptela*, co, *tum ex alijs eius Vitæ actis liquidò constat, tùm ex modò dicendis clarè convincitur.* Byłá zá niego wielka ſporká w Rzymie między Posłem Luzytańſkim y Ambáſiátorem Hiſzpańſkim, pierwſzy żądał od Papieżá, *vacantium Episcopatuum electionem, quæ ab Hispanis mordicùs oppugnabatur.* Ná zdániu Bránkátego wielce w tey ſpráwie należáło Luzytánom, zkąd Poſeł chćiał go uiąć ták ſobie, obiecuiąc mu *duorum millium aureorum pensionem annuam*: ktorą Bráncatus *non minùs fortiter, quàm modestè reiecit* mowiąc: *Quod Ministro Pontificis & Hispanorum Vasallo* (*Laureæ* bowiem iego *Patria, oppidum Lucaniæ, Regi Hispaniarum subiecta*) *indignum esset provisionem aliundè accipere, quàm à munificentia Pontificis, & Regis Catholici Domini sui naturalis.* Pochwalił Poſeł Luzytáńſki *repulsam*, iednák przez rożnych przyiaćioł *tentare* nie przeſtał. *Re, ut solet, vulgata* Ambáſiator Hiſzpáńſki *Petrus Arragonius* imieniem Pryncypałá ſwego podźiękował mu zá to: *& gratitudinis ergo pensiones appromisit præpingues, vel certè Episcopatum proximè vacanem*: Lecz y ná to odpowiedźiał *Brancatus*: *Satis sibi esse, si fides sua constaret incorrupta*: Dał ieſzcze *Lauræa* wierności ſtáteczney ku Monárſze ſwemu dowod táki: *à Lusitanis maximo præmio solicitabatur, ut calamum adversus Hispanum stringeret*, lecz on nie tylko *Regem suum non impugnavit, sed etiam propugna-*

vit

vit acerrimè, & propugnaturum se semper protestabatur, quousq; spiritum efflaret Deo pro Rege & lege. Ták wielkiey zacnośći Bránkátego Atkámi, *cum in dies magis ac magis amor Pontificis in eius virtutem exardesceret, augereturq; magno eius incommodo mors rapuit Alexandrum*: Po śmierći Alexándrá VII. nástąpił ná Papiestwo Iulius Rospigliosus názwány Klemens 9. Ten, gdy pierwszy raz przyszedł do Nog iego z powinszowániem *Brancatus*: naprzod mu *communicavit futuri sui Pontificatûs arcana*, á potym przyrzekł (iák czytąm in Purpura Docta) *Clementem nunquam non Laureæ amicum futurum*; y ták go záraz *Congregationi Indulgentiarum & Sacrarum Reliquiarum adscripsit*, y przez cáłe swoie lubo krotkie nie cáłe dwu letnie Papiestwo, *tanquam fidum cordis interpretem eo in pretio honoreq; habuit, ut nullo dubitationi relicto loco, Cardinalis proximè designandus crederetur*. Lecz Papież nieszczęśliwą *expugnatæ à Turcis Cretæ* nowiną zafrásowány wpadł chorobę y umárł, iáko *constans fama fuit, Cretæ casum interitum Clementis maturasse*. Smierć Papieżá tego wielkim Rzym nápełniłá żalem, *omnibus Romanis liberè profitentibus, nullum aliquot ab hinc sæculis Pontificem maius sui desiderium reliquisse.* Pięć prawie Mieśięcy wyszło niżeli Sukcessor iego, to iest, *Æmilius Alterius* został obrány; *qui, ut memoriam Clementis Noni, à quo creatus fuerat Cardinalis, gratus renovaret, simulq; gestienti populo, quis re ipsa futurus esset, dulci vocabulo præmonstraret* Klemensem X. nazwał się. V tego Papieżá był wielce gratus nász Lauræa, *domesticus* kiedy był Kárdynałem Alterius, *& intimus amicus*, gdy był Sekretarzem *Congregationis Episcoporum & Regularium*

 zosta-

zostawszy Papieżem, *amicitiæ cum Lauræa contractæ haud immemor, eius arguebat timorem quod infrequens & rarus ad Solium accederet, mandans ei seriò, & in virtute obedientiæ, ut secum ageret, quasi cum Cardinali Alterio, non Pontifice, amico non Domino.* Od tego tedy Papieżá Brancatus, uczyniony Kustoszem *Bibliothecæ Vaticanæ, tandê Congregationi Visitationis Status Regularium, atq; Consistorii aggregatus, in quam, nemo ante ipsum Regularium, admissus fuerat. Demum in Domo Sapientiæ, cum ex decreto Clementis IX. Parochi omnes ad disputationem moralem Romæ congregarentur, adunatis unus Brancatus mandante Clemente X. Doctor præsedit & Rector.* Ták prácowite Brancatus urzędy máiąc, Xiąg wiele godnych popisał, naprzod *Epitomen Canonum omnium, qui in Conciliis Generalibus ac Provincialibus, in Decreto Gratiani, in Decretalibus, in Epistolis & Constitutionibus Rom: Pontificum usq; ad an. 4. fel. mem: Alex: VII. alphabetico & compendioso ordine continentur;* iest to *Opus ad commodum studiosorum utilissimum, quo qui utuntur, nullo negotio Constitutiones Apostolicas assequuntur.* Przytym wydał *Opera eruditissima omni laude maiora,* to iest *Commentaria in 3. & 4. Lib: Sentent: Ioannis Duns Scoti 9. Volumina, at retrogrado Ordine,* bo naprzod drukował *in 4. Lib: Sentent: 4. tomos in 1. de Sacramentis in genere: de Baptismo, & de Eucharistia: in 2. de Pœnitentia Virtute, & de Pœnitentia Sacramento. in 3. de Matrimonio, & de reliquis Sacramentis. in 4. de Quatuor Novissimis, & de Statu Parvulorum.* Potym drukował *in 3. Lib: Sentent: 5. Opera Eminentissima suo Auctore digna, in 1. de Incarnatione, & de omnibus ad Christum spectantibus. in 2. de Virtutibus Cardinalibus, &*

Kárdynałá Bránkátego Fránć. Xięgi.

de Vir-

de Virtutis hæroicæ natura, ac de signis cuiuscunq; Virtutis hæroicæ in specie. in 3. diviso in duas partes, in prima de Fide: in secunda, de eadem ubiq; propagata, & de modo propagandi. in 4. de spe, charitate, & de cæteris supernaturalibus donis, gratiis gratis datis &c. Pomienione wszytkie *Opera* wszytkie są *in folio.* Kárdynałem zostawszy wydał *tria Opuscula de Deo quoad opera Prædestinationis, Reprobationis, & gratiæ actualis. Item Opuscula octo de Oratione Christiana: Item Libros Nicolai de Lyra, S. Augustini & Baronii* XII. *Tomos Item pro Magistris Tribunalium S. Inquisitionis Tomos tres. Pro Sancto Officio 8. volumina. Pro examine Episcoporum varia & multa. Item Laudes ad SS. Trinitatem, ad B. Virginem, atq; ad omnes Sanctos. Item Concordiam Evangeliorum. Quæ omnia tanti Viri sunt præconia.* O nim *Palatius de scriptis eius agens inter alia habet:* Literatorum Mecænas, viros probos ac doctos laudavit, promovit, argento fovit. O nim *Typographus ad calcem* Xięgi iego dźieśiątey, (to iest *in 3. Lib: Sent: Tom: 1.* ktora Kárdynałem będąc, skończył y dedykował S. R. E. *Cardinalium Collegio*) mowi: *Scias Benigne Lector, & ad Dei gloriam referas. Quod idem Author intra claustra degens omnes proventus, suis literariis laboribus adeptos, & S. Sedis licentia in licitos usus sibi permissos: ex suorum Superiorum facultate ac benedictione impendit in reparationem & ornatum Basilicæ SS.* XII. *Apostolorum de Vrbe, cuius postea à SS.* Dño *Innocentio XI. Cardinalis titularis creatus fuit. Vnde grati animi ergo P. Generalis & Patres Conventus SS. Apostolorum post eius promotionem ad Cardinalatum, sub eiusd: Eminentiss: Effigie in Claustro interiori exposita, hoc monumentum in marmore posuerunt.*

Eminentiſs: ac Reverendiſs: Fratri Laurentio Brancato de Lauræa ex Ord: Min: Conv: S. R. E. & Baſilicæ SS. XII. Apoſtolorum de Vrbe Presbytero Cardinali Bibliothecario.

Kárd: Bránkátego Fránćiſzkáná ná Kośćioł Frãći ſzkãski Rzymski expēſy.

QVi cum in minoribus, ac inter fratres degeret, obſoletam penè huius Baſilicæ formam præſenti ſplendori donavit. Superius ædificavit Odeum; in maiori Sacello Aram, & Ciborium è marmore, loco vetuſtorum à fundamentis extruxit; teßelato pavimento, balauſtino opere, parvo tholo ſubſelliis, imaginibus, arcus ornatu, argenteis ſex lampadibus, totidemq́; candelabris decoravit. Laqueare Eccleſiæ ex integro, Coronam, feneſtras, Icones, Reliquiarum, & Organi ſitum ac ſtructuram, lateritium pavimentum, portas, Porticùm cum clathris ferreis, Eccleſiæ faciem, ſtatuas, ſacram turrim &c. extruxit, ſumptu 20. millium ſcutorum literario ſuo labore partorum, connumeratis duobus millibus & ſexcentis quæ à benevolentia Eminentiſs: D. Flavii Card: Chiſii obtinuit. Fr. Ioſeph de Maßafra Generalis & Patres Conventus grato animo poſuêre. Menſe Decembris Anno 1681. Fabricam etiam novæ Bibliothecæ ſupra Chorum in Conv: SS. Apoſt: ſumptu 300. ſcutorum demptis tegulis & trabibus ædificavit: Decem loca montium emit, quæ cum multiplicatione fructuum pro Cauſa Beatificationis & Canonizationis Servi DEI Fratris Ioſeph à Cupertino eiuſd: Ord: applicavit, ſi aliquando DEVS illum clarificare dignabitur. Item Clauſtrum integrum à fundamentis in Conventu Albani Minorum Conv: extruxit, quo ſe ineunte vere animi relaxandi gratia recipere conſueverat. Convixit Religioſus usq́; ad annum ætatis ſeptuageſi-

agesimum ea animi fortitudine, ut pietatem, virtutem, laborem Socios semper habuerit. Anno deniq; ut supra dixi 1681. Cardinalis factus. Qui Nuncio exaltationis suæ recepto, coniectis in Cælum oculis suspirans exclamavit, Domine, ne sit quæso mihi honor iste momentaneus in æternam confusionem. *Ast bene sperare licet, nam indutus purpura, pietatem non exuit sed conduplicavit; Qualibet Feria secunda gradus omnes Scalæ S. confecit de genu, piis eos lachrymis abstergens, quos Christus patiens suo olim cruore madefecit. Recitatione Divini Officii absoluta, Laudes adiiciebat Virginis Deiparæ, Psalmos item omnes, quos à gradibus & pænitentia vocant una cum aliis orationibus & hymnis in laudem SS. Trinitatis, Christi, Deiparæ, Angelorum, Sanctorumq; omnium à se concinnatis. Sacrosanctæ Missæ celebrationem cum nunquàm (præter in ultimo decubitu) omiserit, litaße Deo hostiam incruentam vicies millies septingenties bisq; decies inventus est, teste Chirographo proprio post eius deceßum reperto. Pro parietum ornamento nullis nisi sacris usus est picturis, mensa ipsi frugalis erat, piis lectionibus non lautis ferculis instructa. Largas eléèmosynas pauperibus, langventibus, peregrinis, viduis, pupillis, qui turmatim ad palatii fores excubabant distribui fecit: monitus ea propter non semel ab Oeconomo domus, ni modum poneret, totam sensim substantiam in pauperes exhaustum iri: Cui subridens dixit:* An nescis, quia Dominus in loco pascuæ me posuit! Hi nimirum sunt greges illi, de quibus Dominus mandat, tibi derélictus est pauper, Orphano tu eris adiutor, utquid igitur indignaris amice; Hilarem datorem diligit DEVS: Vade ergo, officium tuum curà; Opes benè profusæ non deficiunt, sed crescunt, incrementum dante eo,

te eo, qui dicit, date & dabitur vobis. *Tres Menses supra annos duodecim purpuram sacram virtutibus illustravit. Funus sibi vivens curavit, & quidem decennio ante quam obiret: scil: pecuniam parentalibus sufficientem in ærario SS: Apost: deposuit, sacra indumenta, ligneum plumbeumq; loculos cum lapide sepulchrali atq; inscriptione:* Ossa Fr. Laurentii Brancati de Lauræa: *Locum quoq; ubi tumulandum esset cadaver, iuxta Fratrum suorum monumentum pro sui modestia, charitate, & humilitate constituit. Testamento domesticis, amicis, pauperibus famulisq; singulis quotam decrevit æquam, conditioni cuiusq; convenientem. Reliquas verò facultates, (demptis quibusdam mobilibus, quæ iis iterum restitui à quibus Cardinalis factus dono acceperat, voluit) ac Libros, Monasterio SS. Apost: ex asse transcripsit. Munitus Ecclesiæ Sacramentis quæ devotissimè postulaverat, inter divina fratrum suspiria precesq; obiit die ultima Nov:* 1693. *Hæc dixisse volui amice Lector ut des gloriam DEO qui suis servis hæc facienda concedit.*

Siedmdźieśiaty piaty Generał.

456. Siedmdźieśiąty piąty Generał: *Fr. Antonius Aversanus de Aversa S. T. D.* Vir tùm doctrinâ, tùm prudentiâ spectabilis, cuius operam studiumq; non nulli Ministri Generalis in gravissimis Ordinis negotiis non semel adhibuerunt. Hinc multos tulit in Ordine honorum gradus, primùm Ministri Provincialis Neapolitanæ Provinciæ, deinde Socii & Assistentis Ordinis, tandem in Ministrum Generalem licet absens anno 1688. electus fuit. Ordinem rexit 6. annis: ac magnam pecuniam impendit Aversæ pro exornandis Cænobio & Templo. Obiit Anno 1702. *Chronolog. Gen: Ord: testatur.*

457. Siedmdźieśiąty szosty Generał: *Fr. Ioseph Maria*

Bottari

Bottari Venetus S. T. D. Concionator Eximius, primùm Provinciæ Patavinæ Præfectus, deinde Socius Aſsiſtensq; Ordinis factus, mox Miniſter Generalis anno 1689. electus. Rexit Ordinem cum ſummo ſplendore, viſitavit Provincias Vltramontanas, etiam Polonam, Ruthenam, & Lithvanam, Checiniis præſedit in Capitulo Provinciæ noſtræ anno 1693. diebus 5. 6. 7. & 8. Iunij. A Principibus maximo in honore habitus fuit inter Conſiliarios intimos Leopoldi Primi Imperatoris cooptatus. Conventum magnæ Domûs Venetiarum ſupellectilibus, ædificiisq; auxit. Epiſcopus factus Polæ ſalutem animarum apprimè curavit, Templo etiam ac ſedi Epiſcopali ornamentum addidit. Vivit nunc etiam exemplariſſimè in ſuo Epiſcopatu, ac vivat quam diutiſsimè.

Siedmdźieśięty ſzoſty Generał Biskup Polenski po dźiś dźien żyie.

458. Siedmdźieśiąty śiodmy Generał. *Fr. Felix Rotondi de Monte Leonis S T D.* Theologiam in Vniverſitate Patavina per annos 37. ingenti cum laude profeſſus eſt, multaq; ingenii ſui edidit monumenta, nempe Enchiridion Rhetoricum & Dialecticum; Genealogiam Gentis Corneliæ Ducibus Venetiarum Nobiliſsimæ, cui etiam ego, qui hæc ſcribo, Theſes Theologicas Em: Card: Georgio Cornelio Epiſcopo Patavino ſub tempus ibidem Capituli Prov: dedicatas offerendo, eandem Genealogiã in præſentia eiuſdem R̃ndiſs: Felicis Rotondi tunc Generalis, aggratulatus fueram. Hic igitur Generalis abſens electus Romæ 1695. 21. Maij poſt præclarè ac laudabiliter munus Regiminis perfunctum Patavium rediit. ac ibid. Anno 1702. Vita deceſsit plenus dierum & meritorum.

Siedmdźieśięty śiodmy Generał.

459. Siedmdźieśiąty oſmy Generał, *Fr. Vincentius*

Siedmdźieśiąty osmy Generał, o ktorym ledwo by sie nie godźiło mowić że u niego byłá Bibliotheca Caput.

Coronelli Venetus S. T. D. Coſmographus Publicus Sereniſsimæ Reip: Venetiarum, ac totius Ord: Min: Conv. De cuius abundantia ingenii ac doctrinæ ſufficienter loquntur tot & tanta ab eodem edita Opera *Iáko to* (*ſą Włoskie Xiegi*) 1. Atlante Veneto. Tom: 13. in fol: Imperiali cum Figuris 1580. 2. Teatro della Guerra. in fol: Tom: 40. 3. Biblioteca Vniverſa. To: 45. 4. Mániere d' impedire gl' incendii. 5. Deſcrittione della Terra S. O di promiſsione. 6. Storia di Rodi. 7. Epitome Coſmografica. 8. Storia della Morea, Italiana e Franceſe in 8. e folio. 9. Europa Vivente To: 5. 10. Storia de' Procuratori di S. Marco. 11. Cronologia Vniverſa. 12. Storia di Sicilia. 13. Storia di Negroponte. 14. Concilii e Conciliaboli e Ritratti di Perſone conſpicue. 15. Synopſis Eccleſiæ Bergomenſis. 16. Ereſie, ed Ereſiarchi e loro Confutationi. 17. Storia delle Religioni Clauſtrali ed Equeſtri To: 3. 18. Propoſte del P. Coronelli. 19. Viaggi d' Inghilterra dell' Autore. To: 2. 20. Vniverſitá d' Oxford e Cambridge. 21. Vita honeſta, ſive Virtutis. 22. Fabriche di Roma. 23. Curia Romana Guidá de' Foreſtieri. 24. Cronologia de' Papi e Cardinali. 25. Adice Moderato. 26. Critica della morte. 27. Tauole Geografiche 250. 28. Baviera Antica e moderna. 29. Vngheria descritta e delineata. 30. Globi in concavo. 31. Lettere Missive e Reſponſive. 32. Conſtitutioni e Decreti Pontificii M. C. 33. Manuale de' Minori Conventuali. 34. Albore della Religione Franceſcana. 35. Efetti naturali dell' acque. 36. Moderatione del Danubio.

37. Po-

37. Poste della Francia e Germania ſino a Conſtantinopoli. 38. Poste dell' Italia. 39. Idea dell' Vniverſo. 40. Singolarità di Venezia. 41. Palazzi della Brenta. 42. Architettura Nauale. 43. Globi di 45. piedi di Periferia per Ludovico 14. 44. Altri Globi di varie grandezze e Planisferii diverſi. 45. Cronologia de' Generali Franceſcani. *Huius Generalis, Romæ Anno* 1701. *die* 14. *Maii electi Stemma fuit Liber & ſupra eum Corona ad quod depictum non nemo alludens ſubſcripſit.*

Hunc Natura dedit Librum, nulla arte petitum:
Quot ſupra poſiti, tot dedit artis opus.

460. Siedmdźieśiąty dźiewiąty Generał: *F. Bernardinus Angelus Carucci e Caſtro S. Angeli S. T. D.* Provinciam primò Seraphicam S. Franciſci, deinde S. Conventum Aſsiſienſem egregiè adminiſtravit. Mox in Comitiis Generalibus Aſsiſii celebratis Anno 1707. die 11. Iunij Præſidente Em: Cardinali Colloredo Ord: Protectore Min: Generalis electus eſt. Quo munere expleto ad Nativam Provinciam rediit, ubi magis in dies Vitæ Sanctitate, ac verâ Angelicâ innocentiâ fulſit. Siedmdźieśiąty dźiewiąty Generał.

461. Ośmdźieśiąty Generał: *Fr. Dominicus Andreas Burghesius S. T. D.* Theologiam profeſſus in præcipuis Ordinis Lyceis: deinde functus eſt Secretarii Ordinis munere, per annos 6. tandem Socius Ordinis fuit, poſt Provinciam Marchiæ adminiſtravit, inde Romanum D. Bonav: Collegium rexit, ac demum ad univerſum Ordinem gubernandum a Clemente XI. anno 1713. aſſumptus fuit. In quo Præſulatu tribus annis & aliquot menſibus ſupervixit (Aſsiſii ultimum febre correptus clau- Ośmdźieśiąty Generał

dens diem) Quibus ad promovendam Regularem disciplinam, ſtudiumq; literarum, novas edidit ſaluberrimas ſanctiones, novumq; præfiniens ſtudiorum Ordinem, quô Noſtrorum tùm ſtudentium, tùm Lectorum profectui quàm maximè conſultum eſſe conſtat. Bibliothecam Piſauri erexit, ibiq; ſacrarium pretioſo apparatu ditavit. Ad S. Conventum Aſsiſienſem, poſſeſsiones plus mille aureis comparavit. A pluribus olim Epiſcopis Examinator Synodalis factus, noviſsimè a Clemente XI. Examinator ad Epiſcopatum promovendorum conſtitutus fuit.

Ośmdźieśiaty pirwſzy Generał, iuż Exgeneralis defacto żyiacy.

462. Ośmdźieśiaty pierwſzy Generał: *Fr. Carolus Iacobus Romilli de Bergomo. Ætatis ſuæ 23. S. T. Lauræâ decoratus:* Inſigniores Religionis Exedras nedū doctrinâ, ſed & pietate illuſtravit. A S. D. N. Clemente XI. in Generalē Ord: Procuratorē electus, nulla per quæ Regularis diſciplina tueretur officia prætermiſit. Romam demùm accerſitus, Collegii D. Bonav: Rector, & Sac: Rit: Cōgregationis Conſultor efficitur. (Quod Officium modernus Ss. D. N. Benedictus 13. ſpeciali ſuo Diplomate in Ord: noſtro Min: Conventualium perpetuavit) Eius igitur fama ubiq; percrebreſcente ad totius Ordinis præſulatum in Capitulo Romæ Celebrato 27. Maii Anno 1719. omnium voto aſſumptus eſt. Vivit adhuc, & vivat ad ſeras ætates, in Religionis ſolamen, & perfectionis augmentum.

Ośmdźieśiaty drugi teráźnieyſzy Generał.

463. Ośmdźieśiaty drugi Generał ieſt teráźnieyſzy, o ktorym wyżey n. 358. *Quem utinam D. O. M. diu ſervet incolumem ad Eccleſiæ bonum, ad Ordinis Seraphici decorem, & ſcientiarum incrementum.* Zá tego Generałá

terá-

teráźnieyſzy Oćiec S. Benedykt XIII. (iáko *immediate* wyżey) *Officium Conſultoris S. Congreg: Rituum in Ord: Noſtro Convent. perpetuavit:* Item zá tego Generałá: od pomienionego O. S. Benedyktá XIII. *PP. de Obſerv: impetrarunt certam Conſtitutionem*, Ktora ſie poczyna *Paterna ſedis Apoſtolicæ providentia &c: Dat: Romæ apud S. Petrum 4. Id. Dec. an. 1725. Pontif. ſui 2.* Ktora to Konſtytucya ieſt *in favorem Tertiariorum PP. de Obſervantia ſubiectorum:* y dáłá okázyą niechętnym, y mowić y piſáć, że ten Oćiec S. dał *facultatem ſolis PP. de Obſerv:* przyimowáć do Zakonu Trzećiego S. Fránćiſzká y profeſſowáć, iák Męże, ták Niewiáſty czyli w Klaſztorách, czyli w domách mieſzkáiące: *cum privativa quo ad alias Franciſcanas Religiones:* á ztąd wnośili: *Privilegia noſtro Ord. Min. Conv: in hac parte abrogata ac ſublata.* Teráźnieyſzy náſz Prokurator Generálſki *Pr. Mag. Ioannes Franciscus Paolini de monte Sancto Exproalis Marchiæ:* Człowiek magnæ prudentiæ & activitatis, powźiąwſzy tę *rumorum & ſcripturarũ* pewność, poſzedł do Oycá S. *& retulit* wſzytko: Ná co on *repoſuit pluries oretenus*, że nigdy tákiey nie miał intencyi. Lecz że *ſiniſtræ interpretationes* pomienioney Konſtytucyi *augebantur*, podał memoryał Oycu S. ſupplikuiąc *ut in ſcriptis dignaretur mentem ſuam exprimere*, iáko *dignatus eſt; Cuius ſcripti exemplar* tu w Krákowie *ab Officio Illuſtriſs: Loci Ordinarij admiſſũ & recognitum* kłádę *de Verbo ad verbum, adhoc ut in omnibus Caſibus qui contingere poſſunt, habeant omnes ſuperiores arma defenſiva contra offendentes Tenor eius eſt iſte.*

In Nomine Domini Amen.

FIdem facio per præſentes, ac verbo veritatis atteſtor. Ego Curiæ Caus. Cameræ Apoſtolicæ Notarius publicus infraſcriptus, qualiter die decima Octava Septembris 1726. ex parte Patris Procuratoris Generalis Ordinis Minorum Conventualium S. Franciſci exhibito mihi &c. Supplici libello porrecto Sanctiſsimo cum petitione inter cætera explicandi mentem eiuſdem Sanctiſsimi, ut alias dignatus eſt, quod non intellexit, per Bullam editam 10. Decembris 1725. derogare Indultis Apoſtolicis conceſsis Minoribus Conventualibus S. Franciſci, & pacificè poſſeſsis; Inveni a tergo illius reſcriptũ per me &c: nil addẽdo, vel minuẽdo, quod ſubſtantiã mutet, aut variet intellectum, ſed prout patet extractum tenoris ſequentis videlicet. *Ex audientia Sanctiſsimi die 14. Menſis Septembris* 1726. *Sanctiſsimus annuit petitæ declarationi, quod in Conſtitutione pro Fratribus Minoris Obſervantiæ, non eſt adempta Facultas Fratr: Convent: S. Franciſci concedendi, & admittendi ad Profeſsionem Tertiarios dicti Ordinis, & ita ſervari mandavit.* N. Cardinalis Coſcia. Loco ✠ Sigilli, dictum ſupplicem libellum expleta dicta extractione, ſtatim exhibenti reſtitui non ſolum &c. ſed & omni &c. In fidem &c. Romæ hac die decima octava Septembris 1726.

Ita eſt Salvator Paparozzius Caus. Curiæ Cam: Apoſt: Not.
Nos ad præſens Cameræ Almæ Vrbis, Inclytiq; Populi Romani Conſervatores; Vniverſis fidem indubiam facimus, & ſub verbo veritatis atteſtamur ſupra dictum D. Salvatorem Paparozzium eſſe talem, qualem ſe ſupra

fecit

fecit Rev: Cameræ Apoſtolicæ Not: publicum legalem, & authenticum, & fide dignum, ſcripturiſq; ſuis tàm publicis, quàm ſimilibus in Iudicio, & extra adhibitam fuiſſe, & de præſenti plenam adhiberi fidem. In quorum Teſtimonium &c. Datum Romæ ex Ædibus noſtris Capitolinis, hac die 18. Septembris 1726.

Pro D. Sec. Ven. Coll. DD. NN. C. C. Vrbis
Philippus Caietanus Diamilla de mandato &c.

ROMÆ, Typis Rev: Cameræ Apoſtolicæ 1726.

Ita eſt Fr. Ioan: Fran: Paolini Proc: Gen: Ord: Min: Conv:

(Locus Sigilli)

A tergo.

Michàël de Granow Wodzicki, Canonicus Vicarius in Spiritualibus & Officialis Generalis Cracovienſis, Cuſtos Vislicienſis.

VNiverſis & ſingulis, quorum intereſt, aut intereße poterit ſignificamus. Quia Nos viſa ſupradeſcripta Reſolutione ex Curia Romana emanata, & in forma Tranſumpti Romæ Typis Reverendiſſimæ Cameræ Apoſtolicæ impreßa, eandem authoritate noſtra Ordinaria admiſimus, & facultatē publicandi eandem, ac reimprimendi in quantum opus eſt conceſsimus. Datum Cracoviæ die Vndecima Menſis Ianuarii Anno Domini 1727mo.

Michàël Wodzicki Canonicus
& Officialis Generalis Cracovien.

(L. S.)

Origi-

Originale hoc Rescriptum iest w Rzymie *ad SS. Apostolos Min. Conv: Exemplar verò recognitũ & admissũ Authoritate Ordinaria conservatur in Archivio Convẽtus Crac: Min: S. Franc: Conv*

Zá tego tákże Generałá Zakon Nász *Minorum Convẽtualium* osobliwey łáski y benewolencyi otrzymał dowod od Teráźnieyszego Oycá S. Benedyktá XIII. w te właśnie formalia.

Decretum.

QVo Sanctissimus Dominus Noster D. Benedictus Divina Providentia PP. XIII. nedum Altaria privilegiata perpetua per Romanos Pontifices Antecessores suos aliquibus Ecclesiis Ordinis Minorum Conventualium B. Francisci concessa, Apostolica confirmat. Verum & omnibus aliis Ecclesiis Ordinis praefati Ministro Generali totius dicti Ordinis Minorum Conventualium S Francisci subiectis, tàm praesentibus, quàm futuris, sub certis modo, & forma alia de Novo, & in perpetuum elargitur.

Feria 6. die 4. Octobris 1726.

SAnctissimus Dominus Noster ad humillimas preces Procuratoris Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci, confirmavit omnia Altaria privilegiata perpetua, quae reperiuntur concessa in nonnullis Ecclesiis Ordinis, eidem Ministro Generali subiectis.

Quia verò in aliquibus aliis Ecclesiis eiusdem Ordinis Altare privilegiatum pro una, vel pluribus Feriis cum aliquo determinato numero Missarum ad septennium, seu ad aliud longius tempus, nondum forsan elapsum,

psum, reperitur concessum, sanctitas sua, praevia illorum revocatione, eadem Altaria privilegiata denuo concessit in perpetuum pro Feriis, & cum numero missarum, ut infra.

In Ecclesiis itaq; totius praefati Ordinis, in quibus usq; adhuc nullum Altare privilegio decoratum existit sanctitas sua concessit unicum tantum Altare privilegiatum perpetuum, iuxta modum videlicet.

In Ecclesiis Fratrum in quibus quatuor missae quotidie celebrantur, concessit Altare privilegiatum pro Animabus quorumcumq; Christifidelium, quae DEO in charitate coniunctae ab hac luce migraverint pro una Feria cuiuslibet Hebdomadae: In quibus decem missae pro duabus Feriis: In quibus quindecem pro tribus: In quibus viginti quinq; pro quinq; Feriis; & in quibus triginta quinq;, concessit Altare privilegiatum quotidianum.

In Ecclesiis verò sitis in partibus Infidelium vel Haereticorum, concessit Altare privilegiatum similiter in perpetuum pro una Feria in hebdomada absq; expressione numeri Missarum.

Et in aliis Ecclesiis in Regno utriusq; Poloniae existentibus pariter concessit Altare privilegiatum perpetuum pro una Feria, cum numero trium missarum: pro duabus Feriis, cum numero sex missarum quotidianarum.

In Ecclesiis autem Monialium pariter concessit Altare privilegiatum perpetuum pro una Feria cuiuslibet Hebdomadae absq; expressione numeri missarum, sed pro Monialibus tantum, earumq; Consangvineis, Affinibus & Benefactoribus.

Cum hac tamen declaratione, quod in singulis su-

pra relatis Fratrum Ecclesiis, quibus modo Altare privilegiatum conceditur, Indultum sit restrictum ad Sacerdotes duntaxat Ordinis supra expressis inibi celebrantes, & quod Altaria & Feriæ, pro quibus conceditur privilegium semel tantum ab Ordinariis Locorum designari debeant.

Tandem Sanctitas sua voluit, quod huiusmodi concessionibus fruantur, non solum Eccelesiæ, quas in præsenti iam habent, verùm etiam aliæ omnes, quas imposterum præfatus Ordo Minorum Conventualium S. Francisci, ipsiusq; Generales Ministri acquirent.

L. Card. Picus Præfectus.

(Loco ✠ Sigilli.)

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

ROMÆ, Typis Rev: Cameræ Apostolicæ 1726.

Ita est Fr. Ioannes Franciscus Paolini Procurator Generalis Ordinis Minorum Convent: S. Francisci.

(Locus Sigilli.)

Michaël de Granow Wodzicki, Canonicus Vicarius in Spiritualibus & Officialis Generalis Cracoviensis, Custos Visliciensis.

VNiversis & singulis quorum interest, aut interesse, poterit significamus. Quia nos viso Decreto Apostolico supra descripto, in forma transsumpti extradito & Romæ Typis

Reve-

Reverendissimæ Cameræ Apostolicæ impresso, Illud authoritate Nostra Ordinaria admisimus, & Altare privilegiatum perpetuum Tituli Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis MARIÆ in Ecclesia Ord: Min: Conv: S. Francisci Cracoviæ pro feriis Secunda, Quarta, ac Sexta, nec non die Sabbathi cuiuslibet Septimanæ assignavimus, facultatemq; publicandi huiusmodi Decretum Christi fidelibus, ac reimprimendi in quantum opus est concessimus. Dat. Cracoviæ Die Vndecima Mensis Ianuarii 1727.

Michàél Wodzicki Canonicus
& Officialis Generalis Cracovien.   (L. S.)

Tego Dekretu w káżdym Konwenćie Fránćiszkáńskim Prowincyi Polskiey ma sie znáydowáć z wyráżeniem *Altaris privilegiati perpetui & Feriarum Authoritate Ordinaria designatarum. Autentyk.*

464. Ci wszyscy pomienioni Generali záwsze *fine ulla interruptione* od sámych Papieżow bráli *Confirmationē suæ Electionis ut videre est in Archivo Abbreviaturæ Apostolicæ & continua praxi.* Od sámych Papieżow záwsze bráli Confirmationem.

465. Zakon Fránćiszká S. krwią Przenaydroższą Rąn Chrystusá Páná od ktorego wszelka pochodźi *Sanctitas*, że w Ciele Seráfickiego Oycá y Pátryárchy swego obfićie y chwalebnie skropiony, dla tego w wszelką Cnot pobożność buyny iest, zkąd słyszemy, że káżdego czásu *in Rota Romana Beatificationis formantur Processus* Wiernych Sług álbo Służebnic Boskich z tegosz Zakonu. A by zás káżdy iák ná Teatrum iakim mogł nie ták *intueri*, iáko *admirari Seraphicæ Sanctitatis prodigia*, tych, ktorych, ten Zakon, Niebu Swięte iuż oddał Dusze, krotki położę Kátálog. Káżdego czásu in Rota Romana Beatificationis & Canonizationis formātur Processus Wiernych Sług álbo Służebnic Boskich ex Ord. Min.

466. Kándydatow *Innocentiâ*, mowię Wyznawcow *Antesignanus* ieſt Seráficki Oćiec y Pátryárchá Fránćiſzek S. ponim S. Antoni Padewſki:· ponim S. Bonáwenturá Kárdynał y Biſkup Albáńſki, ponim S Ludwik Syn Kroɫá Sicylyiſkiego y Biſkup Toloſáńſki, ponim S. Benuenutus Biſkup Ozymu, ktory bywſzy naprzod Archidyákonem Ankonitáńſkim, wſtąpił támże do Zakonu S. Fránćiſzká y uczynił Profeſſyą, á potym wźięty na Biſkupſtwo, ſławny Cudámi od Marćiná 4. był Kánonizowány. Po nim S. Bernárdyn Seneńſki, po nim S. Dydák, po nim S. Piotr z Alkántáry, po nim S. Piotr Regáládo, po nim S. Felix z Cantalicium, po nim S. Guido, ktorego S. Oćiec do Zakonu przyiął &c.

Swięći Wyznawcy z Zakonu S. Fránćiſzká.

467. Beátyfikowánych o ktorych Paćierze Kápłáńſkie odpráwuiemy te ſą Imioná. *Franciſcus Solani, Iacobus de Marchia, Ioannes Capiſtranus, Paſchalis Baylon, Antonius de Stronconio, Salvator de Horto, Simon de Lipnica, Andreas de Comitibus.* Innych ktorych Kośćioł S. iuż uczćił imieniem Błogoſłáwionych ráchuie ſie Pięćſetpięćdźieśiąt y ſześć, ktoby ich chćiał wypiſáć wiele by mieyſcá, y czáſu zábráło.

Wyznawcy Beatifikowáni z Zakonu S. Fráćiſzká.

468. Z Purpuratow Krwią Męczeńſką naypierwśi byli, z Florenckiey Prowincyi Bráćia, Berárd, Piotr, Adiutus, Accurſius, y Ottho ktorych ſąm O. S. Fránćiſzek posłał ná opowiádánie Maurom wiáry S. dla ktorey Roku 1220. Honoryuſzá 3. Papieſtwá tákże 3. Dniá 16. Styczniá ná śiedm lat przed śmierćią S. Fránćiſzká chwalebne przez ręce znácznego Kátá, to ieſt ſámego Mirámoliná Mároku Krolá, ktory im publicznie we środku rynku w Márochium ſzeroką ſzáblą ſwoią głowy rozćinał,

Naypierwśi Męczennicy Zak: S. Fránćiszká z ktorych okázyi S. Antoni Fránćiſzkanem zoſtał.

nał, odnieśli męczeństwo. Y teć były w Zakonie Bráći Mnieyszych naypierwsze *Primitiæ Martyrum*, ktore Oćiec S. Fránćiszek zá żywotá swego do Niebá posłał: dla ktorych Antoni S. Padewski z prágnienia męczeństwá, z Przeświętnego Zakonu *Canonicorum Regularium S. Augustini* w ktorym lat był iedenaśćie, y w nim Kápłánem został przeniosł sie do Zakonu S. Fránćiszká.

469. Po wzwysz pomienionych nástępuie śiedm Swiętych Męczennikow Zakonu S. O. Fránćiszká ktorych imioná są te Brát Dániel Prowincyał Kálabrii, Anioł, Sámuel, Donulus, Leo, Mikołai, y Hugolin, ktorzy od Eliasza Ministrá Generálskiego wźiąwszy pozwolenie przyszli do Miástá Cepty, gdźie maurow upomináć poczęli áby fałszywą sektę Máchometá opuszczáli, a prawdźiwą wiárę Zbáwićielá nászego IEZUSA Chrystusá przyimowáli, oco gdy ich maurowie gromili, bili y więźili, á oni nieprzestawáli ogłászáć Imienia Chrystusowego, y potępiáć błędow máchometá dniá osmego iak tám przyszli pod miecz poszli y Koronę otrzymáli męczeńską Dniá 10. Pázdźierniká: Roku 1227. w Rok po śmierći S. Fránćiszká. Drudzy Męczennicy z Zakonu S. Fránćiszká.

470. Idą zá niemi Błogosłáwieni Męczennicy 23. Iáponenses názwáni. Otych Vrban Osmy Papież odpráwiáć Paćierze y Mszą S. pozwolił Cálemu Bráći Mn. Zakonowi ná dźień 5. Lutego, y ná ich Kánonizácyą zá konsensem Iego dekret stánął, ktory w trzećiey Lekcyi ná Fest ich czytam w te słowá: *Suorum militum gloriosum certamen signis & miraculis Dominus condecorare dignatus est. Quibus ritè probatis, Sacrorum Rituum Congregatio, ad eorum Canonizationem quandocunq; deveniri posse* Jnnych wiele Męczennikow z Zakonu S Fránćiszká.

 decre-

decrevit. Ieſzcze ſą inni Beátyfikowáni od Klemenſá 10. Papieżá, y Paćierze o nich od niegoſz ná dźień 9. Lipcá pozwolone ktorzy Gorcomienſes názwáni. O-procz tych bliſko tyśiąca innych ráchuie Zakon Fránći-ſzká S. Męczennikow álbo od Pogánow álbo od Here-tykow álbo od Schizmátykow zá Wiarę S. pomęczo-nych, z ktorych wielu doczytáć ſie káżdy może *in Martyrologio Franciſcano. A. P. Arturi a Monaſterio Rotho-magenſis Recollecti.*

Kánonizowáni z Trzećiego Zak. S. Fránć.

471. Z trzećiego S. O. Fránćiſzká Zakonu iuż Káno-nizowánych Mężow tych mamy S. Rochá Wyznawcę, od Powietrza Pátroná: S. Elzeáryuſzá ktory był Hrá-bią Hrábſtwa *Arianus* názwánego. S. Iwoná, S. Konrá-dá, S. Ludwiká Krolá Fráncuſkiego, S. Lucyuſzá Wyzna-wcow, y innych przeſzło ſto Beatyfikowánych ktorzy Trzeći Zákon S. O. Fránćiſzká *Sanctimonia Vitæ illuſtra-runt.* Ná wielki Honor y zaſzczyt S. O. Náſzego Za-konu nie mogę zámilczeć że Wielki Oćiec y Patryar-chá Przeświętnego Káznodźieyſkiego Zakonu Domi-nik S. *amica humilitate & Sancta importunitate* wymogł to ná S. Fránćiſzku że mu dał ſwoię Chordę, ktorą pod Habitem záwſze nośił, *in indiſſolubilis nexûs & charitatis ſymbolum perpetuum.* Piſze otym wiele Autorow iáko Legendá 3. Socior: D. Franciſci Piſanus Lib: 1. Con-formitat. fruct. 1. part. 2. & fruct: 10. part. 2. Bernar-dus a Beſſa in Catalog: Generalium Franciſcanor: Spec: Vitæ S. Franciſci Cap: 12. & 42. Marianus lib: 1. Cap: 14. parag: 3. Marcus Vliſsiponen: 1. part. Chronic: Mi-nor: lib: 1. Cap. 57. 58. & 64. Rebolledus ibid: Cap 22. Coluenerius in Notis ad lib: 2. Cap: 10. n. 10. Beati

S. Dominik Pátryárchá Chorde S. Fránćiſzká záwſze ná ſobie nośił.

Thomæ

Thomæ Cantipratani. Wad. To: 1. Annal: Minor: ad an: 1219. B. Pelbartus ferm: de S. Franc: Sedulius in Commentar: ad Vitam S. Francis: Cap: 12. parag: 20. Tą Cynturą albo Paſkiem ktory S. Oćiec Dominik wźiął od S. Fránćiſzká chćiał między ſobą y Fránćiſzkiem *ac eorum poſteritatem ſtabilire firmum pacis & amicitiæ fædus*, po teráźnieyſzemu mowiąc uczynił tych Dwoch Zakonow Filádelfią. Ták bárdzo ukochał był S. Pátryárchá Dominik S. Fránćiſzká y Bráćia iego, iż y ná Kápitułách Prowinciálſkich, (iáko Arturus in Martyrol: Francis: in Prolog: fol: 32. parag: 105. bywał, y ná Kápitule Aſſyſkiey Rogozianey názwáney o ktorey wyżey z śiedmią Synow ſwoich był przytomny, R. 1219.

S. Dominik Pátryárchá ná Kápitułách Fránćiſzkánskich bywał.

472. Ná tey Kápitule (o ktorey wyżey n. 133) Rogozianey Generálſkiey: Pomieniony Arturus in Martyrol: Franciſc: Prolog: parag: 105. przywodźi świádectwo Błog: Leoná Socyuſzá S. Fránć: o rozmáitych dyſkurſách tych Dwoch SS. Pátryárchow o ſwych Zakonách, między innemi *ex auditu* przywodźi, y ten: *Frater Chariſſime* (mowił S. Dominik do S. Fránćiſzká) *propter magnam meam tecum neceſsitudinem, præcordialem erga filios tuos amorem, & pacis fraternitatisq; inter tuos & meos ſtabilitatem, utrosq; gauderem ſub una Religione militare; ut quos Patrum ita firmus amor coniunxit, Religionis aut vitæ diſparitas non diſsolvat.* Ktoremu S. O. Fránćiſzek ták z wielką odpowiedźiał pokorą: *Divinæ eſt Voluntatis Amantiſsime Frater, quod factum eſt, ab eaq; ordinatum eſt, diverſas a nobis fundari Religiones, ut utriusq; varietate, præceptorum diverſitate, illorum rigore, & horum lenitate varietati ſubveniatur humanæ infirmitatis: & quibus hæc*

Ná Kápitule Generálskiey Rogoźiáney názwáney dyskurſy S. O Dominiká, S. O. Fránćiſzkiem,

non

non placent, illa non displiceant: quibus una dura videtur, altera lenior appareat. & sic non unius Religionis angustiis DEVS animas perdat, sed alterius capacitate lucretur. Ze S. Pátryárchá Dominik iáko Confrater należy do Zákonu Náſzego Patryárchy Fránćiſzká S. dla tegom go tu położył między *Fratres & Sorores* S. Oycá Náſzego.

S. Pátryárchá Dominik, iáko Confrater należy do Zakonu S. Frán.

473. Z Sredniego S O. Frráncíſzká Zakonu ieſt Pierworodna Corá S. Klará, Mátká potym Wſzytkich S. Françiſzká Zakonnic iáko S. Elzbiety Krolowy Węgierſkiey Wdowy, S. Elzbiety Kro: Port: Wdowy, S. Deifiny Hrabionki Pánny, S. Małgorzáty z Kortony Wdowy, S. Kolety Pánny, S. Roży Witerbſkiey Pánny, S. Kátárzyny Bonońſkiey P. Błogoſł: Sálomei Krolowy Hálickiey P. B. Kunegundy Krol. Polſkiey, P. Błog: Angeli Wd: Bł. Klary de Monte Fálco P. Błog: Łucyi P B. Izábelle P. Błog: Wiridyány P. Błog: Humiliány Wd. Błog: Hyácynty Pánny zgołá ták wiele ieſt Błogoſłáwionych Pánien y Wdow Ktore pod Regułą S. Klary álbo Trzećiego Zak: S. Fránćiſzká Cnotámi heroicznemi, y Bogomyślnośćią ſłynęły, iż by wiele czáſu y mieyſcá zábráły, ktoby ie chćiał wſzytkie miánowáć.

Swięte y Błogosłáwione z średniego Zak: S Fráncíſzká, álbo z Trzećiego.

474. Niemogac Wſzytkich Swiętych y Błogoſłáwionych Zakonow trzech S. O. Fránćiſzká ſpecifikowáć kłádę tylko tu Sumáryuſz ktory pomien: R. P. Arturus in Martyrologio Franc: zebrał in Prol: fol: 31. Col: 2. gdźie Kánonizowánych od Stolice Apoſtolſkiey kłádźie 27. Beatyfikowánych 606 Męczennikow 920. Wyznawcow ktorzy Swiątobliwośćią y Cudámi ſłynęli 1650. á iuż tey Kálkulácyi iego lat 73. przez ktore wiele do Regeſtru oſobliwie Błogoſłáwionych przybyło.

Summáryuſz Swiętych y Błogosłáwionych z Zak. S. Fránć.

475.

475. Niechcąc być tákim, o iákim Doktor Narodow Páweł S. mowi 1. ad Timoth: Cap: 5. *Si quis ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Polakow ex Ord: Min: Conv: tu przypomnię, Ktorzy álbo Krew ſwoię dla Wiáry S. przelali, álbo życia Swiątobliwośćią ſą záleceni. W przod iednák táką założywſzy Proteſtácyą: *Quod licet appellationem Beati vel Martyris, ſubiunxero, nequaquam tamen in ſtricta & propria acceptione, fundata in approbatione Canonica & Eccleſiaſtica, quæ deſervit ad Communem Cultum & invocationem, ſumendam eſſe, ſed eam tantum ſanctitatẽ in illis a me commendari ſciant univerſi, quæ ex eorum virtute, & morum excellentia, ceu miraculorum probata fama, aut profuſo ob fidem ſangvine proficiſcitur.* Proteſtátio Auctoris.

476. Wielkim był życia pobożnośćią, Cnot wyſokośćią, Swiátá wzgárdą Fránćiſzek S. lecz niemnieyſzym *Zelantis animi ardore*, gdy dla zbáwienia duſz ludzkich przykłádem Zbáwićielá prágnął *animam ponere*, iákoſz nie omylnie przelał by był krew ſwoię, żeby go był nie dośćigły wyrok Boski, ná *excellentius* nie záchował *Martyrium.* Ten tedy *Martyr deſiderio*, lubo *in ſe votis fruſtratus*, nie mogł *aſſequi* czego iedynie żądał, iednák (*Romano teſte Breviario* wyſławſzy ná wſzytkie Swiátá częśći Bráćią ſwoię, *ad prædicandum Evangelium*, doſzedł w Synách, gdy *Quos filios peperit, Martyres adoravit.* A nie tylko z początku Zakonu S. Fránćiſzká był ten *in præcordiis* Synow iego *ardor*, ále y podſtárzáłych świátá wiekow, nieugáſłe Fránćiſzkánow były żądze, krew toczyć, gdźie wodę Chrztu S. wprowádźić chćieli. Swiádkiem tego świát nowy, iáko o tym Ioan: S. Oćiec Fránc: ná doſtoynſzy ſze záchowány Męczeńſtwo. Záwſze w ſynách S. Fránc. był árdor Krew zá wiárę Swiętą przelewáć.

 Ludo-

Ludovicus Godefredus. Arcliont: Cosm: lib: 1. f. 298. opisuiąc Potencyą Hiszpáńską przez Azyą, y Indyą Orientálną mowiący ma: *Primi qui ex Europa in Indiam Orientalem sunt profecti ad annunciandum Evangelii doctrinam fuere Monachi Franciscani: inter quos præcipuus Fr. Henricus, factus postea Episcopus Settæ, comitatus exercitum Petri Alvarezii, eo proficiscentis, Anno M. D.* To pomieniony Autor, ktory niżey, prace Fráńćiszkánow opisuiący, y wielu Oyczyznę z imionámi wyráżáiacy, nákońcu mowi: *Franciscani venientes in Novum Orbem primi duodecem, singuli centena Indorum millia baptizarunt.* Podpisuie się ná to R. P. Thomas a Iesu Biatensis Kármelitá Bossy ktory w Xiązce ktorey dał tytuł *De procuranda salute omnium gentium &c.* Lib: 2. Cap: 1. mowi: *Primos omnium qui in Indiam Orientalem ex mendicantibus profecti sunt, Franciscanos fuiße legimus, atq; eosdem etiam in ea invenienda, (cum antea etiam de Nomine eius ambigeretur) desudaße.* Gdy álbowiem Krzysztof Columbus Nowego Swiátá Inventor, o tey náwigácyi u Ferdynándá Krolá Hiszpáńskiego tráktował, y nie bárdzo mu, *in re tam nova & ardua* wierzono, dwa náśi Zakonnicy dopomogli mu do tego, y Náwę Mexykáńską uprośili iáko o tym Hie. Plat. de bono statu relig: lib: 2. Cap: 30. O czym tákże Historykow y Pisárzow innych wiele. Do Iáponii zbyt odległych y dźikich Krolestw kto doszedł ieżeli nie B. Piotr z Socyuszámi swemi Zak: S. Franc. Ktory tám okrutnych bálwochwálcow ułágodźiwszy, Imię Chrystusowe wsławił, nabożeństwo iáwne wzbudźił, Kośćiołow y szpitalow nástáwiał, zá co ukrzyżowány y dwiemá włoczniámi ná krzyż przebity został.

Fráńćiszkáni náypierwśi nowego świátá Apostołowie.

Fráńćiszkáni dopomogli Columbowi do wynáleźienia nowego świátá.

został. O ktorym Dniá 5. Lutego Zakon Fránćiszká S. odpráwuie Paćierze. Henryká 8. Krolá Angielskiego, gdy prawdźiwą Zonę swoię pobożną Kátárzynę Ferdynándá Arágońskiego Krolá Corkę nád wszelką słuszność, y wolą Stolice Apostolskiey, dla Boleny (ktorą niedługo śćiąć kazał) porzućił, nie kto inny tylko Fránćiszkáni z Tomaszem Kánclerzem Koronnym Morus náżwánym y z inszemi gromili, zkąd raczey ćiężkie więźienia y śmierć sámę ponieść woleli, niżeli nápowę bezbozność potákiwáć Krolowi. Wieleby mi pisáć przyszło, gdybym chćiał wszytkie Fránćiszkánow przy wierze y Kośćiele S. do gárdłá wyrażić obstawánia. Zblizam sie do Krolestwá Nászego Polskiego, w ktorym nieschodźiło ná tákich Fránćiszkanách, ktorzy niewzdrygáli sie dla Wiáry S. przelać krwi swoiey. Fránćiszkáni sprzećiwiáli sie bezbożnośći Henryká 8. Kr. Angiel.

477. A naprzod Wielkie Xięstwo Litewskie nikomu innemu Wiárę S. ma przyznáć tylko Synom Fránćiszká S. w Litwie álbowiem naypierwey Fránćiszkáni ápostołowáć poczęli. Gdy bowiem Piotr Gastoldus Woiewodá Podolski Wielki Fámiliánt Litewski, Roku 1332. *ex Pagano, Sacro fonte renatus Christianus factus*, iáko o tym Marcus Coroná in spec: Prov: Ruś: & M. D. L. z wielkiey wiáry S. żárliwośći 14. Fránćiszkánow z Ruśi y Podola do Wilná ná opowiádánie Wiáry S. sprowádźił y przy Kośćiele S. Krzyżá w ogrodźie z tyłu Páłácu teráźnieyszego Biskupiego osádźił, á sam odiáchał, wszytkich 14. Kátechizuiących Wiárę S. záiuszone pogáństwo zámordowáło: Ktorych Ciáłá powroćiwszy z drogi Gastoldus ná Cmentarzu Kośćiołá S. Krzyżá pogrzebł: ták o tym pomieniony Marcus Corona W Litwie naypierwśi Fránćiszkáni Wiárę S. szczepili, y Krew dla niey przelali.

 mowi:

mowi: *Ticocinô reversus, intellectâ Sanctorum cæde Vilnã properat, Corpora eorum exquirit, reperta in cæmeterio Templi S. Crucis, in loco ubi nunc Crux fixa memoriæ eorum conservandæ manet, sepelit, & de quingentis hominibus ex plebe Vilnensi decernente Olgerdo M. D. L. extremum Supplicium ob cædem SS. sumit.* Ná tym tedy mieyscu gdźie tych Męczennikow Fránćiszkanow pogrzebione Ciáłá, iest Kolumna z Krzyżem ná ktorey te są wyrażone słowá po dźiś dźień. *IESV Christo Crucifixo, & memoriæ 14. Martyrum Ord: S. F. Min: Conv: qui primi in M. D. fidem Christianam plantaverunt: atq; Anno 1333. Martyrio coronati, hoc in loco requiescunt.* Táką o tym czyni relácyą pomien. *Marcus Corona. & Mathias Stricovius in descript: M. D. L. Ducum Lithanor.* Temu záś Gastoldowi przypisáne są *Carmina a Reverendiss: D. Io: Anchuseniz Electo Kiiovienss Episc:* y w práwione *ad fores Templi S. Crucis* gdźie pochowáni pomienioni Męczennicy *Carminum tenor* iest táki.

W Wilnie Kolumná nád Ciáłámi pomęczonych Fránćiszkánow.

His igitur proceres inter Gastolde refertur
Familiæ encomium, & gloria prima tuæ.
Millia qui populi, miseratus multa ruentis,
Tartarici fraude in pallida Regna Ducis
Huc, huc bis septem curasti ducere fratres
Qui populos regerent, Christe benigne tuos.

Ná tych SS. Męczennikow Honor Roku 1543. Páweł Biskup Wileński Xiążę Olszáński Proboscz Połocki &c. z okázyi wielkiego w Wilnie pogorzeliská podczás ktorego y Kośćioł Kátedrálny y Páłác Biskupi z Kośćiołem S. Krzyżá y wszytek Ogrod w ktorym pomienionych Ciáłá Męczen: pogrzebione pogorzał y w perzynę obro-

nę obrocony, okrom tey Kolumny, ktora nád grobem tych SS. Męczen. Stoi, y z okázyi rożnych łask ktorych zá przyczyną tych Swiętych ludźie doznáią z Konſen. ſem Kapituły wymurował tám Káplicę, y tey Erekcyi dał inſtrument do Archivum Konwentu Náſzego Wileńſkiego ktory ſię názywa *B. V. Mariæ ad Arenas.* Tenor Inſtrumentu táki: *Paulus DEI Gratia Epiſc: Viln: Dux Olſzanen: Połocen: & Szarbirien: Eccleſiarum Præpoſitus, ſignificamus tenore præſentium quibus expedit univerſis &c. Quomodo nos cum intentis deſideriis evidentiſsime conſideraſſemus locum quendam in Pomerio, ſeu horto Curiæ noſtræ Epiſcopalis, in quo Imago Victorioſiſsimæ Paſsionis Salvatoris Noſtri Domini IESV Chriſti antiquitus in Columna poſita erat ob memoriam diuturnam, Fratrum Min: Conv: Ord: S. Franc: loci B. M. V. Vilnenſis in hoc Inclyto Ducatu Lithvaniæ, circiter a centum annis ſacroſanctæ fidei Orthodoxæ plantatorum, & pro Nomine IESV immaniter & miſerrimè occiſorum, & trucidatorum, ac martyriſatorum, in eodem loco ſepultorum, ac conditorum variis inſigniis ac miraculis coruſcare &c.* & infra. *Ideo propter huiusmodi eorundem Fratrum Conventualium ibidem tumulatorum, geſta ſalutifera, & inſignia manifeſta, fervore & zelo devotionis affecti, & in Deum accenſi pro noſtra & ſucceßorum noſtrorum ſalute Capellam, ſeu Oratorium lateritium a fundamentis Venerabilium Fratrum noſtrorum Prælatorum & Canonicorum conſenſu ad id accedente &c.* Ten inſtrument pomien: *Marcus Corona ex Archivo Conv: Vilnenſis, in ſuo ſpec: verbatim exſcripſit.*

Ná honor tych SS. Męczennikow przez ktorych ludźie łask rożnych doznáią Páweł Biskup Wilenski Káplicęzmurował.

478. Nie doſyć było pomienionemu Gaſtáłdowi Woiewodźie Podolſkiemu ſprowádźić do Litwy do Oyczyzny

 zny

Gastoldus Woiewodá Podolski od Fránćiszkánow ná wiárę náwrocony, Fráćiszkánē został, potym Biskupē uczyniony Wileńskim, rázem z Fránćiszkánámi ktorych było trzydźiestu sześć dla wiáry umęczony

zny swoiey Fránćiszkánow ná szczepienie Wiáry S. o- nym náwystáwiáć Klasztorow, ále nád to trzebá było zostáć Fránćiszkánem, żeby y on rowno z niemi krze- wił Wiárę S., á lubo był potym ná Biskupstwo Wileń- skie z Zakonu wźięty, z Zakonnikámi iednák zárowno w náwrácániu ná Wiárę pogáństwá prácował y rázem z niemi ktorych trzydźiestu sześć było on trzydźiesty śiodmy Męczennikiem został, z drugiemi wespoł w Kośćiele Wileńskim Min: Conv: pochowány Oczym Martinus Baronius Iarosłav: in Cat: SS. R.P.P. fol: 92. pisze w te słowá: *B. Gastoldus Illustri familia eaq; Primaria Lithvanorum natus, verum eundem illustriorem innocentia vitæ, morum probitas, sacrarumq; literarum amplissimum studium, & maxima in Deum devotio reddiderunt. Is, in Episc: Vilnensem ordinatus tempore bellicosissimi Vladislai Vitoldi Ducis Magni Lithvaniæ, qui a principio idololatra cum eßet, opera Fratrum Minorum, Sacrum Baptisma suscepit, & multa cænobia extruxit, Lithvanos Christianæ fidei novitios corroborans in fide, Divinoq; eloquio instruens, ab idololatris una cum triginta sex Fratribus Ord: S. F. Conventualium (& ipse antea existens eiusdem Ord: profeßus) vario genere tormentorum affectus & occisus, pro fide Christi martyrio coronatur Vilnæ in Lithvania, ubi est insigne Monasterium Fratrum sub titulo Beatissimæ ac Gloriosissimæ V. MARIÆ ad Arenas cum eisdem triginta sex Fratribus Martyribus quiescit Anno Domini* 1341. *die* 24. *Maii. Quorum quidam tumulati sunt in Cæmeterio sub Columna latericia, quidam eorum proiecti fuerunt in Viliam amnem intra montes prope Vrbem, quidam vero ante fores S. Crucis, ubi affixa est tabella, in qua continentur quædam Carmina Reveren:*

Ciáłá 36 Męczennikow Fránćiszkánow z Biskupem Wileńskim tákze Fránćiszkánē w Wilnie w Kośćiele OO. Fránćiszkánow pogrzebione.

Dńi

Dńi Ioan: Archuseniz Electi Kiiovienfis Episcopi: febre acuta correpti, in maximoq; vitæ discrimine positi & ad eosdem BB Fratres Franciscanos primos fidei plantatores voto facto sanati cum versibus ibidem Anno Dńi 1543. appositis.

479. Ze ći Męczennicy prawdźiwie byli ex Ordine Min: Conv: ztąd poznáć, bo pomieniony Martinus Baronius wylicza wszytkich imioná y Oyczyznę miánuie poczawszy od sámego Gastoldá áż do 36. Brátá Gotardá Kuchárzá. Między ktoremi miánuie. B. Stánisłáwá Krákowianiná S. T. D. B. Marciná Drohobicen. S. T. M. B. Izydorá Kiiovien: S. T. D. B. Ireneuszá S. T. D. z Iárosłáwiá. B. Iacká Nobil: Lithv: Bákálarzá. B. Dyonizego Lith: Prokuratorá z ktorych w Zakonie stopniow iáko z chárákterow pewnych poznáć trzebá, że byli Min: Conv: y że spoczywáią w tym Kośćiele przy ktorym są OO. Fránćiszkáni w Wilnie od Roku 1341. Pewny dowod że ći Męczennicy byli ex Ord. Min. Conv.

480. Po nich to iest Roku 1403. w Wilnie náder okrutne dla opowiádánia Wiáry S. odniosł Męczeństwo B. Anioł Minoritá Conv: naypierwszy Gwárdyan Wileński z wiela Bráći swoich z ktoremi rázem w Kośćiele Zakonu swego pochowány został: iák o tym pisze Hierem: Buchinus in Chron: Franc: lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Catal: SS. fol: 7. Item w Wilnie Fránćiszkáni Męczennicy.

481. Tegosz iesżcze Roku w Kośćiele Wileńskim Min: Conv: pod Wielkim Ołtarzem pochowáne Ciáłá BB. Pánkrácyuszá, Fránćiszká, Piotrá, Páwłá y Leonardá Láiczká Fránćiszkánow dla Imienia Chrystusá od Dánielá Xiążęćiá Kiiowskiego, Chrześćian y Wiáry S. prześládowniká pomęczonych świádczy Márt: Baron: Item Tamże Fránćiszkáni Męczennicy.

in Catal

in Catal: SS. fol: 83. & 232. tákże Hier: Buch: cit: Gdźie przy pogrzebie pomienionych Męczenikow Cudá przywodzą.

482. W Inflánćiech w Kráinie Vlná názwáney, Męczennikámi zostáli z Zakonu Bráći Mn: Conv: BB. Hieronim Gwardyan, y Towárzysze iego Błáżei, Sćisław, Wisław, y Wincenty, ktorych Bałwochwalcy drzewá zá Bogow máiący (że im pomienioni Bráćiá błąd ich gánili, á prawdźiwego BOGA sławili) ręce, nogi, y po częśći głowy poodćinawszy włodź włożywszy bez przewoźniká po wodźie puśćili. Te Swięte Ciáłá, *Dei nutu, & fluminis ductu* przez dwieśćie mil polskich do Krzyżakow przypłynęły o ktorych Gwardyan ieszcze żyiący uczynił relácyą y záraz umarł, rázem z Bráćią swoią Roku 1370. dniá 19. Lutego támże pochowány przystoynie iák opisuią Hierem: Buchin: Lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 24.

W Inflãćiech Fránćiszkáni Męczennicy.

483. Ieszcze w Inflánćiech Roku 1326. Dwá Bráćia Mnieyśi Conventuales to iest BB. Łukasz y Wálenty dla opowiádania Wiáry S. srogiemi Kátowniámi pomęczeni zostáli, y w Mieśćie Cereth názwánym Dniá 12. Lutego pochowáni Cudámi wsławioni. O czym pisze Srodislaus Bascus Custos Posnanien: in suis Chronic: fol: 164. & Mart: Baron: Iarosł: in Cat: SS. fol: 195.

Item w Inflãćiech Fránćiszkáni Męczẽnicy.

484. W Ziemi Wołoskiey Roku 1340. dla Wiáry S. Męczeńską otrzymáli Koronę, BB. Błáżei y Márek Bráćia Mn: Conv: támże Dniá 14. Czerwcá od Kátolikow pogrzebioni. Swiádczy Hierem: Buchin: lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Catal: SS. fol: 26. & fol: 210.

w Wołoszech Fránćiszkáni Męczennicy.

485.

485. B. Wisław Min: Conv: Mąż wielkiey pobożnośći y náuki, wiele oderwawszy od świátá przykładną żyćia swego w Prusiech ostrośćią, gdy usilnie Wiárę Chrystustosową náuką swoią pomnażał *Vitam Martyrio finivit; Maydeburgi, sanctitate vitæ illustris, & miraculis clarus, die* 20. *Decem: tumulatus, quiescit.* iáko czyni reláscyą Hierem: Buch: part: 2. fol: 94. & Mart: Baron: in Cat: SS. R. P. P. fol: 307.

w Prusiech Fránćiszkan Męczennik.

486. Innocencyusz 4. Papież zá Legatow swoich posłał był *in Persidem Tartariam* B. Benedyktá y B. Iana *de Plano* pierwszego Polaká drugiego Włochá Fránćiszkánow ktorzy tám zá Wiárę S. naprzod strzałámi *confossi*, nákoniec *gladio iugulati*, Męczennikámi zostáli w Mieśćie Armaloch názwánym Dniá 20. Czerw: R. 1248. O tym pisze Hierem: Buchin: lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Catal: SS. R. P. P. fol: 23.

w Ziemi Tátárskiey Fránćiszkáni Męczennicy.

487. W Krzemieńcu ná Wołyniu BB. Gerardus, & Marquildus Min: Conv: náder okrutnie od Tátarow zá Wiárę Chrystusową zámęczeni, w Krzemieńcu u Bráći swoich pogrzebioni: *prodigiis Martyrium illorum sequentibus*, iáko świádczy Mart: Baron: Iarosł: in Catal: SS. fol: 90.

w Krzemieńcu Fráćiszkáni Męczennicy.

488. We Lwowie Tátárzy wielu Fránćiszkánow z B. Stánisłáwem z Przemyślá Gwárdyanem rozmáitym pozábiiáli sposobem Roku 1241. Dniá 8. Pázdźierniká. O czym Mart: Baron: in Catal: SS. & R. P. P. fol: 283. pisze w te słowá: *Quorum diem Martyrii, & locum Conventus eiusdem Ord: ob maiorem populi devotionem Sanctissimi Pontifices Rom: Innoc:* 4. *An:* 1243. *& Honorius* 4. 1287. *condecorarunt, ut de præmissis; omnibus Bullæ in dicto Mo-*

We Lwowie Fránćiszkáni Męczennicy.

nasterio Conventus Leopoliensis conservatæ latius testantur.

489. B. Henryk Zak: Br: Mn: Conv: Gwárdyan Krák: y Sekretarz B. Salomei Krolowy Hálickiey, *Vir devotissimus, exemplaris & multæ doctrinæ*, od Tátárow Polskę pladruiących zá Wiárę S. zábity zostáł, ktorego duszę z wielką chwałą Aniołowie do Niebá wźięli. Pogrzebiony Roku 1269. Dniá 5. Czerwcá. w Krákowie w Kośćiele ná ten czás Bożego Ciáłá á teraz S. Fránćiszká. *Auctor est Stanislaus antiquus Theologus cognominatus Min: Conv: in vita S. Salomeæ, & sæpe cit: Mart: Baron: fol:* 104. Wźiął z sobą pomieniony Henryk Gwárd: piekną do Niebá Kompánią, bo z nim iedenastu Fránćiszkánow Tátárzy zá Wiárę S. zámordowáli, ktorzy wszyscy rázem z Przełożonym swoim w iednym Grobie pochowáni zostáli.

w Krákowie Fránćiszkáni Męczennicy.

490. B. Agnieszká druga po S. Sálomei Zakonu S. Klary, Reguły S. Franćiszká Klasztoru Zawichoskiego Xięni z sześćdźieśiąt Zakonnic y wielą świeckich Pánien y dwunastą Fránćiszkánow od Tátárow zá Wiárę Chrystusową umęczona zostáłá, y w Kośćiele S. Dámianá támże w Zawichośćie pochowána. Iednego Roku wszyscy, dniá ktorego Zbáwićiel Nász Oycu Niebieskiemu w Kośćiele był od Mátki swoiey Nayś: prezentowány, to iest dniá 2. Lutego zásłużyli być przez krwie wylanie oczyszczoni, y Koronę Męczeńską odebráć. Pomieniony Martinus Baronius fol: 11. świádczy iż tę Historyą Męczeństwá wyiął wiernie ex Archivio Eccles: Sandomir: ex antiquo Codice M. S. o strásznym w cáłey Polszcze gráſsowániu Háná Tátárskiego Bathi názwánego, y Románą Xiążęćiá Ruskiego. Wymienia tenże

w Záwichośćie Zakonnice Reguły S. Fránćiszká y Fránćiszkáni Męczeństwo odnieśli.

Baron:

Baron: wſzytkich Zakonnic pobitych imioná, y gdźie ſie ktora rodźiłá, iáko teſz y dwunaſtu Bráći Mn: Conv: ktore ia dla krotkośći opuſzczam. Między Bráćią wſpomina B. Stániſłáwá z Krákowá żárliwego Káznodźieię, y S. T. D. tudźieſz B. Dyonizego z Poznánia S. T. B. to Męczeńſtwo było Roku 1259.

491. Támże w Zawichośćie przybył do Korony Męczeńſkiey B. Káźmierz Bogdáńſki Láiczek, ktorego Kozacy ſrodze zámordowáli dniá 27. Márcá Roku 1657. Sprowádźił był Krol Szwedcki ná pomoc ſobie do Polſki Rákocego Xiążęćia Siedmigrodckiego z wielką kwotą Kozakow ktorzy ſrodze rábowáli Polſkę, gdy pod Sendomierz ćiągnęło Kozáctwo wſzyſcy Fránćiſzkáni precz wyſzli z Klaſztorá, oprocz pomienionego B. Káźmierzá, ktory w ſwoię ſtárość dufáiąc nieuchodźił nigdźie; lecz Kozacy gdy do Konwentu wpádli, y o śrebrá Kośćielne pytáli, á on powiádał, że o nich niewiedźiał, ná ſtárość nic nie reſpektuiąc, záraz mu głowę wićią związáli y ták bárdzo knęblámi kręćili, że z gęby noſá, uſzu y oczu krew pluſzczeć poczęłá, iż iednák tym okrućieńſtwem nic ná nim wybádáć niemogli, wielką furyą záiuſzoni naprzod mu w głowę ránę śmiertelną zádáli, á potym bok lewy ſzáblą przebili, y trupá odbiegli ták o tym Andreas Remigius Cizemſki Secretar. Prov: Min: Conv: w Xiąż. ſwoiey ktorey tytuł Laurus tryumphalis.

Item w Záwichośćie Fránćiſzkan Męczennik.

492. Z tey práwie przyczyny, y tegoſz Roku 1657. w Poniedźiałek po Kwietniey Niedźieli BB. Anáſtazy Burkowſki y Tyburcy Konáikowic Zak Bráći Mn. Conv. Kápłani od Kozakow z Węgrámi złączonych, chći-

w Nowym Mieśćie álbo Korczynie Fránćiſzkáni Męczennicy.

wych ſkárbow Kośćielnych, y depozytow Szláchecki frodze zámęczoni zoſtáli, w Nowym Mieśćie álbo ráczey w Korczynie mil dźieśięć od Krákowá gdźie Rzeká Nidá łączy ſie z Wiſłą. Z támtąd wcześnie przed okrutnym rábuiącym Kozáctwem pouchodźili byli inni Zakonnicy Náśi, ále X. Anáſtázy częśćią że ná nogi był chory, częśćia że *in periculo*, w iákim ſkrytym ſpodźiewał ſie utáić mieyſcu, uchodźić nechćiał: lecz gdy Kozacy wſzędźie náwet y po grobách ſzukáli, z pewnego wyćiągnionego kątá, o pieniądze Klaſztorne, o ruchomośći y śrebrá Kośćielne pytáli; ná co gdy odpowiedźiał, że Przełożony Konwentu, co drożſzego było w Kośćiele precz powywoźił, ſzárpáć go y bić ſrodze poczęli, á że im o niczym powiedźieć (záwſze mowiąc niewiem) niechćiał *poſt plurimos ictus & verbera* obnáżonego położyli ná Ziemi, yroſztem rozpalonym żeláznym, co raz ná inne Ciáłá przykładáiąc mieyſce, dręczyli: Że więcey od niego ſłyſzeć niemogli tylko IEzus MARYA ktore ſłowá zá káżdym roſztu rozpalonego przyłożeniem powtarzał, roziedli Kozacy Serce mu ſzablą przebili, y wpuł ſzyię przećięli y ták zámordowánego odeſzli. Dniá śiodmego pewni rybacy ktorzy w Krzakách utáioni byli, do Konwentu przyſzedłſzy, ná źiemi leżącego z weſołą twarzą ku Niebu podnieśioną bárdźiey śpiącemu niż umárłemu podobnego ználeźli, y w Grobie złożyli Zakonnym. Záś X Tyburcego, ktory ſie w leśie ukrywał ználazſzy Kozacy, *ex puro odio Fidei Catholicæ, cum nec theſauros habebat de quibus requireretur, nec arma geſtabat, quibus vitam tueretur*, głowę mu ućięli, ktorego

potym

potym Kátolicy ználeźli y w pewnym dole zágrzebli. *Tale fratribus* (iáko piſze pomieniony And: Remig: Cizemſki) *& ſæcularibus perhibentibus teſtimonium.*

493. W Chęćinách gdźie niegdy był Zamek wielce obronny, y Seym miał Roku 1331. Krol Władyſław Łokietek, od wzwyſz miánowánych Kozakow y Węgrow zámordowáni ſą BB. Wálenty z Háliczá, Floryan Zielinſki y Iędrzei Cybulſki Zakonu Min: Conv: Kápłáni Roku 1657. Dniá 1. Kwietniá. Ze Miáſto Chęćińſkie ieſt w koło opaſáne láſámi, obległe gorámi mármurowemi lochámi y iáſkiniàmi, lubo *ultimis Martii, percrebuiſſet rumor Coſacos miſtos Hungaris accelerare, & ubivis locorum innumeram exercere ſtragem*, zkąd niektorzy Zakonnicy z Konwentu pouchodźili záraz, záś pomienioni Kàpłáni mniemáiąc że zá zbliżeniem ſie nieprzyiaćielá, łátwo w gorách ukryć ſie mogą ućieczkę z Konwentu odwlekli, y nieſpodźianie Kozakom śiedząc u ſtołu wpádli w ręce okrutne. Naprzod X. Wálenty Stáruſzek podágryk wielce záſłużony w Zakonie, w Celli właſney, w ktorey ſie ſpodźiewáli zdobyczy, w głowę y ręce kilká rázy ćięty, y krwią zbroczony zoſtał, ktoremu z kompáſſyi niby inni ieść przynieśli, y precz odeſzli, inni potym przyſzedłſzy ránnego obaczywſzy mowili, *Non fruſtra nequam hæc pateris*, y kilká rázow śmiertelnych zádawſzy odeſzli, dla ktorych nie długo umárł, krwią Cellę, y mury oblawſzy. X. Flòryáná Mężá przykłádnego Spowiedniká Pánien Zakonnych, do ſtárſzego ſwego Kozacy przywiedli, ktorego on ták záraz zágádnał: *Skázy horoſzy Pope* ná co gdy powiedźiał: że ieſt ubogi Zakonnik, y że mu Pro-

W Chęćinách Fráńciſzkáni Męczennicy.

feſſya iego zbieráć pieniędzy niedopuſzczáłá, kazał mu ſzáblą upiłowáć głowę. X. Ięndrzei że był od pierwſzych młodſzy, dotego Zakryſtyan długo był męczony áby o Kośćielnych powiedźiał rzeczách, bity y wiązány rozmáićie, nákoniec śćięty. W dźień ſam Wielkono cny to odćierpiawſzy Męczeńſtwo, z Tryumfuiącym Zbáwićielem, chwalebny z śmierći y piekłá tryumf od nieśli, ná wieczne przeniożſzy ſie weſele, álbo Paſcha Niebieſkie, ktore tranſitum znáczy. Przepomnieć te go nie mogę, że tego dniá dwie náſze Zakonnice Chęćińſkie uſzły do Konwentu náſzego, y niezbyt w ſkrytym mieyſcu utáione, cudownie, (ceu alter S. Felix Nolanus) od wſzędy pladruiących Kozakow záchowáne były. *Hæc* (mowi pomieniony Cizemſki) *partim a Fratribus, qui tunc aderant, ſed clementiam (proh ſtupor) aſſecuti, partim verò a ſæcularibus, præſertim Presbyteris a quibus eorum Corpora in Capella D. Leonardi, conſueto loco ſepulturæ ſunt depoſita: animæ verò (ut piè credimus) translatæ ad æternam beatitudinem.*

494. Warká Miaſto Krolewſkie niegdy w Mazoſzu ſławne, w ludźi liczne, w budynki pozorne, ktore Rzeká Pilcá oblewa. Tám ieſt Konwent Bráći Mnieyſzych Conventualium, ktory cudownie od pozáru záchowány gdy Miáſto podczás woyny Guſtawa Krolá Szwedckiego po więkſzey częśći ſpalono, kilka razy iednák od Szwedow z præſidium Wárſzáwſkiego wypadáiących był zrábowány. Nakoniec Roku 1656. názáiutrz po Vroczyſtośći Nay: Pánny Anielſkiey ćiſz Szwedźi wpádli tám *theſauris Eccleſiæ diripiendis, ſanguiniq; Romano Catholico ſpargendo inhiantes*, y naprzod zárwáli B. Ludwiká

W Wárce Frančiſzkáni Męczennicy.

Prze-

Przezwickiego Kleryká, ktorego o śrebrá Kośćielne rożnemi Kátowniámi męczyli, śiekli y bili *demum impudenter tractarunt*, z ktorych mąk w kilká dni umárł. Po nim B. Wáleryaná Kośinſkiego Láiczká ná tortury wźięto, o ſkárby y depozyty pytáiąc, w Kośćiele do łáwki przywiązánego, bili tłukli y śiekli, á gdy nic ná nim wybádáć nie mogli ſzpadą przebili, y umárłego odbiegli. *Ita Fratres & ſæculares &c.* mowi pomien: Cizemſki. Z tegoſz Konwentu ukrywał ſie X. Klemens Dąmbſki ſtáruſzek bliſko lat 70. máiący, ktoremu gdy prowiantu nie ſtáło wyſzedł do pewney wioſki Wulka názwáney, dla uproſzenia chlebá, gdźie od okrutnych nádybány Kozakow, wieloráko *in odium fidei Catholicæ* męczony nákoniec w ſkronie poſtrzelony zábity zoſtał, támże od Kátolikow pogrzebiony. Czwarty B. Marćin 3. Zak: S. Fránćiſzká w Konwenćie od Kozakow poimány, o śrebrá y depozyty rozmáićie dręczony, nákoniec głową ná doł záwieſzony, pod ktorym gnoi palono, y dymem go owym ſmrodliwym duſzono, ktorey kátownie, y krwie z wnętrzności oberwánych ćiekącey więcey znośić nie mogąc o niektorych Kośćielnych záchowánych powiedźiał rzeczách, zkąd záraz z kiiá ná ktorym wiśiał był zdięty, lecz od nowych Kozakow tákże pytáiących o śrebrá y rzeczy Kośćielne okrutnie kiiámi zbity, poſzedł do Páná. Ciáło iego pobożne pogrzebły Mátrony, gdy męſzczyzny nie było. Tego czáſu Brát Rufin Gábinſki Láiczek ukrywał ſie tám w Grobie, lecz znaleźiony wiele odnioſł bićia, potym od Niemcá pewnego Zołnierzá, ktory ſie przy Kozakách wiązał w głowę czternaśćie rázy rániony, y ſzpadą przez

gárdło

gárdło álbo ráczey ſkorę ná ſzyi przebity, zá umárłego odbiegły, Z woli iednák Boſkiey nie umárł, ále poki żył opłákiwał, że ſie nie ſtał godnym Korony Męczeńſkiey. *Hæc omnia tùm a Fratribus eò tempore ſpectantibus tum a ſæcularibus fideli teſtimonio confirmata* opiſał *ſæpe cit:* Cizemſki.

495. Inowłocław w Kuiawách Krolewſkie Miáſto, niegdy murem y trzemá wáłámi obwiedźione, ále od ſzwedow zá Guſtáwá Krolá ſpalone, y ſpuſtoſzone nigdy potym przyść do śiebie doſkonále nie mogło. Nie doſyć było w Roku 1656. zágniewánemu Máieſtátowi Boſkiemu karáć grzechy Polſkie ćiężką Károla Guſtáwá Krolá Szwedckiego woyną, ktory *inſperato in Poloniam armatas iniecit copias, cunctaq; ferro & igne æquè ſibi reſiſtentia atq; ſubdita populabatur*, ále nád to *Deus ultionum Dominus* ſrogie przepuśćił powietrze, *ut rigidius peccata hominum caſtigaret, & facilius rebelles ad ſe compelleret voluntates.* Tey pladze Boſkiey pomienione było podległe Miáſto, dlaczego z támtąd *hinc inde diſperſis Fratribus* X. Ludwik Rogálá Magiſter Gwárdyan Inowłocłáwſki, Człowiek zacny, *exterarum notitia partium arte muſices, rei deniq; familiaris adminiſtratione conſpicuus* z kilką Zakonnikow do Wiołki Więcławice názwáney wyiáchał, ktorey część Konwentowi Inowłocłáwſkiemu dárował był S. P. Im P. Máćiei Włodek *in ſubſidium animæ ſuæ.* Tám mieſzkáiącego pomienionego Gwárdyaná náwiedźiłá pewna Szláchetna kompánia ktora przećiw Szwedom woiowáłá, o ktorey Exploratores Szwedcy *Thoronio erumpentes* dowiedźiawſzy ſie, Więcłáwice náiechali: Kompánia owá, máiąc konie po gotowiu łátwo

per

per latibula uszłá, a Gwardyan obawiáiąc się iákiey wiolencyi, z Paszportem ktory miał od Generałow Szwedzkich (*Salva Guardia* mowią) drogę Szwedom záchodźi, lecz niżeli pierwsze słowo wyrzekł, we drzwiach w oko postrzelony ná mieyscu został. Tym się iesżcze nie kontentuiąc Dwor Szwedźi spalili, y w puł ćiáła zábitego Gwardyaná: ktorego resztę w kilká dni Bráćia zebrali y w grobie złożyli Zakonnym. Poniosł śmierć pomieniony Gwárd: Roku 1656. Dniá 17. Wrześniá, Ránom S. O. Fránćiszká poświeconego.

496. Tegosz czásu dwá Kápłáni Towárzysze zábitego Gwardyaná to iest X. Sámuel Iánuszewic, y Dydák *Grabovita* wielce od Szwedow poránieni zostáli, tylko co niezábići, iż iednák X. Sámuel był chorowity, lubo názáiutrz umárł, á X. Dydák wołáiąc *Quartier*, od nich záprowádzony do Konwentu zápowietrzonego, gdźie czyli z ran zádánych, czyli z powietrza umárł, *non constat*, dlatego tych dwu między Męczennikow nie kłádę. Martyres dubii.

497. W pomienionym Konwenćie w Rok to iest 1657. Dniá 30. Czerwcá poniosł *crudele Martyrium* X. Błáżei Málik. Gdy Szwedźi *viribus attriti* wychodźili z Polski chcący Krolowi Duńskiemu dáć odpor, ktory *in favorem Polonorum* wtárgnął był w Szwecyą, záiuszoni *impetu rabido quævis sacra profanare, igne absumere, & ferrum cuivis obvio intentare præsumpserunt.* Gdy tedy przyszli do Inowłocłáwiá, ludźi *utriusq; sexus sine ullo respectu*, bili, bráli, wiązáli. *Inter captivos* dostał się tákże X. Málik, w młodą swoię ufáiąc chybkość, został się w Konwenćie, dośiadáiąc nád drugich, lecz *aliter factum* niżeli się spodźiewał, gdy poimany od Szwedow w Inowłocłáwiu Fránćiszkan Męczennik.

 rożnie

rożnie był męczony, y naprzod w głowę ániony, w ściśley ſtraży noc bez ſenną pod gołym Niebem odpráwił: Názáiutrz ſprowádzony do Konwentu *Depoſita & quævis alia* pokazáć ſobie *ſevere iuſſus*; Lecz gdy cále nic w Konwenćie niebyło, nád śćiány y mury *iam enim manu aliorum rapaciſsima quidquid fuit, ſublatum erat*, z wielką zápálczywośćią wſzytko z niego zdárłſzy odżienie, ná pieńku położonego, wymyślnie dręczyli, ucho urznęli, y głowę kilofem do mozgu przebili, y umieráiącego odbiegli. Mátká iego dwoiáko boleiąca ná duſzy z umieráiącego ſyna, ná ćiele, bo y oná o pieniądze męczona była, rány záwiiáłá, y umieráiącemu áſſyſtowáłá ſynowi á w niebytnośći Zakonnikow, Ciáło zmárłego przez ludżi bogoboynych do grobu Zakonnego zánieść kazáłá. *Atq; hæc ita fuiſse cum cæteris tunc præſentibus lachrymabunda teſtimonium perhibuit.* mowi cytowány Cizemſki.

498. Rádżieiow Miáſto Krolewſkie trzy mile od Inowłocłáwiá ná gorze nád bágniſkámi położone y do obrony podobne wielce; ktore od Szwedow w Roku 1657. zrábowáne y ſpalone zoſtáło. W nim Konwent ieſt Fránćiſzkáńſki od Włádyſłáwá Xiążęćiá Polſkiego y Pomorſkiego Roku 1300. fundowány, rożnych czáſow od ręki nieprzyiaćielſkiey z żiemią zrownány, záś od Dobrodżieiow repárowány. Nákoniec od Szwedow pomienionych zrábowány rázem z Miáſtem y ſpalony. Nizeli iednák był ſpalony, dwoch Zakonnikow (*cæteris ad rumorem exercitûs Svecorum aproximantis, fugâ ſibi conſulentibus*) ktorzy *pro cuſtodia Conventus & Eccleſiæ* zoſtáli ſie byli: okrutnie ich Szwedżi zámęczyli; Naprzod B. Cypryana z Dobrzyniá Láiczká ukrytego ználazłſzy rozmái-

W Rádżieiowie Męczennicy Fránćiſzkáni.

zmái-

zmáićie bili y tłukli, á potym *impudentiſsimè cruciarunt*, o śrebrá Kośćielne, y depozyty pytáiąc ſie Szlácheckie; Ten *vim tormentorum, & pudicitiæ ferre* nie mogąc, o-czym wiedźiał powiedźiał, y ták ſie od mąk dalſzych uwolnił. Lecz gdy nowi Szwedźi do Klaſztoru przy-ſzli, y pomienionego Brátá zmęczonego z X. Węygiel-tem ználeźli, wedle ſiebie położonych y obnáżonych rożnemi dręczyli mękámi śreber Kośćielnych y depo-zytow chćiwi Szlácheckich; Ci że *conſtanter* twierdźili że iuż więcey nád to co pierwśi zabráli nie było; Szwe-dźi *rabie accenſi* obudwu ſzpadą przebili, y głowy im poućináli: Potym Miáſto zápalili przy ktorym y Kośćioł y Klaſztor zgorzał, y pomienionych Zakonnikow śćię-tych ſemiuſtá zoſtáły Ciáłá: ktore potym iedná pobo-żna Niewiáſtá do grobu Zakonnego ſchowáłá. Dźiá-ło ſie to Roku przerzeczonego w Dźień SS. Apoſto-łow Piotrá y Páwłá. O czym piſze częſto miánowány And: Remig: Cizemſki *ex plurium relatione* oſobliwie Piſárzá przyśięgłego Mieyſkiego, ktory z kątá ná wſzy-tko pátrzył.

499. Srem Miáſto w Wielkiey Polſzcze Krolewſkie, ktore wielu nieprzyiaćioł oſobliwie krzyżakow dozná-ło *furorem*. To Miáſto Rzeka Wártá czworákim ob-lewa ſtromieniem: W nim ieſt Konwent Fránćiſzkánow od Boleſłáwá Wielkiey Polſki Xiążęćia fundowány Ro-ku 1238. przy ktorym B. Iulentá pomienionego Xiążę-ćiá Zoná niżeli Konwent Pánien Zakonnych Gnieźniń-ſkich fundowány był, kilká lat mieſzkáiąc świątobliwe wielce prowádźiłá żyćie. W tym tedy Konwenćie B. Adryan Męćinſki Láiczek, od záwiſnego ná Wiárę Ká-

tolicką Szwedá *globo bombardæ percussus* zábity został. Roku 1656. Ten Bráćiszek wielkiey pobożnośći y pokory kuchenne odpráwuiący usługi, gdy inni Zakonnicy pouchodźili z Konwentu dla częstych od Szwedow z Poznánia wypadáiących napáśći y náprzykrzania się, áby Klasztor ucalał rezolwował sie nie uchodźić nigdźie wysługą y iáłmużną wyproszoną wykupuiąc sie Szwedom: iákosz mu to uchodźiło zrázu, gdy Szwedow ktorzy Konwent nie raz náiácháli ochotnie przyimował, y czym miał częstował, nákoniec, gdy nie ták prętko iák chćieli dogodźił ich żądzom, od iednego postrzelony ná puł Refektarzá, Bogu duchá oddał; ktory potym w máłym Chorze od Bráći pogrzebiony został. *Hæc ex Actis Conv:* pisze Cizemski.

W Sremie Męczennik Fráńćiszkan.

300. Smarzowice wieś od Piotrkowá trzy mile odległa, ktorą z iedney strony oblewa Rzeká Pılcá, z drugiey wdźieczny otacza gay, w niey Nayświętszey Maryi Pánny Mátká to iest Anna S. ulubioną sobie záłożyłá rezydencyą, gdźie Dewotom swoim nieźliczone oświadcza łáski. Przy niey (iáko nieśie trádycya) z dyspozycyi samey Anny S. *ab Illustrissimo & Reverendissimo D. Mathia Łubieński primùm Episcopo Vladislaviensi deinde Archiepiscopo Gnesnensi* osádzeni Fráńćiszkáni, y dość choyną od tegosz S. P. opátrzeni łáską Dobrodźieiá, w drewniánym mięszkáli Konwenćie, lecz teraz *Auspiciis Illustrissimi Excellentissimi & Reverendissimi Domini Christophori Antonii a Slupow Szembek Episcopi Vladislaviensis & Pomeraniæ felitioribus gloriatur*, ktory iáko Annie S. *Cor suum consecrasse videtur*, ták tesz y Fráńćiszkánow przy Niey zostáiących *singulari fovet patrocinio* y Konwent

dla

dla nich wielce wygodny *ex cocto latere magno* iuż kończy *ſumptu*: *Quem Deus O. M. diu incolumem S. R. Eccleſiæ, Sereniſsimæ Reipublicæ & Seraphicæ Religioni conſervare dignetur.* Z tego Anny S. Konwentu, *Sveco longè lateq; deprædante Poloniam, & in obſidione ac expugnatione Petricovienſi deſudante* Zakonnicy pouchodźili byli, *metuentes è proximo incendium vel irruptionem*; w ktorym ſam ieden B. Seweryn Moykowſki Láiczek zoſtał, ktorego w dźień ſam Wielkonocny Roku 1657. ſtrzeliwſzy do niego, gdy appárat Kośćielny uwoźił, zábili Szwedźi, pewnieyſzy był żyćia, żeby był w Konwenćie śiedźiał, bo go Szwedźi, lubo ſie nie raz przewodnikom, *ad Annam divitem* mowiąc, prowádźić kazáli, nigdy ználeść nie mogli y cále w nim nie poſtali: *To wſzytko* trzećiego roku po woynie Szwedckiey to ieſt 1660. *ex teſtimoniis fide dignis* wydrukował *Andreas Remigius Cizemski Secretarius Prov: Min: S. Franc: Conv:* cokolwiek tu wyráźiłem o Konwentách Náſzych Polſkich.

W Smárzowicách Męczenik Fránciſzkan.

501. *Poſt Purpuratos Martyres*, náſtępuią *Candidati præmio Confeßores* Fránćiſzkáni Polacy ktorzy *in opinione ſanctitatis* z tego poſchodźili świátá, iáko to B. Szymon z Torunia, wielkiego nabożeńſtwá mąż y żárliwy Káznodźieiá wielą Cudow zá żywota ſławny. Vmárł w Chełmnie w Pruśiech, Roku 1363. támże w Kośćiele Bráći Mn: Conv: Dniá 9. Liſtop: pochowány, ktorego kośći od Heretykow, Relikwiom Swiętym niechętnych Roku 1527. dniá 16. Lutego ſpałone. Zywot iego M. S. ieſt w Collegiaćie Chełmińſkiey o nim piſze Matt. Baron: in Catal: SS. fol. 282.

B. Szymon z Toruniá Fránćiſzkan.

502. Concivis pomienionego B. Szymoná był B. Ian

 Lobe-

Lobedau S. T. D. tákże z Toruniá żárliwemi Kazániámi y żyćia pobożnośćią wielce zálecony. Tego Ciáło gdy trzy rázy Heretycy z grobu wynośili zá Miásto wyrzucáiąc, cudownym sposobem do Grobu sie swego wracáło. Zegluiącym czyli ná morzu, czyli ná wiśle, czyli ná inszych Rzekách w nocy błądzącym, gdy iego pomocy wzywáli z iásną pochodnią przodkuiący pokázował sie *viam demonstrans.* W Toruniu gdźie Fránćiszkáni Roku 1239. od Pomponá de Hosterno szostego (według Miechowity Lib: 3. Cap. 39. Rodul: lib: 2. pag: 291. y Chwałkowskiego w Kronice Pruskich Mistrzow pod liczbą 6.) Mágistrá fundowáni byli, przy Kośćiele Nayś: Pánny. iáko sie z pomienionemi Historykámi zgadza *eodem anno Fridericus Schembecus Soc: Iesu* w swoiey Xiążce Swiátłem w ćiemnośćiách błędow świcącym, názwáney, wstąpił do Zakonu Min: Conv: á umárł w Chełmnie Roku 1264. támże u Bráći swoich dniá 9. Pázdźierniká pochowány iáko constat z Zywotá iego M. S. Ktory tákże konserwuie Collegiata Culmensis y z świádectwá *Mart: Baronii Iarosłav: in Cat: SS. fol:* 159. myli sie tedy Rodul: *pag:* 323. ktory twierdźi że Ian Lobedau umárł Roku 1522. dniá 7. Lutego.

B. Ian Lobedau w Chełmnie. Fräciszkan.

503. Dotego B. Ianá Lobedawá byłá ludźi wielka dewocya, niżeli Heretycy kośći iego wyrzucáli, y gdy sie cudownie ná mieysce swoie wracáły, z innemi pomieszáli trupámi, lecz potym práwie cále byłá ustáłá, ále ią *pietas, Illustrissimi Ioan: Lipski Antistitis Culmensis innovavit & publica auctoritate instauravit:* Kiedy w Kośćiele nászym Chełmińskim wystáwił mu Ołtarz w ktorym Obraz táki odmálowáć kazał. Nayś: Pánná temu B. Ianowi

nowi Lobedáu podáie ná ręce P. IEZUSA, ták iáko mu go (oczym Historya żyćia iego świádczy) podawáłá w Celli. Przy tym Ołtarzu *Ad latus dextrum* tę dawszy inskrypcyą: *D. Ioanni Thorunensi Minoritæ Præsulis Ioannis Lipski pietate in honoribus instaurandis rediuiuo S. P. Q. C. suo Tutelari antiquo gratulatur exultans.* A záś *Ad sinistrum* te położywszy słowá: *Diuo Ioanni Prutheno Ord: Min: antiquos honores a perfidis profanatos, piè restituens Ioannes Lipski Culmensis & Pomesaniæ Antistes: eius patrocinio se suasq; oues Pastor indignus supplex commendat.* Przy ktorym Ołtarzu naypierwey sam pobożny Biskup *solenniter* celebrował. *Motiuum* iego *pietatis* ztąd było, że Zywot tego B. Iąná przeczytawszy, wielkie miał do niego nabożeństwo, przez ktore *frequentes a DEO recepit gratias.*

Wielká pietás Iáná Lipskiego Bisk. Chełminskiego ku B. Iánowi Lobedáu.

504. Z Toroniá do Chełmná byli wprowádzeni Fráńćiszkáni mowi pomien: Fridericus Schembecus Soc: Iesu. *Religionem Franciscanam, prius Thorunium memorato Anno (id est 1239.) postea Culmā ex Prouincia saxoniæ fuiße introductam.* Ale w kilká set lat *tam Lutheri quàm Caluini inundante hæresis lue*, iák z Chełmná ták z Toronia *exturbati* zostáli. Asz *Deo miserente & zeloso Antistite Culmensi instante, ac hæresim expurgante Petro Kostka* do Chełmná reindukowáni byli, ktorych iáko pomien: Schembecus mowi *tanquam legitimos hæredes maiorum* do Kośćiołá y Klasztorá Chełmińskiego nie z Prowincyi Száskiey bo *sub hæresi gemebat*, ále z Polskiey *vocauit & introduxit Conuentuales.*

Wprzod w Toruniu niżeli w Chełmnie byli Fráńćiszkáni.

505. B. Bogusław Min: Conv: Roku 1247. *in Capitulo Znoimæ in Moravia* był Prowincyałem Prowincyi Czeskiey

B. Bogusław Fráńćiszkan w Krákowie.

ſkiey y Polſkiey obrány. O nim piſze Rodul: Hiſt: Seraph: pag: 142. y Miechov: lib: 3. Cap: 56. był *Vir magnæ manſvetudinis & modeſtiæ* ktory podczás Smierći B. Salomei przed iey Káplicą widźiał dwie Kolumny marmurowe z Niebá ſpuſzczone po ktorych podnośiłá ſie ku gurze S. Salomea, y ſłyſzał wdźięczne bárdzo tych ſłow śpiewánie ná powietrzu *Fronduit floruit Aaron virgula.* Vmárł Roku 1299. dniá 19. Sierpniá pochowány w Krákowie w Kośćiele S. Fránćiſzká iáko świádczy Staniſlaus Polonus antiquus Theologus Min: Conv: in Vita S. Salomeæ & Mart: Baron: Iaroſł: in Cat: SS. R. P. P. fol: 24.

B. Ráymund Fránćiſzkán w Krákowie.

506. B. Raymund Sekretarz y Prokurator B. Salomei Krolowy Halickiey o nim piſze Rodul: lib: 1. Hiſt: Seraph: pag: 141. & Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 242 był *Vir probitate Vitæ & eximia ſanctitate conſpicuus*; ktoremu przed śmierćią S. Salomea pokazáłá ſie, y o zbáwieniu upewniłá. Ten Prowincyałem rázem będąc Czeſkim y Polſkim, do Zakonu S. Salomeą przyiął y weſpoł z B. Prándotą Biſkupem Krák: obłoczył, *& ſacro velo amictam DEO conſecravit. Anno* 1244. Vmárł w Krákowie pogrzebiony u S. Fránćiſzká dniá 17. Lipcá R. 1272.

B. Woyćiech Fránćiſzkan w Nowym ſzáncu,

507. B. Woyćiech S. Sálomei Spowiednik Min: Con: *miraculis clarus, vir devotiſsimus, contemplativus, & in Orationibus aſsiduus* umárł w Nowym Száńcu, támże *apud Min: Conv: die 15. Novemb:* 1289. *ſepultus* iáko piſze *Długoßus in Vita S. Salomeæ & Cuneg:* y *Mart: Baron: in Cat: SS. fol:* 8. O tym B. Woyćiechu to piekna wiedźieć: B. Salomea umárłá w Skále w ſobotę dniá 17. Liſtopadá Roku 1268. Ktora przed śmierćią táką o pogrzebie

Ciáłá

Ciáłá ſwego uczyniłá dyſpozycyą: *Poſt mortem meam Corpus tradatur Fratribus noſtris Minoritis, ſi illud velint apud ſe ſepelire.* O tym Cromerus Tom: 2. lib: 9. M. S. & Wad. ad an: cit: 4. Po śmierći B. Salomei Ciáło iey przez cáłe dni ośm w chorze PP. Zakonnych niepogrzebione leżáło, á żaden z niego fetor áni ſtrách, co własna trupom niepochodźił, ále raczey wdźięczną wonność z poćiechą wſzytkich z ſiebie wydawáło, ták iż ſmutne Sioſtry kiedy do iey Ciáłá przychodźiły, z weſelem ſie wracáły, á drugie w chorobách ſwoich cudowne odnośiły rátunki. Po ośmiu dniách Ciáło B. Salomei w proſtey drewniáney trunnie záwárte, do źiemie ſpuśćiły Zákonne Sioſtry, chcąc áby w pośrodku Corek Mátká odpoczywáłá, y do Niey w potrzebách y utrapieniách ſwoich bliſki záwſze ákces miáły. Lecz Náśi OO. Krákowſkiego Konwentu zápozwáli o wydánie B. Sálomei Ciáłá, Zakonne Sioſtry, nádewſzytko oſtátnią iey álleguąc wolą, zkąd táką Definitivam otrzymáli: *Corpus V. Salomeæ ante aliquot menſes Scalæ ad lapidem S. Mariæ humatum, exhumetur, Cracoviam transferatur, ac in Æde S. Franciſci Fratrum Min: ſepeliatur.* Gdy ná przenieſienie Ciáłá B. Salomei dźień 28. Czerwcá był náznáczony, ziecháło ſie było do Klaſztoru PP. Zakonnych bárdzo wiele ludźi Duchownych y Swieckich, między ktoremi przytomna byłá S. Kunegundá Xiężna Krákowſka y Sendomirſka, życząc ſobie wſzyſcy widzenia Iey Błogoſłáwionego Ciáłá, y z niego záżywánia poćiechy y temu w przeprowádzeniu áſſyſtowáć z uczćiwośćią. Dobyte z źiemie B. Salomei Ciáło w śiedm zupełne Mięśięcy ználeźione było bez náruſzenia wielce wdźię-

Hiſtorya przewieźienia Ciáłá S. Sálomei ze skáły do Krákowá.

czną z śiebie wydáiące wonność, y wilgotność podobieństwo pachniącego Oleyku máiącą, ktorą Bráčia z nabożeństwem zbieráli, y udźielániem wiele chorob leczyli. Nikt niewątpi że ná pokazánie żyćia świątobliwośći według owego *Christi bonus Odor sumus* 2. Cor: 2. y nienáruszonego Pánieństwá wszechmocność Boska, wyprowádźiłá z Ciáłá B. Salomei strumień płynącego Oleiu, Ktorym wzrok ślepi, mowę niemi, głuszy wolne do słyszenia odbieráli uszy, y inni z rozmáitych chorob uzdrowienie bráli. Tu Cud nástępuie, ktory załosne wielce, Zakonne ućieszył Siostry, á Bráćia z álterował nie máło, á wszytkim wielkie podźiwienie uczynił: Włożono B. Salomei Ciáło ná woż ná to zgotowány, w ktorym było záprzężonych ośm wołow, ná znák ley wielkiey pokory, y ubostwá Zakonnego, y náśládowánia Fránćiszká S., ktorego Ciáło podczás Tránslácyi w Assyzu z Kośćiołá S. Ierzego, do Kośćiołá Nowego ná woźie wołmi ćiągnione było: Asz oto one ośm wołow mocą y dużośćią wrodzoną Ciáłá S. z mieyscá ruszyć nie mogły; Kilká rázy przymuszáno bićiem woły, ále co moc Naywyższa zástánowiłá, tego żadna śiłá stworzona, bez pozwolenia Bożkiego, ruszyć nie zdoła. Ták to pobożnie sądźili wszyscy, że Salomea S. wielce załosnym y strapionym Zakonnicom Corkom swoim, tę Máćierzyńską miłość swoię oświádczyć chćiáłá, y tym zásmucone poćieszyć, że ile z niey było, gotowa byłá z niemi zostáć, y w ich pośrodku spoczywáć: ále B. Woyćiech B. Salomei Spowiednik (o ktorym tu mowa) wiedząc iákiey wagi przed Bogiem iest posłuszeństwo, nie woły bić, álbo sforcowáć kazał, ále B.

Sálo-

Salomeą mocą S. posłuszeństwá zágádnął, upominájąc áby jáko záżywotá posłuszna byłá, tak y po śmierći niesprzeći wiáłá sie Zwierzchnośći Duchowney, y woli Przełożonych Zakonnych. *Dictum, factum*, ledwo co to wymowił woły iść záraz dobrowolnie poczęły. Kiedy przez Promnik prowádzono to S. Ciáło, ptászek nie zwyczáyney piekności, z wysoká spuszczał sie ná nie, y uśiadał często, znáć pewnie dáiąc o wielkiey Chwale, ktorey w błogosłáwieństwie záżywáłá Niebieskim, bo y sámá ptászyná nigdy táka ná źiemi widźiána nie byłá. W sąm iuż Krákow wprowádzone to S. Ciáło, miáło mnogość Duchowieństwá y Swieckich ludźi, ktorzy z rádośćią, z śpiewániem Kośćielnym, y z wszelką muzyką przyimowáli do siebie ten Swięty Skárbu nieoszácowánego Depozyt. Po oddániu Chwały P. BOGV iákoby y kędy Błogosłáwione S. Salomei Ciáło w Kośćiele OO. Fránćiszkánow pochowáne było: Miechovita świádczy mowiąc: *Hæc in Monasterio de lapide Mariæ sepulta, sequenti anno* (to iest 1269.) 4. *Calendas Iulii ad Cracoviam transvecta, in medio Chori, S. Francisci Fratrum Minorum Cracoviensium, sub lapidibus sectis, in altum levatis, humata est.* ále potym Swięte Iey Relikwie podnieśione, y do Káplice ná Iey Honor z murowáney, przenieśione zostáły.

Posłuszeństwo y umárli Błogosłáwieni záchowuią.

508. B. Alexy z Bytomiá umárł Roku 1528. dniá 24. Máiá w Oyczyźnie swoiey, támże pochowány u Bráći swoich Minores Conv: Historya żyćia iego iest támże M. S. w stárych monumentách. Był to Mąż Cnot wszelkich *exemplar & compendium*, żyćia niewinnego, Káznodźieiá wielce żárliwy, ieszcze zá żywotá Cudámi słáwny: Ná gołym ćiele záwsze *Cilicium* nośił, w postách, discypli-

B. Alexy Fráńćiszkan w Bytomiu.

nách, modlitwách, y innych cnot ćwiczeniu śie był ustáwiczny. Część Swiętego, od cáłey tám okoliczy odbiera; przy Grobie iego, wielkich łask ludźie doznáią. Po śmierći Iego, Kośćioł Bytomski od Heretykow spustoszony, stał przez czás nie máły, nic w nim z Swiętych rzeczy nie zostáło, oprocz B. Alexego Ciáłá, zkąd czásu pewnego sekty Luterskiey Obywátel Bytomski, wegnał tám bydłá swoie, *ibidem ea stabulari volens*, ále Bog, zá zelżywość Ciáłá tego Swiętego, skarał go, gdy rázem wyzdycháło wszytko. Pisze o nim *Mart: Baron: in Catal. SS. Fol: 6.*

B. Jan z Dukle naprzod Fránćiszkan á potym Bernárdyn we Lwowie.

509. B. Ian z Dukle Miástá ná gránicy Węgierskiey leżącego, we Lwowie przyiął Hábit Zakonny S. O. Fráćiszká Bráći Min: Conv: gdźie ták śie w żyćie Zakonne doskonále zápráwił, że potym Gwárdyanem naprzod w Krośnie, powtornie we Lwowie został, gdźie dla obyczáiow przystoynych y cnot rozlicznych, wielką miał u wszytkich miłość, y obserwáncyą osobliwą. On iednák śćisleyszey Zakonnego ubostwá prágnąc obserwáncyi zá pozwoleniem Prowincyała swego, ná ten czás we Lwowie mieszkáiącego, poszedł do OO. Obserwántow, od ktorych u S. Iędrzeiá ná Hálickim Przedmieśćiu przyięty, w krotce *præmissis* iednák *multis virtutum, charitatis, humilitatis, orationis, & patientiæ documentis*, umárł *in eodem loco* Roku 1484. w dźień S. Michałá. iáko świádczy Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 129.

Wielkich cnot y doskonáłośći X Paulin Fráćiszká Polak w Ołomuncu.

510. Gdy Szwedźi Roku 1642. w Moráwie Miásto Ołomuckie odebráli, mieszkał tám X. Paulin Zazkowic S. T. M. Polak Fránćiszkan u Bráći swoich Min: Conv: gdźie od Szwedow wiele ćiężkośći, krzywd, więźienia, głodu,

bićia

bićia, po mieśćie włoczenia, *pro honore DEI, proximi salute, fideiq; defensione constanter & patienter sustulit.* oczym by singillatim wiele pisać potrzebá. Ktora ćierpliwośćią, skromnośćią, y ćichośćią *invenit gratiam in oculis inimicorum*, y ták Szwedow sdewinkował wielce *sævientes in omnem Clerum*, że surowym przykazáli edyktem, áby więcey żaden z nich nie ważył sie ani Pomienionemu X. Paulinowi, áni Konwentowi *Minorum Conv:* ćiężkośći álbo krzywdy iákiey czynić, czego żadnym innym nie wyświádczyli Zakonnikom. Ták o tym Xiąszká, ktorey iest tytuł: *Sæculum Quintum Conv: Viennensis ad S Crucem Min: Conv:* fol: 41.

511. B. Electus 1345. Zak: Bráći Mn: Conv: w prawdźie młody ále cnotámi y doskonáłośćią przeszedł stárych ten w Bremie umieráć máiący, trzy rázy co raz to wyższym głosem záśpiewawszy sobie *Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum*, ręce do Niebá y oczy podniozszy Bogu Duchá oddał, 6. Martij. O nim Hierem: Buch: Lib: 1. part: 2. fol: 94. & Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 71. Tegosz Roku B. Gilbertus Ord: Min: Conv: przeniosł sie do Nieba Mąż wielkiey świątobliwośći w Mágdeburgu pochowány dniá ostátniego Máiá, iáko świádczą Hierem: Buch: Lib: 1. part: 2. & & Mart: Baron: in Cat: SS R. P. P. fol: 89.

Wielce Swiątobliwego Zyćia Fránćiszkani w Prusiech B.B. Electus y Gilbertus.

512 Fr. Adamus Siecha Pyzdrensis Min: Conv: był Mąż wielce pobożny y doskonáły, urzędy Zakonne miał wysokie, był bowiem Kustoszem y Gwardyanem Krákowskim, z pokory záś swoiey podiął sie być Zakrystyanem Konwentu Krák: S. Fránćiszká, ktory industryą swoią z pobożnośćią złączoną wielu Dobrodźie-

X. Adam Siechá Fránćiszkan pobożny y doskonáły Polak w Padwij

iow ſercá do ſiebie poćiągnał, przez co nie máło ozdob Kośćiołowi przyczynił: Między ktoremi pierwſze mieyſce máią Formy w máłym Chorze Zakonne, wielkim konſztem y nakłádem wyſtáwione, ktorym Polſká rownych niema, Włochy niewiem. Ieſt w nich Męká Páńſka perłową máćicą w Hebanie w flores ſádzona, ſubtelna rzeźbá, náſadzánie przedźiwne, w pośrodku málowáne ręką wyborną z iedney ſtrony S. O. Fránćiſzká z drugiey S. Antoniego ná bláſze żyćia Hiſtorye, nie tylko widzenia ále y podźiwienia godne. Oćiec ten z Rzymu powracáiący gdźie iezdźił w intereſách Zakonney Obſerwáncyi Roku 1626. w Padwi umárł, y pogrzebiony w Kośćiele S. Antoniego Padewſkiego, *non absq; opinione ſanctitatis.* Piſze o nim X. Káźm: Biernacki in ſpec: Min: fol: 281.

513. X. Adryan z Iłzy Brátkowic Mn. Conv: Mąż uczony y wielce pobożny: *Scripſit in Metaphyſicam Scoti grande ſatis volumen* ktore w Bibliotece Krák: M. S. ſervatur; *Compoſuit Conciones de ſeptem verbis* ktore ſam w Káplicy Compaſsionis w Krák: u S. Franćiſzká *declamavit, & typis edidit: De invocatione SS. aliaq; M. S. reliquit.* Był Regentem w Wiedniu in Auſtria, potym w Krákowie oraz y Gwardyanem. Prowincyałem zoſtał w Krák: obrány Roku 1626. zá Prowinciálſtwá ſwego wielu *Conventuales ad PP. Reformatos præmiſit, ipſos mox ſecuturus;* Prowincyálſtwo *in manibus Nuntii Apoſtolici* rezygnował, lecz go znowu *melius recollectus reaſſumpſit, quo finito obiit Caliſsii in opinione ſanctitatis, ſepultus apud Min: Conv: in Eccleſia S. Stan: Epiſc: & Mart: ad Cornu Evangelii Anno Dńi 1639. die 14. Martij.*

X. Adryan Fránćiſzkan. wielki Obſerwáncyi Zakonney Zelánt w Káliſzu.

514.

514. X. Modeſt Wybránowſki Min: Con: nie tylko imieniem ále y rzeczą ſámą Modeſtus, zacney będąc Poraiorum Familii, Senatorſką zá czáſu ſwego iáśnieiącey godnośćią, nád wſzytkie świátowe ſplendory Zakonną Fránćiſzkáńſką przekładał ſzárzyżnę. O nim *in ſuo Spe: Min: fol: 285. P. M. Caſim: Biernacki Vir aſſentationis ignarus* tákie dáie świádectwo: *Fuit rectus, devotus, Religionis amans, boni publici, non minus quam bonorum promotor eximius; erronum autem ac deviorum blandus reductor, & temerè pervicacium vindex perpetuus.* Ten po ſkończonym Prowincyálſtwie záſnął w Pánu w Krákowie, pogrzebiony w Kośćiele S. Fránćiſzká Roku 1653. Dniá 14. Sierpniá.

X Modeſt Wybránowski cnotwielkich Fránćiſzkan w Krákowie.

515. X. Fránćiſzek Marćinkowſki Min: Convent: Prowincyi Polſkiey Prowincyał był *Vir erectus, Obſervantiæ Regularis plurimùm amans, bonum publicum zelans,* ktory nie tylko *Pro Religione ſua,* ále teſz *pro Fide Orthodoxa ſui zeli Religioſi luculentum reliquit teſtimonium.* Kiedy *vitæ magnis periculis contemptis, auctoritate Invictiſſimi Ferdinandi III. Imperatoris deſtinatus Commiſſarius, multas in Dominio Bytomienſi ab Heterodoxis recuperatas, Orthodoxis reſtituit Eccleſias.* B. Salomei czći y wenerácyi oſobliwy był promotor, ktorego nieuſtánnym ſtárániem, *Officium* o tey S. Pánnie y Krolowy ieſt ná Cáłe Króleſtwo Polſkie pozwolone od S. Rit: Congregacyi. Vmárł ten Oćiec pobożny *in opinione ſanctitatis* w Krák: Roku 1675. *apud Minores Conv: ſepultus.*

X Fránćiſzek Marćinkowski Fránćiſzkan Fidei Orthodoxæ, & Beatificationis B. Salomeæ zelátiſſimus Promotor w Krákowie.

516. X. Antoni Rokoſzowicz Min: Conv: Prowincyałem w Piotrkowie obrány Roku 1658. wiele Prowincyi *ſuo indefeſſo in ſtudiis labore* wyſtáwił ludźi, álbowiem o

X Ant. Rokoſzowicz Provincya multis doctis ſub

procz

iectis, a Konwent Krákowski plurimis & ingentibus affecit beneficiis w Krákowie.

procz tych, ktorzy *Superiorum & Praedicatorum officio fungebantur* dźiewięć Prowincyałow Prowincya Polska *Min: Conv:* miáłá, ktorzy iego *Discipuli* byli, álbo *Discipulorum partus.* Konwent Krák: S. Fráńćiszká piecza y stáránie iego w osobliwey mieć powinien pámięći, álbowiem od Szwedow spalony, tę, ktorą teraz ma *in superiori contignatione* piekną formę, iego industryi przyznáć *tenetur.* Nád to Chor wielki Kośćiołá, ktorego sie było sklepienie západło, zásklepił, groby repárował, posadzkę dał z kámieniá, łáwki w Kośćiele sporządźił, ápparatu wiele przysposobił, zgołá był to Oćiec (ktoregom ia záznał, co to piszę) *aeterna memoria & laude dignus*, przez ktorego Konwent Krák: S. Fráńćiszká *plumis bonis repletus.* Po drugich Prymicyách zdźieśćiniawszy umárł Roku 1688. w Krákowie pochowány w Kośćiele S. Fráńćiszká.

X Wáleryan Gutowski Vir magnae auctoritatis. Batificationis Servae Dei Cunegundis Promotor, pijssime obiit w Krakowie.

517. X. Waleryan Gutowski Min: Conv: raz iáko Prowincyał Roku 1663. obrány, drugi raz iáko Komissarz Generálski przez dwie lećie rządźił Prowincyą Mąż był cále waleczny iáko Atlas iáki do dzwigánia Ciężarow Prowincyi, ktorą przez pięć lat mądrze *fortiter, suaviterq; disponens omnia.* Sprawował. Był Teolog zacny Káznodźieiá sławny, wydał Qwádrágezymał y ná niektore Swiętá Pánegiryki po Polsku ktore sam ná Publikách *declamavit.* Wielkiey był estymácyi u Náiaśn: Iäná Káźmierzá y Micháłá Máiestatow, u Xiążąt Biskupow Krákowskich, Senatorow, y innych Pánow. Wielce nabożny Kośćiołowi S. Fráńćiszká wiele Ozdob złotych śrebrnych przyczynił, y ápparatow háftowánych náspráwiał. Beatyfikácyi B. Kunegundy był nieustánnym

nym tu w Polſzcze Promotorem, y czći Iey wielkim zelántem, y inſzych Frázćiſzkánow do tey S. ſpráwy obliguiącym, iákoſz że tá S. Pánná ieſt Pátronką Pryncypálną Cáłego Kroleſtwá Polſkiego, y W. X. Litew: że O niey *Officium ſub ritu duplici primæ Claſsis cum Octava*, że ma właſną Orácyą y Lekcye 2. *Noct:* że ley Feſt záwſze w Niedźielę *poſt* 24. *Iulij* odpráwowáć ſie będźie, po inſtáncyách Naiáśnieyſzego Królá Imći Auguſtá Wtorego, Xćiá Prymáſa Arcybiſkupá Gnieźninſkiego, Xćia Imći Biſk: Krák: y innych I. W. Ich MM. Biſkupow Senatorow y Miniſtrow Kor: y W. X. L. oſobliwemu OO. Fránćiſzkánow Polſkich y Rzymſkich przyznáć potrzebá ſtáraniu, á to dlatego ták ſie ſzczerze do tey S. przykłádáli ſpráwy, że ią był záczął ten godney pámięci O. Wáleryan Gutowſki ktory ſzczęśliwie Zakonne Regencyi Filozoficzney, y Teologiczney, Prowincyálſtwá, Gwardyanſtwá, Kuſtoſzowſtwá, Komiſárſtwá do Ruſkiey y Litewſkiey Prowincyi, w miłośći w łáſkáwośći, w ſpráwiedliwośći w przykłádnośći Obſerwáncyi Regulárney obſzedłſzy urzędy, żyćia ſwego 63. od Národzenia Páńſkiego 1693. Roku dokonał, uſtáwicznie Oycá Swego y Pátryárchy Fránćiſzká S. powtarzáiąc ſłowá *Deus meus & omnia.* w ktorego teſz Kośćiele w Krákowie Dniá 23. Wrześniá pochowány zoſtał, przy wielkiey Duchowieńſtwá, Przeſławney Akádemii Krák: y ludźi Swieckich frekwencyi.

518. X. Bazyli Rychlewicz Min: Conv: S. T. D. Exprowincyał, trzy rázy Komiſarz Generálſki y Prezydent ná Kápitułách Náſzych Polſkich, Gwardyáńſtwo Krák: trzy rázy, y raz Chełminſkie *ſummo zelo adminiſtravit*,

po Prowincyálſtwie trzy látá był Káznodźieią w Krákowie: potym *in Caſibus Conſcientiæ ſtrenuam & ſedulam navabat operam*, lat wiele. Kilká rázy był Kuſtoſzem Krákow: ále Reguły Konſtytucyi y praw Zakonnych záwſze. Wielce godny wydał Qwádrágeſymał Polſki. Trzy Xiąſzki *De Sacramentis*, *De Bello Publico & Privato ſeu Duello*, *De Teſtamento, Legato &c. De Sepultura Chriſti, Fidelium ac Servorum Dei defunctorum*, y *Criſim Apologeticam Hiſtoricam ac Moralem de Sepultura, ſeu Fama poſthuma Doctoris Ioannis Duns Scoti Subtilis fundamentaliter & ſolidè* nápiſał. Te Xiąſzki pełne náuk, ſentencyi *Claſsicorum Auctorum*, tá iedná w nich wádá, że ſą máłym drukowáne drukiem, *alias in folio* byłyby Tomy: Bibliotekę Krák: Konwentu S. Fránćiſzká *auxit notabiliter*, cokolwiek bowiem ten kocháiący dobrá poſpolitego, *& ſtudiorum* Oćiec, miał ſwoiey eleemozyny, cokolwiek kiedy dobroczynna ludźi pobożnych dáłá mu ręká, wſzytko to ná nowe obrácał Xięgi, iedyny po Bogu y Nabożeńſtwie, ná ktore o pułnocy czuł zawſze, guſt w Xięgách máiący. Do ſámey śmierći *Religioſæ Obſervantiæ* był *propugnator, contra vitia fulminabat non perorabat. Septuagenarius Anno* 1710. *Menſe Iulio Cracoviæ peſte ſublatus.*

X Bázyli Rychlewicz Frãćiſzkan & devotus & doctus & boni Communis Zelátor ſtrenuus w Krákowie.

319. X. Woyćiech Zawádá Min: Conv: o ktorym hæc formalia in ſuo Spec: fol: 291. X. Káźm: Biernacki piſze. *Non fuit graduatus, ſed vir incomparabilis: cuiusvis ſortis hominibus amabilis, usq; ad miraculum ingenio naturali & activa dexteritate pollens* y niżey. *Poſthumæ tanti viri memoriæ, inſculpenda eßet ſacrato in marmore forma, ni potiori ſtylo vivo morum eius ſchemate, ſacratior humanis impreßa*

X. Woyćiech Zavadius magnæ pietatis & activitatis

impreßa mentibus praceßsißet idaa. Quanta operatus est pro Provincia, & pracipuè pro Conv: Posnan: Acta illius Conv: testantur. On stárániem swoim Konw: Poznáńſki z Przedmieśćia doMiáſtá przenioſł ná gorę ná przećiwko Zamku, Konwent iák ieſt *a fundamentis* z cegły wyſtáwił. Kośćioł dobrze zápoczął w koło drewniánego murowáć: Obraz Cudowny Nayś: P. Domku Loretáńſkiego dewocyą, Bráctwá S. O. Fráncißzká, y S. Antoniego támże do Kośćiołá pod tytułem S. Antoniego záłożonego murowánego, á drewniánego wyſtáwionego wprowádźił, z Págorká cále piekielnego, gdźie ſie przedtym nierządy, zaboyſtwá dźiały, Págorek Ráyſki uczynił, Kośćioł y Klaſztor ná nim wyſtáwiwſzy nákſztałt S. Konwentu Aſſyſkiego, o ktorym wyżey n. 12. Wielkiey żárliwośći pomnożenia Chwały Boſkiey, Obſerwáncyi Zakonney, y dobrá poſpolitego był zelant prawdźiwy, Przełożonym będąc wſzytkich Oćiec kocháiący uprzeymy iednáko, ſurowy tylko ná tránsgreſſorow Praw y uſtaw Zakonnych, y to dyſkretnie y miłośiernie, gniewáiący ſie gdy Zakonnikowi ſchodźiło ná czym, á o to prośić nie przyſzedł. Wiele czynić zámyślał, y pewnie by był godnie wſzytko wykonał, gdyby były *invida fata piis, & sors ingentibus ausis rara comes, filum vita non pracidißent.* Vmárł w Poznániu ná nowey fundácyi támże pochowány u Bráći ſwoich Roku 1680 mærentibus univerſis.

Vir Konwentu Poznańskiego práwie Fúdator w Poznániu.

520. X. Benedykt Fibikowicz *Min: Conv:* Oćiec Konw: Krak. nietylko imieniem ále rzeczą prawdźiwie *benedictus*, nietylko *dierum* (bo po drugich prymicyách) ále teſz *Virtutum & meritorum plenus* umárł *octuagenarius anno* 1704. *die* 28 *Decemb: in Festo SS. Innocentium vita*

X. Benedykt Fibikowicz Vitæ Spiritualis verus Ma-

 inno.

giſter fugiter devotus & humilis w Krákowie.

innocentis. záwſze álbowiem *devotioni ac pietati deditus erat, Religioſæ Obſervantiæ accuratiſsimus Cuſtos, Patribus ac Fratribus chariſsimus, Magiſter Novitiorum* (& meus amantiſsimus) *annor:* 15. *Guardianatum Cracov: bina vice & ſemper ſecundo obivit ſucceſſu. Humilitatis exemplaris admirandæ fuit, qui in mutato* (ſemper Cracoviæ) *in Choro & in Refectorio inter Fratres Ordine ac præcedentia, modo Gvardianus, modo Exgvardianus, modo Præſidens, modo Expræſidens, ſemper idem ac immutatus erat, dum inalterato vultu, quos immediate anteibat, mox ſubſequi non erubuerit.* Oſobliwie Kápłáná tego heroiczna eduxit pokorá, kiedy *Breve Apoſtolicum ad inſtantiam cuiusdam ſuorum meritorum æſtimatoris* nád wiádomość iego ná Paternią Prowincyi przyſzło mu, ktory Honor w Zakonie w tutecznych kráiách *intra Ordinem* ieſt naywiękſzy dożywotni, á on go *conſtantiſsimè* mowiąc *non eſſe ſibi proprium acceptare recuſavit.* Zá Károlá Guſtáwá Królá Szweckiego w Konw: Stężyckim młodym Xiędzem y Zakryſtyánem będąc wiele od Szwedow mąk y bićia ponioſł, áby im wydał Kośćielne śrebrá, *quæ nulla vi tormentorum pandere voluit, pati & mori pro Domo Dei paratus.* Wlećiech tedy wzwyſz pomienionych y codźiennym gotowániu ſie ná śmierć *deceſit e vivis innocens anima,* zoſtáwiwſzy Ciáło ſwoie *Fratribus* w Kośćiele S. Fránćiſzká, w ktorym lat kilkádźieśiąt ſłużył, w Krákowie, do pogrzebu.

521. X. Káźmierz Biernácki Min: Conv: S. T. D. Dźiekan Prowincyi y Chronolog Zakonu Generalny, wieku ſwego w lat 16. w ktore *proficebat ætate, literis,* X. Káźmierz *gratia apud DEUM & apud homines,* do Zakonu ubogiego

go Francifzká S. wftąpił, y doftátnie świátá Fortuny *ex Nobilißima Pomianorum Familia* w fzczupłe *Minorum* odźienie pomieniał. Po Profeffyi w náukách y Cnotách rowny profekt czynił, z kąd z Ordynácyi Prowincyi w młodym wieku *peregrè proficiscens*, w Peruzu pobożnym Káplánem, w Prádze S. T. przezacnym został Doktorem, z támtąd do Polfki powrócił z Głową y z Sercem, Głowá byłá *Bibliotheca*, á Serce *Sacrarium.* w Kálifzu 5. lat Filozofii, w Krákowie trzy látá Teologii uczył Profeffor ut octo. Prowincyałem w Krák: 1666. Obrány, *Primatum honoris ac virtutum tenuit.* W dźień tránslácyi Stániflawá S. Bifk: Krák: y Męcz: *transtulit* BOG Vrząd Przełożeńftwá Prowincyi Polfkiey ná niego, bo y on po fkończonym Prowincyálftwie miał przenieść cáłą ápplikácyą fwoię, *ad transportandum Conventum Calißienſem* ktorego Kośćiołá Titularis Patronus, S. Stánislaus Epifcopus & Martyr, *a ſtatu imperfecto, per maiori ex parte Conventûs cum turri extructionem, Fundationum, Librorum, Altarium, Argenteriæ, Ædificiorum variæq́ꝫ ſupellectilis adauctionem, ad ſtatum perfectum.* Ná Gwárdyańftwie Nativo Conventui præfuit lat 16. & profuit, iáko ultra fupra dicta, agri & domus teftantur. Nápifał dwie Xiąfzki, fąm zacnośći wielka Hiftorya. Pierwfzą *Speculum Minorum* názwał, *ipſe ſpeculum & ideæ morum*; drugą *Propugnaculum Antiquitatis*, ktory *quoad vixit priſcam Patrum propugnavit Obſervantiam Regularem. Diu vixit & luxit. Ætatis ſuæ circiter 96. Primâ Iunii, poſt Primitias ſecundas* w lat przefzło 20. *ſupra Potentatus, in quibus Octoginta anni: & amplius eorum labor & dolor*, żadnych obmierzłych ftárośći defektow niezná-

Biernácki fpeculum Virtutum & prifcæ Obfervantiæ forma w Kálifzu.

iąc, ná świátowośći tylko iuż y pátrząć nie mogąc. *Debitum mortalitatis ſolvit, Decus Minorum immortale Cuſtos Gneſnen: ad mortem.* Tego zacnego Oycá, godnemu Synowcowi, X. Mágiſtrowi Iozefowi Biernáckiemu Exprowincyałowi, ieſt wielce obligowána Prowincya; ktory będąc *Vir magnæ activitatis, & præſtantium qualitatum*, zá Regencyi Káliſkiey Zakonną ſwoią ſubmiſſyą zdewinkował Iáśnie Wielmożnego Imći Páná Iąna Ierzego Hrábie ná Przebendowie Przebendowſkiego Wielkiego Podſkárbiego Koronnego, Puckiego, Pokrzywnickiego, Grábowſkiego &c. Stároſtę *& Aurea Sua Clavi Eidem Excellentiæ dedicata*, Páńſkiego Iego Sercá *reſeravit ſacrarium*, że Nąm w Grábowie w Stároſtwie ſwoim, *magnificè ac ſolidè ex coćto latere* bárdzo śliczny muruie Klaſztor, y Kośćioł (Ktory rázem z Klaſztorem drewniánym przed lat kilkunaſtą *caſuali conflagrarat incendio*) doſtátnną munificencyą repáruie y ſporządza. Winniśmy Fránćiſzkáni Wſzyſcy, winni *ſuccedanei noſtri*, y owſzem Cáły Zakon Min: Con: Temu Iáśn: Wielm: Fundátorowi y náder Ołobliwemu tych czáſow ćiężkich Dobrodźieiowi zá iáko naydłuſzſzą Konſerwácyą Iego nieuſtánną modlitwę; Winniśmy *poſt ſera fata Animæ Eius Suffragia, & toti ſuæ Illuſtriſsimæ Domui perennem gratitudinem.*

Kōwent Frāćiſzkāski Grábowski.

522. Centenos y owſzem Millenos trzebá by wyliczáć Viros, ktoby chćiał cáłey Prowincyi Fránćiſzkáńſkiey Polſkiey, dopieroſz Litewſkiey y Ruſkiey Minoritas Conv: proferre, z ktorych iedni, *in ſimplicitate cordis Domino famulantes*, drudzy *in ſcholis ad iuſtitiam erudientes multos* inni, *ſalutis animarum zelo accenſi pænitentiam*

Tych wymieniáć liczbá

præ-

prædicantes, & parantes Domino plebem perfectam, inni, *obnubilatas conſcientias ad ſerenitatẽ reducere ſtudentes, ac ſacramẽti Pænitentiæ Miniſtros agentes*, inni, *in Officio Inquiſitorũ in Regno Bohemiæ & confinibus Poloniæ* (ut Wad. ad ann: 1381. n. 2. *contra hæreticã pravitatem decertantes*, inni *obſeſſos a dæmoniis liberantes*, inni *Orationibus & mortificationibus pro peccatoribus Maieſtatem Divinam deprecantes, ſanctimoniæ dederunt ſvavitatem Odoris, & ſparſerunt radios Virtutum.* Zkąd nie záwiodł ſie Krol Boleſław Pudyk, ktory Fránćiſzkánow z Prági do Krákowá ſprowádźił, iáko iego Privilegium świadczy Roku Páńſkiego 1237. ná owym widzeniu ktore opiſuie y Kromer y Długoſz, że nád Krákowem zá pierwſzym przyśćiem Fránćiſzkánow przez kilka godźin w nocy ták gorzáło Niebo, że nád wſzytkie południá iáſność wydawáło więkſzą. Co znák był widomy że Fránćiſzek S. przez Synow ſwoich miał Polſkę zápalić żárliwośćią, y Niebo Duſz Polſkich Seráfickich ſplendorámi obiáśnić. byłá by wielka.

523. Ex devoto fæmineo ſexu nieſchodźiło w Polſzcze Seráficznemu Zakonowi Bráći Mn: Conv: ná wyſokich w Cnoty S. Heroinách do tego z Krolewſkich y Xiążęcych Domow. Między ktoremi naypierwſza ieſt B. Sálomea Krolowa Hálicka Corká Leſzká Białego, Sioſtrá Boleſłáwá Pudyká Monárchow Polſkich ktora kiedy umárłá, y gdźie iey S. złożone Ciáło ! ieſt wyżey n. 507. Ktora Oblubieńcá ſwego Kołománá, Syná Iędrzeiá Krolá Węgierſkiego, z ktorym łat 9. dźiećinnych pod iednemi miſtrzámi przepędźiłá, do przyięćia Trzećiey Reguły S. Fránćiſzká ślubem czyſtośći námowiłá, ſámá ſiebie wprzod, bo we trzech lećiech, S. Sálomea Reg. S. Klary Zak. S. Fránćiſzká.

Oblu.

Oblubieńcowi Pánien, pánieństwo swoie poświęciwszy, zkąd niewiedźieć było, czy rozum wprzod odebráłá, czy ślub oddáłá. Ták tedy prawdźiwie mądra Pánná Sálomea, y pierwsza z rostropnych, *Tertium Ordinem S. Francisci cum Colomano professa*, *& Soror & Coniunx* Ray ná źiemi stanem niewinnośći kwitnący pod strażą Assyskiego Seráfiná opátrzyłá. Iednak nie bez umartwienia y prace. Pánná bowiem tá Swięta myśláłá o tym co Páńskiego było, áby byłá Swięta Ciałem y duchem dla czego Ciáło postámi, włośiennicą troiáką y innemi ostrośćiámi przez 28. lat bynamniey niezániechánemi martwiłá, zkąd záslużyłá sobie słyszeć ostátnie Słowá z Krzyżá mowiącego słowo, *Consummatũ est*, to iest że byłá potwierdzona w łásce.

524. Smierć Kolománá R. 1240. podobno iáko Historycy Polscy wspomináią, (dla Wiáry S. o ktorey on rozkrzewienie w Páństwie swoim stárał się usilnie) otrutego w skromnym żalu B. Sálomea przyięłá, á czystemi łzámi nieprzełamáney wiáry y nienáruszonego wstydu pożegnánemu Małżonkowi á oraz Oblubieńcowi pánieństwá swego przy pogrzebie Krolewskiego Iego Ciáłą ostátnią oddawszy usługę, uważáć poczęłá, że to iuż ten szczęśliwy czás przyszedł, ktorego duszá iey ustáwicznie prágnęłá, áby wolnym y cáłym sercem oddaliwszy od siebie świát w złączeniu duchá swego z P. Bogiem ćieszyć się záwsze y przestawáć mogłá. Ná co Zakonny Zywot obrálá sobie, nie gdźie indźiey tylko w miłey Oyczyźnie swoiey, áby z Zakonnicámi ktore zgromádźić miáłá, gniew Boski przećiwko niey wzbudzony ćiężkiemi grzechámi, we dnie y w nocy błagałá,

y Mi-

y Miłośierdźie z Błogosławieństwem Páńskim ná Polskę śćiągáłá. Ná ktorą S. imprezę Zawichost zdał śie mieyscem nayspośobnieyszym, dlaczego tám Bolesław Xiąże Polski, Klasztor wystáwił Pánieński, y pewnymi Máiętnośćiámi nádał, gdźie iáko wyżey n. 506. licznym Pánien Orszakiem otoczona, wárkocz Bogu ofiárowány z temisz postrzygłá.

W Záwichośćie S. Sálomea Zyćie Zakonne záczęłá.

525. Zá S. Sálomeą nástępuie B. Kunegundá Corká Bele Krolá Węgierskiego z Mátki Máryi Cesárzowny Greckiey Cárogrodzkiey, ktorey, Oćiec Alexy pochodźił od Neroná Cesárzá, á Matká z Geneálogii S. Kátárzyny Pán: y Męcz: Wnuczká Andrzeiá Krolá Węgierskiego, y Gertrudy Zony iego, á Siostry rodzoney S. Iádwigi Xiężny Polskiey, Práwnuczká S. Władysłáwá Krolá Węgierskiego, w Polszcze zrodzonego, y ochrzczonego, á po linii Máćierzyńskiey z Miecysłáwá Polskiego Monárchy Corki idącego. Siostrá rodzona Stefáná Krolewicá Węgierskiego, à Dźiádá S. Ludwiká Frančiszkaná Biskupá Tolossáńskiego, ktorego spłodźił Károl Krol Sycylijski z Máryą pomienionego Stefaná Corką. Siostrá tákże rodzona Anny Xiężny Horwáckiey, y S. Máłgorzáty Zakonnice S. Dominiká w Budźie Cudámi słáwney, y Konstáncyi Xiężny Ruskiey, we Lwowie w Kośćiele OO. Dominikánow rożnemi łáskámi Bożemi iáśnie oświeconey: y B. Iolenty Xiężny Kaliskiey Fundatorki y Zakonnice WW. PP. Gniezn: Reg: S. Klary Zak: S. Fránćiszká, z ktorey Corki Iádwigi poszedł potym Káźmierz Wielki Kr. Polski. Synowicá Kolománá Krolá Hálickiego álbo Gálickiego bo to iedno, Brátunká B. Elżbiety pozostáłey po Henryku Lándzgrafie w Hassyi Wdowy. Brá-

Rodzay Swiętny y Swięty Kunegundy S.

Mm towa

towa B. Sálomei Rodzoney Siostry Bolesławá Pudyká Monárchy Polskiego Oblubieńcá swoiego, ktorego przywiodłá do tego, że zbudował Klasztor w Szącu stárym ktory oná choynośćią Posągu swego ná sporą Siostr liczbę ufundowáłá: Wypersẃádowáłá Pudykowi á bárdźiey u Páná BOGA wyprośiłá tę łáskę, że wręku Biskupá ślub czystośći ná Trzećią Regułę S. Fráńćiszká uczynił, á sámá po czterdźiestu prawie lat z Pudykiem w Czystośći żyiąc, do wszytkich dobrych y Zbáwiennych okázyi powodem mu byłá, y ná śmiertelney pośćieli w punktćie ostátnim zá Aniołá stánęłá.

526. Rozłączona y uwolniona z Małżeńskiego związku B. Kunegundá pospolitym Stworce wszech rzeczy wyrokiem, nie ták z Mężem wedle świátá, iáko z Brátem wedle duchá Bolesłáwem Roku 1279. dniá 10. Grudniá: o tym naywięcey myśliłá, áby w Zakonnym Zyćiu Páná IEZUSA ná Krzyżu obnáżonego y ubogiego, ubogo y pokornie náśládowáć mogłá. Więc naprzod dostátki swoie y skárby y wszytkie Xiążęce ruchomośći áż do ostátniego pierśćieniá, ná chwałę Bożą, y zá duszę Ziemskiego Oblubieńcá swego, ná Kośćioły ná Klasztory Szpitale, y inne ubogie rozdawszy: Potym Ciáło Pudyká Swego źiemi oddawszy, y duszy iego pobożney, náleżyte obmyśliwszy *Suffragia*, w Kośćiele Fráńćiszkáńskim w Krákowie támże záraz z rąk Mikołáiá Prowincyałá Hábit Zakonny z Siostrą swoią Iolentą przyięłá, y z ochotą wielką szyię swoię pod iárzmo Páńskie podáłá, y do Stárosądeckiego Klasztoru przed kilká lat od siebie y od Bolesłáwá stárániem y nákłádem wielkim fundowánego pośpieszyłá, gdźie przez lat prze-

Záraz po pogrzebie Pudyká, Hábit Zakonny z Siostrą swoią Iolentá przyięłá Kuneg. S. w Krák: w Kośći S Fráć.

szło

ſzło 12. iákie prowádźiłá żyćie z dáwnych Hiſtorykow y Zakonnych Munimentow godnie zebrał Bo: Me: X. Marćin Fránkowic Kuſtoſz Sądecki &c. w Xiąſzce o tey S. Wizerunek S. doſkonáłośći názwáney. Mnie tu dość na tym, że Iey S. O. Fránćiſzek przy śmierći áſſyſtował, ktora wyſłuchawſzy Ewángelii owey S. Ianá, w ktorey ſie Chryſtus pożegnał po Zmartwychwſtániu z Apoſtołámi, dawſzy Błogosłáwieńſtwo Sioſtrom, wyrzekłſzy słowá w Ręce twoie Pánie polecam duchá mego, właśnie gdy Kápłáni mowili: *Sancte Petre Ora pro ea*, żyćie doczesne zámieniłá w wieczne. Roku 1292. Dniá 24. Lipcá.

Smierć B. Kunegi Zak. S. Fránć. w Szącu.

527. B. Iolentá álbo Helená Krolewná Węgierska Xiężna Káliska Rodzona S. Kunegundy Sioſtrá, ná ktorey prożbę Mąż iey Bolesław pobożny Xiążę Káliski, Syn Władysłáwá rzeczonego Plwácza, Xćiá Poznáńskiego, w Gnieźnie Kłaſztor Pánnom Zakonu S. Klary zbudował 1259. po śmierći Mężá ſwego w Káliſzu Roku 1279. zmárłego dniá 7. Kwietniá, w Poznániu pochowánego, do Sioſtry ſwey Kunegundy poiáchałá do Krákowá, ktorey tákże Mąż tego roku umárł, rázem z Nią iáko wyżey Hábit Zakonny przyięłá y w Szącu áż do śmierći Kunegundy byłá, ktorą pochowawſzy do Gniezná do Pánien Zakonnych Zakonu S. Fránć: Reguły S. Klary iáko Sioſtrá, Mátká y Fundatorká przyiácháłá, y lat ſześć w wielkiey żyćia świątobliwośći przemieſzkáłá; záś w Roku 1298. dniá 11. Czerwcá rozmyśláiąca Mękę Pańską od Páná IEZUSA nágiego ubiczowánego y zmęczonego w kompánii Nayś: Pánny y Sálomei S. náwiedzona, y ná gody Niebieſkie záproſzona

Smierć B. Iolenty Zak. S. Fránć. w Gnieźnie.

umárłá, pochowána w Gnieżnie u Siostr w puł Káplice, iáko záraz niżey o tym będźie.

528. W Kośćiele Fránćiszkáńskim Gnieżnińskim wchodząc do niego po lewey ręce, iest Káplicá W W. Pánien Zakonnych Siostr Nászych pod tytułem S. Bártłomieiá Apostołá, kędy tesz zdawnych czásow *sine ulla prohibitione Loci Ordinarii* Noż, ktorym skorá z tego S. Apostołá, zdięta byłá, pokázuią. Lubo o nim teraz nic autentycznego niemász. W tey tedy Káplicy zá kratą, własnie w puł Kaplice dolney, (ná gorney bowiem Káplicy *Officia, quoad ritum Ecclesiæ* Pánny odpráwuią) iest nadgrobek B. Iolenty Wotámi śrebrnemi przyozdobiony, ná ktorym snycerską robotą wyrznięta Osobá B, Páni w Zakonnym stroiu, ták iák Zakonnice chodzą leży. Ciáło záś Błog: Iolenty w źiemi w przystoynym murowánym sklepiku, (iáko Kommissya Xćiá Imći Iąná Wężyká Arcybiskupá Gnieźnińskiego ná inkwizycyą Ciáłá tey Sługi Bożey R 1631. wydána wyraża) odpoczywa.

Káplicá WW PP. Zak: Gnieznin.

Ciáło B. Iolenty.

529. W Głowách tego Nádgrobku iest Obraz Bolesłáwá Pobożnego z tym nápisem: Bolesław Pobożny Xiążę Káliski y Gnieźniński Mąż Błog: Iolenty w Roku Páńskim 1259. Klasztor Zakonnic S. Klary w Gnieźnie záłożył y nádał. Ten ná gorączkę ná Zamku Káliskim záchorzał w Roku Páńskim 1279. Dniá 7. Kwietniá w piątek, wszytkie Sákrámentá Kośćielne przyiąwszy, Duchá P. Bogu oddał, pogrzebiony w Poznániu w Kośćiele Tumskim, w Grobie Oycow swoich. W nogách tego Nadgrobku *per modum Epitaphii* iest to Pismo. Błogosłáwiona Iolentá, ktorą Polacy zowią Heleną, á Węgrowie Iohelet, Siostrá Bł: Kunegundy álbo Kingi,

W Głowách Nagrobku B. Iolẽty Obraz Bolesłáwá z tákim pismẽ.

W nogách tego Nagrobku Epitáphium tákie.

Corká

Corká Bele Królá Węgierskiego, z Mátki Máryi Cesárzowny Greckiey y Carogrodzkiey, ktorey Oćiec ſzedł z Narodu Neronowego, á Mátká z Narodu S. Kátárzyny Męczenniczki. Tá Bł: Iolentá będąc pozoſtáłą Wdową Boleſłáwá Pobożnego Xiążęćiá Káliſkiego, w Krákowie u S. Fránćiſzká w Roku Páńſkim 1279. Profeſſyą Zakonu S. Kláry uczyniłá z Kunegundą Sioſtrą ſwoią, z ktorą w Szącu áż do iey śmierći zmieſzkawſzy, do Gnieznâ ſię przenioſłá, ná tym mieyſcu w Chryſtuśie odpoczywa, u ktorego modlitwą wiele dobrego ludźiom upraſza.

530. Eufemia Corká Poznáńskiego Xiążęćiá Przemyſłá, w prętce po fundácyi wſtąpiłá do Klaſztoru Gnieźnińń: y profeſſyą uczyniłá. Tá Eufemia Synowicá byłá Boleſłáwá Pobożnego, y Bł: Iolenty; Od nog pomienionego Nadgrobku B. Iolenty, po práwey ręce idąc, ieſt obraz z tákim piſmem: Eufemia Corká Przemyſłáwá Xiążęćiá Poznáńſkiego, profeſſyą w Zakonie S. Kláry w Klaſztorze Gnieźnińskim około Roku Páńſkiego 1257. uczyniłá. Trudna wiedźieć, zkąd tá omyłká twierdźić, że około tego roku tá Eufemia profeſſyą czyniłá, poniewáż ieſzcze Klaſztoru nie było, tylko áż we dwie lećie, iáko wyżey *immediatè*. Być muśi że źle ktoś czytał *Miechovitam*, ktory prawdá że tego Roku Lib: 3. Cap. 53. piſze o tym, ále z kláuzulą ktorey ná podpis tego Obrázu nieuwáżáno: mowi Miecho: *Sub Anno, ut ſupra* 1257. *Proceſſu autem temporis &c. Reliquæ tres Præmiſlai Filiæ Monaſteria ingreſſæ ſunt. Veronica & Eufroſina Trzebnicenſe Ord: Ciſtercienſis, poſtea Abbatiſſa. Eufemia Gneſnenſe S. Claræ a Boleſlao Pio Patruo & Duce Caliſsienſi prout infra dicetur fundato* Hæc Miechov: toć nie wtym

Eufemia Xiążęćiá Pozn. Corká Zak. S. Fránć. w Gnieźnie.

Roku. Mm 3 531. Bo-

531 Boleſław Pobożny ſpłodźił, z B. Iolentą trzy Corki, Pierwſzą Iádwigę, ktora byłá zá Władyſłáwem Łokietkiem Krolem Polſkim; Druga Elzbietę ktora poſzłá zá Henryká Xćia Legnickiego; Trzećią Annę ktora, Pánną umárłá Miechov: lib: 3. Cap: 50. Otoſz tá Iádwigá Władyſłáwá Łokietká pozoſtałá Wdowá, B. Iolenty Corká. B. Kunegundy Sioſtrzenicá. Káźmierzá Wielkiego Krolá Polſkiego, y Elżbiety Krolowy Węgierſkiey Mátká do Stárego Sączá do Klaſztoru S. Klary wſtąpiłá y Profeſſyą Zakonną uczyniwſzy *reliquũ Vitæ tempus ieiuniis orationibus explevit.* Oczym Cromer: lib: 12. Monum: MM. SS. Miechov: lib: 4' cap: 17. & Wad: ad an. 1333. n. 22.

Trzy Corki Bolesłáwá Pobożnego.

Iádwigá Krolowa Polska Zakonnicá S. Fránć. w Sączu

532. Od głowy po práwey ſtronie pomienionego Nadgrobku B. Iolenty ieſt Obraz z tym podpiſem: Helená Corká Henryká Xćiá Wrocłáwſkiego y Legnickiego Profeſſyą Zakonu S. Klary w Gnieźnie uczyniłá około Roku Páńſkiego 1296. Byłá to Wnuczká B. Iolenty, Elżbiety Corki Pobożnego Boleſłáwá Corká.

Helená B. Iolenty Wnuczká Zak: S. Frãć. w Gnieź.

533. Wedle tego Obrázu ieſt drugi Obraz z temi ſłowámi Elżbietá Corká Henryká Xćiá Wrocłáwſkiego y Legnickiego Profeſſyą Zakonu S. Klary w Gnieźnie uczyniłá około Roku 1296. Bylá to Sioſtrá rodzona pomienioney Heleny.

Elżbietá B. Iolenty druga Wnuczká Zakon: S. Frã. w Gnieź.

534. Wedle tego ieſt inſzy Obraz z tą inſkrypcyą *Beata*, Corká Woiewody Poznáńſkiego Oſtrorogá, Profeſſyą uczyniłá w Gnieźnie około Roku Páńſkiiego 1477.

Beata Corká Wdy: Pozn. Zak S. Fr. w. Gnieź.

535. Roku Páńſkiego 1258. iáko piſze Miechov: L. 3. Cap: 53. y Rodul: pag: 291. Wad: ad an: cit: n. 21. Pudyk Boleſław z Konſenſem Pánow ná Seymie w Korczynie

czynie

czynie zgromádzonych zá powodem Grzymisławy Xię- żniczki Ruſkiey á Xiężny Polſkiey Mátki ſwoiey, ná inſtáncyą Kunegundy Małżonki, y Sálomei Siostry ſwoiey Kośćioł y Klaſztor ná 60. Zakonnic S. Kláry w Zawichośćie fundował y onym *dotali iure* Miásto Zawichost ze 25. Wśi y wſzytkiemi należytośćiámi *prædiorũ lacuum & teloneorum* dárował, tę dárowiznę *ab omni Regum, Ducum, & Dominorum exactione, & tributis perpetuando & liberando.* Tegoſz Roku Bł: Grzymisłáwá Xiężna B. Pudyká y B. Sálomei Mátká, Trzećiego Zak: S. Fránćiſzká Siostrá Dniá 8. Listopadá z tego żywotá przeniosłá ſie ná wieczny w Zawichośćie, gdźie inſzy Klaſztor z Kośćiołem ná 12. Fránćiſzkánow fundowáłá, w nim pogrzebiona iáko iey *Epitaphium* nád Grobem w te słowá świádczy: *Illustrissima Domina Grimislava Ducissa Mater Inclyti Boleslai Ducis Cracov: & Sandom: Fundatrix loci istius Zavichostensis. Hic iacet humata, regnat cum Christo beata.* Tá pobożná Páni ná ubogie Wdowy, Sieroty, chore, nędzne, y rátunku potrzebne oſoby, choyne przez życie ſwoię rozdawáłá iáłmuzny, ták iż z uſt ubogich to o Niey często słyſzáno Elogium: *Se pauperes in Polonia hucusq; non fore: B Grimislava Matre Regis Boleslai Pudici ad usq; in vivis existente.*

Fũdácya Klaſztoru w Záwichośćie Zak. S. Frãć. Pánien.

B. Grzymisłáwá Xiężna w Záw. umárłá u Fránćiſzkánow pochowána. Trzećiego Zak: Siostrá.

536. Ták to pierwſzych Zakonu S. Fránćiſzká y S. Kláry czáſow we wſzytkim práwie Chrześćiáńſtwie Regułá S. Klary, Ktora miáłá z podánia O. S. Fránćiſzká słynęłá, że do Niey nie tylko rownych Stanow ludźie, ále Xiążęcego y Krolewſkiego ſkładáiąc z ſiebie świetnośći gárnęli ſie. Oto Roku 1234. álbo około iáko Wad. ad eund: an: n. 4. piſze. Agnieſzká Krolewná

W cáłym Chrześćiáńſtwie Regułá S. Klary wielkiey sławy.

Czeſka

Czeſka Przemyſłáwá Ottogárá Krolá Czeſkiego y Konſtáncyi Arágońſkiey Krolewny Corká, Fryderyká Wtorego Rzymſkiego Ceſárzá záręczyny wzgárdźiwſzy, Niebieſkiemu záślubiłá ſie Oblubieńcowi w Prádze od Bráći Mn: Conv: do Zakonu pod Regułę S. Kláry przyjęta, ktorey Klaſztor támże Wácław Ottogarus Krol Czeski 4. Brát iey Rodzony wyſtáwił, á Grzegorz 9. Pap. potwierdźił. Tą pomienioną heroiczną rezolucyą, ták wielką w dámách wielkich B. Agnieſzká ſpráwiłá świátá pogárdę, iż wiele iáko Rodul: *de eius morte* y Wad: ád an: 1283. piſzą: Klaſztorow pod Regułą S. Klary ſtáneło, w ktorych ſie *Comitiſſæ, Baroniſſæ & Marchioniſſæ cæteræq; Perilluſtres fæminæ Domino famulari cupientes* zámykáły. O czym weſołą S. Klará powźiąwſzy wiádomość, poſłáłá zá duchowny prezent B. Agnieżce Welum, Paćiorki, przyſtáweczkę z ktorey oná iádałá, y naczynia do pićia. Ktore prezenty B. Agnieſzká z wielką przyięłá dewocyą, w drogie kámienie opráwić kázáłá, y teraz w wielkiey zoſtáią obſerwáncyi iáko pomienioni Rodul: y Wad: O tym.

Agnieſzká krolewná czeſka wzgárdźiwſzy zaręczyny Ceſárskie Zakonnicą S. Frá. zoſtáłá.

Prezęty od S. Klary B. Agnieſzce posłáne.

537. Ná Konſolácyą duchowną W W. Zakonnic S. Klary Sioſtr náſzych to tu przydáię, że w Mieśćie przy Kośćiele S. Ierzego Męcz: między Kośćiołámi Aſſyskiemi Pryncypálnym niegdy Fárnym Kollegiáckim mieſzkáią: Przy ktorym w lećiech dźiećinnych Fránćiſzek S. pod wielce pobożnego Kápłáná ćwiczeniem Grámmátyki uczył ſie, á potym ná ſłużbę Boską y żyćie duchowne przyſtawſzy, czeſto w nim Kazánie miewał, ludźi do pokuty pobudzáiąc, y w ktorym S. Fránćiſzká Ciáło przez trzy látá, śiedm mieśięcy y dni dwádźieśćia złożone było;

Kośćioł S. Ierzego WW. PP. Sioſtr náſzych w Aſſyżu.

było; w ktorym tenże Oćiec Seráficzny niżeli ſie dwie lećie od iego ſkończyły śmierći, od Grzegorzá 9. Pap. Solennie był Kánonizowány, z ktorego do Nowego Kośćiołá Ciáło S. Fránćiſzká przenieśione było: ktory S. Klarze u S. Dámiáná zá Miáſtem mieſzkáiącey pomieniony Papież dárował, Klaſztor przy nim wyſtáwić, y Kośćioł reformowáć y rozſzerzyć rozkazał, ták áby Kápliczká w ktorey Ciáło S. Fránćiſzká przez czás wzwyſz námieniony leżáło, cáła y nienáruſzona we środku Klaſztorá PP. Zakonnych byłá, iákoſz do tych czas w oſobliwcy dewocyi y konſerwácyi zoſtáie: Spoczywa w Niey Ciáło B. Fránćiſzki Konwerſki, ná ktorey grobie w Mieśiącu Styczniu prześliczne Roże z dárniem wyroſły. Ten Kośćioł y Klaſztor ma nieiákie podobieńſtwo do Swiątnice Aſſyſkiey, bo go tenże, co y Bázylikę Aſſyſką fábrykował Architekt. Przy nim Swiętey Fundatorki pierworodne zoſtáią Corki, Regułę od Vrbáná 4. náznáczoną trzymáią, we dnie y w nocy obrządek Chwały Boſkiey wielce przykłádnie y inne duchowne odpráwuią ćwiczenia. Máią nieruchome dobrá w poſpolitośći, iednák S. ſwoiey Mátki uboſtwo, ktore oſobliwie ná niedoſtátku, ſzczupłośći, y umartwieniu Ciáłá záwiſło, wſzytkie doſkonále záchowuią. Kápliczká w ktorey Ciáło S. Fránć: leżáło we środku Klaſztoru PP. zak. Sioſtr náſzych zoſtáie.

538. Przy pomienionym S. Dámiáná Kośćiele, ktory Fránćiſzek S. dlą pierworodney Corki ſwoiey Klary od Biſkupá Aſſyſkiego uprośił, w ktorym ſie Swieckim będąc goráco modlił, y od Vkrzyżowánego P. IEZUSA głos ten trzy ráży ſłyſzał. *Vade Franciſce repara domum meam quæ labitur.* Mieſzkáłá Klará S. z Corkámi ſwoiemi, (z Klaſztoru W. W. Pánien Benedyktynek *S. Angeli* Kośćioł S. Dámiáná w ktorym...

Pacis,

rym P. Jezus z Krzyżá trzy rázy do S. Fránc: mowił. *Pacis*, á potym *corrupto nomine S. Angeli Pansii* názwáne-
go, gdźie był S. Oćiec świeżo w Kośćiołku Porcyun-
kule obłeczoną Klarę S. *ad interim* oddał sprowádzona)
u S. Dámiáná lat 42. w ubożiuchnym Klasztorku wygo-
dnym iednák od Krewnych swoich y innych pobożnych
zmurowánym, gdźie iey ná opátrznośći nieschodźiło
nigdy, y ná Wszechmocney obronie Boskiey, iáko to
kiedy Sáraceni oblegli byli Assyż y po drábinách iuż
Przy Ktorym S. Klará lat 42. mieszkáłá Sárácenow od Klasztoru y Miástá odegnáłá przy śmierći od Pap. náwiedzona. byli wleźli ná mury Klasztorne, to w ten czás kiedy się
chora S. Klará z Nayś: SAKRAMENTEM do forty zánieść
kazáłá, *Intonuit Dominus, & altissimus de Cælo dedit vo-
cem suam* ták iż źiemiá zádrzałá pod nogámi bezbożnych,
iż ośl[e]pieni z drábin pospadáli, obleżenia odstąpili y
poućiekáli. Gdźie ią Grzegorz 9. Papież náwiedzał,
gdźie iey bliskiey śmierći Innocencyusz 4. dał benedy-
kcyą y Indulgencyą *in articulo mortis*. Gdźie Roku Páń-
skiego 1253. wieku swego 60. w Niedźielę Dniá 12. Sier-
pniá, BOGU duchá oddáłá. Zkąd w Poniedźiáłek Ciáło
iey Swięte, z wielką uroczystośćią przy prezencyi In-
nocencyuszá 4. z wielu Kárdynáłow y Práłatow ássy-
stencyą ná pogrzeb do Nowego S. Ierzego Kośćiołá
Przenieśienie Ciáłá S. Klary do nowego Kośćiołá ná Pogrzeb. prowádzone było; Ná ktorym Aktćie miał pogrzebo-
wą mowę ná Iey pochwałę Kárdynał Biskup Ostyeński,
ktory ná mieysce Innocencyuszá 4. nástąpiwszy Alexan-
drá 4. názwány imieniem Roku 1255. w Kośćiele Ká-
tedrálnym w Anágnii dniá 15. Sierpniá Klarę S. Káno-
nizował, á potym Roku 1260. nákazawszy Biskupom
Assyskiemu y Peruskiemu Iey Ciáłá recognicyą, gdy cá-
Przenieśienie Ciáłá S. Klary z Grobu łe nienáruszone iakoby śpiącey wdźięczny bárdzo odor
wydáiące ználeźione było, z Grobu podnieść y w trun-
nie

nie ołowiáney, drugiey kámienney zámknione pod Wielki Ołtarz dniá 2. Pázdźierniká przenieść rozkazał. Ktory w pięć lat Kośćioł (Ołtarz w nim S. Ierzego Męcz: zostawiwszy) z dekretu Papieskiego pod tytułem Klary S. názwány został.

pod Wielki Ołtarz.

Kośćioł pod Imieniem S. Klary z dekretu Pap. názwány.

539. W tym S. Kośćiele iest Stary wielce ukrzyżowánego Páná IEZUSA málowány ná desce Obraz ktory do S. Fránćiszká iáko wyżey mowił, od S. Dámianá przenieśiony, zá kratą u Pánien w Oratorium lokowány, ktory Pielgrzymom y nabożnym pokázuią, y iam go widźiał niegodny. Iest w tey Bázylice wiele Swiętych Relikwii iáko Krzyżá Chrystusowego kilká sztuczek, ość ćierniowa z korony Zbáwićielá cała, Gępki, dyscypliny, prześćierádłá, instrumentow Męki Páńskiey, kolebki, Stołu y Grobu Páná IEZUSA pártykuły: Sztuczki záwićia, Páśá y Suknie, Nayś: M. P. iáko y Włosy teyże Bogárodźice. Kośći SS. Iáná Chrzćićielá Apostołow Piotrá, Páwłá, Iákubá, Máteuszá, Bártłomieiá Szymoná, Tádeuszá. Męczennikow, Papieżow, Wyznawcow, Pánien Relikwii bárdzo wiele; z ktorych nie ktore są lokowáne od Klemensá 4. y Kárdynałow ktorzy ten Kośćioł poświącali w Ołtarzách, nie ktore przy S. Krucyfixie konserwuią z wielką uczćiwośćią y ludźiom prezentuią. Nád to w Skárbie tym Duchownym WW. Pánien S. Klary Zakonnic Siostr Nászych w pieknych bárdzo Relikwiarzách są, S. Klary Welá, Zawićia, Hábit, Chordá, Pierśćień drogi ktory iey Innocencyusz 4. Papież dárował, trzewik S. Fránćiszká wełniány ktorych mu parę S Klará zrobiłá po odebránych zbáwiennych bliznow, Oponczá ktorą S. Fránćiszek od Biskupá był

P. Jezus ná Krzyżu ktory do S. Frán: gadał w Assyżu u WW. PP. Siostr Nászych.

Znáczne Relikwie u PP. Assyskich Siostr Nászych.

okryty gdy Oycu ſwemu wyrok uczyniwſzy y ſuknie oddał. Plaſter od S. Klary ná ránę w Boku S. Fránćiſzkowi zrobiony, ná ktorym krew ieſt ſkrzepłá, ten ieſt w śrebrney ſkrzyneczce od S. Karolá Boromeuſzá dárowáney.

540. Vbogi Sługi ſwego Fránćiſzká Hábit uczćił BOG ná Swiećie wielką ku niemu wyſokiey ludźi kondycyi dewocyą, że w nim álbo chodźić zá żywotá, iednę ze trzech Reguł S. Fránćiſzká przyiąwſzy, álbo przynamniey leżeć po śmierći chćieli. Tych drugich niezmierna ieſt liczbá; záś pierwſzych ktorzy opuśćili dla ſzárzyzny Fránćiſzkáńſkiey *Imperia, Regna, Principatus, dignitates & divitias*, położył Kátálog *Vincentius Coronelli Exgeneralis Ord: Min: Conv: in Manuali eiusd: Ord:* fol: 634. táki ráchuiąc *Imperatores* 2. *Imperatrices* 4. *Reges*. 20. *Reginas* 20. *Filios & Filias Regum* 55. *Archidu*cem 1. *Archiducissam* 1. *Principes* 7. *Principissas* 7. *Duces* 20. *Ducissas* 46. *Marchiones* 34. *Marchionissas* 36. *Comites* 85. *Comitissas* 31. Wſzytkich ieſt 370. ktorzy nád Purpury Krolewſkie, Xiażęce Mitry y inne zacnośći przekłádáiąc ubogą Szárzyżnę Hábit Fránćiſzká S. przyięli.

Wiele y iákich Pánow y Pan w Hábićie S Fránć: chodźiło.

541. Grzegorz 9. Papież miał táką dewocyą ku S. Fránćiſzkowi że w Hábićie iego, záwſze chodźił kiedy wizytował śiedm Rzymſkich Kośćiołow. Ná śmierć kazał ſie oblec w Hábit S Fránćiſzká y w nim pochowáć. Marćin tákże 4. Papież ná końcu żyćia ſwego w Hábićie náſzym chodźił w nim w Peruzu pogrzebiony, wielce cudámi ſławny. O nich piſzą *S. Bonav: Alvarus Pelagius, Marcus Vlyssipon: Rodul: Gonzaga, Wadingus, S. Antonin: Archiep: Valdensis, Bellarminus, Baronius*, y inni.

Dewocya Grzegorzá 9. y Marćiná 4. Papieżow ku Hábitowi S. Fránćiſzká.

542.

542. Wieleb: O. Łukaſz Wadingus Minorita wydawſzy pewne o S. Fránćiſzku Opuſcula dedykował ie Gábryelowi de Treio S. R. K. Kárdynałowi tit: S. Pancratii: wyráźiwſzy oraz w Prefacyi ſwoiey podźiwienie wielkie, że ten pobożny Kárdynał, przyiąwſzy Trzeći Zakon S. Fránćiſzká, Habit iego wźiął ná ſię, y nieiáko przyćmił Purpurę Kárdynálſką? ktoremu tenże Eminentiſsimus Cardinalis odpiſał 3. Iulii 1621. e Civitate Tiburtina, inter cætera w te słowá: *At tu admiraris, & ſolemnibus cupis celebrare Encomiis, me poſt Purpuram Cardinalitiæ dignitatis, habitum Tertii Ordinis induiße, & ſolemniter tertiam S. Patris Noſtri Franciſci Regulam profeßum fuiße, ſed quomodo, qui me ipſum, & omnia quæ habeo, Franciſci eße profitebar, poßem qualecumq; exhibere devotionis ſignum, niſi me ipſum ſuæ Religioni devoverem? An ne indignus eſt Franciſci funis, quo Regia purpura cingatur? eô præcinctus Ludovicus Rex Galliæ, Eliſabeth Vngariæ Princeps, in Sanctorum numerum relati: Imperatrices, Reges, Reginæ, & alii principes viri: quorum numerum tempore mortis ſuæ devotiſsimè habitum ſuſcipiens auxit hoc anno Philippus III. Rex Hiſpaniarum, & paulo ante Sereniſsima Hiſpaniæ Regina Eliſabeth Philippi IV. Domini noſtri Vxor, & Nobiliſsima Princeps Maria eiuſdē Philippi IV. germana Soror, quæ etiam huic Tertiæ Religioni nomē dederunt, quas cum potentiſsimo & piiſsimo Rege Deus diu incolumes ſervet. An fortè non decet Regiam dignitatem cilicium? decet certe: & tempore Eliſæi Prophetæ, eo uſum Regem Iſrael narrat Hiſtoria ſacra. Vnde ergo miraris quod Cardinalis Cinericium habitum purpuræ imponat, & chorda ſe præcingat? Dicis, humilis habitus eſt tantæ dignitati; At ego reſpondeo, ideo ſuſcipiendum hoc tempore, cum tanto*

Kárdynał de Treio zdánie o Hábićie S. Fránćiſzká.

tanto humilior, atq; ad serviendũ DEO *promptior quisquã debeat eße ex munere, quanto se obligatiorem conspicit in reddenda ratione &c. Quid ergo ego facerem eo tempore, quo indignus ad tam supremum Ecclesiæ evehebar gradum, nisi humilitate Francisci me tueri, quo securius poßem oneris iniuncti procellas, labores, & onus sustinere? sed quid multa? non ne cinericius habitus Francisci verè purpureus est, quo ornari possit Regia & Cardinalitia dignitas? verè purpureus est, quem Christi signat cruor, & passionis eius coronavit fides, & quem Christi vice proprio sangvine è sacris stigmatibus effluente rubrefecit Franciscus. An ne humilitas Christi servitus est? servilis non est quam Regalis nobilitat purpura, ornamentum est purpura regium. Hunc si quis vel dedignetur, vel abhorreat habitum: respiciat, quod non griseus, sed purpureus sit, humilitas namq; suscepta pro Christo, Regiam præfert dignitatem. Quid ergo feci! purpuram purpura contexi, Cardinalitiam Regia, tantum abest quod me humiliaverim, merito dubitare possim an superbierim.* Ten list iest ná początku *præfati Operis* Wadingá.

543. Roku 1281. Theodoryká Bremenskiego Xiążęćia z Polki Eudoxyi Konrádá Xćiá Mázowieckiego Corki z dawney Piastow Familii, ktora w Káźmierzu Wielkim Ludwiká Węgierskiego Krolá Wuiu, zeszłá, Syn, Brát Henryk Bremensis Min: Cõv: S. Iádwigi w trzećim stopniu krewny, Hábit Fránćiszkáński przyiął w Opolu, iáko o nim pisze *Stephan. Damalevicius in serie Archiepisc: Gnesn: in vita Archiep: 24.* Ktory potym od Marćiná 4. Papieżá Arcybiskupem Gnieźnińskim zostáł iáko *evidens testimonium perhibet Bulla provisionis illius apud Wad. ex Regesto Vaticano Epist: 126. deprompta, & ad præfatum annũ exarata*

Henryk Min: Conv: Arcybisk: Gniezn:

ktora

ktora się poczyna: *Onerosa Pastoralis.* dáley máiąc te słowá: *Ac te Fratrem Minorum Ordinis Professorem de Fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, prædictæ Ecclesiæ in Archiepiscopum præfecimus &c.* Pisze o nim sub armis Kietlicz, Okolski: *Henricus Religionem S. Francisci amplexus fuit, sed per dispensationem Canonicus Magdeburgensis factus, postmodum a Martino 4. ob sanctitatem & instantiam Principum consangvineorum Archiep: Gnesnen: denuntiatus fuit. Hic Cælibes fieri Sacerdotes in Regno instituit, & a iudiciis sæcularibus semovit.* Támże przydáie że Origo Herbu Kietliciorum iáko to Xiążąt Bremenskich, y innych ztąd wzięta, że pomieniony Henryk Arcybiskup Gnieźniński *Zonam Ordinis Nobilem*, (to iest Chordę Zakonną) *& multum dilectam sibi revocando, in Arma, aut in devotionē, aut summi Pontificis monitis applicavit.* Xiążętá Bremenskie máią zá Herb Chordę S. Fráćiszká.

344. Z okazyi pomienionego Henryká Arcybisk: Gnieźnińskiego niektorych, (innych *pro nunc* nie máiąc *ad manum*) wspomnię tu Biskupow Polskich *Ex Ordine Min: S. Francisci Conv: assumptos.* iáko to naypierwszy Wileński był Fránćiszkan *Andreas Vazilo* názwány: Roku álbowiem 1386. dniá 14. Lutego w dźień S. Walentego Iágello Xiążę Olgerdá Wielkiego Xćiá Litewskiego Syn; w Kośćiele Kátedrálnym Krák: od Arcybiskupá Gnieźnińskiego Bodzántá názwánego z Bráćią swoią ochrzczony iest, imię Włádysłáwá przyiąwszy, potym Krolem Polskim obrány został. Ten przed sobą niektorych Fránćiszkánow językà Litewskiego wiádomych ná opowiádánie Wiáry S. do Litwy posłał iako Wad: ad an: cit: n. 1. Zá niemi Krol Krolowa, y pomieniony Arcybiskup w rok przyiácháli do Litwy, y Andreas Wázilo Min Cōvent. naypierw wszy Bisk: Wileński.

widząc

widząc iáko Fránćiszkáni *egregiam navarunt operam in baptizandis & edocendis neophitis Lithvanis* Krol (oczym Wad: cit: n: 2. ex Miechov: Lib: 4. Cap: 39) Fundował w Wilnie naypierwszy Kośćioł Kátedrálny, y w nim Iędrzei Wázilo naypierwszym Biskupem został: ták bowiem pomienioni piszą Kronikarze: *Vladislaus fundavit Vilnæ Ecclesiam Cathedralem, redditibus amplis, atq; Sacerdotiis locupletatam, ab Archiepiscopo Bodzanta DEO consecratam, sub titulo S. Stanislai Polonorum Patroni: principalemq; aram in loco, ubi ignis qui falso perpetuus credebatur, constituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Institutus est in ea primus Episcopus Vir spectatæ virtutis Fr. Andreas Wazilo natione Polonus, genere nobilis, gente Iastrembicius, sive de domo Accipitrum, professione Ordinis Minorum ꝯ.*

545. Po Smierći pomienionego Biskupá Wilenskiego Roku 1399. nástąpił *itidem Minorita Conv. Fr. Ioannes Plicta* (ále ma być Plichtá) Pisze o nim Wad: ad an: cit: n. 6. *Prælatos Ecclesiarum Minoritas huius anni invenio sequentes ---- Fratrē Ioannē Plicta in Vilnensi in Lithvania: per obitum Andreæ Vasilo Minoritam primi illius Ecclesiæ Episcopi: ut alias diximus.* Nád to tenże Wad: cit: *meminit huius Ioannis Plictæ institutionis Pontificæ 7. Kal: Aprilis. Marcus Corona in suo spec: Provinciæ Rusiæ & Lithv:* pisze: *Secundum Episc: Vilnensem fuisse fratrē Iacobū Lithvanū Minoritam* ále Wadingowi większá ma być wiárá dána, bo on *ex Regesto Pontificio Episcoporum compilavit elenchum, ubi in nominibus & cognominibus Summo Pontifici expositis non facile committitur error, nisi in aliqua literula pronuntiationi Italicæ adversa.* zkąd miásto Plichtá położono Plicta.

Joannes Plichtá Minor: Conv: drugi Bisk: Wilenski.

546.

546. Trzeći Biſkup Wileńſki Min: Con: był *Petrus Gaſtoldus Palatinus Podolienſis*, ktory *ex Pagano ſacro fonte renatus factus Chriſtianus, tandem ex Palatino factus Fr. Minor: Conv: demum ex Fre Min: in Epiſcopum Vilnenſem Ordinatus, ac finaliter ob prædicationem fidei truculenter a gentili plebe trucidatus cum 36. Franciſcanis.* O czym wyżey n. 478.

Petrus Gaſtoldus Ex Palatinus Podol: Fr. Min: Côv potym Bisk. Wilenski, potym Męczen.

547. Marcus Corona in ſuo ſpeculo opiſuie dwoch Arcybiſkupow Lwowſkich iednego imieniem *Chriſtinum ex illuſtri Gozdavitarum Familia*, drugiego *Iacobum de gente ſtreparum*, ktory *ex teſtimonio Dlugoſsi ad Archiepiſcopatum Leopol: anno 1399. aſsumptus fuit.* Ale tu *dubium* ieſt, ieżeli ći *Minoritæ Conv:* ktorzy *ex ſuaviſsima monaſtica libertate, ad Pontificiam ſolicitudinem evocati* byli, nie raczey Hálickiemi niżeli Lwowſkiemi Arcybiſkupámi náżywáć ſie powinni; poniewaſz iáko świádczy Okolſki Orbis Poloni Tom: 2. pag: 477. sub armis Pułkożic Roku 1414. Ian Rzeſzowſki przenioſł Arcybiſkupſtwo Hálickie do Lwowá. Oczym tákże piſze Bielſc: ad an: 1411. mowiąc: *Ioannes Rzeſsowski in* Halicien: *Archiepiſcopum ſuccesſit, quem poſtea tranſtulit Leopolim Halicio*, zgádzá ſie z niemi *Stephanus Damalevicius in Vitis Archiepiſc: Gneſnen: ſub Iaroslav Archiep:* 28. mowiąc: *Halicienſis Metropolis Leopolim translata eſt. Epiſcopatus Leopolienſis Camenecum.*

Arcybiskupow Lwowskich dwoch było Fráńciſzkánow.

548. Ná Przemyſkim Biſkupſtwie było tákże dwoch Fráńciſzkánow ieden Imieniem Henryk iáko piſze Miechow: Lib 4. Cap: 33. mowiąc: Eodem anno (id eſt 1375.) *Præfatus Rex Ludovicus ad Gregorium Papam XI. miſsis Nuntiis in Avenionem Halicienſe Oppidum Archiepiſco-*

Przemyskich Biskupow by

Oo *pali,*

so dwoch Ex Ord: Min: Conv.

pali, Premiſlienſe verò Chelmenſe & Wladzimirienſe Epiſcopali honore inſigniri obtinuit: Ad Metropoliticã Halicienſem Eccleſiam Iacobus Polonus fuit conſecratus, & ſedi ſuæ Eccleſia græci ritus fuit aßignata: Ad Premiſlien: verò Henricus Fr. Minorum, natione Alemanus, genere Nobilis primus Epiſcopus fuit conſecratus. Drugi był *Fr. Mathias* Roku 1408. o ktorym Wad: ad eundem ann: n. 7. y Marcus Corona in ſuo ſpec: Provinciæ Ruſsiæ.

Fr. Anſelmus Min: Conv Bisk. Wárm.

549. Wárminſkim Biſkupem naypierwſzym był *Fr. Anſelmus Min: Conv:* Piſze álbowiem *Thomas Treterus Cuſtos Eccleſiæ Varmienſis digniſsimus in vitis Epiſcopor: Varmien:* że podbiwſzy Polacy *Cruce ſignati* pod moc ſwoię Pruſſyą kiedy iuż *Principibus Catholicis facta fuit obediens, & Fidem Sanctam amplecti cæpit.* mowi pomieniony Treterus: że Innocencyuſz 4. Papież poſłał do Prus Wilhelmá Biſkupá Mutyneńſkiego *Legatum de Latere* ktory Roku 1245. w Toruniu złożywſzy Synod: *Prußiam in quatuor Epiſcopatus, videlicet Culmenſem, Pomeſanienſem, Varmienſem, & Sambienſem diſtribuit, quibus quatuor Viros exornavit & oneravit. Henrico Canonico Brunenſi Culmenſem; Fratri Erneſto Prædic: Ord: Pomeſanienſem; Fratri Anſelmo ex Ord: S. Franciſci Varmienſem; ac tandem Fratri Henrico Sambienſem Cathedrã attribuit. Qui omnes per ipſummet Legatum ordinati conſecratiq; Apoſtoli & Epiſcopi idola expugnarunt ac ubiq; Evangelica Prædicatione cognitionem veri DEI promulgando, gentem barbaram ac ferocem ſacris devinxerunt legibus.* Hæc Treterus.

Fr. Joannes Min: Conv Bisk: Kiiowski.

550. Siodmy Biſkup Kiiowſki był *Fr. Ioannes Minor Conventualis* o ktorego certuią z námi Sacri Ord: Prædicatorum Patres, iáko wyráźił Fr. Dominicus Frydrychowicz in S. Hyacintho Odrovąſio fol: 228.

551.

551. Miiąm wielu Biſkupow Wołoſkich *alias Baccovienſes* niemáiąc ich ad manum, Piotrá Goſkiego Min: Cov: kłádę, ktory náſz Kośćioł Bełchátowſki *Conſecravit.* Pamiętam Dłuſkiego, po nim Biegáńſkiego, Skrzetuſkiego Nominatá, záś teráźnieyſzego Iozefatá Páryſewicá *Patronum* miałem *amiciſſimum & Condiſcipulum in Italia.* Biskupi Wołoſcy Minoritæ Conv.

552. Suffráganow znáyduię dwoch, iednego *Fratrē Thomiſlaum Min: Conv:* w Kośćiele Náſzym Krák: S. Fránćiſzká w máłym Chorze pogrzebionego, á ten był Suffraganem Krák: drugiego Iákubá Dźiáduſkiego Biſkupá Enneńſkiego Suffrágáná Poznáńſkiego ex Ord: Min: Conv: w Kátedrze Poznáńſkiey pochowánego ktory obiit 1568. Suffrágáni Min: Conv.

553. Z tego wſzytkiego co ſie *in ſuperioribus* wyráźiło *numeris*, śmiele rzec mogę z Dawidem S. Pſal: 92. *Credibilia facta ſunt nimis teſtimonia* oſobliwey ku Fránćiſzkowi S. miłośći Boſkiey, á ieſzcze iey nie tylko niepoślednie ále bárdzo znákomite *in Portiunculæ Indulgentia, & ſacris ſtigmatibus* znayduię dowody. Ten wielki Nayś: Pánny Maryi Anielskiey Odpuſt uprośił cudownie Fránćiſzek S. u Chryſtuſá Páná w Kośćiołku Porcyunkule Roku Páńskiego 1221. iáko Wad. ad eundem ann: n, 22. lecz áſz Roku 1223. Ktorego Honoryuſz III. Papież potwierdźił Regułę Bráći Mnieyſzych znowu ſąm Chryſtus przy Prezencyi Mátki Nayś: dźień tego Odpuſtu náznáczył mowiąc: *Volo ſit dies illa in qua Petrus Apoſtolus meus, fuit a vinculis ſolutus: incipiendo a ſecundis Veſperis illius diei, uſq; ad veſperas ſequentis; includendo noctem intermediam, quo tempore quicunq; hanc Eccleſiam contritus & confeſſus ingreſſus fuerit, plenam quam poſtulaſti indulgentiam obtineat.* Odpuſt Porciúcula názwáney. Dźien Odpuſtu Porcyunkule od Chryſtuſá náznáczony.

Ták o tym Wad. ad cit: annum n. 1. Nád to przykazał S. Fránćiszkowi P. Chrystus, *ut suum Vicariuũ adiret, & ab eo suo nomine illam Indulgentiã postularet.* Vsłyszawszy to Fránćiszek S. y podźiękowawszy Pánu, poszedł záraz zráná z Br. Máteuszem do Papieżá ná ten czás w Peruzu z Dworem swoim będącego, áby w Kośćiołku Porcyunkule dla miłośći Chrystusá Páná y Nayś: Mátki Iego, dla zbáwienia dusz wszytkich wiernych, raczył dáć Odpust wieczny zupełny. Czemu sprzećiwił śię z rázu Honoryusz III. Naywyższy Kośćiołá S. Pásterz, mowiąc, iż niezwykłá Stolicá Apostolska pozwaláć Odpustow tákich, ktoreby od iáłmuzn, postow, y wszelakiego wolne były umartwienia. Do tego Kárdynali tám przytomni mowili, iż ten Odpust mogł by to spráwić, żeby Odpusty Ziemie S. y SS. Apostołow w Rzymie Piotrá y Páwłá w zápomnienie poszły. Ná ktore oppozycye gdy odpowiedźiał Fránćiszek S., Oycze S., o ten Odpust ia nie proszę sąm od siebie, ále imieniem Chrystusá ktory mnie do Ciebie posłał. Co usłyszawszy Papież záraz nátchniony Duchem S. rzekł po trzykroć głosem, Pozwaląm tego Odpustu tym właśnie sposobem iákoś ty prośił. Otrzymawszy to Fránćiszek S. poszedł do pocáłowánia nog Papieskich, y o Błogosłáwieństwo prośił, potym powstał chcąc odyść. Ale Papież záwoławszy go rzecze; O Prostaku dokąd że idźiesz! cosz nieśiesz zá znák tego otrzymánego Odpustu! A Swięty mu powiedźiał: Dosyć mąm Oycze S. ná słowie twym. Boska to spráwá przetosz ią sąm P. Bog ogłośi, y niechćiał żadney Bulły Papieskiey. Oprocz wielu Autorow, ktorych cytuie Poważny Arturus in Martyrolog:

Honoryusz 3. Pap: naprzod trudny potym łátwy w pozwoleniu Odpustu Porcyunkule.

Fran-

Franciſcano 4. Non: Aug: piſze o tey Indulgencyi S. Antonin in ſuis Hiſtor: part: 3. tit: 24. Cap. 7. §. 4. *Anno D. 1223. Mense Ianuario B. Franc. obtinuit primum a Deo: intercedente B. Dei Genitrice Maria, & demum a ſuo Vicario Honorio III. Indulgentiam plenariam peccatorum, Annis ſingulis, accedentibus ad Eccleſiam S. Mariæ de Angelis prima die Auguſti, & quod duraret per diem naturalem; incipiendo a. 2. Veſp. illius diei, uſq; ad Veſp: diei ſequentis, includendo noctem.* O tym S. Porcyunkule Odpuśćie piſząc Michael Medina in Tract: de indulg: Diſp: 1. Cap: 13. mowi: *Eſt hæc hiſtoria adeò ingentis momenti, ut quod Paulus IV. ſa. mem. Pontifex frequenter dictitare ſolebat, ea ſola non tantum ad aßerendam Eccleſiaſticam poteſtatem concedendi Indulgentias, ſed etiam ad Pontificis Romani auctoritatem adſtruendam abunde ſit.*

Władza w Kość. S. pozwalánia Odpuſtow y Powage Papieska utwierdza Odpuſt Porcyunkule.

§. 4. Origo pomienionego Odpuſtu iako piſze pomieniony Antonin S. Arcyb: Flor: in Floreto y inni od Artura cit: ieſt taka: Im bárdźiey pomnażał ſie ſługá Boski Fráncìſzek w doskonáłośći, im śćiśley iednoczył ſie przez modlitwy z Bogiem, tym teſz więcey łez wylewał uważáiąc iák wiele duſz ludzkich ginęło odkupionych Krwią Páńską naydroższą: przeto nieprzeſtawał uſtáwicznie modlić ſie zá grzeſznych y prágnąc zbáwienia dla wſzytkich ludźi. Roku tedy Páńskiego 1221. *circa Menſem Octobris* będąc ná modlitwie, y proſząc o to Páná, ukazał mu ſie Anioł y rzekł mu áby záraz poſzedł do Kośćiołá, bo tám P. IEzus z Nayś: Mátką y wielka liczbą Aniołow czeka go. Ktore poſelſtwo miłe uſłyſzawſzy Fráncìſzek S. poſzedł záraz do Kośćiołá Porcyunkule, gdźie ználazł P. IEZUSA śiedzącego ná

wiel-

wielkim Ołtarzu z Nayś: P. po práwey ręce ná Tronie otoczonych wielką áſſyſtencyą Aniołow SS. tám gdy padł ná źiemię uſłyſzał głos Chryſtuſá Páná do ſiebie táki: Wiedz o tym Fránćiſzku żem uſłyſzał twoie modlitwy, y wiem z iákim ſtárániem y pilnośćią y ty y bráćia twoi ſtáraćie ſie o zbáwienie duſz: proś że mnie o iáką tylko chceſz łáskę dla zbáwienia ich, á wſzytko uczynię. Záczym Swięty ośmieliwſzy ſie, y wzbudzony ták wielką exhibicyą Páńską, z pokorą wielką odpowiedźiał: Pánie IEzu Chryſte, ia nędzny y niegodny grześnik z uczćiwośćią iák mogę naywiękſzą, proſzę ćie ábyś raczył uczynić tę łáskę wſzytkiemu ludowi Chrześćiáńskiemu, to ieſt, ábyś dał zupełny Odpuſt wſzytkich grzechow, onym wſzytkim, ktorzy wyſpowiádawſzy ſie, y skruſzeni będąc náwiedźiliby ten Kośćioł. A Ciebie teſz proſzę Naychwalebnieyſza Pánno Mátko Swięta, y Orędowniczko Náſzá, ábyś ſie przyczyniłá zá mną, y zá wſzytkiemi grzeſznikámi, u Twego nayſłodſzego IEZUSA. Ná ktore ſłowá záraz Nayś: Pánná powſtáłá, y poczęłá Syná ſwego prośić mowiąc: O Naywyżſzy Pánie moy, y Synu Zywotá mego, proſzę ćie, rácz pozwolić tey łáski temu ſłudze twemu wiernemu, o ktorą prośi z táką miłośćią ku Zbáwieniu ludzkiemu. Wſzákże Ty ſam tego nád wſzytkie inne rzeczy naywięcey prágnieſz, pozwol że mu iey przeto w tym Kośćiele moim, ku czći twey, y ku zbudowániu twego S. Kośćiołá. Záczym P. Chryſtus záraz odpowiedźiał: Fránćiſzku tá łáská ktorey żądaſz ieſt bárdzo wielka; iednák te twoie żądze podobne moim, záſługuią więcey. Przetoſzći pozwalam tego, o coś mnie prośił, ále idź do moiego Wikáryego, kto-

Hiſtorya o Odpuśćie Porciunkula názwánym.

ktoremum dał moc rozwięzowáć y záwięzowáć tu ná źiemi, y będźieſz go prośił Imieniem moim, żebyć tego pozwolił. A to wymowiwſzy zniknął.

555. O Rożách ktore ná Obrázách Porcyunkule máluią ieſt táka Hiſtorya: Iuż lat dwie było po otrzymánym pomienionym Odpuśćie, lecz ieſzcze dźień áni od Papieżà, áni od Chryſtuſá nie był náznáczony, ktorego ludźie doſtępowáć go mieli. W tym ſzátan zoſtáiącego Fránćiſzká S. o pułnocy ná modłitwie z wierzchu przez mowę, áby zdrowia ſobie zbytnim czućiem y modlitwámi nie pſuł, á wewnątrz przez poduſzczenie tentował, ktorą zdrádę ſzátáńską zmiárkowawſzy Fránćiſzek S. obnáżywſzy ſie poſzedł do Ciernia oſtrego, y po nim tarał ſie, y krwią zbroczył obfićie. W tym jáśnośc obaczył Niebieską, á ná źiemi zmárzłey bo w Styczniu było, y ná ćierniu ſuchym śliczne wyroſłe czerwone y białe Roże. Przytym uſłyſzy wdźięczną melodyą Aniołow SS. z ktorych go ieden záwołał, y urwáć Roży czerwoney y białey dla Chryſtuſá y Pánny Nayś: rozkazał czekáiących ſie w Kośćiołku Porcyunkule áby dźień Odpuſtu náznáczony odebrał. Vrwał tedy Roż dwánaśćie czerwonych y dwánaśćie białych Fránćiſzek S. z ktorych po dźiewięći ofiárował Chryſtuſowi y Nayś: P. á trzy białe, y trzy czerwone zoſtáwił dla Honoryuſzá Papieżá, áby dźień náznáczony ákredytowały Odpuſtu. Náznáczył P. Chryſtus dźień iáko wyżey n. 553. y iść znowu kazał do Namieśniká ſwego, ktory iuż w Rzymie ná Láteránie mieſzkał, y wźiąć z ſobą kilku Bráći ktorzy ſie przypátrzyli widzeniu temu, y oddáć mu z kilką Kwiátow rożánych,

Z kąd Roże ná Obrázách Porcyunkule máluią.

żeby záraz potwierdźił dźień y kazał ogłośić ten Odpuſt. W tym Aniołowie SS. bárdzo wdźiecznie śpiewáć záczęli *Te Deum laudamus.* Pan IEzus odchodźił, á S. Fránćiſzek dźiękował mu pokornie. Nie báwiąc tedy uprágniony zbáwienia ludzkiego Fránćiſzek S. wźiąwſzy z ſobą Brátá Bernardá Quintavallę, B. Aniołá z Riete, z B. Ruffiná, ktorzy widźieli owo wielkie widzenie ſtoiác przed Kośćiołkiem poſzedł do Oycá S. Ktoremu opowiedźiał rzecz wſzytkę, y dał mu teſz one Roże. A Papież nie mogąc ſie nápátrzyć onych Kwiátow rożánych ták ślicznych, świeżych, y niewymownie wonnych, ták do niego mowił. Tá rożá w Mieśiącu Styczniu, záprawdę ſámá doſtátecznie oświádcza to wſzytko coś mi powiedźiał. Przetoſz rozmowię ſie z Kárdynałámi iákoby ſie miáło dogodźić twoiey prożbie, y dąm ći odpowiedź. Názáiutrz Fránc: S. wroćił ſie przed Papieżá, gdy byli w Konſyſtorzu Kárdynáli, gdźie z rozkazánia Papieskiego rozpowiedźiał wſzytko, y o dniu náznaczonym od Chryſtuſá upewnił. Ná co rzekł Papież: Gdyżeśmy w tym upewnieni iż wola P. IEzsa Naywyżſzego Biskupá, ktorego my ácz niegodni mieyſce trzymamy ná źiemi ieſt táka, tedy y my pozwalámy z ſtrony náſzey Odpuſt zupełny ná wieki do pomienionego Kośćiołká ná tenże dźień, y publikowáć każę.

556. Aby ták Wielki Odpuſt Ogłoſzony był Powagą Apoſtolską piſał Papież do Biskupow Doliny Spoletáńskiey, á naprzod do Biskupá Aſſyskiego w ktorego Dyecezyi był pomieniony Kośćiołek, do Biskupá Peruskiego, do Biskupá Tudertu, do Biskupá Folginu, do Biskupá Spoletu, do Biskupá Eugubium, y Biskupá No-

cery

cery áby wſzyſcy przybyli ná pierwſzy dźień Sierpniá do P. Maryi Anielſkiey ná poświącánie iey Kośćiołká, y ná publikácyą pomienionego Odpuſtu dánego zá Boſkim obiáwieniem, y zá Papieſkim pozwoleniem, á ná prozbę Sługi Bożego Fránćiſzká, ktoremu te liſty oddáne były, á on ie záś z wielką pokorą pooddawał wſzytkim, y zápraſzał áby przybyć do Kośćiołká ſwego raczyli, y odpráwili to, co im było zlecono. Gdy czás nádchodźił publikácyi Odpuſtu, kazał Fránćiſzek S. wyſtáwić nie máłe *Theatrum*, żeby ná nim Siedm Biſkupow ſtać mogło przyſtoynie, y żeby ich ztámtąd lepiey mogli ſłyſzeć ludźie. W ſąm dźień náznáczony przybyli do P. M. Anielſkiey wſzyſcy Biſkupi, y wſtąpiwſzy ná on Máieſtat rzekli S. Fránćiſzkowi, iż áczkolwiek oni według rozkazu Oycá S. Honoryuſzá III. mieli ogłośić on Odpuſt, zdáło ſie im iednák żeby ſąm wprzod opowiedźiał ludźiom, kiedy y iáko mu był dány y od Chryſtuſá Páná, y od Namieśniká Iego Papieżá, á oni by go potym władzą Apoſtolſką publikowáli. Ná co odpowiedźiał Fránćiſzek: Lubom ia niegodźien mowić przy obecnośći Biſkupow, iednák iáko poſłuſzny Syn wáſz, uczynię cośćie kazáli, y ták wſzedłſzy ná Kátedrę, uczynił Kazánie do owych ludźi, ktorych tám bárdzo wiele było że wſzytkich mieysc okolicznych zgromádzonych, wywodząc im ták wielki ſkarb, z ták wielkim zápaleniem duchá, ták mądrze, iż raczey ſie im zdáło, że to Anioł mowił, á nie táki proſtak iákim on był. Ná końcu Kazánia, powiedźiał ludźiom imieniem Páńſkim y Nayś: Pánny, że ktokolwiek máiąc ſkruchę, y wyſpowiádawſzy ſie, náwiedźi ten

Siedm Biſkupow publikowáło Odpuſt Porcyűkule.

Pp Kośćioł

Kośćioł pierwszego dniá Sierpniá od Nieszporu Wigilii Poświącánia, y wnocy, álbo wednie w samo Poświącánie asz do Zachodu słońcá, otrzyma Odpust zupełny, ktory mnie naprzod pozwolił Chrystus Pan, á potym y Iego Wikáry Papież Honoryusz, á to ná wieki ná káżdy rok wtenże dźień. Lecz Biskupi ktorzy mieli potwierdźić mowę S. Fránćiszká niechćieli pozwolić ná te słowá: Ná wieki. Dlatego Biskup Assyski publikuiąc ten Odpust chćiał okryślić czás y mowić ná dźieśięć lat, ále żadnym sposobem niemogł tego wymowić, tak iż muśiał przydáć Ná wieki: y tosz sie stáło, y innym Biskupom. Ktory cud obaczywszy iáwnie ludźie, tym więcey temu wierzyli, y ustawáłá w sercách ich wszelka wątpliwość, z strony pozwolenia tego Odpustu od sámego Chrystusá Páná. Po ogłoszeniu Odpustu, oni Biskupi poświęćili potym z wielką Vroczystośćią Kośćioł ow ták ubogácony tym wielkim Skárbem ná wieki ku Chwale Boskiey, uczćiwośći Nayś: M. P. y Sługi ich Fránćiszká y ku zbáwieniu dusz ludzkich.

Cud przy publikácyi tego Odpustu.

Poświęcenie Kośćioła P. M. Anielsk.

557. Potwierdźili ten Odpust y inśi Honoryuszá III. Następcy, iáko Alexánder IV. Marćin IV. Bonifacyusz VIII. Klemens V. Ian XXII. Grzegorz XI. Benedykt XI. Sixtus IV. y V. Leo X. Páweł III. y V. Grzegorz XV. y Vrban VIII. O tym Pisánus y Wad: sup: tom: 1. & tom: 2. ad an: 1281. § 6. Sedul: sup. post Speculum vitæ S. Franc: Cap: 89. Marc: Vlyssipon. sup. part. 2. lib. 4. Cap. 25.

Potwierdzenie tego Odp. od innych Papieżow.

558. Ten pomien: Odpust ieſt Komunikowány przez Stolicę Apostolską innym wszytkim Bráći Mnieyszych S. Fránćiszká Kośćiołom. Naprzod álbowiem Sixtus IV.

Odpust Por. cyunkule ieſt

Roku

Roku 1481 dniá 5. Sierpniá pozwolił go wszytkim Zakónicom S. Fránć: żeby go w Kośćiołách swoich dostąpić mogły, á potym go pozwolił wszytkim Klasztorom iák Pierwszego ták Trzećiego Zakonu. Ktore pozwolenie Leo X. potwierdźił, y inni po nim Papieże. *Vide Comp: Privilegior: Franciscanor: verb: Indulgẽtiæ stationũ quoad Fratres*, It. Rodericum & Wad: sup. an. 1223. parag. 4. Nákoniec Grzegorz XV. Roku 1622. dniá 4. Lipcá pozwolił tego Odpustu wiecznemi czásy wszytkim Wiernym w káżdym Cáłego Zakonu S. Fránć: Kośćiele iáko o tym Bulla iego ktora sie poczyna: *Splendor paternæ gloriæ &c.*

pozwolony wszytkim Cáłego Zak: S. Fráńć Kośćiołom, y Cáłemu Chrześćiánstwu.

559. Tu wiedźieć należy iż dawny máły Nayś: P. MARYI Kośćiołek (ktory często názywáią *Ecclesiam S. Mariæ Angelorum*, dlatego iż w nim często Anielskie śpiewánie od S. Fránć: y innych słycháne było) iest iesz cze defacto, w wielkiey wenerácyi, y śliczney bárdzo ozdobie, y że potym wystáwiony iest wielce wspániáły Kośćioł názwány tákże Pánny MARYI Anielskiey, w ktorego środku stoi pomieniony Kośćiołek Porcyunkulá rzeczony.

Kośćiołek Porcyunkulá stoi we środku Kośćiołá Nowego názwanego P. M. Anielsk.

560. Wielkiemu temu nowemu Kośćiołowi przy ktorym są WW. OO. Obserwánći y Klasztor obszerny y piekny máią, S. P. Innocencyusz XII. dniá 18. Sierpniá Roku 1695. nadał Odpust Zupełny codźienny. Ktorego tenor iest táki --- *Omnibus utriusq; sexus Christi fidelibus ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur confluentibus, qui illam verè pænitentes & confessi, ac sacra Communione refecti, in quocunq; anni die devotè visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum pre-*

Odpustu Zupełnego codźiennego pozwolił Innoc XII. Kość: Nowe. P. M. Aniel: y Bázylice S. Fránć: Assyskiey.

ces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionẽ miſericorditer in Domino concedimus. Tákiſz drugi Odpuſt iáko wyżey n. 256. tenże Oćiec S. regoſz dniá y Roku nádał S. Bázylice Aſſyſkiey oczym świadczy Conſtit: 49. dicti Pont: in ipſius part. Bullario.

Odpuſtu otrzymánego od S. Fránćiſzká ſie nie godźi z Odpuſtem Innoc XII.

561. Między Odpuſtem otrzymánym od S. O. Fránćiſz: rzeczonym Porcyunkula, y Odpuſtẽ Innoc: XII. pozwolonym Kośćioł: nowemu P. M. Anielſkiey zważyć potrzebá niektore rożnice, dlatego áby ieden od drugiego był rozeznány, *& non cõfundãtur*, iáko niektorzy chćieli.

Pierwſza Rożnica.

562. Pierwſza rożnicá ieſt że Odpuſt Porcyunkulá rzeczony poczyna ſie od pierwſzego Nieſzporu dniá 1. Sierpniá á kończy ſie o zachodźie słońcá dniá drugiego tegoſz mieśiącá. Záś Odpuſt pozwolony od Innoc: XII. ieſt ná káżdy dźień Roku, *in quocunq; anni die devotè viſitaverint.*

Drugá Rożnicá.

563. Druga rożnicá ieſt, że ná doſtąpienie Odpuſtu Porcyunkule trzebá koniecznie náwiedźić S. Kápliczkę, á záś nádoſtąpienie Odpuſtu pozwolonego od Innoc: XII. doſyć ieſt náwiedźić Wielki Kośćioł P. M. Anielſkiey iáko decydował Clemens XI. Roku 1706. opiſał to dobrze Auguſtinus Matteuccius Min: de Obſerv: w Xiąſce ſwoiey ktorey ieſt Titulus: *Officialis Curiæ Eccleſiaſticæ* Cáp: 26. n. 10.-- *Opus hic eſt obſervare, quod ad lucrandam Indulg: pro die 2. Aug: incipiendo a 1. Veſperis primæ diei ad ſequentes Veſperas, viſitanda eſt ipſa S. Capella vulgo di Porziuncola, nam S. Franciſcus pro ea ipſam obtinuit:* Tum *quia pro tempore conceſſionis ipſa veniebat appellatione Eccleſiæ, tum S. Mariæ Angelorum, tum de Portiuncula. Nec grãdior tunc erat Eccleſia, ut de præſenti conſtructa, cuius ipſa*

dicere.

diceretur S. Capella. Ad lucrandam verò concessam ab Innoc: XII. pro quovis anni die sufficit visitare Ecclesiam illam prægrandem, quæ communiter dicitur Eccesia S. Mariæ Angelorũ, cui est Indulgentia concessa, ut declaravit Clemens XI. de anno 1706.

564. Trzećia Rożnicá, że ná dostąpienie Odpustu Porcyunkule dosyć iest mieć skruchę, y wyspowiádáć sie iáko *colligitur*, ták z tego co sie wyżey powiedźiało n. 554. y n. 556. iáko tesz z Instrumentu ktory konserwuią w Archivium Assyskim, w ktorym są wyráżone wszytkie słowa S. Fránć: kiedy ten Odpust przy Biskupách opowiádał ludowi w tén sposob: *A Vesperis eiusd: diei Kalendis Aug: usq; ad Vesperas secundi diei dicti mensis, tam de nocte, quam de die, includendo noctem, sicut diem, remittantur sibi omnia peccata, postquam Confessionem fecerint a die Baptismatis usq; ad prædictam diem, & locum habeat quolibet anno in perpetuum, de quibus pænitentiam sumpserint, & mandatum susceperint a sacerdote de quibus non fuerint recordati.* Lecz ná dostąpienie Odpustu pozwolonego Kośćiołowi P. M. Anielskiey oprocz Spowiedźi potrzebá Kommunikowáć. *Qui illam verè pænitentes & confessi, ac S. Communione refecti in quocunq; anni die devotè visitaverint.* Są słowá Innoc: XII. Trzećia Rożnica.

565. Czwarta Rożnicá że Odpust Porcyunkule iest Kommunikowány od Stolice Apostolskiey iáko wyżey n. 558. wszytkim Cáłego Zakonu S. Fránćiszká Kośćiołom, y Cáłemu Chrześćiáństwu, á nie Odpust pozwolony P. M. Aniel: Kośćiołowi, ktorego inne Zakonu Kośćioły nie partycypuią. Czwarta Rożnica.

566. Piąta Rożnicá, że Odpust Porcyunkula rzeczony

w dawnym máłym P. M. Anielſkiey Kośćiołku trwá y ieſt podczás Iubileuſzu Wielkiego. Iáko deklárował to, w Diplomá ſwoim Vrban VIII. kiedy ná Rok Iubileuſzu Wielkiego 1624. *Suſpenſis omnibus & ubiq; Plenariis Indulgentiis, declaravit Indulgentiă Portiunculæ in S. Capella Mar. Angelorum intactam nec comprehenſam eſſe in Verbo Rom: Pontificis. ſub Dat. apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die* 31. *Iulii* 1624. *Pont: An:* 1. O czym Wad: ad an: 1223. n. 3. Iáko ieſt także *Breve Innoc:* X. *in Lantuſca in Theatr: Regular: verb: Indulgentia.* y inſze Breve Innoc: XII. ktore położył w Xiążce ſwoiey pomienioney *Officialis Curiæ Eccles: Cap:* 26. *n.* 6. X. Matteuccius Obſerv. Ktorego Breve ſłowá te ſą iſtotne. *Tenore præſentium, declaramus, mentis & intentionis noſtræ minimè fuiſſe, nec eſſe ſub præfata Indulgentiarum ſuſpenſione, Indulgentiam utriusq; ſexus Chriſti fidelibus prædictam Eccleſiam die ſecunda Menſis Auguſti a primis Veſperis usq; ad occaſum ſolis diei huiuſmodi viſitantibus, & requiſita pro eadem Indulgentia conſequenda peragentibus, conceſſam comprehendere, prout minimè comprehendimus, nec comprehenſam eſſe in Verbo Romani Pontificis atteſtamur.* Záś Odpuſt codźienny zupełny Kośćiołá P. M. Aniel: bez wątpienia iáko y inne, uſtáie.

Piata Rożnica.

567. Ponieważ podczás Iubileuſzu Vniwerſálnego Odpuſt Porcyunkule uſtáie po wſzytkich Cáłego Zak: S. Fránć: Kośćiołách, czemuſz by teſz y w Kápliczce Nayś: P. M. Aniel: rowno iáko w drugich Kośćiołách pod ſuſpenſę podpadáć niemiał? R. bo Odpuſt ten ieſt pozwolony od Chryſtuſá Páná, á więc Papież iáko niżſzy od Chryſtuſá, niemoże go ſuſpendere: ták to rezolwował Bened: XII. in ſua Bulla.

Przyczyná czemu Odpuſt Porcyunkule w Kośćiołku dawnym Aſſyſk pod czás Uniwerſálnego Jubileuſzu nie uſtáie.

568.

568. Szosta Rożnicá, że Odpust Kośćiołká dawnego P. M. Aniel: áplikowáć śie może *per modum Suffragii* Vmárłym w Kośćiołách Fratrum Minorum Conv: iáko opiewa Breve Alexandrá VIII. w te słowá:

ALEXANDER PAPA VIII.
Ad perpetuam Rei Memoriam.

ALias felicis record: Clemens PP. X. prædeceßor Noster Omnibus & singulis utriusq; Sexus Christi fidelibus verè pœniten: & confeßis ac SS. communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ord: Min: Conventualium nuncupatorum, tàm tunc erectis, quàm in posterum quandocunq; erigendis, & ubicunq; locorum existentibus, die 2. Mensis Augusti, a primis Vesperis usq; ad occasum solis diei huiusmodi singulis annis devotè visitaßent, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effudißent plenariam omniũ peccatorum suorum Indulgentiam & remißionem misericorditer in Domino conceßit, & alias prout in ipsius Clementis Prædeceßoris literis desuper in simili forma Brevis die 3. Octob: 1670. expeditis, quas perpetuis futuris tẽporibus valere voluit uberius continetur. Cum autem sicut Dilectus filius Antonius Fabozzi Procurator Generalis dicti Ordinis Nobis nuper exponi fecit Indulgentiam plenariam & peccatorum remißionem ut præfertur conceßam, etiam animabus Christi fidelium defunctorum per modum Suffragii applicari poße summoperè desideret; Nos piis eiusdem Antonii Procuratoris Gen. Votis hac in rè quantum cum Domino poßumus favorabiliter annuere volen-

Szosta Rożnica.

Odpust Porcyunkule umárłym per modum sufragii w Kośćiołách Fránćiszkáńskich áplikowáć śie może.

tes

tes authoritate Nobis a Domino tradita ac de Omnipotentis DEI misericordia, & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi Indulgentiam Plenariam & peccatorum remissionem Christi fidelibus præfatis, supra dictas Ecclesias Fratrum Ord: Min: S. Francisci Conventualium die 2. Augu: ut supra visitantibus & præmissa peragentibus concessam etiam Christi fidelium animabus, quæ DEO in charitate coniunctæ ab hac luce migraverint per modum Suffragii applicari posse, etiam perpetuò concedimus & indulgemus. In Contrarium facientibus non obstantibus quibuscunq;. Volumus autem &c. Dat: Romæ ad S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 10. Ian: Anno 1690. Pontif: An: Primo

I. F. Albanus.

Typis Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1690.

Záś Odpust zupełny codźienny pozwolony Wielkiemu Nowemu Kośćiołowi P. M. Aniel: áplikowány być nie może Vmárłym, álbowiem w Indulćie iego niemász o nich wzmiánki. Ták náucza Passerinus de Indulg: q. 3. mowiąc: *Indubitatum hoc est apud Catholicos Indulgentias applicari posse cum fructu animabus existentibus in Purgatorio &c. ad hoc tamen necesse est, ut id exprimatur in concessione facta per Pontificem. Illis enim tantum Indulgentiæ prosunt, quibus prodesse vult Pontifex, nimirum pro quibus ille applicat de Thesauro Ecclesiæ satisfactiones Christi & Sanctorum; id verò non censetur facere, nisi id exprimat, & id non exprimit ex eo, quod absolutè Indulgentiam concedat quibuscunq; utriusq; Sexus Fidelibus, quia nomen Fidelium absolutè prolatum solos vivos comprehendit.* Tosz zdá-

nie

nie ieſt innych Teologow iáko Bonaccinæ Oper: Moral: tom: 1. diſp: 6. de Indulg: quæſt: 1. punct: 6. propos: 1. n. 7. Reginal: in prax: fori Pænitentialis Lib: 7. quæſt. 5. n. 104. Bardi in Bull: Cruciatæ part: 4. tract: 3. Cap. 2. ſect: 1. n. 5. & 6.

569. Oſtátnia Rożnicá ieſt, że Odpuſtu Porcyunkule ták w dawnym máłym Kośćiołku P. M. Aniel: iáko w innych wſzytkich Cáłego Zakonu S. Fránć: Kośćiołách tyle rázy Wierni doſtąpić mogą, ile rázy Kośćioł náwiedzą: Co czynić gdy ludźiom perſwádowáli OO. Reformaći Provinciæ Carniolæ, donieśioni w tym byli od pewnego Biſkupá *ad S. Cogregationem Concilii*, proſząc ow Biſkup o rezolucyą ieżeli to mogło *tolerari*, Memoryał podawſzy táki: *Pergunt Fratres Ord: S. Franc: Reformatorum Prov: Carniolæ Populo perſvadere Indulgentiam pro die 2. Auguſti de Portiuncula nuncupatam, eorum Eccleſiam viſitantibus conceſſam toties, quoties, eadem die lucrifieri poſſe.* Ná co Dniá 17. Lipcá Roku 1700. Reſpons otrzymał táki: *Sacra Cõgregatio Eminentiſſimorũ S. R. E. Card: Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis &c. Miniſtri Provincialis, cenſuit ſervandum eſſe ſolitum.* Co cále mieć mieyſcá nie może w Odpuśćie codźiennym Kośćiołá P. M. Aniel: álbowiem ieſt Dekret Innoc: XI. álbo S. Congreg: Indulgentiarum ápprobowány od tegoż Papieżá (iáko mowi Illuſtriſ: Proſper Lambertinus Promotor Fidei & Secretarius S. Congreg: Concilii in Libr: de hac materia cuius tit. Diſcorſo Parag: 2. fol: 26.) *Semel autem duntaxat in die. Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.*

Oſtátnia Rożnicá.

570. WW. OO. Obſerwánći dawno dáli byli nád Kápliczką Nayś: P. M. Aniel: táką inſkrypcyą: *Auguſti hic veniam dat tibi quæq; dies.* Rożnemi álleguiąc dowodámi że od Páwłá III. Papieżá Odpuſt Porcyunkule 2. diei Auguſti był przemieniony w codźienny. Lecz *Sacra Congregatio Romanæ & Vniverſalis Inquiſitionis* to wźiąwſzy ná Examen, y rzecz nie wyprobowána ználazłſzy Inſkrypcyą zdiąć z Kápliczki kazáłá, y Dekret dniá 3. Pázd: R. 1691. ferowáłá táki: *Facta relatione per P. Magiſtrum Bernardinum Ord: Prædic: de iuribus hinc inde deductis a Patribus Ord: Min: Conventualiũ, & Minorũ de Obſervantia reſpectivè, ſuper prætenſa Indulgentia perpetua & quotidiana tanquam conceſſa a Paulo III. Eccleſiæ S. Mariæ Angelorum FF. Ord: Min: de Obſerv: Eminentiſsimi Domini prædictis iuribus viſis & auditis, dixerũt, ex hactenus deductis non conſtare de dicta Indulgẽtia quotidiana & perpetua, & proinde abradendam, ſeu removendam eſſe inſcriptionem ſuper Ianua Capellæ Eccleſiæ S. Mariæ Angelorum Aſsiſii, ſcilicet: Auguſti hic veniam, dat tibi quæque dies.* iákoſz *in Exetutione Decreti* źnicśiona byłá pomieniona inſkrypcya.

Przez Dekret S. Cõgregat. Rom: & Vniu. Inquiſit. znieśiona Inſkrypcya z Kápliczki P. M. Anielſkiey.

571. Pomienioni WW. OO. Obſerwánći podáli byli memoryał S. P. Klemenſowi XI. Pap. w ktorym *exaggerabant* wielce y ſkárżyli ná *prætenſa multa inconvenientia* w Wigilią Porcyunkule, á to z okázyi do ich Kośćiołá Proceſſyi, kiedy zá nią gmin wielki ludźi bráć idźie Odpuſt, ile że zwyczáynie ten Kośćioł áſz do przyśćia Proceſſyi zámkniony bywa, y poty nikogo z ludźi świeckich niepuſzczáią do Kośćiołá, poki cáłá Proceſſya z ſámych Zakonnikow S. Fránć: złożona, przez Kàpliczkę P. M. Aniel: nie przeydźie, y w Klaſztor OO. Obſerwán-

Memoryał przećiw Proceſſyi Aſſyskiey do Kośćiołká Porcyũkule Pap. podány.

ſerwántow nie wnidźie. Zkąd potym wyrażáli, że nagła ludźi náſtępuie ćiſzbá, y duſzenie ludźi. Pretendowáli záś tego, żeby álbo drzwi Kośćielne były otwarte, álbo Proceſſya z nieśiona. Kommunikował Oćiec S. tego memoryału OO. náſzym Aſſyſkim, ktorzy áby teſz y oni byli ſłuchani prośili, zkąd Oćiec S. ſpecialem ná rozſądzenie tey ſpráwy deputował S. Congreg: przed ktorą *Contra Obiecta*, te iáko niżey exponebant Rationes.

572. Proceſſya (o ktorey tu mowá, y o ktorey porządku niżey będźie wyráźnie) odpráwuie ſie corocznie w Aſſyżu dniá pierwſzego Sierpniá, około godźiny Nieſzporney; OO. Obſerwánći przychodzą od P. M. Aniels: do Aſſyżá do Konwentu S. O. Fránć: gdźie złączeni z OO. támecznemi náſzemi, Kápucynámi, y Reformatámi, z Konkurſem nieźliczonych ludźi idą do Kośćiołá OO. Obſerwántow P. M. Aniel: w ktorego środku ſtoi ten Kośćiołek dawny, ná ktory Fránćiſzek S. uprośił u Chryſtuſá P. ten Odpuſt ktory ſie *Portiuncula* zowie, y o ktorym iuż wyżey. Tey záś Proceſſyi, *neceſsitatem*, *antiquitatem*, *&* *convenientiam* ták dowodźili OO. Fránćiſzkáni Aſſyſcy.

Proceſſya táma neceſſitatem, antiquitatem & convenientiam żeby záwſze była.

573. Tey Proceſſyi *Neceſsitas* ztąd ſie dowodźi, że ieſt rozkazána *expreſsè* od dwoch Papiezow, naprzod od Klemenſá VII. Ktory dowiedźiawſzy ſie że OO. Obſerwánći nieczekáiąc OO. náſzych Aſſyſkich, po polu y około Kośćiołá ſwego P. MARYI Anielſkiey, odpráwiáli tę Proceſſyą, wydał Breve Roku 1526. do Vice legata Vmbryi y Peruſkiego w te ſłowá.

CLEMENS PAPA VII.

Dilecte Fili Salutem & Apostolicam Benedictionem.

Accepimus non sine molestia, quod licet alias ab antiquissimo, & immemorabili citra tempore in secunda die Mensis Augusti cuiuslibet anni, Christi fidelibus ad Ecclesiam S. Mariæ de Angelis, sive de Portiuncula Ord: Min: de Observ: propè & extra muros Civitatis Assisii existentē pro plenaria Indulgentia ibi a Sede Apostolica concessa confluere solitis, multæ piæ, et solemnes Ceremoniæ intervenire, & observari consveverint inter cæteraq́ȝ, ut Fratres dictæ Domus in primis Vesperis eiusdem diei Processionaliter ad Ecclesiam Domus S. Francisci intra dictam Civitatem Assisii existentem, Ord: Min: Conv: in qua Corpus eiusdem S. requiescit venirent. Indeq́ȝ una cum eisdem Fratribus Conv: in simul congregatis ad sonum Campanæ cum hymnis & laudibus, & Magna Populorum pie subsequentium devotione ad eandem Ecclesiam S. Mariæ redirent, & ingrediente ipsam Ecclesiam Crucifixi imagine, tum primū Indulgentia ipsa incipere, & ad secundas Vesperas diei sequentis durare censeretur: Ex quibus omnibus devotio Populorū confovebatur, & divinus maximè augebatur cultus; tamen a paucis citra annis fortè ob quandam rixam seu altercationem inter Conventuales ex una, & de Observantia Fratres prædictos ex altera, in Ecclesia seu Conventu Domus S. Francisci Assisien: dudum commissam, Fratres ipsi de Observ: ex illo tēpore non solum in eodē die Indulgētiæ ad dictā Domū S. Frāc: Assisien: amplius non accesserunt, neq́ȝ Fratres Conventuales cum

Breve Clemētis VII. w ktorym przykazána Procesfya.

Proces-

Processione & devotione subsequentis ex Assisio populi expecta-runt; sed ipsi soli etiam tempestivius solito longe ante Vesperas Processionem per agros & campos vicinos facientes, & Ecclesiam suam circumeuntes, hora solita Vesperarum non expectata, Indulgentiam Plenariã publicant, posteaq; dum Fratres Conventuales ex dicta Civitate cum Populo hora Vesperarum solita processionaliter venerunt, nullo eos Campanæ vel alio Ecclesiastico signo recipiunt. Quo fit ut & Corpus eiusdem Sancti Assisii existens, ob cuius merita & miracula Indulgentia ipsa in Ecclesia S. Mariæ prædicta instituta fertur, solita celebritate, & veneratione careat, & Populus Assisien: ac ex diversis Mundi partibus confluentes in sua devotione destituantur, ac vetus mos, & consvetudo in tanta solemnitate aboleantur, scandalum quoq; Christi Fidelibus similia intuentibus generetur. Nos igitur pro pastorali Officio nostro devotionem Populorum augere, piosq; mores & cæremonias præsertim pro animarum salute inductas restituere & conservare, scandalisq; huiusmodi occurrere volentes, de tua prudentia ac fide confisi mandamus tibi per præsentes, ut illuc te personaliter conferens, si hæc vera compereris, agas cum utriusq; Domus Fratribus. Quibus omnibus in virtute S. Obedientiæ, & sub Excommunicationis latæ sententiæ pæna, ut tibi in hoc pareãt præcipimus, eisq; sub hac, & aliis Ecclesiasticis gravioribus pænis tuo arbitrio moderandis mandes, prout Nos mandamus, ut omnes antiquas cæremonias in Processione & solemnitate huiusmodi a dd. Fratribus servari solitas, tam in die huiusmodi Indulgentiæ, quàm in præcedentis diei Vesperis, appellatione postposita, effectualiter & plenè observent, & auctoritate nostra ab eisdẽ observari facias. Quod ut libentius faciant, eos ad mutuam charitatem, & concordiam præsertim in tam pio exequendo

 opere

opere reducere curabis. Quod si haec ipsa per te, aliis impeditus commode exequi non poteris, volumus, ut ea, per alium ad hoc tibi visum idoneum, ea nihilominus exequaris. Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die decima Octava Iulii M. D. XXVI. Põtificatus nostri Anno tertio.

Be: el Ravenn.

Foris -- Dilecto Filio Perusiae & Vmbriae Vicelegato.

POdobny zászedł Mándat Oycá S. Vrbaná VIII. iáko iest wyrázony in Bulla ipsius 300. Bull: Tom: 5. w te słowá: *Tenore praesentium praecipimus, ut quoties, & quando initio Augusti Indulgentia praedicta in dicta S. Mariae Angelorum Ecclesia, ut assolent, collocanda, seu publicanda erit, Fratres dicti Conventus S. Mariae Angelorum, se ad Ecclesiam Conventus eiusmodi S. Franc: Assisien: unde inchoatur Processio, opportuno tempore conferre, & inde processionaliter ad dictam Ecclesiam S. Mariae Angelorum procedere, Fratresq́ eiusmodi Conv: S. Franc: illos benignè & amanter excipere, eorũ humanitate allecti Fratres Conv: S. Mariae Angelorum huiusmodi eos pari charitatis affectu, in suis Ecclesia & Conventu excipere respectivè teneantur.*

Bulla Urbani VIII. w ktorey przykazána Processya.

574. Dawność tey Processyi iáśnie iest wyrázona w pomienionym Klem: VII. Pap. Breve gdźie mowi *Accepimus non sine molestia, quod licet alias ab antiquissimo, & immemorabili citra tempore &c.* Potym exágieruiąc że sámi OO. Obserwánći bez OO. Fráncíszkánow Assyskich odpráwuiąc Processyą, opuszczáli dawne pobożne zwyczáie, temi to wyraża słowy *ac vetus mos, & consvetudo in tanta solemnitate aboleantur.*

Dawność tey Processyi.

575.

575. Ná koniec przyzwoitość áby tá nieustawáłá Processya dowodźi sie wieloráko. *Naprzod* że Kośćioł S. Rzymski Kátolicki tego osobliwie prágnie y promowuie áby dawne pobożne nieustawáły zwyczáie. *Druga.* Poniewasz tá Processya służy y ná to, áby w Konkurśie ludźi ná Porcyunkulę do Assyżá co raz to gorętsze było nabożeństwo, zá znieśieniem oney, nie omylnie szłá by w ludźiách oźiębłość w dewocyi, oprocz w wielu zgorszenia, dla czego uważnie bárdzo mowi pomien: Clemens VII. w wyráżonym swoim Breve. *Et Populus Asisien: ac ex diversis Mundi partibus confluentes in sua devotione destituantur, &c. scandalum quoq; Christi Fidelibus similia intuentibus generetur.* *Trzećia* iż tá Processya powinná służyć zá Medium iedności miłośći y zgody między OO. Obserwántámi Klasztoru P. M. Aniel: y OO. Fránćiszkánámi S. Konwentu Assyskiego. *Czwarta* iż wierząc pobożnie że Odpust Portiuncula záczyna sie ná ten czás, kiedy wnidźie do Kośćiołá Krzyż OO. Fránćiszkánow y OO. Obserwántow złączonych w Processyi iáko pomien: Clem: VII. w swoim Breve. *Et ingrediente ipsam Ecclesiam Crucifixi Imagine tum primum Indulgentiam ipsam incipere, & ad secundas Vesperas diei sequentis durare censeretur.* Zá znieśieniem Processyi był by niepewny początek pomienionego Odpustu. *Piata* Ciáło Seráficznego O. y Pátryárchy cáłego Bráći Mn: Zakonu spoczywa w Wielkiey Swiątnicy Assyskiey, ktorego honor, część y dewocya ku niemu obligowáni promowowáć Wszyscy Iego Synowie, czego nie zdáliby sie czynić OO. Obserwánći znosząc tę zwyczáyną Processyą, ktora iest tesz nie máłą ludźiom okázyą do Nabożeństwá

Przyzwoitość tey Processyi Pierwsza.

Druga.

Trzećia.

Czwarta.

Piata.

ſtwá w támtey Bázylice. *Szoſta.* Poniewaž Seráficzny Pátryárchá uprośił ten Odpuſt Porcyunkule ná Kośćiołek P. M. Anielſkiey przynależytość ieſt áby dla pámięći u ludźi ták wielkiego tego S. Oycá dobrodźieyſtwá y wenerácyi Iego ſzłá Proceſſya z támtąd gdźie S. Ciáło iego ſpoczywa, zá zniesieniem záś Proceſſyi, y pámieć by w ludźiách ginęłá, y wenerácya z czáſem uſtawáłá iáko wyráźił w Breve ſwoim Clemens VII. mowiąc: *Quo fit ut & Corpus eiusdem Sancti Aßiſii exiſtens ob cuius merita & miracula Indulgentia ipſa in Eccleſia S. Mariæ prædicta inſtituta fertur, ſolita celebritate et veneratione careat.* *Siodma* Poniewaſz y OO. Obſerwánći bez Proceſſyi, ktorą ſámi czynili, nie záczynáli tego Odpuſtu, á więc odpráwuiąc ſie Proceſſya od wſzytkich Aſſyſkich Zakonnikow Reg: S Fránćiſzká, ſłuſzna żeby byłá z tego Kośćiołá ktory ieſt Głową Cáłego Zakonu, ále Bázyliká OO. Fránćiſzkánow Aſſyſkich ieſt Głową y Mátką Całego Zakonu iáko (oczym teſz wyżey) opiewa Bulla Grzegorzá IX. podpiſána od Collegium Kárdynałow publikowána Roku 1230. *In primis ſiquidem ſtatuentes, ut Eccleſia ipſa nulli niſi Romano Pontifici ſit ſubiecta, et Veſtri Ordinis, cuius inſtitutor et Pater extitit Confeßor prædictus* (mowiąc o S. Fráć:) *Caput habeatur & Mater.* Ktore iſtotne ſłowá znáyduią ſie y w innych Papieſkich Bullách Konſyſtoryálnych iáko Klemenſá IV. Roku 1266. Mikołáiá IV. Roku 1287. *Volentes prædictam Eccleſiã, quæ totius Ordinis veſtri Caput exiſtit ſpecialiter honorare.* toſz ſámo ieſt w Bulli Sixtá IV publikowáney Roku 1475. Iákoſz Wadingus de Obſerv: ad ann: 1230. piſząc o tey Bulli naypierwſzy Grzegorzá IX. muſiał

Szoſta.

Siodma.

śiał przyznáć że Kośćioł Assyski Fránćiszkáński iest Głową y Mátką Cáłego S. Fránćiszká Zakonu *Ecclesiā novam* (słowá Wad:) *quæ ædificabatur in sancti Institutoris honorem, denuo multiplici gratia, & favore affecit, exemptam faciens, quam antea anno secundo sui Pontificatus exemit à quacunq; Iurisdictione, sibiq; immediatam, & totius Ordinis Caput & Matrem constituit.* Y lubo (iáko tesz już wyżey sie położyło) pomieniony Wádingus kłádźie że Kośćiołek P. M. Aniel: iest w Zakonie naydawnieyszy, o Riwotorćie, ktory w rzeczey sámey taki iest, (o ktorym tákże n. 116. & sequ:) zápomniawszy, iednák przyznáie że Konwent Fránćiszk: Assyski iest uqualifikowány nád wszytkie Zakonu cáłego Kłasztory ták przez Przywilei Papieski iáko tesz że w Kośćiele iego spoczywa S. Pátryárchy Ciáło: *Verumtamen antiquitate Caput est Conv: S. Mariæ Angelorum, & Mater ex instituta primitùs ibi Religione, sed Cænobium hoc Pontificio Privilegio utrumq; habet dignitate & auctoritate, & ex recondito Thesauro præcellit.*

576. Ex proximè allegatis in favorem Processyi o ktorey iest mowá, wnośili OO. Fránćiszkáni Assyscy, iż sie nie godźi kazáć, áni ludźiom ogłaszáć, że ieszcze przed záczęćiem sie Mieśiącá Sierpniá może kto chce dostąpić Odpustu Porcyunkule: ále tylko, że Odpust Zupełny codźienny iest pozwolony od S. P. Innoc: XII. ták w Kośćiele Wielkim P. M. Aniel: iáko w Assyżu w Kośćiele S. Fránć: Odpust záś Porcyunkule poczyna sie od pierwszego Nieszporu dniá 1. Sierpniá á trwa ász do Nieszporu drugiego dniá tegosz Mieśiącá. Wnośili powtore że niegodźi sie pretendowáć znieśienia Processyi, albowiem *sublata Processione daretur occasio scandali Christi*

Consequētiæ OO. Frāćisz: Assyskich. cōtra memoriale supra dictum.

Rr fide-

fidelibus, diminueretur devotio & concursus, ad Ecclesiam Assisiensem, in qua Corpus S. Patriarchæ requiescit, & tolleretur antiquissima consvetudo, non solum approbata sed etiam demẽdata a præd: duobus Pontificibus Clem: VII et Vrb: VIII.

577. Oppozycya przećiw Processyi táka naypierwsza byłá, iż wielkim tłumem zá nią ćisnąć sie ludźie, często gęsto wiele osob uduszą iáko osobliwie stało sie Roku 1701. Ná to OO. Fránć: Assyscy odpowiedźieli, że z łáski Boskiey iuż potym tákie nie trafiły sie przypadki, ktore pochodzą *a casibus eventualibus, qui dum non possunt certè prævideri, sic nec iisdem certum assignari remedium, quod maioribus periculis non sit obnoxium.* Ten Assumpt klárygowáli w ten sposob biorąc *præiudicatum* w Rzymie ex Anno s. ná ktory bywa konkurs niezmierny, *quo non obstante Clemens VI. reduxit* Iubileusz ná lat 50. bo według Konstitucyi Bonifácyuszá VIII. miał sie odpráwiáć we sto lat. Inni następuiący Papieże, postánowili Iubileusz w lat 25. Podczás záś Iubileuszu pom: Klem: VI. (pisze Villanus lib: 1. Cap: 56. suæ Hist. *Henricus Monacus in suis Chron:*) wiele ludźi w Kośćiele S. Piotrá uduszono gdy sie ćisnęli do widzenia Obrázu álbo Twarzy Chrystusowey Weroniká názwáney, iáko Illustris: Febeius in Tract: Orig & Progr. Iubilæi Part: 2. cytuiąc pomienionych obudwu Autorow świádczy: *Peregrinorum siquidem Veronicam videndi studium; sicut Villanus refert, olim adeo vigebat, ut præfato Iubilæi anno, non nulli præ turba elisi extinctiq; in Vaticano interdum comperti fuerint. Luculentius verò prædictus Henricus Monacus oculatus Testis, lugubrem sane narrat Historiam, nimirum Dominica Passionis, cum primum ostensum esset sudarium Domini, sive Imago*

Solucya Oppozycyi ab Exemplis.

delata

delata per Veronicam, eximia ob concursum Populi collisione in Ecclesia S. Petri, se presente suffocatos periisse. Podczás Iubileuszu zá Mikołáiá V. pisze Meierus lib: 16. Annal: Flandriæ o záduszeniu wielu ludźi ná mośćie. *S. Angeli*, y zátopieniu w Tybrze w te słowá: *Initium habuit annus Iubileus maxima hominum multitudine Romam confluente, adeo ut mutuo se opprimerent, & examinarent, atq; usq; in Tyberim protruderent.* Iest Kroniká M. S. w Przesławney Bibliotece Bárberynow, że podczás Iubileuszu pomien: ták wielki był tłum ludźi ná mośćie S. Aniołá iednych idących od S. Piotrá, drugich do S. Piotrá że Mulicá Kárdynałá Piotrá Bárbo (ktory potym Papiezem zostawszy Páwłem drugim nazwał sie) nie mogąc iść áni tám, áni sám, ludźi kopáć, bić nogámi poczęłá, że nie ktorzy w Tyber skakáli, y zábitych álbo utopionych około dwoch set ludźi wspomina: *Die 19. Decemb. Ostensa Veronica solemniq; per Pontificem Benedictione elargita, cum Populus a Platea S. Petri Pontem Adriani repeteret, nec inferior multitudo hominum Vaticanum Templum adiret, Mula quædam Cardinalis Barbi, media inter euntes & redeuntes, adeoq; pressa, quod nec regredi, nec progredi posset calcitrando multos oppressit, alios Tyberis Vndis se miserando casu concedere coegit, ipsaq; Mula cum tribus equis suffocata remansit; quare ad ducentos homines periisse ferunt, partim in Eclesia S. Celsi, ut Sabellicus numerat ad 130. cæteros verò in Campo Sancto sepultos fuisse eadem die.* Opisuie ten nieszczęśliwy przypadek zá Mikołáiá V. Pap. *amplian. do stragem peremptorum* do czterech set S Antonin Arcybisk: Flor: part: 3. tit: 22. Cap: 12. §. 3. w ten sposob. *Contigit autem Romæ in ipso Iubilæo casus lachrymabilis,*

lis, nam cum una dierum manè, Vrbe Peregrinis plena, plurima multitudo recedens ab Ecclesia S Petri, viso Sudario Domini, obviaret turbis innumeris euntibus ad ipsam Ecclesiam S. Petri pro videndo Sudario, in Ponte S. Angeli, seu iuxta Castrum S. Angeli, ita se invicem compresserunt, & oppresserunt ut quatuor centum & multo plures suffocarentur in dicto Ponte, & aliqui etiam in Tyberim lapsi necarentur, quorum Corpora collecta, & visa ab omnibus simul sepulta sunt. Wielka by Nárrátiwá byłá ktoby chćiał inne wyliczáć dysgrácye ktore sie trafiáły pod czás inszych Iubileuszôw, á przećięsz nie było y nie mász ták w rozum obránych ludźi ktorzyby twierdźili że dla nich, znieść trzebá Iubileusz, poniewasz pochodźi *a casibus merè accidentalibus, qui sicut non poterant prævideri, sic etiam ad evitandos certum non poterat ordinari remedium.* Ztąd OO. Fránćiszkáni Assyscy árgumentowáli *a maiori ad minus, in favorem Processionis* y solwowáli Obiekcyą.

§ 8. Drugą Oppozycyą táką OO. Obserwánći podáli, iż będąc Kośćioł asz do przyśćia Processyi zámkniony, ludźie sie pieką ná wielkim gorącu, zkąd tumult być muśi wielki gdy obaczą że Kośćioł poczynáią otwieráć. Rożnego sentymentu (odpowiedźieli OO. Fránć: Assyscy) był Poważny Wadingus Chronolog Zak: choćiasz de Observ: od teráźnieyszych swoich OO. ktory chwali tę Processyą, y świadczy że y zá iego czásu był zwyczai trzymáć Kośćioł zámkniony asz do przyśćia Processyi, ktory pisząc o tym Odpuśćie ad ann. 1223. n. 8. ták mowi: *Id porro ad rei miraculum, & commendationem spectat, &c. sub Vesperarum hora, omnes Francisci sectatores tàm Observantes, quàm Capuccini, quàm Terti-*

arii

arii & si qui alii congregantur in æde Superiori Patrũ Conventualium, cum quibus adorant reverenter S. Patriarchæ Corpus, & inde omnes descendunt religioso de more processionaliter universo hominum cætu per campos, & compita, gravissimũ, & devotissimum conspiciente spectaculum ad ædem Portiunculæ, Indulgentiæ locum; Fratrum autem numerus frequenter excedit mille sexcentos. Primis his accedentibus aperiuntur Portæ, deinde subsequitur Populus universus. In casum żeby OO. Obserwanci iesżcze niebyli *satisfacti authoritate* swego Wádingá, przydáli OO. Fráncisżkáni Assyscy *Exemplum Praxis Romanæ*, mowiąc. Wiádomo wszytkim iż w Rzymie ná Kánonizácyą Ktorego Swiętego wielki Szláchty y ludu pospolitego bywa konkurs, acz niezwyczáynie, ále często trafiáią sie Kánonizácye w Rzymie, w Mieśiącu Máiu w Czerwcu y w Wrześniu, bywa wten czás w Rzymie upał wielki, ludźie wszyscy stoią y czekáią ná Wielkim y Obszernym plácu przed Kośćiołem S. Piotrá, Ceremonia Kánonizácyi ma początek od Solenney Processyi, ktora poki nie przyidźie, wszytkie drzwi Bázyliki Wátykáńskiey S. Piotrá są zámknione; Iest tám tedy upał słoneczny, iest Processya, y Kośćioł ász do przyśćia Processyi zámkniony, á niemász ktoby gánił tę S. Rzymskiego Kośćiołá práktykę; ktorey że iest podobna ná Odpust P. M. Aniel: trzymáć Kośćioł zámkniony ász do przyśćia Processyi *consvetudo*, dlatego *condemnari* niepowinná, ále *conservari*. Nád to pomienioni OO. Assyscy przydáli y tę Rácyą *ab intrinseco:* Choćiasżby Kośćioł Wielki P. M. Aniel: był záwsze otwárty, y ludźie w nim byli, czyli z dewocyi, czyli uchrániáiąc sie przed upałem słonecznym, przed przy-

Inszego senty mentu Wádingus otey Processyi Práxis zá niego iák teraż w zámknieniu Kośćiołá.

Ab Exemplis & ab intrinseco rei de qua agitur solvitur Obiectio.

 śćiem

ściem tám Processyi, ponieważ Odpust tám záczyná sie od pierwszego Nieszporu dniá 1. Sierpniá, poczatek záś iego iest według Klemensá VII. od weśćia w Kośćioł z Krzyżem *Et ingrediente ipsam Ecclesiam Crucifixi imagine, tùm primùm Indulgentiam ipsam incipere, & ad secundas Vesperas diei sequentis durare censeretur.* to zá tym idźie, że ludźie iák w Kośćiele będący, ták ná polách przed Kośćiołem, ieszcze nie dostąpili Odpustu, á zá tym zá weśćiem w Kośćioł Processyi ćisnąć sie będą, ći co w Kośćiele do Kápliczki, á ći co przed nim do Kośćiołá, y dlatego może nástąpić nieuchronne zádußenie kogo, nie mogąc záchowáć proporcyi wpuszczániá ludźi w Kośćioł tyle, iáka iest *capacitas* drzwi do Kápliczki; ponieważ Kośćioł ták wielki, *supponitur* ludźi pełny; lepiey tedy trzymáć Kośćioł áż do przyśćia Processyi zámkniony, ktora parámi w Kápliczkę wchodźi y wychodźi nic sie nie báwiąc w Klasztor OO. Obserwántow, á potym według zwyczáiu, tyle ludźi w pusczáć do Kośćiołá, ile we drzwiách S. Kápliczki zmieśćić sie może, iáki corocznie Ordynáns do Gubernatorá Perusk: wychodźi z Rzymu.

579. Nád to ieszcze był podány Papieżowi Memoryał ślepy, toiest bez podpisánia od kogo, przećiwko zwyczáiu OO. Fránćiszk: Assyskich, że ná tey Processyi noszą Benedykcyą S. O. Fránćiszká pisáną: ná ktory tákże odpowiedź dáli. Naprzod iustyfikuiąc że S. Oćiec Fránćiszek Ręką włásną nápisał był Benedykcyą, ktorey tenor iest táki: *Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, ostendat faciem suam tibi, & misereatur tui, convertat vultum suum ad te, & det tibi pacem, Dominus benedicat te Amen.* Oczym wyráźne świádectwo dáie T Bonaw:

Memoriale cæcum.

Tenor Benedykcyi S. Fráćiszká.

S. w Rozd:

S. w Rozd: 11. w Legendźie o S. Fránć: ták mowiąc: *Cum autem in Monte maneret Alvernæ cellâ reclusus, unus è Sociis magno desiderio cupiebat, habere de Verbis Domini aliquod scriptum manu ipsius breviter annotatum; gravem enim, quâ vexabatur tentationem, non carnis, sed spiritûs; ex hoc credebat evadere, vel certè levius ferre. Tali desideriô langvens anxiabatur interius, quia verecundiâ victus reverendo Patri rem pandere non audebat, sed cui homo non dixit, spiritus revelavit; portari namq; sibi iussit a Fratre prædicto atramentum & cartam, laudesq; Domini iuxta Fratris desiderium propria manu scripsit, & ultimò Benedictionem ipsius dicens: accipe tibi cartulam istam, & usq; ad diem mortis tuæ custodias diligenter. Accepit Frater donum illud optatum, & statim omnis illa tentatio effugatur. Servatur littera, & cum in posterum miranda effecerit, virtutum Francisci testimonium fuit.* Słowa S. Bonaw. S. Bonav: o Benedykcyi S. Fránć.

580. Tá Benedykcya Ręką S. O. Fránćiszká ná Párgáminie nápisána, ná ktorey iest znák Táiemnic wielkich pełny T wyrażony z czołá S. Fránć: gdy ná nie, tę swoię przyłożył benedykcyą: Że ten znák ná czole S. O. Fránćiszká był cále, *in Offic: Sac: Stigm: ad Laudes*, czwarta świádczy *Antiphona Breviar. Franciscani:* Ktora táka iest: *Crucis signum Tau litera fronti Francisci scribitur: quæ variè distingvitur miranda lucis opera.* Ná ktorym mieyscu Benedykcyi ten Znák iest położony, *variant Historici* iedni mowią że ná początku; drudzy że między tym słowem *Benedicat* przed Amen. Benedykcya ktora iest w Sácrarium Assyskim, o ktorey ia wyżey n. 159. y ktora noszą ná tey Processyi, o ktorey tu mowá, ma wyrażony ten znák ná spodźie. O Znáku T. rożność Autorow.

581.

581. Dla B. Leoná ukochánego Vczniá Sekretarzá y Spowiedniká ſwego nápiſał S. Fránć: tę benedykcyą kiedy znim był ná gurze Alwerny. Swiadczy o tym, ten że ſąm B. Leo gdy máłemi literámi czerwonemi podpiſał ná niey ták: *Iſtam Benedictionem ſcripſit manu ſua B. Franciſcus mihi Fratri Leoni.* Toſz piſzą Piſanus in Lib: Conformitatum. Toſsinianus in Vita dicti Ven: Leonis. Kroniki Zak: w Część. 1. Xięd: 1. Rożd: 64. pod Literámi B. y C. ná kárć: 101. y ſtára Xiąſzká názwána *Fioretti di S. Franceſco.* ále y Poważny Annáliſtá Wádingus Obſerv: ad an. 1224. n. 7. pag: 314. gdźie opiſawſzy z iáką uśilną miłośćią uſługował y był posłuſzny B. Leo Seráficznemu Pátryárſze Fránćiſzkowi S. przydáie: *Studioſum hoc ſocii obſequium, ſolvit Vir Sanctus, eum liberando a graviſſima tentatione non carnis ſed ſpiritus, quam verecundiâ victus, pio Patri non audebat expandere. Dum verò deſideravit ſcriptum aliquod habere S. viri manu exaratum, per quod tribulationem illam credebat evadere, vel ſaltem facilius ferre, S. Magiſter cælitus Diſcipuli malum, & deſiderium edoctus, præcepit cum atramento cartam afferri & ſcripſit Benedictionem quæ ſequitur, Præpoſito magno & myſterioſo Thau caractere* T *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat faciem ſuã tibi, & miſereatur tui, convertat vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. Dominus benedicat Fratrem Leonem.* Dáiąc tę ſkrypturę S. O. B Leonowi mowił: *Accipe chartulam iſtam, & dum vixeris eam cuſtodi diligenter.* Niżeli ią B. Leo wźiął do ręku pokuſá wſzytká uſtáłá dla czego poważał ią wielce, y poki żył nośił przy ſobie. Potwierdza to wſzytko Pr. Tiburtius Navarrus Min: Recoll: in Vitá S. Franc: lib: 4. Cap: 2. pag: 261.

S. Fránć. piſał Benedykcye dla B. Leoná.

582.

582. Ze tá Benedykcya ktorą dał S. Fránc: B. Leonowi iest táſz ſámá, ktorą konſerwuią w *Sacrarium* Aſſyſkim, y ktorą ná Proceſſyi noſzą, ták dowodźili OO. Fránc: Aſſyſcy: Benedykcya tá, iest złożona z tych właśnie słow, z ktorych iest złożona owá: o ktorey Toſsinianus cit: Kroniki, Xiąſzká názwána Fioretti di S. Franc: Wadingus y Navarrus świádczą, że byłá dana od S. Fránc: B. Leonowi: Ná Probách *ex coniecturis & præſumptione* nieſchodźi ktore *confirmant Aßertum*: poniewaſz Bonáw: S. w pom: Legendźie twierdźi, że tá Benedykcya, ktorą dał S. Fránc: B. Leonowi iest w konſerwáćie: *Servatur littera* y że Bog przez nię cudá czyni: *Et cum in poſterum miranda effecerit, virtutum Franciſci teſtimonium fuit.* W Inwentarzách Kośćielnych Aſſyſkich przed kilkaſet lat ſpiſánych iest położona tá Benedykcya z temi słowy od S. Fránc: dána B Leonowi: Zakonnicy Aſſyſcy, y przednieyśi Obywátele tegoſz Miástá świádczą, iż ták záwſze od ſwoich słyſzeli stárſzych, y że tá wſzytkich poſpolita iest wiárá, że Benedykcya, ktorą chowáią między Relikwiámi Aſſyſkiemi, y ktorą ná Proceſſyi noſzą iest tá ſámá ktora byłá dána B. Leonowi od S. Fránc: y że rożnych czáſow gdy byłá nieśiona do chorych, cudownie uzdrowieni byli; iáko y ſam przyznáie cit: Wadingus mowiąc: *Poſt mortem eius* (to iest B. Leoná ktory umárł w Aſſyżu) *diligenter in hunc usq; diem inter Reliquias aßervatur in Sacrario S. Franciſci Aßiſii, miraculosè multis perfectam reddidit ſanitatem.* Co tákże temiſz właśnie mowi słowy P. Tiburc: Navar: lib: 4. Cap: 2. zkąd uważnie mowiąc nie powinno być wątpliwośći mieyſce, żeby táſz Benedykcya w Aſſyżu u OO. Fránciſzká

Benedykcya ktorą chowáią w Aſſyżu y ktorą noſzą ná Proceſſyi tá iest ktorą dał S. Fránc: B. Leonowi.

Benedykcya S. Fránc. cudá czyni.

Ss ciſzká

ćiſzkánow niebyłá w ſchowániu, y ná Proceſſyi noſzona, ktorą Oćiec S. Fránć: dał B. Leonowi. Wiedząc że *in materia identitatis Reliquiarum, ſufficit veriſimilitudo, & certitudo moralis.* iako mowi *Concil Trid: Seſſ: 25. Decreto de Invocatione, Veneratione, & Reliquiis Sanctorum* w owych słowách: *Ea faciat, quæ veritati & pietati conſentanea iudicaverit.* iáko poſpolićie náuczáią Autorowie Matta de Canoniz: Sanctor: part: 4. Cap: 29. n. 15. Ambroſius Moral: in 3. part. Hyſtoriár: general: Hyſpan: lib: 17. Cap: 5. in fin: & Cap: 37. de Cruce. Pignatell. Conſult: 61. n. 2. tom: 6. Dian. in edit. coordinat. tom: 3. tract: 3. reſol: 91. gdźie ták dyſzkuruie.. *quæritur primò, quænam certitudo requiratur in approbandis ſupradictis Reliquiis? Reſpondeo eſſe neceſſariam certitudinem moralem deductam ex probabilibus argumentis, non autem evidentiam, & argumenta infallibiter concludẽtia;* Záś nádewſzyſtko *fama miraculorum* utwierdza *identitatem Reliquiarum* z kąd Ioan: Fernandus Theol: Soc: Ieſu in ſuis Diſp: de Reliq: Lib: 2. Prim: Part: Cap: 2. Konkluduie temi słowy: *Ex quibus intelligas meritò eas Divorum, Chriſtive Reliquias cenſeri debere veras, atq́ germanas, quibus præpotens Deus pro ſua in ſuos pietate, velut Divinæ ſuæ Potentiæ inſtrumentis uti dignatus fuerit ad omnis generis miracula patranda.* y w Rozd: 3. art: 7. daley mowi: *quando igitur certiſſimè conſtiterit, vel Hiſtoricorum teſtificatione, vel veterum tabularum, vel traditione maiorum aliquot ſæculis, diuve ante, uno in loco, quam in alio ubi eædem in individuo Reliquiæ cuſtoditæ monſtrantur, fideles ad illas ſeu excipiendas, ſeu adorandas accitos, Miraculorum aut Beneficiorum acceptorum fama, ſupplicabundos proceſsiſſe, verò ſimillimum erit eas*

Ad cenſendã identitatẽ Reliquiarum ſufficit veriſimilitudo & certitudo moralis.

Cudotworność naybardźiey utwierdza prawdźiwe Relikwię.

veras

veras illius Cælitis, cui vulgo tribuuntur exuvias, lipsanave esse ipsissima.

583. Supposito ex dictis, że Benedykcya (mowili OO. Fránć: Assyscy) ktora się konserwuie w *Sacrarium* Assyskim, y ktorą noszą ná Processyi iest tá, ktorą dał S. Fránć: B. Leonowi, nie wiele prob trzebá, że przyzwoitość iest, áby iáko *in antecessum* tak *in futurum* ná Processyi noszona byłá Poniewaiz nośić Relikwie ná Processyách, od pierwszych wiekow Kośćiołá S. iest zwyczai, iáko wzmiánkę czyni Aug: S. Lib: 22. de Civit: Dei Cap: 8. o dwoch Processyách z Relikwiámi S. Szczepáná od Proiektá, ná ktorey był *magnæ multitudinis concursus, & occursus*, y Lucyllá Biskupá *Populo præcedente, atq; sequente*. Y nie znáyduie się inszy Dekret o noszeniu Relikwii ná Processyi, tylko Alexándrá VII. Papieżá, dnià 27. Wrześniá Roku 1659. Ktory mowiąc o Relikwiách *Simpliciter Beatorum*, przydał *Eorumdemq; Reliquiæ in Processionibus minimè circumferantur*. A ztąd wnośili że nikt pretendowáć nie może, áby Benedykcya (iáko Relikwia) S. Fránćiszká ná Proceceſsyi noszona nie byłá, ktory iáko Solennie był Kánonizowány od Grzeg: IX. nie iest *in numero Beatorum*, ále *Sanctorum*. Y owszem, ieżeli *non obstante prohibitione portandi in Processione Reliquias Beatorum*, mogą się nośić owych Błogosłáwionych, ktorych noszono przez sto lat, iáko wyráźnie się czyta w dekrećie pomien: Alex: VII. in Sacra Rit: Congr: ktory táki iest. *Sacra tamen Congregatio præsentibus declaratione, & iussione, removere non intendit cultũ Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumq; Senatorum*

Nośić Relikwie ná Processyách od pierwszych Wiekow Kośćiołá S. zwyczai.

rum scripta, vel temporis centum annorum metam excedentis scientiam, ac tolerantiam Sedis Apostolicæ, aut Ordinariorum præstitum, ac certis modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Cosz kto ma mowić przećiw noszeniu *in futurum* w Processyi Benedykcyi S. Fránć: ktora nie przez iedno sto lat, iáko Obywatele świádcza Assyscy, przy prezencyi ták wielu Kárdynałow, Ministrow Stolice Apostolskiey, Biskupow Assyskich, y innych wielu Kośćiołá S. Práłatow, ktorzy ná tey árcynabożney bywáli funkcyi, y millionach ludźi, ktorzy przez kilká set lat ná Processyi Porcyunkule byli.

Benedykcya S. Fránć: nie przez iedno sto lat na Processyi noszono.

584. Oppozycye przećiw noszeniu Benedykcyi S. Fráńćiszká ná Processyi dwie tákie były: Pierwsza: iż S. Oćiec dał Benedykcya B. Bernárdowi Quintavalle, á tá pisána byłá od iednego z Bráći, nie od sámego S. Fránć: ktory iuż miał wzrok wielce słáby dla ustáwicznych łeż ktore płácząc wylewał: Dał tákże (mowili *Adversantes*) druga Benedykcya S. Fránćiszek Miástu Assyskiemu, kiedy z niego ostátni raz wracał sie do Porcyunkule przed śmierćia, ále tá słowna tylko, á nie pisána byłá. Cytuia po sobie Tosśiniáná in Historiis lat: pag: 60. y Pisáná in Cap: de Transitu Gloriosi Patr. Ná ktora wzwysz pomieniona Opozycya ták odpowiedźieli OO. Fránć: Assyscy; że żadnego z tych dwoch punktow nie neguia, bo tesz y oni nie nosza ná Processyi áni Benedykcyi dáney od S. Fránć: B. Bernárdowi Quintávalle, áni dáney słownie Miástu Assyskiemu, ktora tego tenoru byłá: *Benedicta tu Civitas a Domino, quia per te multæ animæ salvabuntur, & in te multi servi Altissimi habitabunt, & de te Iusti eligentur ad Regnum æternum,* ále tylko Benedykcya Ręka

Dwie Oppozycye przećiw noszeniu ná Processyi Benedykcyi S. Fráćiszká.

Benedykcya S. O. Fránć: dána Miástu Assyskiemu.

wła-

właſną piſáną od S. Fránćiſzká, y dáną B. Leonowi, przez ktorą Bog ták w B. Leonie, iáko y w wielu innych wiele czynił Cudow. Druga táka byłá Oppozycya: że Benedykcya, choćiaſz właſną ręką piſána ktorego Swiętego, nie będąc *in ſubſtantia* tylko iednym manuſkryptem- czći żadney y wenerácyi mieć nie powinná; Ná ktorą odpowiedźieli OO. Aſſyſcy, *cum pace & venia Auctoris incerti*, że to *Aßertum* ieſt *contrarium rationi Theologicæ, praxi antiquæ Eccleſiæ, conſvetudini modernæ, & communi ſenſui fidelium.* Ktorą Replikę, *ut eluceat magis in ſeq. diſtinguam numeros.*

Aſſertum cõtrariũ rationi Theologicæ, praxi ántiq: Eccles: cõſvetudini modernæ & communi ſenſui Fidelium.

585. Przećiwne *Aßertum* pomienione ieſt *Rationi Theologicæ*, álbowiem czytamy in Actibus Apoſtol: Cap: 19. że Bog przez ſuknie, y chuſty S. Páwłá Cudá czynił gdy kłádźione były ná chorych: *Virtutesq; non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli. Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur a Corpore eius ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis langvores, & ſpiritus nequam egrediebantur.* Z tego Piſmá S. Oycowie SS. wnoſzą że nie tylko powinniśmy wenerácyą Ciáłom Swiętych, ále teſz y ſukniom y innym ich rzeczom, ácz nie ſą częśćią ich Ciáłá, ále że ich záżywáli, ták árgumentuie S. Cyrillus Ieroſolymitanus Catecheſi 18. mowiąc o Ciele Elizeuſzá, y ſukniách S. Páwłá: *Neq; verò diffidamus, ut rerum ignari, fieri iſtud. Si enim ſudaria & ſemicinctia extra Corpus exiſtentia contacta ab ægrotis liberabant illos ab infirmitate, quanto magis Corpus ipſum Prophetæ mortuum excitavit.* ták dowodźi S. Chryzoſtom Serm: de Virtutibus mowiąc: *Vidiſti quanta Sanctorum ſit virtus! non enim ipſorum verba tantum, ſed & veſtimenta univerſæ Creaturæ ſunt veneranda &c. Pauli*

Przećiwne Aſſertũ Rationi Theologicæ.

 veſtes

vestes dæmones eiecerunt. Ieżeli tedy nie ſámym Ciáłom Swiętych winniśmy cżęść czynić ále y tym rzeczom, ktore Ciał ich nie ſą częśćią, iáko ſukniom, y tym podobnym, nie zda ſie, żeby ich Manuſkryptá y liſty nie miáły być godne wenerácyi, poniewaſz ták o ſukniách, iáko y o liſtách, Swiętych, *eadem militat ratio.*

586. Ieſt przećiwne pomien: *Aſſertum, Praxi antiquæ Eccleſiæ:* Wiedźieć bowiem trzebá iż gdy ſie w Syryi cudá rozſławiły Chryſtuſowe, Abagarus Xiążę Edeſſy piſał liſt do Zbáwićielá náſzego, ktoremu teſz y Pan Chryſtus przez tegoſz poſłá Ánániaſzá odpiſał. Liſt Abágárá iáko świádczy Euſeb: lib: 1. Cap: 13. z dźieiow onego Miáſtá, ktore áſz do czáſow iego chowáno wypiſány ieſt, záraz y z tym liſtem ktory mu P. IEzus odpiſał. Tenor obudwu liſtow kłádźie w cále słowo w słowo Kárd: Bároniuſz w Rocznych Dźieiách Kośćiel: Roku Chryſtuſá 31. n. 8 & 9. O nich tákże wzmiánkę uczynił Comes Darius w liśćie ſwoim do S. Auguſtyná: S. Eufrem: Dyakon w ſwoim Teſtámenćie, Theodorus Studita do Páſchałá Pap: y wiele innych niepoślednich Autorow y Hiſtorykow o nich piſze: Acz *Gelaſius Papa in Cathalogo rerum dubiarum*, kłádźie Liſt Chryſtuſow do Abágárá, iáko widźieć ſie może w Dekrećie Iego, ktory *Eruditus Prælatus Fontaninus cum debitis correctionibus reimpreſſit*: pomienioy iednák Bároniuſz látinæ Edit. n. 58. & 59. przeſtrzega, aby co piſzą Autorowie o Liśćie tym Chryſtuſowym lekkce ſobie nie ważyć, y cále tego zá fałſz niemieć. *Hæc vero* (słowá Bároniuſzá) *non ſic a nobis ſunt recitata, ut apocripha in hagiographa transferri velimus, ſed tùm ne quid Lectores prætereat, tum etiam ne*

Przećiwne Aſſertū Praxi Antiquæ Eccleſiæ.

ea quis

ea quis omninò contemnenda existimet, quæ maiores complures venerati eße noscuntur. Czyli tedy List do Abagárá był práwdźiwie od Chrystusá pisány, czyli nie, *ad evincendum intentum nostrum* (mowili OO. Fránć: Assyscy) dosyć ná tym, że ći ktorzy go zá táki mieli, oddawáli mu część y wenerácyą należytą. W tych że Dźieiách Kośćiel: Bároniuszá lat. edit: ad an: Christi 944. regestrowána iest Historya od Konstántyná Cesárzá pisána, o przenieśieniu z Edessy do Cárogrodu Obrázu P. IEZUSA, nie od málárza ále od sámego Chrystusá Twárzą swoią S. ná płotnie wyrážonego, y Abágárowi iáko mowią posłánego, oraz z listem pomienionym, y o czći y wenerácyi z ktorą tám oboie przyięto: *Decimo quinto Mensis Augusti, Imperatoribus de more festum celebrantibus semper Virginis, & Dei Matris Mariæ in venerabili Templo, quod est in Blanchernis, circa crepusculũ illuc pervenerunt Ministri harum rerum pretiosarũ, & reposita est in superiori Oratorio huius Templi arca, quæ intus habebat imaginem & Epistolam; Quo venientes Imperatores eam extra reverẽter adoraverũt. &c.* bo tám długa iest Historya wypisána, iáką część y wenerácyą Biskup z duchowieństwem, Senat z pospolstwem, owemu Obrázowi y Listowi oświadczáli.

587. Iest przećiwne pomien: *Aßertum Consvetudini modernæ Ecclesiæ*: bo práwie w cáłym Chrześćiáństwie *Romano Catholici* Konserwuią z uczćiwośćią Listy Swiętych, y one *ad publicam venerationem* z drugiemi exponuią Relikwiámi, iáko w Padwi Kazánia S. Antoniego Padewskiego iego ręką pisáne: w Medyolánie w Kośćiele S. Ambrożego list tegosz Swiętego: w Konimbryi w Kośćiele OO. Iezuitow dwá listy S. Fránćiszka Xáwierego, w Senie list

Przećiwne Assertũ Cõsvetudini modernæ Ecclesiæ

list S. Bernárdyná; w Mieśćie Castellum rzeczonym list B. Ludwiká Gonzagi, tegosz Swiętego w Krákowie w Kośćiele S. Piotrá u OO. Iezuitow, Kazánie od niego pisáne: w Rzymie sámym znáyduią sie listy Swiętych w Relikwiarzách opráwne: iáko u sámych OO. Iezuitow list S. Ignácego, drugi S. Károlá Boromeuszá, trzeći S. Fránćiszká Xáwierá, czwarty S. Fránćiszká Sálezyuszá, y Kártá pewna pisána od B. Stánisłáwá Kostki: w Collegium Niemieckim list S. Ignacego, tegosz Fundatorá Soc: Iesu w Collegium Rzymskim, tegosz S. Ignácego list w Nowicyaćie OO. Iezuitow oprocz listu swego S. Oycá, dwá podpisy ręką włásną S. Ignácego, y S. Fránćiszká Xáwierá. W Ołtarzu Káplice w Pálácu *S. Officii* w Rzymie są dwá listy S. Károlá Boromeuszá: Między innemi Relikwiámi w Kośćiele *S. Mariæ in Vallicella* konserwuią dwá listy S. Filipa Neryuszá ktore *ad publicum cultum exponũt RR PP Philippini* w Vroczystość swego S. Fundatorá.

588. Nákoniec pomien: *Assertum* iest przećiwne *Communi sensui Fidelium:* Wszyscy álbowiem práwowierni Kátolicy życzą sobie mieć chárákter, list, álbo podpis ktorego Swiętego, á ktorzy máią poważáią y weneruią iáko Relikwią. O to Horatius Tursellinus Soc: Iesu w Zywoćie S. Fránć: Xáwierego w Xięd: 6. Rozd: 8. pisze, że ten Swięty, wyrznawszy imie S. Ignácego z pewnego listu ktory on podpisał, między inne S. Relikwie włożył, y ná sobie nośił *In Reliquiaria quoq; theca, quam suspensam gestabat e collo, Ignatii nomen, ipsius manu scriptũ, una cum sacris Reliquiis incluserat.* Wielkiey zacnośći y estymácyi Pánowie, iáko o tym Historye, & Illustrissimus Lambertinus Promotor Fidei & Secretarius S. Congreg:

Przećiwne Assersum cõmuni sensui Fidelium.

greg: Concilii citatus zá Relikwie mieli liſty S. Tereſy; ktore ieden drugiemu poſyłał. W Rzymie DD. Creſcentii z wielką obſerwáncyą y uczćiwośćią konſerwuią List S. Ignácego, drugi DD. Aſtalli támże: iáko tesz w Fanie DD. Zágárelli liſt S. Boromeuſzá zkąd niemáſz żadnego fundámentu przeſtáć nośić w Proceſſyi Benedykcyi S. O. Fránćiſzká, y owszem gdyby ią przeſtáno nośić, ktorą od kilku ſet lat noſzono, iáko świádczą Szláchetni Obywátele Aſſyſcy, y przez ktorą wiele BOG cudow czynił, *non evitaretur ſcandalum in Populo*, ktory iuż bywał y będźie bywał ná funkcyi Porcyunkule w Aſſyżu, á zátym wnieśli OO. Fránćiſzkáni Aſſyſcy *videri præciſam neceſſitatem nihil innovandi, ſed potius finale imponendi ſilentium huic controverſiæ. Quod tamen dicebant eſſe dictum, ſalvo ſemper &c*

DECRETVM.

589. *In Cauſa Aſſiſien: inter Patres Minores Obſervantes ex una, & Patres Minores Conventuales ex altera parte, Congregatio particularis a SS. D. N. deputata, & habita ſub die 26. Iulii proximè præteriti, auditis rationibus hinc inde deductis ſuper Proceſſione aliisq; functionibus fieri ſolitis occaſione ſolemnis Feſtivitatis & Plenariæ Indulgẽtiæ, ut vulgo dicitur della Porziuncola, inſtantibus primis pro aliqua proviſione ad effectum evitandi prætenſa ſcandala, & petentibus aliis, ut nihil innovaretur; reſcriptum fuit prout infra videlicet - - ſervetur ſolitum & ſcribatur Gubernatori Peruſiæ iuxta mentem, & ad Eminentiſs. Protectores pariter iuxta mentem.*

Dekret pro parte OO. Fránćiſzkánow Aſſyskich.

Tt *Eadem*

Eadem die Sanctissimus supradictam resolutionem approbavit.

A. Bancherius Sacræ Consultæ eiusdemq; Sacræ Congregat. deputatæ Secretarius.

In quorum fidem &c. Datum Romæ tertia August 1720.

A. Bancherius Sac: Consultæ, eiusdemq; Congregationis deputatæ Secretarius.

(Loco ✠ Sigilli.)

ORDO PROCESSIONIS.

590. Dniá pierwszego Sierpniá, 25. par WW. OO. Obserwántow Konwentu P. Máryi Anielskiey około godźiny ná ich zegárze 16. przychodzą z Kośćiołá swego z Krzyżem do Assyżá do Konwentu S. O. Fránćiszká, gdźie bywáią od O. Kustoszá Fránćiszkáńskiego *pro tempore*, y od kilkunastu innych Oycow *cum sono Campanæ* z wszelką uczćiwośćią y miłośćią przyięći.

Ogodźinie 16 przychodzą OO. Obserwáći do OO. Fráć: w Assyżu.

591. Po niedługim czáśie poczyna sie Processya, ktora ordinariè z OO. Fránćiszkánow, Obserwántow alias Bernárdynow w Polszcze, Reformatow y Kápucynow złożona iest: Przed wszytkiemi ná mieyscu Direktorow Processyi idą w parze O. Kustosz S. Konwentu Assyskiego Fránćiszkan, y O. Gwárdyan Konwentu P. M. Anielskiey Obserwátinus, pierwszy po práwey, á drugi po lewey stronie. Po nich nástępuie pierwszy Krzyż, ktory iest OO. Obserwántow, pod ktorym idą ćisz OO. rázem z OO. Reformatámi: Po nich, idą S. Konwentu Assyskiego iáko Głowy y Mátki cáłego Seráficznego Pátryárchy Zakonu dwá *Romanarum more Patriarchalium* Krzyże, pod ktoremi idą OO. Fránćiszkáni rázem z OO. Kápucynámi:

Porządek Processyi Porcyunkule.

Tá Pro-

Tá Proceſſya odpráwuie ſie *ad Sonum Campanæ, cum Hymnis & Laudibus, & magna Populorum piè ſubſequentiū devotione.*

592. Zábiegáiąc wſzelkiey konfuzyi y tumultom, pod czás ták wielkiego Konkurſu ludźi, ktorych częſtokroć ráchuią przeſzło 60. tyśięcy, iák prętko z Miáſtá wynidźie Proceſſya, ták záraz wſzytkie Aſſyſkie zámykáią bramy, y niewypuſzczą nikogo z Miáſtá, poki Proceſſya nie zaydźie: ináczey bowiem, gdyby ſie lud ktory ieſt w Aſſyżu, z owym ktory czeka ná obſzernych polách przed Kośćiołem P. M. Aniellkiey miał złączyć, był by tumult nieuchronny.

Zámykáią Miáſto Aſſyskie iák Proceſſya wynidźie zá Miáſto.

593. O ćwierć mile *in circa* od Kośćiołá P. M. Aniel: záieżdza drogę Proceſſyi Officyer z kilkądźieśiąt Zołnierzow, zoſtawiwſzy więkſzą połowę przed Kośćiołem pomienionym z alabárdámi y pikámi, áby drzwi Kośćielne wolne od ćiżby były: Ten tedy Officyer przed O. Kuſtoſzem Fránć: y przed O. Gwárd. OO. Obſerw: iádąc przodem z ludźmi ſwemi przeſtrzega, áby wolny był do Kośćiołá przyſtęp.

Officyer z Zołnierzámi záieżdza drogę Proceſſyi.

594. Kośćioł P. M. Aniel: bywá áſz do przyśćia Proceſſyi ze wſzytkich ſtron zámkniony, w Kośćiele niebywa pod ten czás nikt: Klucze od Kośćiołá oddáią Monſig: Gubernatorowi Peruſkiemu, y Przednieyſzym Pánom Aſſyſkim, przed Kośćiołem ſą w koło Grodze álbo Oſtrze przy nich Zołnierze z álabárdámi ktorzy bronią tumultu.

Kośćioł zámkniony áſz do przyśćia Proceſſyi.

595. Ze drzwi do Kápliczki Porcyunkule przez ktore wchodźić trzeba dla doſtąpienia Odpuſtu ſą máłe, dla tego drzwi Kośćiołá P. M. Aniel: w ktorym ieſt pomieniona Kápliczká Porcyunkule ták trzymáią otwárte *ad proportionem*, żeby tylko tyle wchodźiło ludźi, ile ich do

Drzwi Kośćiołá P. M. Aniel: pod czás Proceſſyi cáłych nieotwieráią.

Kápliczki Porcyunkule przez iey drzwi máłe wniść może: áby tym sposobem uchronić się mogło záduszenie kogo, ktoreby nie omylnie było, gdy by otwárćie drzwi wielkiego Kośćiołá, pomiárkowánia nie miáło z máłemi drzwiámi Kápliczki Porcyunkule.

596. Bárdzo dobrze ász do swego czásu pisał o tey S. Processyi Poważny Wad: ad an: 1223. n. 8. wte słowá. *Id porro ad rei miraculum & commendationem spectat, quod die pro lucranda Indulgentia statuta frequentissimus ibi fiat Populorum concursus, undiq; ad tantum numerum confluentium, ut sæpissime ad sexaginta millia & amplius ascendat, nec sufficiat eis pro duorum dierum hospitio Civitas, sed sub tentoriis vivant in campo; Nec edulia illuc a vicinis Pagis, Oppidisq; magna cura asportata, quid quam sit inter tantos, nec sufficienter pateant ipsius Ecclesiæ Portæ conglomeratim, & stipatim ingredientibus Sacrum delubrum, brachiis in altum erectis, ne a comprimentibus offendantur; Adeo enim inter se stringuntur, certantibus omnibus intrare, ut quotannis aliqui sint, qui inter comprimentes expirent, alii in aera ferantur, nec pedibus terram pertingant, donec iterum in apertum campum regrediantur. Iuvat hanc preßuram, quod multi secundo, & tertiò hanc Indulgentiam velint lucrari, tam pro se, quam pro Amicis, & Parentibus absentibus, & pro iis etiam, qui ex hac vita abierunt, quorum animabus a pœnis liberandis, hac ratione consultum iri, crebra miracula, & mysteriosæ visiones comprobarunt. Adsunt semper Prætorii Civitatum Assisii, & Perusii Lectores, qui in ordinem cogant, & insolentias, vel turbas in tanta multitudine compescant.*

Wádingá opisánie Funkcyi Porcyũkule.

597. Temu práwie corocznemu kilká osob záduszeniu. o ktorym pomien: Wád: przezorność Stolice Apostolskiey,

ſtolſkiey, niecáłym Drzwi otwieránieṁ Kośćiołá P. M. Aniel: y innemi Ordynácyámi o ktorych niżey żábieżáłá. Gdy álbowiem zbliża ſie tá Ceremonia S. Sekretárz S. Congreg: Concilii piſze záwſze liſt do Gubernátorá Peruſkiego, ktorey imieniem obliguie go, áby przy áttendencyi iego, odpráwiłá ſie Dewocya Porcyunkule iáko naylepiey, & cum pace, ac quiete.

Przezorność Stolice Apoſtolskiey áby Funkcya Porcyunkule odpráwiłá ſie ſzczęśliwie.

598. Monſig: Gubernator Peruſki zwykł záwſze wydáwáć przed Vroczyſtośćią P. M. Anielſkiey ſurowy Edykt ná wſzytkich Bándytow, ná wſzytkie gry y Bánki Ciárlátánow, w ktorym zákázuie Zołnierzom wchodźić do Kośćiołá z rozwinioną Chorągwią, z bebnem, y ſtrzelbą, á ludźiom wſzytkim w Kośćiele záżywáć napoiow, ktore ſie po włoſku názywáią Rinfreſchi.

Monſig. Gubernátorá Peruskiego Edykt.

599. Na Zakonnikow tákże, to ieſt OO. Fránć: Aſſyſkich y OO. Obſerwántow Konw: P. M. Aniel: *ab Illuſtris: Alexandro Centurione Archiep: Ianuæ Clerico Reveri Cameræ Apoſtolicæ Gubernatore Vmbriæ Generali* Roku 1597. wyſzły hac in parte ordynácye ktore potym *renovarunt ſucceßores* iego *& noviſsimè Monſig. Vidman* 1709 *&* 1710.

Ordynácye ná Zakonnikow w Proceſſyi idących.

600. W pomienionych Ordynácyách ieſt, áby Przełożeni Obu dwu Zákonow *ſub indignatione ſummi Pōtificis*, náznáczyli do nieśienia Krzyżow y lichtarzow Oſoby ſpokoyne y rozumne, przy Krzyżach po trzy pary Zakonnikow podeſzłych, ſtátecznych, deſtynowáli, ktoryby *in omni Occurrentia* y śiebie ſámych umieli rządźić, y wſzelki wzniecony uſpokoić rozruch. Iáko teſz y ná innych trzech mieyſcách ſwoiey Proceſſyi *æqualis diſtantiæ* ordynowáli po trzy pary Zákonnikow podobnych, ktorych by mieli imioná ſpiſáne Przełożeni, dla

Przełożonych powinność.

wźięćiá od nich w káżdym przypadku informácyi.

601. Aby pomienioni Deputati pod obwiązkiem przerzeczonym trzymáli *ordinatam Processionem* ták, iż kto w przod idźie nieśpieszył się, kto w tyle postępował, máiąc wzgląd ieden ná drugiego, żeby się porządek nie rozrywał idących. Ci záś Deputati z mieysc swoich wychodźić nie máią, chybá żeby tego byłá potrzebá.

Deputati máią trzymáć ordinatam Processionem.

602. Ponieważ ći Deputati dla tego są postánowieni, aby Processya byłá regularna, dla tego inni słucháć ich powinni, iść álbo stać, kiedy każą, pod surową kárą ná występnych.

Deputatow słucháć trzebá.

603. OO. Obserwánći gdy przyidą do Kośćiołá S. Fránćiszká w Assyżu, wychodźić z Krzyżem y záczynáć Processyi nie máią, poki w przod pozwolenia mieć nie będą od Sędźiego náznáczonego od Monsig: Gubernátorá Peruskiego, ktory to Sędźiá ma moc decydowáć wszytkie Kontrowersye ktore pod czás Processyi urość by mogły.

OO. Obserwánći nie mogą záczynáć Processyi bez pozwolenia Sędźiego.

604. Zá OO. Obserwántámi záraz następowáć máią wszyscy inni według porządku zwyczáynego, ták żeby ich nie czekáno.

605. Zadne Bráctwo, áni żaden Zakon w tę Processyą mieszáć się nie ma, y tylko pomienione trzy Krzyże w tę Processyą wchodzą, więc ieżeliby się kiedy iáka tráfiłá Confráternia álbo Processya Zakonna, zá wszytką Bráćią S. Fránćiszká iść będźie powinná.

Zaden Zakon áni Bráctwo ná tey Processyi mieyscá nie má tylko S. Fránći

606. Zaden Zakonnik Kiiá, albo laiki *etiam sub pretextu directoris Processionis* dopieroſz *arma offensiva* álbo *defensiva cuiscunq; Sortis*, nożá, mieć niech się nie waży, *sub pæna excommunicationis ipso facto, & aliarum pænarum corporalium ad arbitrium.* 607.

Prohibentur armá ná tey Processyi.

607. Zaden Zakonnik w puszczáć nie ma w Proceſ-ſyą żadney oſoby áni Swieckiey, áni Zakonney innego Zakonu, dopierosz Niewieśćiey pod pretextem Krewnośći álbo przyiáźni, áby weſzłá do Kośćiołá. Ná przeſtępcow kárá mieśiąc więźienia, y inſze ćiężſze adarbitriũ. *Wypuſzczáć w Proceſſya nie godźi ſię nikogo.*

608. Pod tákowaſz kárą żaden z Zakonnikow zoſtawáć niema w Kośćiele P. M. Aniel: álbo w Kápliczce Porcyunkule, ale wszyſcy w parze iść máią *ordinatè* w Klaſztor OO. Obſerwántow, ták OO. Obſerwánći iák OO. Fránćiszkáni. *Záſtánowić ſię w Kośćiel: álbo w Kápl: P. M. Aniel: niegodźi,*

609. Zákryſtyan Kośćiołá P. M. Aniel: y wszyſcy ktorzy będą náznáczeni do dzwonienia, adwertencyą mieć powinni poty dzwonić, poki cáła Zakonnikow S. Fránć: Proceſſya do Kośćiołá nie wnidźie, pod ćięſzkim Káràniem ad arbitrium. *Dzwonić poty poki cáła Proceſſya do Kośći nie wnidźie.*

610. Ieżeliby ziákiey okázyi nieſpodźiáney, álbo nie wyráżoney ná tey Proceſſyi záſzłá iáka differentia, álbo dubium, to álbo do Sędźiego Náſzego, ktorego w Konwenćie S. Fránćiszká Aſſyſkim náznáczemy, álbo do Auditorá Náſzego ktory ná koniu będźie ná Proceſſyi, álbo do Nas ſámych, álbo w niebytnośći Sędźiego, do OO. Deputowánych rekurs czynić przykázuiemy, y ná ich, Náſzych Sędźiow, álbo náſzey, ná ten czás przeſtáć rezolucyi, *præcavendo* że táka determinácya żadney ſtronie, áni *in petitorio* áni *in poſſeſſorio* preiudykowáć nie będźie. *Moderámen wszelkich differencyi ná Proceſſyi.*

611. W Rok po publikácyi Wielkiego Odpuſtu *Portiuncula* názwánego, to ieſt Roku 1224. Diá 17. Wrześniá ná Gorze Alwerny Ránámi drogiemi Iezusa náznáczony y upiątnowány zoſtał Fránćiszek S. á to ná *Czás odebránych Ran S. Fránćiſz:*

dwie

dwie lećie przed śmierćią. Mniemałbym, że ná utwierdzenie Odpustu *Portiuncula* rzeczonego, ná ktory Fráć. S. żadnego Diplomá Papieskiego niewźiął, tá *sigillativa impressio subsecuta*, ále Bonáw: S. Cap: 4. mowi że Reguły iego niedawno od Honoryuszá III. Papieżá potwierdzoney Rány Chrystusowe potwierdzeniem, y iego sámego záleceniem były: *Quod ut certius constaret* (słowá Seráfickiego Doktorá) *testimonio DEI, paucis admodum evolutis diebus, impressa sunt ei Stigmata Domini Iesu; digito Dei vivi, tanquam Bulla summi Pontificis Christi, ad confirmationẽ omnimodã Regulæ, & commendationẽ auctoris.*

612. Nie wymieniam tu, *certos Viros doctos sæculi sapientiâ inflatos, qui mundana scientes & divina ut assolet ignorantes* Ránom S. O Fránćiszká, *dictis, scriptis, argumentis, & Concionibus contradicebant, animose palam asserentes Hæreticos esse id promulgantes, ac deceptos simplices, id credentes.* Albowiem *Apostolica Sedes, quæ Cathedra fidei, & Columna veritatis est, obturavit ora eorum, superbiam & audaciam fregit, & fideles in confessione tanti Mysterii confirmavit Diplomatibus suis* iáko Grzegorz 9. ktore śie poczyna *Cõfessor Domini* &c. dáne w Witerbie Nonis Aprilis Pont: an: XI. to iest Roku 1237. Iáko tegosz Oycá S. (przećiwko pewnemu Biskupowi ktory *morditus impugnabat hanc veritatem, & suis literis promulgari iusserat superstitiosum, & falsum esse dicere S. Franciscum Stigmata Christi in suo Corpore habuisse*) ktore śie poczyna: *Vsq; ad terminos Orbis terræ &c.* dáne tákże w Witerbie 2. *Kalen. Aprilis Pontif: Anno XI.* Iáko tegosz Papieżá przećiw Káznodźiei pewnego Zakonu, ktory *multa proferebat contra S. Stigmata S. P. Frãcisci* poczynaiące śie: *Non minus dolentes*

Bullæ Pontificiæ cõtra impugnantes veritatẽ Stigmatum S. P. Frãcisci.

lentes accepimus &c. dáne tákże w Witerbie 2. *Kalendas Aprilis Pontif: Anno XI.* Iáko Alexándrá IV. ktory, ośobliwy ten Przywilei Boſki w Ciele S. Fránć: widźiał, wierzyć iż w Ciele S. Fránćiſzká prawdźiwe były *Stigmata Christi*, y Bogá zá nie wielbić rozkazał, poczyna ſie to Diploma: *Benigna operatio &c.* dáne w Anágnii 4. *Kal: Nov: Pont: An: I.* Iáko tegoſz Papieżá *ad frangendam quorundam inſaniam qui in Regnis Caſtellæ & Legionis audaciter contra S. P. Franciſci Stigmata oblatrabant*, ktorego początek *Quia longum eßet &c.* dáne w Anágnii 5. *Kal: Aug: Pontif: An 5.* Iáko Mikołáiá 3. ktore ſie poczyna *Literas fel: recor: Gregorii Papæ IX. Dat: Suriani 8. Kalen: Septemb: Pontif: Anno 2.* to ieſt Roku 1279. Iáko Mikołáiá IV. przećiw pewnemu Káznodźiei ktory *non audens impugnare veritatem Stigmatum S. P. Franc: in quadam Concione, odioſa comparatione illa vilificare ſtuduit*: ktore ſie poczyna: *Cum ad aures noſtras &c.* dáne w Rzymie *apud S. Mariam Maiorem 12. Kal: Decemb: Pontif: An: quarto.*

613. Benedykt X. (*alias XI. qui Benedictum Antipapã Catalogo Pontificum inſerunt*) z Prześwietnego Zakonu Kaznod: ná Stolicę Rzymſką wźięty, áby prawdę o Ránách S. Frãć: utwierdźił y wſzelką znioſł wątpliwość w Cáłym Zak: Bráći Mn: *Feſtum impreßionis Sacrorum Stigmatum in Corpore B. Franciſci inſtituit, & anniverſaria Solemnitate cum officio celebrari iußit.* Ktorą Vroczyſtość *cum officio* potym *Sixtus V. Paulus V. & Vrbanus VIII. per omnem Eccleſiam confirmarunt.* Feſtum Sacr: Stigm: naprzod in Ord. Min: á potym in Vniv. Eccleſ.

614. Ledwoby Fránćiſzkowi S. nie trzebá mowić ſłowowych ad Gal: 6. *Nemo mihi moleſtus ſit: ego enim Stigmata Domini Ieſu in corpore meo porto.* bo záwſze przećiw

Bliznom swoim znáyduie oppozycyę, po pierwszych, o ktorych wyżey, znowu tákie nástąpiły, że Rány w Ciele iego, nie od Chrystusá, ále od S. Micháłá, do ktorego *immediatè* ná Gorze Alwerny w Hetrurii 40. dni pośćił, wyrážone zostáły. Ná ktorych zágádnienie dosyć iest ná wyráżnych, pomienionych Papiezow świádectwách, ktorych *superius citata Diplomata*, Historya od S. Bonawentury opisána, w ktorey sámego Chrystusá w postáći Seráfiná sześćią skrzydeł okrytego, ále ná Krzyżu przybitego y zránionego być twierdźi, ktory w Ciele S. Fránćiszká wyráźił Rány. Co Kośćioł S. owemi słowy: *Signasti Domine servum tuum Franciscũ, signis redemptionis nostræ:* y owemi drugiemi w Orácyi ná Swięto tych Rąn: *Domine Iesu Christe, qui frigescente mundo, ad inflammandũ corda nostra tui amoris igne, in carne Beatissimi Patris nostri Francisci Passionis tuæ Sacra Stigmata renovasti* (: ktora Orácya iest tákże *in Rom: Brev:*) potwierdźił, pokázuiąc wyráźnie, że go nie sługá ále Pan sobie náznáczył. Zkąd y Vrbąn VIII. Pap. w Hymnie *ad Laudes* ná tosz Swięto w Brew: Rzyms: ták Drukowáć kazał: *Anni reverso tempore, Dies refulsit lumine, quo Sanctus hic de Corpore Christi, recepit Stigmata.* lubo nowszey edycyi Brewiarze, *an Typographorum incuria, vel industria*, máią *in Corpore*, nie ták iák *primæva Breviaria iussu eiusdem Papæ impressa, & ad intentionem ipsius, clarè exprimunt* te słowá: *Quo Sanctus hic de Corpore Christi, recepit Stigmata.*

Od Sámego Chrystusá S. Fránćiszek odebrał Rány.

615. Tę náder wielką Rąn Chrystusowych w Ciele S. O. Fránćiszká prerogátywę, nowym cudem Fránćiszká S. obiáśniáiącą, przed nim nikomu niepozwoloną, prekonizuie S. Bonav: apud Surium de S. Franc: Cap: 1. fol:

Elogium od S. Bon: Stigmatũ S. Fráć.

197. Co. 2. mowiąc: *Novus homo Franciscus, novo & stupẽdo miraculo claruit, cum singulari privilegio retroactis sæculis non concesso, insignitus apparuit, sacris videlicet Stigmatibus decoratus, & configuratus in Corpore mortis huius corpori Crucifixi.*

616. Iacobus de Voragine Archiep: Ianuen: serm: 3. de S Franc: z Ran Chrystusowych Kánclerzem Boskim wywodźi Fránć: S. mowiąc: *Quia erat præco Dei, dedit ei Stigmata, tanquã signa, vel testimonia sua, ut ab omnibus præco Dei cognosceretur; & verba illius, quasi ex ore Dei reciperẽtur.*

Elogium Illustrissimi Iac. de Voragine Stigmatum S. Franc.

617. Rev: Franc: Bencius e Soc: Iesu apud Bosium 15. de Signis Cap: 3. z reflexyi ná Rány Iezusowe w Ciele S. O. Fránćiszká, tákie mu do Chrystusá podobieństwá przypisał Elogium.

Elogiũ Frãc. Bencii Soc. Ies. Sacr. Stigm.

Sancte Patrum, spirans Christi expirantis Imago,
Tempore quam nullo deleat ulla dies.
Quas etenim fers ipse manus, fers ipse pedesque,
Has tulit ille manus, hos tulit ille pedes:
Nec minus & teli transfixum cuspide pectus,
Quale tibi patulo pectore Vulnus hiat.
Cuncta estis similes: Illum qui fortè verentur,
Reddere te, similem, cur imitentur, habent.

618. Pr. Magister Balthasar Paglia a Calataierone Min: S. Franc: Conv: álluduiąc ná Historyą żyćia S. O. Fránćiszká od trzech Vczniow swoich to iest BB. Leoná, Rufiná y Aniołá opisáną, á od Chrystusá Páná w Ciele iego wyrażone Rány, tákie Wierśze nápisał.

Elogium P. Balthasari Paglia Sacr. Stigm.

Plena tubasæis quicunque volumina gestis
Aspicis, hæc Fratrum dat monumenta labor.
Pagina tres iactat scribas: in carne Parentis
Stigmatis historiam scripserat ante Deus.

619. Vczony Paoletti w Kazániu ná S. Fránć: rozbiera ná litery imię S. Pátryárchy, y z nich troie Iemu przypiſuie Elogia. Naprzod bierze litery F, R, A, y powiáda że znáczą te ſłowá: *Figuram Redemptoris Accepit.* dowodząc że był żywym Zbáwićielá Vkrzyżowánego Ritráktem: potym litery N, C, I, ktore mowi ták ſię czytáć máią: *Nulla Carens Integritate*, z ktorych funduiąc ſie ná powadze Chryzoſt: S. tom: 5. contra Vituperatores Vitæ Monaſticæ lib: 1. fol: 227. o Ablu mowiącego: *Solus Abel Sanctiſsimus, purus, atq; integer, perſeverat, ſit enim Abel innocens.* S. Fránćiſzká názywa Ablem niewinnym. nákoniec litery S, C, V, S, ktore ták wykłáda: *Seraphici Crucifixi Vulneribus Signatus*: y dowodźi że S. Fránćiſzek nie tylko był Confeſſor, ále y Martyr, motivum wźiąwſzy naprzod z S. Bonáw: o S. Fránćiſzku apud Tho: de Trus. in Feſto S. Franc: fo: 1857. n. 10 mowiącego: *O verè Beatum Virum cuius caro, etſi tyrannico ferro non percutitur, occiſi tamen Agni ſimilitudine non privatur, & inquam verè Beatum, cuius animam etſi gladius perſecutoris non abſtulit palmã tamẽ Martyrii non amiſit.* Tenże pomieniony Paoletti. Wielk: Pátryárchy S. Auguſtyná Alumnus wźiął ieſzcze ſwego Aſſumptu że Seráficzny Pátryárchá Fránć: S. nie tylko był Wyznáwcą ále y Męczennikiem, motivum z Pádewſkiego Ewángeliſty ktory Theorem. 24. de prima reg: diſſeren: fo: 125. n. 8. col: 2. o S. Fránćiſzku mowi: *Beatus Franciſcus in voto habuit Martyrum, ſi ita Deo placuiſſet, atq; niſi aliter diſpoſuiſſet. Deus autem voluntatem eius benignè acceptavit, & movendo voluntatem eius ad optatum Martyrium. voluit id propter quod in eo ardorem*

Elogiá Ven. P. Paoletti Sácr: Stigm.

Godny dyskurs Uczonego Páolettego Auguſtiániná o Ránách S. Fránćiſzká.

Marty-

Martyrii impressit. Dowodźi tedy że Fránćiszek S. był Męczennikiem, nobiliori modo niż inni wszyscy Męczennicy ztąd, & quidem subtilissimo theologico argumento: *Quod in effusione sangvinis Martyrum duo sunt, scilicet actio & passio Martyris,* w káżdym krwie dla Bogá przelaniu, iest ákcya Tyráná, to iest okrućieństwo ktore nád Męczennikiem wywiera, y pássya álbo ćierpliwe kátowni ponoszenie Męczenniká; dáley prowádźi dyskurs bárdzo uczonie. *Et quamvis passio Martyris sit grata Deo & accepta, actio tamen Tyranni est odiosa & displicens;* lubo tedy mowi tenże, ćierpienie Męczenniká iest Bogu przyiemne, ále męczenie niewinnego iest niewdźięczne: Y owszem twierdźi że bárdźiey Bogu nie miła iest Tyráná okrutność, niżeli przyiemna Męczenniká ćierpliwość: oto słowá iego: *Imò magis videtur esse per se, quod actio persecutoris displiceat, quàm quod passio Martyris placeat.* Czego rácyą dáie: *Quia actio persecutoris est displicens formaliter, quia est formaliter mala, passio Martyris est placens materialiter, inquantum Martyr bene utitur malo.* to iest, że prześládowánie Tyráná przez się nie podoba sie Bogu, bo przez się zła y zákazána rzecz iest, á ćierpienie mąk y kátowni dlatego Bogu przyiemne y miłe że ćierpiący, złego záżywa ná dobre. Dyskursu cáłego Substáncya táka, że w káżdym Męczeństwie, náwet y w sámey Chrystusá Męce znáyduie sie miskuláncya złey y dobrey rzeczy, złey *ex parte agentis* z strony Tyráná, dobrey *ex parte patientis* z strony Męczenniká, iáko y w Męce Zbáwićielá złość byłá *ex parte Hebræorum odio Christum persequentium,* dobroć *ex parte* Chrystusá Páná, ktory z miłośći Narodu ludzkiego Mękę Rány y śmierć okrutną po-

 niosł

niosł. Konkluzya poważnego Paolettego śliczna wynika, że Fráńćiszek S. *nobiliori modo* nád wszytkich Męczennikow poniosł Męczeństwo, to iest odebrał Chrystusa Rány, bo tu nie mieszáłá sie żadna złość álbo *odium*, ále *purus amor tàm ex parte agentis, quàm ex parte patientis* Chrystus álbowiem, ktory według Doktorá Anielskiego Part: 3. nec non Opusculo 60. *Voluit vulnera retinere, ut in perpetuum gloriæ suæ triumphum circumferret* ná wieczną tryumfu swego pámiątkę Rány w Ciele swoim uwielbionym zostáwił, ktore miłośći Iego ku Narodowi ludzkiemu, są nie zmázáne chárákteryzkąd Bernard S. *In quo illuxit clarius, quod nos dilexerit Dominus, quam in sacris suis vulneribus*, Fránćiszká Wiernego Sługę swego osobliwym Chwały y tryumfow swoich chárákterem, to iest miłośći znákámi uczćił, to iest wyráźił Chrystus Rány swoie ná Fránćiszku z miłośći, ktore przyiął Fráćiszek S. ná ten czás gdy według Bonáwentury S. in Legenda S. Franc: Cap: 13. wielką ku Vkrzyżowánemu Zbáwićielowi zápalał sie Kompássyą *Dum Seraphicis desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum, & affectus compaßiva teneritudine in eum transformaretur, cui ex charitate nimia crucifigi complacuit:* to iest odebrał tákże Rány od Chrystusá Páná Fránćiszek S. z miłośći.

Epitheta Summorum Pontificum Ciáłu S. Franć. przypisáne.

620. Iest wiele rożnych Autorow o Bliznách S. Fránćiszká wysokich konceptow, lecz im mieysce biorą *Summorum Pontificum in Diplomatibus eorum* Ciału Seráficznego Pátryárchy przypisane Epitheta.

Grzeg: IX.

621. Grzegorz IX. w Dyplomá swoim ktore sie poczyna *Is qui Ecclesiam &c.* Ciáło S Fránć: drogim názywa Skárbem mowiąc: *Tam pretiosus thesaurus Sanctum videlicet*

delicet Corpus illius &c. W drugim ktore ſie poczyna: *Mirificans Miſericordias* zowie go Chwalebnym *Glorioſum Corpus*: w innym podobnym, Naychwalebnieyſzym *Glorioſſimũ Corpus* w innym ktore ſie poczyna *Speravimus hactenus* Nayświętſzym *Sanctißimum Corpus.*

622. Innocencyuſz IV. w Diploma ktorego początek *Licet is de cuius &c.* Chwalebnym tákże zowie Ciáło S. Fránć: mowiąc: *In ea Eccleſia B. Franciſci glorioſum Corpus requieſcit* w drugim *Si populus Iſraeliticus* nazywa go drogim Ciáłem: *Eccleſia in qua pretioſum Corpus ipſius multis miraculis coruſcans requieſcit.* Innoc: IV.

623. Alexander IV. w Diplomá ktorego początek *Benigna operatio*: wyznáie w Ciele S. Fránć: przedźiwne Męki Páńſkiey znáki ręką wyrážone Niebieſką mowiąc: *Admiranda paßionis dominicæ inſignia, quæ in eiuſdem Sancti Corpore manus Cæleſtis operationis impreßit.* W tymže niżey, zákázuie áby nikt S. Fránć: nie był przećiwny ktory ná Ciele ſwoim znáki tryumfálne nośi: *Nemo itaq; eidem Sancto audeat de cætero moleſtus eße, in Corpore ſuo triumphalia Stigmata præferenti.* W inſzym ktore ſie poczyna: *Cum ad aures noſtras.* Wyznáie że Rány Fránć: S. nie powierzchowne tylko ná Ciele, mocą przyrodzoną, ále wewnątz w Ciele ná pięć mieyſcách nádprzyrodzonym ſpoſobem to ieſt w Rękách Nogách y Boku ſą wyrážone: *Stigmata in Carne ipſius non ſuperficialiter, ſed in interiora per carnem & nervos, & oßa in quinq; partibus manuum, pedum, & lateris ingreßa, non virtute naturæ, ſed miraculoſo gratiæ dono.* W tymže przyznáie że Chryſtus Pan pozwolił Fránć: S. Rány ſwoie náder zacnym przywileiem nośić w Ciele ſwoim: *Chriſtus Dominus dedit illi* Alex: IV.

ut Sti-

ut Stigmata sua excellentissimo privilegio in carnis suæ materia portaret.

624. Klemens IV. w Diplomá, *Clara merita.* Ciáło S. Fránćiszká czći y wenerácyi godne ogłasza mowiąc: *In qua Ecclesia eiusdem Corpus Venerabile requiescit.* W innym. *Cum ad promerenda.* Nayświętszym Ciáłem zowie: *in qua Sanctissimum Corpus eius venerabiliter &c.* w inszym Konsystoryàlnym, Skárbem wielce drogim miánuie, poczyna sie to Diplomá: *Is qui Ecclesiam &c.* á słowá Oycá S. te: *In loco qui dicitur Collis Paradisi, reconditus est tàm pretiosus thesaurus, Sanctum Corpus illius.*

Klem: IV.

625. Mikołai IV. w Diplomá. *Dum sollicitæ cogitationis.* Chwálebne Błogosłáwionych Fránćiszká Wyznawce, y Klary Pánny názywa Ciałá *Gloriosa Beatorum Francisci Confessoris & Claræ Virginis Corpora.* W inszym *Præclara Gloriosissimi &c.* Nayświętszym zowie S. Fránć: Ciáło. *Ecclesia in qua Corpus eius Sanctissimum requiescit.* W inszym *Excitamur ab intimis &c.* chwalebnym, *in qua Gloriosum requiescere noscitur Corpus.* W inszym *Præclara &c.* znowu Nayświętszym názywa.

Mikołáiá IV.

626. Bonifácyusz VIII. w Diploma. *Ante thronum* Ciáło S. Fránć: Nayświętszym zowie. *In qua Corpus eius Sanctissimum.*

Bonif: VIII.

627. Bonifácyusz IX. w Diploma. *Præ fulgore* Ciáło S. Fránć: Chwalebnym zowie: *In cuius Ecclesia Gloriosum Corpus eiusdem Sancti venerabiliter requiescit.* á Swiątnicę Assyską tenże Papież w tym Diploma Kámieniem fundámentálnym Cáłego Bráći Mnieyszych Zakonu ogłasza: *Ecclesia in qua &c. Quæ totius Ordinis Fratrum Minorum quasi lapis fundamentalis existit, quam Rector Omnipotens*

Bonif: IX.

Tenże Papież Kość: Assyski Kámieniem fundámentál nym Cáłego Zak: názywa.

potens singulari gratia illustravit, ob grandia merita dicti Sancti.

628. Sixtus IV. w Diplomá. *Quamvis Altißimus.* Ciáło S. Fránćiszká iákoby Znákiem Páńskiego przymierza, to iest Męki Páná Nászego Iezusa Chrystusa Rány odnowione ktore pokoy przynoszą ná sobie máiącym miánuie: *Corpus D. Francisci est quasi Signum Domini fæderis, Paßionis scilicet Domini nostri I. C. in cuius carne renovata Stigmata gestant pacem.* Niżey powiáda że iest iáko by Tęczą iaśnieiącą miedzy mgłami chwały. *Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.* Tenże Papież w Diploma swoim ktore sie poczyna: *Ad insignem venerandamq; Ecclesiam Domus S. Franc: Asisiat.* Głową Zakonu miánuie Kość: Assylki mowiąc: *Nostræ Peregrinationis Alumnam, quæ ipsius Ordinis Caput est, quàm nuperrimè reparari, & instaurari opere sumptuoso fecimus.* W inszym. *Quamvis Altißimus.* Swiątnicy Assylkiey między wszytkiemi Zakonu Kośćiołámi mieysce Xiążęce to iest naypierwsze dáie w te słowá: *Cupientes, ut Ecclesia Domus eiusdem Sancti Asisien: dudum egregiis structuris, & opere admodum sumptuoso constructa; quæ inter alias omnes Ecclesias dicti Ordinis, tùm structurarum, & ædificiorum magnitudine, tùm ratione loci in quo sita est, Re, & Nomine obtinet Principatum.* Tosz sámo lubo inszemi słowy mowi w Diploma ktorego poczatek. *Etsi cunctis*: słowá iego: *Domus ipsa cæteras eiusdem Ordinis Domos venustate antecellit, & in ea Gloriosum Corpus dicti Sancti devotissimè conservatur; eiusq; fratres nullum alium habent præter Romanum Pontificem defensorem.* Tęsz sámę preeminencyą Głowy y Mátki nád Cáłym Bráći Mnieyszych Zakonem Kośćiołowi Assylkiemu, w

Syxtá IV.

Tenże Papa o Kośćiele Assyskim mowi przyznáiąc mu naypierwsze w Cáłym Zakonie mieysce.

ktorym Ciáło Seráficznego Fránćiszká S. spoczywa przyznał, y Zakon Fránćiszkánow ktorzy sie Conventuales zowia naydawnieyszym názwał teráźnieyszy Oćieć S. Benedykt XIII. szczęśliwie Kośćiołowi Vniwersálnemu pánuiący pod liczbą III. W Konstytucyi swoiey ktorą wydał: *Pro Tertiariis Ordinis Fratrum Minorum B. Francisci qui Conventuales appellantur*. Ktorey Konstytucyi słowo w słowo tenor iest táki.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

I. Proemium. SIngularis devotio, quam erga Beatum Franciscum, Ordinis Fratrum Minorum, in plures familias distincti, piissimum conditorem profitemur, iure exigit, ut universos tanti parentis religiosos filios pari nostræ benevolentiæ significatione complectamur, & omnia litium semina ex illis, qui sub eius regula DEO famulantur, prorsus evellere studeamus.

II. Constitutio edita pro Tertiariis Fratrũ Observantiũ, non respicit

Non modica quidem animi nostri molestia nuper accepimus, inter illos discordiæ occasionem inde ortam, quod per Constitutionem nostram, quæ incipit: *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*, vulgatam IV. idus Decembris Anno Domini 1725. Pontificatus nostri secundo, totius Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui

alias

alias a regulari obſervantia nuncupantur Miniſtro Generali, & ſecundariis ſuperioribus auctoritatem & iurisdictionem in ſuos Tertiarios, per felicis memoriæ Antecesſores noſtros Romanos Pontifices traditam, confirmaverimus, ut per eiusdem Beati Franciſci veſtigia gradientes, alacrius in DEI famulatu perſeverarent, ſuiq; Sanctiſsimi Inſtitutoris exempla aliis imitanda proponerent. Hanc enim Conſtitutionem tàm luculentam, atq; alienæ interpretationis expertem, quæ unos Tertiarios, Miniſtro Generali Fratrum Minorum qui a regulari Obſervantia nuncupantur, ſubiectos tantum reſpicit, & ſingulatim nominat, non verò alios, ſpeciali nota dignos; Nihilominus contra expreſſam mentem noſtram, ad illos Tertiarios etiam, qui vivunt, ſemperq; vixerunt ſub Miniſtro Generali, & ſecundariis Superioribus Fratrum Minorum Beati Franciſci, qui Conventuales dicuntur, detortam fuiſſe intelleximus. Quare nos ipſi, quibus cura ſpecialis incumbit, ut auctoritate nobis divinitus tradita, ius ſuum unicuiq; pro virili ſervemus, atq; ordines regulares privilegiis, ob ſuarum virtutum merita ſibi ab hac Sancta Apoſtolica ſede conceſsis, pacifice in Domino utantur; huic diſsidio poſt maturam deliberationem occurrere volentes, præſentibus literis noſtris, perpetuum robur impoſterum habituris, motu proprio, & ex certa ſcientia declaramus, ſancimus, atq; ſtatuimus, uni Mininiſtro Generali, & ſecundariis Superioribus Ordinis Fratrum Minorum Beati Franciſci, qui Conventuales dicuntur, non verò aliis, auctoritatem & iurisdictionem in ſuos Tertiarios deberi & competere.

Tertiarios Fratrũ Minorum Conventualium.

Hanc autem auctoritatem & iurisdictionem, iisdem Fratribus Conventualibus, piæ memoriæ Romani Pontifices Antecessores nostri pluribus ab hinc Sæculis Apostolica largitate indulserunt, videlicet Innocentius IV. literis incipientibus: *Vota devotorum*, datis Lugduni Idibus Iuniis Anno Domini MCCXLVI. Pontificatus IV. Nicolaus IV. literis incipientibus: *Vnigenitus Dei Filius* datis apud Vrbem veterem VI idus Augusti anno MCCXC. Pontificatus III. Martinus V. literis incipientibus: *Inter cætera*, datis Romæ V. idus Decembris anno MCCCCXXVII. Pontificatus X. & Sixtus IV. literis incipientibus: *Romani Pontificis providentia*, datis Romæ XVIII. Kal: Ianuarias anno MCCCCLXXI. Pontificatus I. Quare nos quoq; decessorum nostrorum gestis inhærentes, eorumdem Apostolicas literas, iam recensitas, auctoritate nostra iterum confirmamus, inq; suo primævo robore nunc & deinceps manere volumus ideoq; approbantes, atq; iterum confirmantes omnem potestatem, auctoritatem & iurisdictionem in eosdem Tertiarios Ministro Generali, cæterisq; secundariis Superioribus Ordinis Fratrum Minorum Convẽtualium Beati Francisci ab Antecessoribus nostris olim concessam, omnesq; facultates, exemptiones, prærogativas, indulgentias & præeminentias, in prædicta Constitutione nostra: *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*, Ministro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui Observantes dicuntur, in proprios Tertiarios, a Nobis indultas, pariter indulgemus, easdemq; extendimus ad Ministrum Generalem Fratrum Minorum qui Conventuales dicuntur, super Tertiarios eidem Ordini, &

III. Privilegia per Summos Pontifices Fratribus Minoribus Convẽtualibus concessa iterum confirmantur.

Mini-

Miniſtro Generali ſubiectos; volentes propterea & ſtatuentes, ut hi Tertiarii ſubſint uni eidem Miniſtro Generali Fratrum Minorũ Convẽtualiũ, præterea nemini; utq; ad unum eundem Miniſtrũ Generalẽ duntaxat, & non ad aliũ quemcumq; in quibuscumq; locis, Civitatibus, Provinciis, & Regnis, etiam ubi alii Tertiarii ſunt, ſpectet inſtituere condere, & propagare eundem ſuum Ordinem utriuſq; ſexus Tertiariorum, de pænitentia nuncupatum; quæq; illorum profectum ſpiritualem reſpiciunt, ſtabilire & decernere, illos corrigere & reformare, & omnia diſponere, quæ iam laudata Conſtitutio Noſtra Miniſtro Generali Fratrum Minorum Obſervantium in proprios Tertiarios diſponenda concedit. Etenim æqvum eſt, ut Miniſtro Generali Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Beati Franciſci, *qui inter cæteros Ordines, ſub uno & eodem Seraphico Patre, & Capite DEO famulantes vetuſtiſsimus eſt*, omnem iurisdictionem, auctoritatem, facultates & gratias in Tertii Ordinis, ab eodem celeberrimo Confeſſore inſtituti, pænitentes indulgeamus, quæ aliis Fratribus Minoribus indultæ fuerunt; maxime quum eiusdem Seraphici Patris & Confeſſoris Corpus requieſcat in eorumdem Fratrum Conventualium Baſilica Cænobii Aſsiſienſis, *quam propterea eſſe Caput & Matrem totius Ordinis Fratrum Minorum felicis recordationis Anteceſſores Noſtri Romani Pontifices Suis Apoſtolicis literis decreverunt*; nimirum Gregorius IX. incipientibus: *Is qui Eccleſiam Suam*, datis Laterani X. Kalendas Maias anno MCCXXX. Pontificatus IV. Clemens IV. literis pariter incipientibus: *Is qui Eccleſiam Suam*, datis Peruſiæ XVII. Kalendas Maias anno MC

 CLXVI.

CLXVI. Pontificatus II. Nicolaus III. literis incipientibus: *Gloriosissimi Confessoris*, datis Reate pridie Idus Maias MCCLXXVII. Pontificatus I. & Sixtus IV. literis incipientibus: *Ad insignem*, datis Romæ VI. Idus Decembris anno MCCCCLXXV. Pontificatus V.

IV. Tertiarii Fratrum Minorũ Conventualium, fruantur privilegiis & gratiis Spiritualibus, quæ cæteris Tertiariis concessæ fuerunt.

Volumus etiam, decernimus, atq; statuimus, ut Tertiarii directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum Conventualium subiecti, omninò gaudeant & fruantur omnibus exemptionibus, immunitatibus, prærogativis, indulgentiis, privilegiis gratiis, & favoribus spiritualibus & temporalibus, quas Antecessores nostri Romani Pontifices iisdem largiti fuerunt. Quapropter has iterum approbamus, confirmamus, atq; concedimus, easdemq; etiam, omnes & singulas, quas pridem concessimus in eadem Constitutione nostra quæincipit: *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*; decernentes tamen & declarantes, ut, quacunq; consvetudine in contrarium non obstante, memorati Tertiarii, directioni & correctioni Ministri Generalis Fratrum Minorum Conventualium subiecti, vestes religiosas colore & forma Tertiariis proprias, induant, eo prorsus modo, quo Romani Pontifices suis Apostolicis literis Observandum præscripserunt, ad hoc, ut iisdem indulgentiis & gratiis frui posśint.

V. Clausulæ derogatoriæ & censuræ in cõtrafacientes.

Hæc vero universa Ministro Generali Fratrum Minorum Conventualium in Tertiarios ei subiectos præsentibus literis nostris concessa, ita, & non aliter iudicari & firma, atq; inconcussa ab omnibus haberi statuimus; non obstantibus Ordinationibus, & Constitutionibus Apostolicis, aliisq; contrariis quibuscunq;. Quibus, quatenus opus est, derogamus, easq; abrogamus, proq;

proque abrogatis, derogatis & nullis, hac in re haberi volumus; pænam excommunicationis ipſo facto incurrendam aliasq; cenſuras pro arbitrio noſtro iis interminantes, qui contraire, vel temerario auſu ea impugnare præſumpſerint, quæ hac noſtra Conſtitutione firmamus atq; decernimus: ob cuius plenam, perfectamq; obſervantiam iniungimus Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & eorundem Vicariis & Miniſtris, ut pro horum omnium plena executione tuenda, auctoritate ſua vigilent, invocato etiam, ſi opus fuerit, ad hoc auxilio brachii ſæcularis.

VI. His literis fides ubiq; adhibeatur.

Volumus autem, ut præſentium, literarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſsis, manu alicuius ex Secretariis Miniſtri vel Procuratoris generalis dicti Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, ſive Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo Officii eiusdem Miniſtri vel Procuratoris generalis ipſius Ordinis, vel cuiuscunq; perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

VII. Nemo has literas infringere audeat.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, declarationis, confirmationis, innovationis, conceſsionis, decreti, voluntatis, præcepti, & derogationis, infringere, aut ei temerario auſu contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Do-

minicæ

minicæ Incarnationis Millesimo Septingentesimo Vicesimo Sexto, tertio nonas Iulias, Pontificatus nostri Anno Tertio.

P. Cardinalis Prodatarius.

Pro Domino Cardinali Oliverio

C. Archiepiscopus Emissenus.

De Curia I. Visa Archiepiscopus Ancyranus.

Lucas Martinettus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Ex Typographia Rev: Cameræ Apostolicæ.

Attenta supradicta facultate a SS. D. N. Papa Benedicto XIII. mihi infrascripto specialiter elargita, præsentes mea manu subscripsi, & solito Sigillo mei Officii munivi Romæ ex Ædibus S. Salvatoris in Vnda apud Pontem Sixtum die 15. Februarii 1727.

(Locus Sigilli)

Fr. Ioannes Franciscus Paolini de Monte Sancto in Piceno Procurator Generalis Ord: Min: Conv: S. Francisci.

Michaël *de Granow* Wodzicki Canonicus Vicarius in Spiritualibus & Officialis Generalis Cracovien: Custos Vislicienfis.

VNiversis & singulis quorum interest, aut interesse poterit significamus. Quia nos visis præsentibus literis Apostolicis

ſtolicis, in forma Tranſumpti expeditis ac emanatis, ſanis, ſalvis, & illæſis, nec in ulla ſui parte ſuſpectis, aut vitiatis, easdem Authoritate noſtra Ordinaria admiſimus, facultatemq; reimprimendi, ac Chriſti fidelibus publicandi conceſſimus, prout concedimus per præſentes. In quorum fidem Dat: Cracoviæ Die Vigeſima Menſis Martij Anno Domini 1727.

Gaſpar Szczepkowſki Canonicus Cracovien:
Iudex Surrogatus mpp.

(Loco ✠ Sigilli.)

To Literar: Apoſtolicar: Tranſumptum Auctoritate Ordinaria Cracovien: admiſſum, ieſt w Archivum Konwentu Krák: S. Fráncıſzká.

629. Inśi Papieże przedźiwne Miłośći Boſkiey *Spectaculum* w Ciele S. Fránćiſzká *paſsim* przyználi. Seráficki Doktor Bonaw: S. piſząc o Przenieśieniu Ciáłá S. Fránć: raz go nazywa Pánu poświęconym *Corpus Domino dedicatum.* drugi raz zowie go *Sacrum theſaurum Regis Altiſsimi bulla conſignatum.* Swiętym Skárbem pieczęćią Naywyżſzego Krolá przyćiśnionym. S. Bonáw: o Ciele S. Fráć.

630 *S. FRANCISCI EPITAPHIVM ÆNIGMATICVM.*

Siſte gradum, flexoq; colens hoc poplite marmor,
 Da flores tumulo. Patris imago latet.
Angelus hunc Matri, quem iam cecinere Sybillæ
 Nuntiat, ex Vmbris editur in ſtabulo.
Crux vocat: ille ſequax, paſſurus ubique, Parentes
 Dum fugit, in Templo dogma ſalubre docet.
Fæcundat Cererem, Bacchum deducit ab Vnda
 Vos prece mors, langvor, ſtyx, mare, culpa, domat

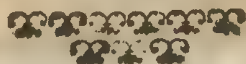
Xx Quem

Quem malus impellit, firmans bonus Angelus, olli
Pænarum ſeriem, ſigna futura refert.
Pontificis nutu, raptis quod veſtibus, amens
Creditur. hinc Saxis, verbere, fune, ſatur.
Epitaphium Ænigmaticū S. Franciſci. Inſuper ut nubes cælos aſcendere viſus,
Quin ſolis faciem, tegmen habere nivis.
Sternitur huic veſtis, palmis, oleaq; triumphat
Ad Solymam, plauſu mitis aſellæ vehis.
Ante obitum Socios cæna ſimul excipit: omnes
Inter biſſenos proditor unus abit.
Terga Crucem geſtant, redimit nos ſangvine punctus
Vepre, ſuper montem vulnera quinq; tulit.
Latronem indulgens fert ſecum. potat amarè.
Voce Deum clamans; in Cruce nudus obit.
Virgo Parens gremio defunctum amplectitur. unctum
Sindone cum munda, non vetus urna tegit.
Cuſtodes lapidem ſignant: Veſtram, Inferi ad arcem
Deſilit. Aſſurgit, nec iacet in tumulo.
Hinc & præteriens tundit ſua pectora cætus.
Filius verè non erat iſte DEI.

S. Patri FRANCISCO.

Principium, finiſque DEVS. Pater huius imago
Omega Sit numeris, ut fuit Alpha meis.

Omnia Pedibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ
& meipſum ſubiicio.

REGESTR

REGESTR

w Ktorym ſię notuią oſobliwſze z tey Xiąſzki rzeczy.

 Ardor

Biſkupi

máć

 Elogia

Fránći-

Fráńci-

Grzegorz

)4(Iana

zá ho-

ſve-

Offi-

Prze-

w Ko-

Szkot

Wár-

Zágá-

FINIS.

Przydatek do Regeſtru.

1mo. Prace ktoremi Kárdynał *de Lauræa Brancatus* Fránćiſzkan wyſłużył ſobie *apud S. Sedem* tę godność: Xięgi ktore popiſał: co ná Kośćioł w Rzymie SS. Apoſtołow Fránćiſzkáńſki wydał: Nabożeńſtwá iego codźienne: Szczodrobliwe ná ubogich iáłmużny: Decem loca montium ab eod: empta, & pro Canonizatione Servi DEI Ioſeph a Cupertino, ſi aliquando DEus illum clarificare dignabitur, applicata unà cum multiplicatione fructuum: Mſzy SS. vicies millies ſeptingenties bisq; decies przez niego odpráwienie: Wſzytkich potrzeb ná pogrzeb ſobie zá żywotá ſporządzenie: Teſtáment: ná grobie ſuperſcriptio: Od Konwentu SS. Apoſtołow Rzymſkiego grati animi ergo, temu zacnemu Kárdynałowi Brátu Zakonnemu Marmoreum wyſtáwione monumentum. n. 455.

2. Officium Conſultoris Sac: Rit: Congreg: teráźnieyſzy Oćiec S. Benedictus XIII. w Zakonie Náſzym Minorum Conventualium perpetuavit. n. 462.

3. Mens expreſſa SS. D. N. Benedicti XIII. iáko per Conſtitutionem ſuam ktora ſie poczyna: *Paterna Sedis Apoſtolicæ providentia. Dat: Romæ apud S. Petrum IV. Idus Decemb: ann:* 1725. *Pontif:* 2. non eſt adempta facultas Fratribus Minoribus Conventualibus, concedendi Habitum ſui Ordinis Tertiariis, & ad profeſsionem eoſdem admittendi. n. 463.

4. Dekret w ktorym teráźnieyſzy Oćiec S. Benedykt XIII. nie tylko *Altaria perpetuô privilegiata* przez Anteceſſorow ſwoich nie ktorym Kośćiołom Zak: Bráći Mn: Conv: conceſſa potwierdza; ále nad to wſzytkim Kośćiołom Bráći y Siostr teráźnieyſzym y przyſzłym Fránćiſzkáńſkim, pod zwierzchnośćią Generałá cáłego S. Fránćiſzká Bráći Mnieyſzych Conventuali-

tuali-

tualium Zakonu zostáiących, nowych, sub certis modo & forma, Ołtarzow ná wybáwienie zá káżdą Mszą S. dusze z Czyscá przez sámych iednák Fránćiszkánow celebruiących ná káżdy tydźień wiecznemi czásy pozwala. n. 463.

5. Konstytucya teráźnieyszego O. S. Benedyktá XIII. szczęśliwie ná Stolicy Apostolskiey śiedzącego, *Pro Tertiariis Ordinis Fratrum Minorum B. Francisci qui Conventuales apellantur* wydána w Rzymie u S. Piotrá Roku 1726. Biskupstwá swego 3. Dniá 5. Lipcá. W tey Konstytucyi wyraża pomień: Oćiec S. 1. że *Constitutio edita pro Tertiariis Fratrum Observantium, non respicit Tertiarios Fratrum Minorum Conventualium.* 2. że *Privilegia per Summos Pontifices Fratribus Minoribus Conventualibus concessa iterum confirmantur.* 3. *Vt Tertiarii Fratrum Minorum Conventualium fruantur privilegiis & gratiis spiritualibus & temporalibus, quæ cæteris Tertiariis concessæ fuerunt.* 4. Wyráził w tey Konstytucyi Oćiec S. clausulas derogatorias, & censuras in contrafacientes. n. 628.

6. W tey samey Konstytucyi sub n. 3. przerzeczony Oćiec S. przyznáie że *Ordo Minorum Conventualium, inter cæteros Ordines, sub uno & eodem Seraphico Patre, & Capite Deo famulantes vetustissimus est.* Nád to támże, ten Oćiec Swięty, zgadzáiąc sie z Antecessorámi swoiemi Biskupámi Rzymskiemi (ktorych Bullas cytuie) to iest, Grzegorzem IX. Klemensem IV. Mikołáiem III. y Sixtem IV. Swiątnicę Nászę Fránćiszkáńską Assyską, w ktorey Ciáło Seráficznego Oycá y Pátryárchy Nászego Fránćiszká S. spoczywa, Głową y Mátką Cáłego Bráći Mnieyszych Zakonu przyznaie y głośi. n. 628.

Omył-

Omyłki Drukárſkie.

POd Numero 22. ná Wierſzu 2. miáſto Nápápátrzyć, czytai nápátrzyć: N. 63. W. 11. miáſto Arcybiſkupá Gnieźnien: czytai od Arcybiſkupá Gnieźn: N. 65. W. 6. miáſto luzie, czytai ludźie: támże ná W. 10. miáſto wyznáiącá, czytai wyznáiąca: N. 91. W. 5. miáſto cymcumferencyi, czytai circumferencyi: N. 97. W. 3. miáſto przyległe, czytai przyległe: N. 126. W. 1. miáſto wicęey, czytai więcey: N. 216. W. 10. miáſto wiekiego, czytai wielkiego: N. 227. W. 3. miáſto ogłaſáią, czytai ogłaſzáią: Tám że, W. 15. miáſto Aretivium, czytai Archivium: N. 238. W. 7. miáſto veterum, czytai veterem: N. 282. W. 11. miáſto tego czáſu, czytai od tego czáſu: N. 286. W. 18. miáſto zaſługſt, czytai zaſług: N. 288. W. 2. miáſto Zakony, czytai Zakonu: N. 320. W. 7. miáſto uczc, czytai uczćić: N. 345. W. 7. miáſto Impeperii, czytái Imperii: N. 365. W. 2. miáſto Ianua, czytai Ianuæ: N. 390. W. 4. miáſto de Annibinaldis, czytai de Annibaldis: N. 408. W. 14. miáſto Fratrum, czytai Fratrem: N. 456. W 4. miáſto Generalis, czytai Generales: N. 463. W Dekrećie pro Altaribus Privilegiatis ná Wierſzu 5. opuſzczono ſłowo *auctoritate* więc czytai Apoſtolica auctoritate: N. 476. W. 17. miáſto Arcliont, czytai Archont: N. 485. W. 4. miáſto Chryſtuſtoſową, czytai Chryſtuſową: N. 515. W. 2. miáſto erectus, czytai rectus: N. 520. W. 16. miáſto eduxit, czytai eluxit: N. 521. W. 3. miáſto proficebat, czytai proficiebat: N. 522. ná Wierſzu oſtátnim miáſto Seráfickich, czytai Seráfickiemi: N. 586. ná Wierſzu 19. miáſto

pomie-

pomienioy, czytai pomieniony: Num: 606. ná Wierszu 3. miásto cuiscunq;, czytai cuiuscunq;: N. 611. ná Wierszu 2. miásto Dia, czytai Dniá: N. 619. ná Wierszu 27. miásto Martyrum, czytai Martyrium.

Reliqua Errata, Lector benignus sua humanitate corriget, vel omißa, mente subaudiet.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0019784

